

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

TARİHİ DOKUNUN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİ: TRABZON ESKİ
YEŞİLYURT OTEL YAPISI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve TÜRKKÖYLÜ

KASIM 2025

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

**TARİHİ DOKUNUN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİ: TRABZON ESKİ
YEŞİLYURT OTEL YAPISI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME**

Merve TÜRKKÖYLÜ

ORCID:

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce
"YÜKSEK İÇ MİMAR"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 13 / 10 / 2025

Tezin Savunma Tarihi : 19 / 11 / 2025

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI

ORCID :

Trabzon 2025

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İç Mimarlık Anabilim Dalında
Merve TÜRKKÖYLÜ Tarafından Hazırlanan**

**TARİHİ DOKUNUN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİ: TRABZON ESKİ YEŞİLYURT OTEL
YAPISI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 23 / 10 / 2025 gün ve 2125 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Üye : Prof. Dr. Şengül YALÇINKAYA

Üye : Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI

**Prof. Dr. Asim KADIOĞLU
Enstitü Müdürü**

ÖNSÖZ

“Tarihi Dokunun Sürdürülebilir Gelişimi: Trabzon Eski Yeşilyurt Otel Yapısı Üzerinden Değerlendirme” isimli bu tez Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı’nda hazırlanmıştır.

Yüksek Lisans Tez danışmanlığımı üstlenerek bilgi ve birikimlerini aktaran, çalışmalarında bana ışık tutan ve farklı açılardan bakmamı sağlayan, tez sürecim boyunca her konuda güler yüzü ve desteğiyle beni cesaretlendiren değerli hocam Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI’ ya içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme jürimde yer alarak çalışmamın gerçekleşmesine katkı sağlayan ve yorumlarıyla tezime önemli katkılarda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ ile Prof. Dr. Şengül YALÇINKAYA’ ya içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam kapsamında otel yapısının proje bilgilerini paylaşan Zan Mimarlık ve mimar Nihat DEMİR’ e, Trabzon Kent Meydanı ve eski Yeşilyurt Otel yapısının geçmiş yıllarına ilişkin fotoğraf arşivini benimle paylaşan mimar Mustafa Reşat SÜMERKAN hocamıza teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, hayatım boyunca sevgileri, destekleri ve varlıklarıyla daima yanımda olduklarını hissettiren; aldığım her kararda bana koşulsuz güvenerek bugünlere gelmemi sağlayan ve beni daima cesaretlendiren canım annem Ayşe TÜRKKÖYLÜ, canım babam Ecevit TÜRKKÖYLÜ ve sevgili kardeşim Yaren Nur TÜRKKÖYLÜ’ ye en içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam süresince verdikleri destek ve yardımlarla yanımda olan değerli arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Merve TÜRKKÖYLÜ
Trabzon 2025

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Tarihi Dokunun Sürdürülebilir Gelişimi: Trabzon Eski Yeşilyurt Otel Yapısı Üzerinden Değerlendirme” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI’ nın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 19/11/2025

Merve TÜRKKÖYLÜ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XII
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIV
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi	2
1.3. Çalışmanın Kapsamı.....	3
1.4. Çalışmanın Özgün Değeri	4
1.5. Çalışmanın Problemi ve Varsayımları	5
1.6. Tarihi Çevre Kavramı.....	6
1.6.1. Tarihi Çevreyi Oluşturan Öğeler.....	8
1.6.2. Tarihi Çevre Kavramının Önemi	9
1.7. Kültürel Miras ve Mimari Miras Kavramları	10
1.7.1. Kültürel Mirasın Tanımı	11
1.7.2. Mimari Mirasın Tanımı.....	13
1.7.3. Mimari Miras Yapılarının Korunması	15
1.8. Sürdürülebilirlik Kavramı	20
1.8.1. Mimari Miras Yapılarının Sürdürülebilirliği	22
1.8.2. Mimari Miras Yapılarından Günümüze Ulaşan Tarihi Otel Yapıları.....	25
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	31
2.1. Çalışmanın Yöntemi.....	31
2.2. Trabzon Kenti ve Tarihi Meydanları.....	38
2.2.1. Kavak Meydanı	41
2.2.2. Zağnos Meydanı.....	45
2.2.3. Sakız Meydanı	47

2.2.4. Güzelhisar Meydanı	49
2.2.5. Atatürk (Alanı) Meydanı	51
2.3. Çalışma Alanı	59
2.3.1. Atatürk (Alanı) Meydanı'nın Kentsel Konumu ve Coğrafi Özellikleri.....	59
2.3.2. Atatürk (Alanı) Meydanı'nın Sosyokültürel ve Ekonomik Yapısı.....	61
2.3.3. Atatürk (Alanı) Meydanı'nda Günümüze Ulaşan Tarihi Yapılar.....	62
2.3.4. Atatürk (Alanı) Meydanı'nda Günümüze Ulaşamayan Tarihi Yapılar.....	73
2.4. Çalışmanın Örnekleminin Belirlenmesi	80
2.5. Eski Yeşilyurt Otel (TS Park Otel)	80
2.5.1. Eski Yeşilyurt Otel Konumu ve Tarihçesi	81
2.5.2. Eski Yeşilyurt Otel Mimari Özellikleri.....	82
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	85
3.1. Eski Yeşilyurt Otelindeki Fonksiyonel Değişimlerinin İrdelenmesi.....	85
3.1.1. İç Mekan Analizleri	85
3.2. Eski Yeşilyurt Otelindeki Yapısal Değişimlerinin İrdelenmesi	114
3.2.1. İç Mekan Analizleri	114
3.2.2. Cephe Analizleri	138
4. SONUÇLAR.....	158
5. ÖNERİLER.....	166
6. KAYNAKLAR	168
ÖZGEÇMİŞ	

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

TARİHİ DOKUNUN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİ: TRABZON ESKİ YEŞİLYURT OTEL YAPISI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME

Merve TÜRKKÖYLÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
İç Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI
2025, 183 Sayfa

Tarihi çevrelerin oluşmasında önemli öğelerden biri olan kent meydanları, yaşanan coğrafyadaki tarihi dokunun ve toplumsal kimliğin oluşmasında etkili olan önemli kamusal mekanlardır. Meydanlar, barındırdığı tarihi yapıları ile hem varlıklarını sürdürebilmekte hem de mimari mirasın devamlılığını sağlamaktadır. Tarihi yapılar, zaman içerisinde değişen yaşam biçimleri ve kullanıcı gereksinimlerine bağlı olarak kısmen veya tamamıyla işlev değişimlerine uğrayabilmekte, bunun sonucunda ayakta kalarak varlığını sürdürebilmektedir. Günümüze ulaşabilmiş bazı tarihi yapılar ise özgün işlevlerini bütüncül olarak korumayı başarabilmiştir. Bunun iyi örneklerinden biri olan Yeşilyurt Otel'i, Trabzon kent meydanında özgün işleviyle varlığını sürdürmekte, günümüzde kullanıcılar tarafından hala tercih edilmektedir. Bu doğrultuda çalışmada, eski Yeşilyurt Otel'i ele alınarak yapının varlığını ve işlevini sürdürürken geçmişten günümüze geçirdiği değişimler/müdahalelerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Birinci adımda kuramsal çerçevenin oluşturulması için literatür taraması, ikinci adımda yapıya ve çevresine ilişkin alan çalışması, üçüncü adımda otel yapısı hakkında yazılı ve görsel kaynaklar bir araya getirilerek analizler yapılmıştır. Dördüncü adımda ise yapıya ilişkin elde edilen bulgular ortaya konularak öneriler getirilmiştir. Çalışma sonucunda yapının işlevini ve cephe karakteristiğini bütüncül olarak koruyabildiği fakat yapının iç mekanına zaman içerisinde yapılan müdahaleler doğrultusunda özgün tarihi dokusunu büyük ölçüde koruyamadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Yapı, Kent Meydanı, Kültürel Miras, İç Mekân, Trabzon

Master Thesis

SUMMARY

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE HISTORICAL TEXT: EVALUATION OF TRABZON'S OLD YEŞİLYURT HOTEL STRUCTURE

Merve TÜRKKÖYLÜ

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Interior Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI
2025, 183 Pages

City squares, a crucial element in the formation of historical environments, are important public spaces that influence the development of the historical fabric and social identity of a given geography. Squares, with their historical structures, both maintain their existence and ensure the continuity of architectural heritage. Historical buildings may undergo partial or complete functional changes over time due to changing lifestyles and user needs, thus surviving and continuing their existence. Some historical buildings that have survived to the present day have managed to preserve their original functions in their entirety. A good example of this is the Yeşilyurt Hotel, which continues to exist in Trabzon's city square with its original function and is still preferred by users today. Accordingly, this study aims to examine the old Yeşilyurt Hotel and determine the changes/interventions it has undergone from the past to the present while maintaining its existence and function. The first step involves a literature review to establish the theoretical framework; the second step involves field research on the building and its surroundings; and the third step involves compiling and analyzing written and visual sources about the hotel building. Finally, the fourth step presents the findings obtained regarding the building and offers recommendations. The study concluded that while the building has managed to preserve its function and facade characteristics in their entirety, it has largely lost its original historical character due to interventions made to its interior over time.

Key Words: Historical Building, City Square, Cultural Heritage, Interior, Trabzon

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Sürdürülebilirliğin bileşenleri	21
Şekil 2. Sürdürülebilir Koruma ve temel bileşenleri	23
Şekil 3. Zamana bağlı mekansal değişim analiz başlıkları	34
Şekil 4. Araştırma Tasarımı	37
Şekil 5. Trabzon ili kent tarihi kronolojisi	40
Şekil 6. Trabzon Ortahisar ilçesinde yer alan tarihi meydanların konumları	41
Şekil 7. Mekteb-i İdadi	43
Şekil 8. İskenderpaşa Camii ve çevresi.....	51
Şekil 9. 1850'li yıllarda Finlay'ın Trabzon haritasında meydan gösterimi.....	53
Şekil 10. 1870'li ve 1890'lı yıllar meydan ve çevresi	53
Şekil 11. 1900'lü yıllarda kent meydanı içerisindeki park alanı	54
Şekil 12. 1900'lü yıllar meydan ve çevresi	55
Şekil 13. 30-50-60'lı yıllarda kent meydanında yapılan tören ve kutlamalar	55
Şekil 14. 30-40-50'li yıllarda kent meydanı içerisindeki park alanı	55
Şekil 15. 60-70'li yıllarda kent meydanı içerisindeki park alanı.....	56
Şekil 16. "Kentsel Dönüşüm Projesi" kapsamında kent meydanında yer alan etaplar	57
Şekil 17. Ortahisar ilçesi genel görünüşü	60
Şekil 18. Suluhan'ın kent meydanı ve içerisinden görünüşleri	74
Şekil 19. Şems Oteli'nin kent meydanından görünüşü	75
Şekil 20. Şems Oteli.....	75
Şekil 21. Turan Sineması'nın kent meydanından görünüşü	76
Şekil 22. Turan Sineması'nda yapılan müzik ve tiyatro etkinlikleri	77
Şekil 23. Turan/Yıldız/Sümer Sineması.....	78
Şekil 24. İskender Paşa Medresesi'nin kent meydanından görünüşü.....	79
Şekil 25. İskender Paşa Medresesi.....	79
Şekil 26. Eski Yeşilyurt Oteli 1930 yılı yatak odaları.....	82
Şekil 27. Eski Yeşilyurt lokantası 1930 yılları.....	83
Şekil 28. Eski Yeşilyurt Oteli 1930 yılı ikinci kat istirahat salonu	83
Şekil 29. Eski Yeşilyurt Oteli 1950-1980 yılları arası giriş (güney) cephesi.....	84

Şekil 30.	Bodrum katı 4 nolu dükkanın lavabo/wc ve 5 nolu dükkanın mutfak mekanları	86
Şekil 31.	Bodrum katı 6 nolu dükkan ve otel bölümünün depo mekanları	87
Şekil 32.	Zemin kat 1, 2, 3 ve 4 nolu dükkanlar	90
Şekil 33.	Zemin kat 5, 6, 7 nolu dükkanlar ve otelin resepsiyon bölümü.....	91
Şekil 34.	Zemin kat 12, 13, 14 ve 15 nolu dükkanlar	92
Şekil 35.	Zemin kat 16 ve 17 nolu dükkanlar	93
Şekil 36.	Zemin kat 20 ve 22 nolu dükkanlar	93
Şekil 37.	Birinci kat kafe 1 mutfak ve kafeterya bölümleri	96
Şekil 38.	Birinci kat kafe 2 oturma bölümleri.....	96
Şekil 39.	Birinci kat 1 ve 2 nolu otel odaları	97
Şekil 40.	Birinci kat 318 ada 3 parsel bölümü mutfak, wc ve ofis mekanları	97
Şekil 41.	İkinci kat 1, 12 nolu otel odaları ve koridor bölümü	100
Şekil 42.	İkinci kat otel bölümü yönetim ofisi ve lobi.....	100
Şekil 43.	İkinci kat 318 ada 3 parsel bölümü mutfak, wc ve 3 nolu ofis mekanları	101
Şekil 44.	Çatı kat otel bölümü 1 ve 2 nolu otel odaları.....	105
Şekil 45.	Çatı kat otel bölümü 3 nolu otel odası, restoran ve mutfak mekanları	105
Şekil 46.	Çatı kat 318 ada 3 parsel bölümü mutfak ve kafe bölümü	106
Şekil 47.	Bodrum kat 5 nolu dükkanın mutfak, 6 nolu dükkan ve otel bölümünün depo mekanları.....	114
Şekil 48.	Zemin kat 1, 3 ve 4 nolu dükkanlar	118
Şekil 49.	Zemin kat 6 nolu dükkan ve otelin resepsiyon bölümü.....	119
Şekil 50.	Zemin kat 20, 21 ve 22 nolu dükkanlar	120
Şekil 51.	Birinci kat kafe 1 oturma bölümleri.....	124
Şekil 52.	Birinci kat kafe 2 oturma bölümleri.....	124
Şekil 53.	Birinci kat otel bölümü merdiven ve banyo/wc mekanı	125
Şekil 54.	Birinci kat otelin koridor bölümü	126
Şekil 55.	İkinci kat otel bölümü yönetim ofisi.....	130
Şekil 56.	İkinci kat otel bölümü koridor ve otel odası	131
Şekil 57.	Çatı katı otel bölümü teras ve yemekhane mekanları	134
Şekil 58.	Çatı katı otel bölümü otel odaları	135
Şekil 59.	Çatı katı otel bölümü süit odaları	136
Şekil 60.	Çatı katı 318 ada 3 parsel bölümü kafe mekanı.....	136
Şekil 61	Doğu cephesi zemin kat seviyesi.....	140

Şekil 62.	Doğu cephesi eski dönem zemin kat seviyesi	140
Şekil 63.	Doğu cephesi birinci ve ikinci kat seviyeleri.....	140
Şekil 64.	Batı cephesi zemin kat seviyesinde tahrip edilen pencere bölümü ve günümüzdeki camekan düzenlemesi	144
Şekil 65.	Batı cephesi birinci ve ikinci kat seviyeleri.....	144
Şekil 66.	Kuzey cephesinde yer alan 1971 yılındaki özgün kapı girişi ve günümüze ulaşamayan giriş bölümü	148
Şekil 67.	Kuzey cephesi birinci kat seviyesinde tahrip edilen pencere bölümü	149
Şekil 68.	Kuzey cephesi görünüşleri.....	149
Şekil 69.	Eski Yeşilyurt Oteli güney cephesi özgün giriş kapısı	151
Şekil 70.	Eski Yeşilyurt Oteli güney cephesi özgün balkon ve çatı düzeni.....	152
Şekil 71.	Güney cephesi birinci kat seviyesi batısına eklenen balkon ve kapı düzenlemesi	153
Şekil 72.	Güney cephesi 1960-1980 yılları arası görünüşü	154
Şekil 73.	Güney cephesi 1980-1990 yılları arası görünüşü	155
Şekil 74.	Güney cephesi günümüz otel giriş kapısı	156
Şekil 75.	Güney cephesi günümüz görünüşleri	156

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Kültürel mirasın çeşitleri	12
Tablo 2. İstanbul'da 19. yüzyılda açılan otellere ilişkin bilgiler	27
Tablo 3. İzmir'de 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında açılan otellere ilişkin bilgiler.....	28
Tablo 4. Ankara'da 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında açılan otellere ilişkin bilgiler.....	29
Tablo 5. Trabzon'da 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında açılan otellere ilişkin bilgiler.....	30
Tablo 6. Yapı kimlik kartı	33
Tablo 7. Yapının kat planları/kesitler fonksiyonel değişim analiz tablosu	35
Tablo 8. Yapının kat planı/cepheler yapısal değişim analiz tablosu	36
Tablo 9. Kavak Meydanı.....	45
Tablo 10. Zağnos Meydanı	47
Tablo 11. Sakız Meydanı	49
Tablo 12. Güzelhisar Meydanı.....	50
Tablo 13. Atatürk (Alanı) Meydanı	58
Tablo 14. Trabzon Kent Meydanı'nın kentsel konumu	61
Tablo 15. Trabzon Kent Meydanı'nda günümüze ulaşan tarihi yapılar	62
Tablo 16. 1 nolu yapının yapının kimlik kartı	63
Tablo 17. 2 nolu yapının yapının kimlik kartı	64
Tablo 18. 3 nolu yapının yapının kimlik kartı	65
Tablo 19. 4 nolu yapının yapının kimlik kartı	66
Tablo 20. 5 nolu yapının yapının kimlik kartı	67
Tablo 21. 6 nolu yapının yapının kimlik kartı	68
Tablo 22. 7 nolu yapının yapının kimlik kartı	69
Tablo 23. 8 nolu yapının yapının kimlik kartı	70
Tablo 24. 9 nolu yapının yapının kimlik kartı	71
Tablo 25. 10 nolu yapının yapının kimlik kartı	72
Tablo 26. Trabzon Kent Meydanı'nda günümüze ulaşamayan tarihi yapılar	73
Tablo 27. Eski Yeşilyurt Oteli konum bilgisi.....	81

Tablo 28.	Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 1 kat planı fonksiyonel değişim analizi.....	87
Tablo 29.	Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 2 kat planı fonksiyonel değişim analizi.....	88
Tablo 30.	Eski Yeşilyurt otel yapısı zemin kat planı fonksiyonel değişim analizi	94
Tablo 31.	Eski Yeşilyurt otel yapısının birinci kat planı fonksiyonel değişim analizi.....	98
Tablo 32.	Eski Yeşilyurt otel yapısının ikinci kat planı fonksiyonel değişim analizi	102
Tablo 33.	Eski Yeşilyurt otel yapısının ikinci ara kat planı değişim analizi	103
Tablo 34.	Eski Yeşilyurt otel yapısının çatı kat planı fonksiyonel değişim analizi	107
Tablo 35.	Eski Yeşilyurt Otel AA kesitinin plan üzerindeki kesit çizgisi gösterimi	108
Tablo 36.	Eski Yeşilyurt otel yapısının AA kesiti fonksiyonel değişim analizi	109
Tablo 37.	Eski Yeşilyurt otel yapısının BB kesiti fonksiyonel değişim analizi	111
Tablo 38.	Eski Yeşilyurt otel yapısının CC kesiti fonksiyonel değişim analizi	113
Tablo 39.	Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 1 kat planı yapısal değişim analizi	115
Tablo 40.	Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 2 kat planı yapısal değişim analizi	116
Tablo 41.	Eski Yeşilyurt otel yapısı zemin kat planı yapısal değişim analizi	121
Tablo 42.	Eski Yeşilyurt otel yapısı birinci kat planı yapısal değişim analizi	127
Tablo 43.	Eski Yeşilyurt otel yapısı ikinci kat planı yapısal değişim analizi.....	132
Tablo 44.	Eski Yeşilyurt otel yapısı çatı kat planı yapısal değişim analizi	137
Tablo 45.	Eski Yeşilyurt otel yapısı doğu cephesi yapısal değişim analizi.....	141
Tablo 46.	Eski Yeşilyurt otel yapısı batı cephesi yapısal değişim analizi.....	145
Tablo 47.	Eski Yeşilyurt otel yapısı kuzey cephesi yapısal değişim analizi	150
Tablo 48.	Eski Yeşilyurt otel yapısı güney cephesi yapısal değişim analizi.....	157
Tablo 49.	TS Park Otel yapısının restorasyonuna ilişkin genel müdahale kararları	162

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DOCOMOMO: International Working Party for Documentation and Conservation of
Buildings, Sites and Neighborhoods of the Modern Movement

ICCROM: The International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of
Cultural Property

ICOMOS: International Council on Monuments and Sites

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

WCED: World Commission on Environment and Development

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Tarihi kentler, uzun yıllar boyunca var olmuş toplumların her türlü maddi ve manevi birikimlerini, yaşam biçimlerini ve değerlerini içerisinde barındıran çevrelerdir ve bu çevreler bizlere geçmiş yaşantılar hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle tarihi çevrelerdeki kültürel çeşitliliğin ve özgün tarihi dokunun korunması, geçmişten bizlere ulaşan soyut ve somut mirasın aktarılması ve günümüz çağdaş yaşamına yansıtılarak farkındalık yaratılması büyük önem arz etmektedir. Tarihi çevre dokusunun oluşmasında önemli unsurlardan biri olan kent meydanları, tarihsel süreçte toplumların ve bulunduğu coğrafyanın kimliğinin ve dokusunun oluşmasına yardımcı olan ve şekillendiren önemli kamusal mekanlardır. Kentin odak noktası olan meydanlar, geçmişten günümüze içerisinde barındırdığı yapılar ile hem varlıklarını sürdürebilmekte hem de kültürel ve mimari mirasın devamlılığını sağlamaktadırlar.

Kent meydanlarını çevreleyen tarihi yapılar kent dokusuna kimlik kazanmasında önemli bir kilit taşı olup geçmişin izlerinin okunmasında bizlere ışık tutmaktadır. Yapıların tarihi dokusunun bir mimari miras değeri olarak gelecek kuşaklara aktarılması; değişen kullanıcı gereksinimlerinin karşılanması ve zamanla oluşan yapısal bozulmaların önlenmesine ilişkin bakım ve onarım müdahalelerinin düzenli bir şekilde yapılması ile mümkün olmaktadır. Bununla birlikte tarihi yapılar kullanıcı gereksinimlerine bağlı olarak istenileni sağlayamamakta ve yapılan müdahaleler yetersiz kalabilmektedir. Bu doğrultuda yapılar kısmen veya tamamıyla olmak üzere işlev değişikliklerine uğrayabilmekte ve bu şekilde ayakta kalarak varlığını sürdürebilmektedir. Günümüzde ise örneğine az rastlanmakla birlikte bazı tarihi yapılar özgün kullanım işlevlerini koruyarak varlığını devam ettirebilmektedir. Bunun örneklerinden biri olan eski Yeşilyurt Oteli, Trabzon kent meydanında özgün işlevini ve varlığını koruyan geçmişte olduğu gibi günümüzde de kullanıcılar tarafından tercih edilen bir yapı örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'nin kuzeydoğusunda yer alan Trabzon kenti farklı kültür katmanlarını bünyesinde barındırmış zengin tarihi geçmişiyle önemli bir liman ve ticaret kentidir. Trabzon kent meydanı da geçmişten bugüne limana yakınlığı ile şehrin önemli sosyoekonomik merkezlerinden biri olmuş geçmişte olduğu gibi günümüzde de kentin

önemli meydanlarından biri olmayı başarmıştır. Bununla birlikte içerisinde barındırdığı tarihi konaklama ve ticari yapılarını günümüze ulaştırılarak tarihi kent dokusunun oluşmasında önemli bir etken olmuştur.

Çalışmada geçmişte olduğu gibi günümüzde de otel işlevini sürdürerek gelebilmiş olan otel yapısının işlevsel ve yapısal durumu ele alınmaktadır. Çalışmanın ana kurgusunu Trabzon ili Atatürk Meydanına hâkim konumda yer alan eski Yeşilyurt otel yapısının geçmişten günümüze zaman içerisinde geçirdiği değişimler/müdahaleler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın birinci adımında kuramsal çerçevenin oluşturulması için literatür taraması, ikinci adımında Trabzon kent meydanında saha çalışması yapılmış eski Yeşilyurt oteli çalışma kapsamında belirlenerek otel yapısının proje ve raporları temin edilmiştir. Üçüncü adımda yerinde tespit ve proje raporlarından elde edilen görsel ve yazılı kaynaklar bir araya getirilerek aktarılmıştır. Bu aşamada otel yapısının geçirdiği değişimlerin ve müdahalelere ilişkin analizler tablolar oluşturularak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın son adımında ise yapıya ilişkin sonuçlar belirlenen varsayımlar doğrultusunda ortaya konulmuş yapılan analiz ve irdelemelerden elde edilen bulgulara ilişkin öneriler dile getirilmiştir.

1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Tarihsel süreçte çeşitli medeniyetleri bünyesinde barındıran çevreler, geçmişten günümüze ardında bıraktığı izleri biriktirerek günümüz kentlerin tarihi dokusunu oluşturmaktadır. Kentsel alanlar içerisindeki tarihi dokunun sürdürülebilirliğinde ise önemli bir temsilci olan meydanlar; kentin kültürünü, sosyal ve ekonomik durumunu yansıtan kamusal mekanlardır. Kentin merkezi konumunda olan meydanlar, barındırdığı farklı işlevli ticari yapıları ile toplumu birleştirici özelliğe sahiptir ve kentin tarihi dokusunu en iyi yansıtan mekanlardan birisidir. Kent meydanları içerisinde yer alan tarihi yapılar ise bulunduğu çevrenin kimlik oluşumunda etkili olan, maddi ve manevi tüm değerleri taşıyan kültürel miras öğeleridir. Bu çevrelerin sürdürülebilirliğinde ise tarihi yapıların korunması hususu önem kazanmaktadır.

Tarihi yapılar geçmişten günümüze geçirdiği süreçlerde varlığını sürdürürken mevcut işlevinin devamlılığı zorlaşabilmektedir. Yapılar zamanla fiziksel, kültürel ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak imkân ve konfor koşulları bakımından yetersiz kalmaktadır. Değişen kullanıcı gereksinimlerinin bir sonucu olarak da yapılan müdahaleler doğrultusunda yapının genelinde veya bazı bölümlerinde kısmi işlevsel değişimler görülebilmekte ve bunun

sonucunda da yapılar kazandıkları yeni işlev doğrultusunda şekillenebilmektedir. Tarihi yapılar incelendiğinde günümüzde daha çok müze, konaklama ve kafe/restoran gibi işlevler kapsamında kullanılmak üzere yeniden işlevlendirildiği görülmektedir. Bununla birlikte günümüze ulaşmış bazı tarihi yapılar ise mevcut genel işlevini koruyarak işlevsel sürdürülebilirlik kapsamında kültürel ve mimari mirasa dair belge niteliği kazandırmaktadır. Özellikle de bu tür yapıların yer aldığı örneklerin çalışma kapsamında incelenmesi ve literatüre kazandırılması önemlidir. Bu doğrultuda çalışmada konaklama işleviyle özgün kullanım durumunu devam ettirerek günümüze ulaşmış tarihi otel yapısının çalışılmasına ve incelenmesine karar verilmiştir.

Çalışmanın amacı kent meydanında bulunan tarihi bir yapının süreç içerisinde geçirdiği değişimlerin neler olduğunu tespit etmek, yapının tarihi dokusunu nasıl koruduğunu ve günümüze ne ölçüde ulaştırdığını ortaya koymaktır. Bu kapsamda konaklama ve ticaret işlevlerinin devamlılığı ile öne çıkan tarihi otel yapısının bu süreçte genel kullanım işlevini değiştirmeden varlığını nasıl sürdürebildiği ve günümüzde iç mekanlarda görülen işlevsel ve yapısal müdahaleler ile yapıya nasıl uyum sağladığı araştırılmaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda tarihi yapıya ilişkin elde edilen veriler literatüre kazandırılarak gelecek araştırmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

1.3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma, özgün işleviyle günümüze ulaşmış olan tarihi otel yapısının zamana bağlı kullanımı sırasında yaşadığı değişimler ve bu değişimler sonucunda sürdürülebilirliğini tartışmak adına tarihi dokusundaki müdahalelerin neler olduğunun ortaya koyulmasıdır. Bu kapsamda çalışmada tarihi dokunun sürdürülebilirliği değerlendirilmekte ve tarihi çevre kent meydanı ölçeğinde ele alınmaktadır. İncelemeler meydan içerisindeki tarihi otel yapısı örnekleme üzerinden koruma yaklaşımları ve yapılan müdahaleler doğrultusunda ortaya konması hedeflenmektedir. Çalışmada örneklem alanının belirlenmesinde Trabzon kentinin merkezi konumundaki kent meydanı seçilmiştir. Trabzon Kent Meydanı kentin Uzun Sokak, Maraş Caddesi, Kunduracılar Caddesi gibi önemli sokak bağlantılarını buluşturan bir noktada bulunması nedeniyle kentin odak noktasında yer alması ve kent içindeki konumu ile öne çıkan bir meydandır. Geçmişte birçok isimle anılan Trabzon kent meydanı (Atatürk Meydanı) tarih boyunca farklı medeniyetlerin yer aldığı sosyal, kültürel ve ekonomik olaylarının merkez noktası olmuştur. Kent Meydanı Trabzon'da eski dönemlerden itibaren

merkez konumunda olmaya devam etmiş ve bu işlevde günümüze kadar sürdürülebilmiştir. Meydana kentsel ölçekte bakıldığında en eski kent meydanı örneklerindendir ve günümüzde Trabzon’da bu özelliği ile de devam eden tek meydan olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal, dini, ticari işlevli yapıların yer aldığı bu kamusal alan; kentlilerin ve misafirlerin buluşma, dinlenme, eğlence ve alışveriş gibi nedenler ile günümüzde sıklıkla tercih ettikleri uğrak bir noktadır. Bununla birlikte tarihsel süreklilik içerisinde kent meydanının içinde ve çevresinde yer alan tarihi yapıların geçmişe dair izlerinin hala görünürde olması ile de etkisini devam ettiren önemli bir tarihi belge niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda Trabzon kent meydanı içerisinde bulunan tarihi yapılar incelenerek ve meydan içerisinde yer alan eski Yeşilyurt Otel (TS Park Otel) kapsamında yapının mekânsal analizleri yapılmıştır.

1.4. Çalışmanın Özgün Değeri

Bu tez çalışmasında, özgün konaklama ve ticari işlevini günümüzde de devam ettiren eski Yeşilyurt Otel (TS Park Otel) ele alınmaktadır. Çalışma alanı olarak belirlenmiş Trabzon kent meydanı (Atatürk Alanı), asırlar öncesinden günümüze meydan kimliğini koruyarak işlevini ve önemini sürdürebilmeyi başarmış kamusal mekanların en başında gelmektedir. Şehirde yaşayanlar tarafından “Kent Meydanı” olarak adlandırılan bu alan, içinde barındırdığı tarihi yapıların birçoğunu günümüze ulaştırmış olup kent için kültürel ve mimari mirasın birer örnekleri olmuşlardır. Bununla birlikte bu alanda ayakta kalmaya çalışan bu yapılardan birçoğu varlığını sürdürebilmek adına yeniden işlevlendirilmesi sonucunda olarak özgün kullanım durumlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Kent meydanında yer alan eski Yeşilyurt Otel ise kısmi işlev değişimlerinin görülmesinin yanında özgün kullanım durumunu büyük ölçüde korumayı başarmıştır. Buna ek olarak eski Yeşilyurt Otel’inin meydanı neredeyse tamamını kapsayacak şekilde alana hakimiyet kurması, inşa edildiği 19. yüzyıldan bugüne cephedeki tarihi dokusunu büyük oranda koruyarak etkisini günümüzde de sürdürüyor olması ve özellikle 20. Yüzyılın başlarında yabancı gezgin ve araştırmacıların anlatımlarına konu olarak resmi kayıtlarda yer bulması yapının öne çıkan özelliklerinden diğerleridir.

Mevcut literatür incelendiğinde kent meydanlarına ilişkin lisansüstü tez çalışmalarının yer aldığı görülmüştür. Trabzon Kent Meydanı özelinde incelendiğinde ise yine bu kapsamda ise tez çalışmalarının varlığı tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar içerisinde Aksoy’un (2005) “Kentsel Mekanların Kullanımında Davranış Örgütlerinin Etkileri Trabzon

Atatürk Alanı (Belediye Meydanı) Örneği” başlıklı tezi, Üstün’ün (2004) “Kentsel Park Aydınlatmalarının Kullanıcı Açısından Değerlendirilmesi: Trabzon Kenti Meydan Parkı ve Atapark Örnekleri” adlı çalışması, Doğan’ın (2016) “Tarihsel Süreç İçerisindeki Kültürel Değişimin Fiziksel ve Algısal Değişim Bağlamında İrdelenmesi: Trabzon Kent Meydanları Örneği” isimli tezi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında gerçekleştirilmiş olup, İç Mimarlık Anabilim Dalı kapsamında yapılmış olan benzer nitelikte çalışmalarda eksikliğin mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte çalışmalarda ele alınan Trabzon Kent Meydanı daha çok meydanın park bölümünde yer alan rekreasyon alanlarına yönelik gerçekleştirildiği çalışmalarda çoğunlukla anket ve görüşme tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise başta eski Yeşilyurt Otelı olmak üzere Trabzon Atatürk Meydanı’nda yapı çevresinde yer alan tarihi yapılar ölçeğinde ele alınmış, yapıların konumları ve mimari özelliklerine ilişkin bilgiler ortaya konulmuştur.

Çalışma kapsamında daha önce Trabzon Kent Meydanı’nı iç mimarlık disiplinde ve çevresindeki yapılara iç mekân özellikleri bakımından ele alarak çalışılmamış olması bununla birlikte tarihi Yeşilyurt Otelı’nin mekânsal ve fiziksel değişimlerinin analiz edilmemiş olması bu çalışmadaki özgün yönü oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada eski Yeşilyurt Otelı yapısına ilişkin rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporları edinilmiş, elde edilen veriler yapıya ilişkin geçmiş dönem görsel/yazılı anlatımlar ve alan çalışması sırasında yapılan gözlemler neticesinde değerlendirilerek analiz edilmiştir. Bu analizler doğrultusunda yapının plan ve cephe dokusuna yönelik yapılan müdahale ve değişimler ortaya konulmuştur.

1.5. Çalışmanın Problemi ve Varsayımları

Çalışma kapsamında ele alınmış olan “Yeşilyurt Otelı” nin günümüze kadar otel işlevini sürdürüyor olması ve tarihsel süreçteki gelişimi çalışmanın ana kurgusunu oluşturmuştur. Bu doğrultuda yapının korunarak süregelmesi noktasında tespitlerin yapılabilmesi amacıyla problemler belirlenerek varsayımlar öne sürülmektedir:

Varsayım 1: Kent meydanında bulunan tarihi eski Yeşilyurt Otelı’nin ana işlevinin ve kültürel miras değerinin büyük ölçüde, mekânsal özelliklerinin ise daha az korunabildiği görülmektedir.

Varsayım 2: Temel kurgusunda kullanımına konaklama ve ticaret olarak başlayan yapının işlevinin bütüncül olarak korunduğu fakat günümüzde yapıda yer alan

ticarethanelerin mekansal olarak gelişmesi sonucunda otel işlevinin önüne geçtiği ön görülmektedir.

Varsayım 3: Gelişen teknoloji ve değişen yaşam biçimleri nedeniyle yapıda meydana gelen mekânsal gereksinimlerin karşılanması noktasında gerçekleştirilen müdahaleler ile mekânsal yeterliliğin sağlandığı ön görülmektedir.

Varsayım 4: Yapının özellikle mutfak, banyo/tuvalet gibi ıslak hacim mekanları ve yeni mekân düzenlemelerinin yapının tarihi dokusunu bozduğu ön görülmektedir.

1.6. Tarihi Çevre Kavramı

Çevre sürekli olarak değişim gösteren bir olgudur ve insanın ortaya koyduğu fiziksel, ekonomik, sosyokültürel, teknolojik gibi unsurlara bağlı olarak gelişir ve yenilenir. Bir kültür ve tarihi birikimin yansıması olan çevre, tıpkı insan gibi varlığının tüm izlerini görünüşünde taşımaktadır. Tarihi çevrenin yapı taşı oluşturan bu izler aslında uygarlıkların ve insanların sosyokültürel ve ekonomik yapısını açıklayan bilgilerdir. Günümüze kadar ulaşan doğal ve yapılı çevrenin tümünü kapsayan tarihi çevreler, benzer özellikteki yapıların bir arada korunmasıyla meydana gelen doku birlikteliğidir (Kapubağlı, 2004; Çelebi & Tuna, 2022; Akbıyık, 2013). ICOMOS' un Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunma ve Yönetimi için ortaya konulan Valetta İlkeleri'nde çevre; "Tarihi kentsel mirasın bulunduğu ve onun kavranmasını, algılanmasını, yaşanmasını statik veya dinamik yönden etkileyen veya onunla sosyal, ekonomik, ya da kültürel olarak doğrudan ilişkili doğal ve/veya insan yapısı ortamdır." şeklinde tanımlanmaktadır (ICOMOS Türkiye, 2014, s. 2).

Tarihi çevreler, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda yer alan "sit" kavramının tanımıyla ilişkilendirilmiş olup bu tanıma göre sitler; tarih öncesinden bugüne kadar gelen farklı medeniyetlerin ürünü olup bulundukları dönemin sosyal, ekonomik, mimari gibi özelliklerini yansıtan kent ve kalıntıları, kültürel varlıkların sık görüldüğü ve önemli tarihi olayların yaşandığı veya konu olduğu yerler ve doğal özellikleri tespit edilerek korunması gerekli kılınan alanlar olarak ifade edilmektedir (Resmi Gazete, 1983). Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları" nda yer alan kentsel sit kavramı ise; tarihsel, mimari, estetik ve sanatsal özellikler taşıyan; dönemin yaşam biçimini gelecek kuşaklara bir bütün olarak aktarabilmeleri nedeniyle tek başlarına taşıdıkları değerden fazlası olan kültürel ve yapı, bahçe, sokak ve

meydanlar gibi doğal çevre unsurlarının bir arada bulunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete, 2017).

Tarihi çevre kavramına ilişkin yapılmış diğer tanımlamalara bakıldığında Velioğlu (1992), bulundukları dönemin duygu, düşünce ve yaşam biçimini yansıtarak ortak bir dil oluşmasını sağlayan mekanlar olarak tanımlamaktadır. Erginoğlu'a (1996) göre tarihi çevre, toplumların hayatını etkileyen kimi hareketlerin olduğunu ve bu hareketler sonucunda doğan olayların meydana geldiği iç ve dış mekanlardır. Aydemir vd. (2004), geçmiş uygarlıkların işlevsel, ekonomik, duygusal, estetik gibi kültür değerlerinin tekrarlanamayacak yaşamlarını "tarihi miras" değeri olarak değerlendirerek barındırdıkları bu öğelerin oluşturduğu bütünü "tarihi çevre" olarak tanımlamaktadırlar. Arabacıoğlu & Aydemir (2007) ise tarihi çevreyi, eski dönemlerin yaşam biçimini, felsefesini, sosyokültürel ve ekonomik yapısını yansıtan doğa-bina ve bina-insan arasındaki ilişkisinin doğruluğu bakımından bir birimin ifadesi olarak tanımlamaktadır.

Tarihi çevreler geçmişe dair göstergeleri ile taşınabilir ve taşınmaz öğeleri barındırmaktadırlar. Fiziki yapılanmalara olanak tanıyan ve bu yapılanmaları şekillendiren sosyokültürel getiriler bir bütün olarak tarihi çevrenin kimliğini oluşturmaktadır. Yapıldıkları dönemlerin sosyokültürel ve teknolojik yönlerinin yanında ayrıntıya inildiklerinde toplumların dini görüşleri, beğeni ve anlayışları gibi özellikleri de yansıtmaktadırlar (Velioğlu & Öztürk, 1993; Tanaç Zeren, 2010). Bu özelliklerin yanı sıra tarihi çevreye bir kent veya kentsel alan ölçeğinde bakıldığında tarihi yerleşme olarak bahsedilebilmesi için özgün bir kent strüktürüne sahip olması, önemli mimari özellikler taşıması ve sosyal bir yaşamın sürdürülüyor olması gibi temel ölçütler bulundurması gerekmektedir (Velioğlu & Öztürk, 1993).

Geçmişten günümüze maddi ve manevi değerleri bir arada bulunduran tarihi çevreler, geçmiş toplumların izlerini günümüze aktaran somut ve soyut değerlerden ortaya çıkmaktadır. Somut değerler, çevremizde bulunan doğal ve yapılı unsurlardan; somut olmayan değerler ise çevredeki kültürel anlatımlardan meydana gelmektedir (Erbil, 1996; Karakul, 2019). Okyay (1982) ise, tarihi çevrenin taşıdığı değerleri şu şekilde sıralamaktadır:

- "Kullanım" değeri: Tarihi çevre içerisindeki yapıların mimari ve sanatsal kimliği bozulmadan onarılarak yeni işlev kazandırılması tarihi çevreye yeni bir kullanım değeri katmaktadır.

- “Belgesel” niteliği: Yapıların yeniden kullanılması ile birlikte varlığını da sürdürebilmesi sonucunda tarihi çevreler belgesel niteliği kazanmış olmakta ve yapının taşıdığı sanatsal ve sembolik öğelerle kullanıcı ilişkisi ortaya çıkmaktadır.
- “Anlatım dili” niteliği: Tarihi çevre içerisindeki yapılar malzeme kullanımı, dokusu, rengi ve çevre uyumu gibi birçok özelliği ile anlatım dili oluşturmakta ve zamanla kimlik kazanmaya başlamaktadır Okyay (1982).

Tarihi çevreler taşıdıkları tüm bu özellikler ile bir değerler bütünü oluşturmaktadır. Yaşam biçimi, gelenek, yapım tekniğinin değişim gösterdiği dünyada geçmişte yaşanan mekanları yansıtan açık hava müzeleri niteliğindedir. Bu doğrultuda eski toplumların sosyoekonomik yapısı, yaşam tarzı ve estetik anlayışları gibi birçok detayı içinde bulundurmaktadırlar. Öğretici, ilgi çekici olmalarının yanında insanların birleştirici duygular beslemesini sağlayan ve sosyal ilişkileri olumlu yönde etkileyen mekânlar barındırmaktadırlar (Ahunbay, 2007).

1.6.1. Tarihi Çevreyi Oluşturan Öğeler

Tarihi mekanlar bir ölçek altında incelediğinde; çevre, kent ve bölge olmak üzere 3 gruba ayrıldığı görülmektedir (Özyaba, 1999):

- Tarihi Çevre; çoğunlukla kentsel sitler olarak değerlendirilmekle birlikte kırsal, tarihi ve arkeolojik siteleri de kapsamaktadır. Tarihi ve mimari özellikleriyle bir doku bütünlüğü gösteren bu alanlar eski uygarlıkların günümüze ulaştırdığı kalıntıların yanında mimarlık tarihi için de önem taşıyan yöresel kimlikteki özellikleri nedeniyle de korunan ve tek yapı ölçeğinden sokak, mahalle, köy ve şehir boyutlarına ulaşan tarihi mekanlardır (Ahunbay, 2007; Kapubağlı, 2004).
- Tarihi Kent; tarihi ve mimari özellikleri ile bir bütün olan dokuların bir arada oluşturduğu kentsel yerleşimlerdir.
- Tarihi Bölge; tarihi ve mimari özellikleri bir arada barındıran birden fazla kentsel yerleşimlerin bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir. Kentsel bölgelere Orta Asya ve Mezopotamya gibi yerleşimler örnek olarak verilebilmektedir (Özyaba, 1999).

Tarihi çevreler; farklı kültürden toplumları bir arada barındıran, zaman içerisinde değişime uğrayarak birbirlerini etkilemelerinin sonucunda “özgün karakterli” yerleşim yerlerini meydana getirmektedir ve bu yerlerin oluşmasında bazı belirleyici faktörler

bulunmaktadır. Toplumsal Belirleyiciler; uygarlıkların yaşam biçimini etkileyen sosyal ve kültürel çevrenin meydana getirdiği faktörlerdir. Fiziksel Belirleyiciler ise iklim vb. gibi doğal; çevremizde bulunan yapılar vb. gibi yapay etkenlerin oluşturduğu bileşenlerdir (Bahadır, 2020).

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne (1972) göre, tarihi çevreyi oluşturan öğeler kapsamında; tarihsel, estetik, antropolojik ve etnolojik açılarından evrensel değerlere sahip insan ve/veya insan doğa ilişkisi ile ortaya çıkan eserler ve arkeolojik sitler yer almaktadır. Kent dokusu içerisinde tarihi çevreleri oluşturan öğelere bakıldığında tarihi mimari ürünler belirleyici olmaktadır. Bununla birlikte sokaklar, meydanlar, anıtsal ve diğer önemli sayılabilecek tarihi kalıntılar da bu öğelerin bileşenlerini oluşturmaktadır (Ekinci, 2003). Kent kullanıcılarının günümüzde sosyokültürel ve ekonomik gereksinimlerini karşılayan, tarihi çevre içerisinde kurgulanan meydanlar tasarlanmaktadır. Meydanlar toplumların geçirdiği değişimleri, onu sınırlandıran yapıların taşıdığı izler ile ortaya koymaktadır. Etrafını çevreleyen binalar, meydanın karakterini, tasarımını ve işlevsel sürdürülebilirliğini etkilemektedir. Ayrıca meydan etrafında bulunan tarihi binaların konumlanışları, yükseklik ve cephe düzenleri gibi kütleli özellikleri ve işlevleri insanların meydanı kullanım durumunu da şekillendirmektedir (Candaş, 2002).

1.6.2. Tarihi Çevre Kavramının Önemi

Tarihi çevreler, bir ülkenin tarihi ve kültürel mirası için önemli bir yere sahiptir ve günümüz çağdaş toplum bilincinde insanların geçmişlerinin ortak bir parçası ve bir kültürel değer olarak değerlendirilmektedir. Yüzyıllar boyunca insanoğlu birçok medeniyet kurmuş ve bu doğrultuda yeni yaşam biçimleri benimsemiş ve böylelikle bulunduğu çevreye iz bırakmıştır. Tarihi çevrelerin çeşitliliği ve korunmuş olması somut bir belge niteliği taşımasının yanında etkili bir medeniyet varlığının da göstergesi olmaktadır (Doratlı vd., 2004; Polat, 2023; Toka, 2008). Bunun sonucunda kültürel miras niteliği taşıyan tarihi çevreyi tanımak ve onu geleceğe aktarmak önemli bir husustur.

Tarihi çevre içerisindeki yapılar, bulundukları kentlerin kimliklerinden, toplumların sosyokültürel durumlarından meydana gelmektedir ve kentin tarihini günümüze taşımaktadırlar. Kentlerin bu süreçte gelişmesiyle de birlikte zamanla tarihi çevre artan gereksinimlere uyum sağlamak zorlanmaktadır (Gedik, 2015). Bu doğrultuda tarihi çevrelerin bir bütün içinde var olmaları yalnızca taşıdıkları kültürel kimlikleri günümüz

yaşam koşullarına uyum sağlayarak, değişip gelişerek sürdürebilmeleri ile mümkün olmaktadır (Akbiyık, 2013; Toka, 2008; Arabacıoğlu & Aydemir, 2007).

Toplumların tarih ve kültür bilincinin oluşmasında etkili olan tarihi çevre içerisinde yer alan yapılar, geçmişten bugüne ardında bıraktığı dini, ticari ve konut vb. yapı örnekleri ile aslında toplum için önemli bir katkı sunmaktadır. Koruma kavramının devreye girdiği bu noktada tarihi yapılar, toplumların kimliklerini ve taşıdığı ortak manevi duyguları korumayı amaç edinir ve tarihi çevrelerde yaşanan değişimlerin bir plan dahilinde yapılması yapıların korunması ve yeniden yaşatılması açısından önem taşımaktadır (Gedik, 2015; Sazak, 2016). Bu doğrultuda koruma bilinciyle günümüze taşınan tarihi çevre ve yapılar birer miras değeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir sonraki başlıkta bu miras değerlerine ilişkin kavramlara değinilmektedir.

1.7. Kültürel Miras ve Mimari Miras Kavramları

Kültür; tarih, ekonomi, siyasi, psikoloji, antropoloji gibi birçok disiplinde önemli kavramların tanımlanmasında sıklıkla kullanılan bir kavramdır Farklı disiplinlerde çeşitli anlamlarda kullanılmasında dolayı birden fazla tanım ortaya çıkmış ve bu doğrultuda başlarda somut kavramları karşılarken zaman içinde değişerek günümüzde soyut kavramları da ifade etmek için kullanılmaktadır (Oğuz, 2011; Vecco, 2010). Tylor'un tanımına (1958) göre kültür veya uygarlık, toplumun bir bireyi olarak insanın öğrendiği her türlü bilgi, gelenek ve görenek, sanat anlayışı ve bununla birlikte edindiği alışkanlıklar ve becerileri kapsayan bir bütündür. Güvenç (2002), kültürün özelliklerini soyut kavramlar olduğu, yaşamsal gereksinimleri karşılayan işlevsel bir unsur olduğu, öğrenilebilen çeşitli bilgi, davranış ve alışkanlıklar gibi özellikleri barındırdığını ifade etmektedir. UNESCO Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'ne (1982, s. 41) göre, kültürün en geniş tanımı "Bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan maddi, manevi, zihinsel, duygusal bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını kapsayan bir olgudur." şeklindedir. Kültür varlığı ise 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda "Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait kültür, bilim, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya bu devirlerde sosyal yaşama konu olmuş, kültürel ve bilimsel olarak özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında, sualtında bulunan taşınır ve taşınmaz bütün varlıklardır" olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1983, s. 1).

Smith, Kroeber ve Kluckhohn tarafından yapılan çalışma sonucunda kültürün tanımlanmasında betimsel, tarihsel, kuralcı, psikolojik, yapısal ve genetik gibi 6 farklı yaklaşım içerisinde sınıflandırıldığını belirtmiştir. Bu sınıflandırmalardan tarihsel yaklaşıma bakıldığında ise yapılan tanımlamalarda kültürün nesiller boyu süren bir miras olduğu belirtilmiştir (Akt. Oğuz, 2011). Kültür varlığının sürdürülebilmesi geleceğe aktarılması ile mümkün olmaktadır. Bu husus onu değerli kılmakta ve miras olarak ifade edilmesine imkân tanımaktadır. Kültür ve miras kavramları bu doğrultuda birlikte öne çıkmakta olup UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirası'nın Korunması Sözleşmesi'nde miras kavramı; “geçmişten gelen, bugün birlikte yaşadığımız ve gelecek nesillere aktaracağımız kalıt” şeklinde tanımlanmıştır (UNESCO, 1972, s. 1). Bu kavramları bir araya getiren, geçmiş nesiller tarafından oluşturulmuş ve evrensel olarak kabul gören değerler ise kültürel miras olarak adlandırılmaktadır (Kurak Açıcı vd., 2017). Bir sonraki başlıkta bu kavramın tanımlarına yer verilmekte sonrasında kültürel mirasın korunmasına ilişkin bilgiler aktarılmaktadır.

1.7.1. Kültürel Mirasın Tanımı

ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde kültürel miras; “Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır.” şeklinde tanımlanmaktadır (ICOMOS Türkiye, 2013, s. 2). Toplumların ortak gücünü ve geçmişteki fikir birliğini ortaya koyan değerler olmasının yanında, tarih boyunca kültürel gelenek ve biriken deneyimlerin sürekliliğini de sağlayarak geleceğe yön veren olguların bütünüdür (Öksüz Kuşçuoğlu & Taş, 2017). ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne (2013) göre, insanlar arasında önemle karşılanan “emanet” kavramı ile bağdaştırılmakta ve yenilemeyen bir kaynak olması nedeniyle de taşıdığı tüm değerlerin geleceğe aktırılması toplumsal bir sorumluluk bilinci meydana getirmektedir.

Kültürel miras tanım ve kapsamı bakımından geçmişten günümüze gelişim göstererek farklılaşmıştır. Koruma kavramının tartışıldığı ilk dönemlerde yalnızca önemli anıtsal yapıları içine almış olup zaman içerisinde sivil mimari yapıları kentsel ve kırsal ölçekteki çevreleri devamında da kültür ve sanat dalları gibi soyut kavramları içine katarak değişip gelişmiştir (Güleç Korumaz, 2015). Günümüzde sanattan bilime farklı birçok dalı kapsayan kültürel miras somut ve soyut olmayan miras değerleri olarak ikiye ayrılmaktadır.

Somut kültürel miras ise kendi içerisinde taşınır ve taşınmaz (Tablo 1) olarak birbirinden ayrılarak ele alınmaktadır (Kurak Açıcı & Konakoğlu, 2018).

Tablo 1. Kültürel mirasın çeşitleri (Dönmez & Yeşilbursa, 2014)

Kültürel Miras		
Somut Kültürel Miras		Somut Olmayan Kültürel Miras
Taşınmaz Kültürel Miras	Taşınır Kültürel Miras	Gelenek ve Görenekler Törenler ve Şölenler Edebiyat Tiyatro Müzik Geleneksel Oyunlar El Sanatları
Mimari Yapılar Anıtlar Sitler Tarihi merkezler Bina Grupları Tarihi Parklar ve Bahçeler	Resimler Fotoğraflar Heykeller Takılar ve Süs Eşyaları Eski Paralar Müzik Aletleri Arşivler	

UNESCO, ICOMOS gibi uluslararası miras koruma kurum ve organları tarafından ortaya konan sözleşmeler ve kanunlarda bazı kültürel miras alt kategorileri yer almaktadır. Bu alt kategorilere ilişkin bazı tanımlamalar aşağıda verilmektedir.

- Sualtı Kültürel Mirası

Sualtı kültür mirası, en az 100 yılı aşkın süredir kısmi ve bütün olarak su altında kalmış olan tarihi, kültürel veya arkeolojik özelliğe sahip izleri taşıyan insan varlıklarıdır. Su altında kalmış sitler, yapılar, bina ve eser kalıntıları, gemi, uçak ve diğer araçlardan oluşan batıklar ve bunların arkeolojik içerikleriyle doğal çevreleri sualtı kültürel mirası kapsamına girmektedir (UNESCO, 2001; ICOMOS Türkiye, 2013).

- Arkeolojik Miras

Arkeolojik miras, incelenmesi ve korunmasının toplum ve çevre ilişkisinin tarihteki gelişimini ortaya koymaya yarayan; kazı, keşif gibi temel arkeolojik yöntemler dışında insan ve çevresini kapsayan diğer araştırma yöntemlerini de içinde barındıran maddi miras olarak tanımlanmaktadır. Arkeolojik miras insan varlığının izlerini taşıyan tüm alanları kapsadığı için sualtında veya toprak altında olan her türlü yapı, mimarî eser grupları, sitler, anıtlar ve taşınır varlıklar bu mirasa dahil olarak kabul edilmektedir (Resmî Gazete, 1999; ICOMOS Türkiye, 2002).

- Endüstriyel Miras

Endüstriyel miras, endüstri devrimi teknolojisi ile üretilen ve endüstriyel üretimlerde yer alan yapılar olarak tanımlanmaktadır. Dünya’da görülen sanayileşme süreci insanlığın önemli bir bölümünü oluşturmakta ve çağdaş dünyada önemli bir rol üstlenmektedir.

Sanayileşmenin çevreye etkileri bakıldığında bazı bölgelerde ve bu sürecin devam ettiği bazı alanlarda ise sanayileşmenin teknolojilerinden geriye kalan arkeolojik kalıntıları yer almaktadır ve bu doğrultuda birçok yerde bu miras hala varlığını sürdürmektedir. Günümüzde kullanılmayan yapılar, üretim donatıları, yapı aksamaları ve bunların bulunduğu çevre endüstri mirası kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir (ICOMOS, 2017).

1.7.2. Mimari Mirasın Tanımı

Taşınmaz kültür mirası olarak kentin önemli noktalarında yer alan ve kent kimliğinin oluşmasına katkı sunarak kent belleğinde de yer edinmiş olan tarihi yapılar, hem yapıldığı dönemlerin teknik bilgisi, yapım sistemi ve malzemesi gibi teknik bilgileri hem de toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve yaşam biçimleri gibi unsurları yansıtarak bir mimari kültür miras değeri oluşturmaktadır (Faiz Büyükçam, 2021; Ulusoy Binan, 2017). Mimari miras değeri çağdaş yaşam ile bütünleştirildiğinde toplumların sosyal ve kültürel sürekliliği açısından da önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında mimari miras, kültürel mirasın en önemli alt bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne (2013, s. 2) göre bu kavramın tanımı, "İnsanlığın ortak malı olan ve günümüze ulaşmış özgün nitelikleriyle geleceğe aktarılması gereken, farklı ölçek ve nitelikte olan ve tüm değerleriyle, bütünsel koruma ilkelerine göre korunması gereken yapı ve yapı gruplarıdır." şeklindedir. Mimari miras kavramı anıt, bina/yapı grupları ve sitler olmak üzere 3 başlığı kapsamaktadır.

1. Anıtlar: Tarihsel, sosyal, arkeolojik, bilimsel ve teknik açısından önemli olmaları nedeniyle değerli olan bina ve yapılardır.
2. Bina/Yapı Grupları: Mimari, planlama, homojen olmak gibi özellikler taşıyan veya bulundukları bölgelerden dolayı tarihi, sosyal, arkeolojik, bilimsel, sanatsal, kültürel ve manevi değerler taşıyan tek ya da birleşik yapı/bina toplulukları ile doğal ve yapılı çevrelerin tümüdür.
3. Sitler (Ören Yerleri): Coğrafi olarak tanımlanabilecek düzeyde belirgin olan, bununla birlikte Tarihsel, sosyal, arkeolojik, sanatsal, bilimsel ve teknik açıdan dikkat çeken insan eli doğal değerlerin birleştiği ve bir kısmı inşa edilmiş olan alanlardır (Resmî Gazete, 1989; ICOMOS Türkiye, 2015).

Kültürel mirasın geleneksel ve modern mimarlık mirası gibi bir başka alt bileşenlerden daha oluştuğu bilinmektedir. Her iki miras kavramı da bir yapı ve yapı

toplulukları ifade ettiği için mimari miras kavramı içerisinde değerlendirilmiş ve bu doğrultuda her iki kavram mimari mirasın bir alt bileşeni olarak bu başlık içerisinde açıklanmaktadır.

- Geleneksel Mimari Miras

Geleneksel mimari iklim, coğrafya, gelenek-görenek ve yaşam biçimleri ile oluşan ve deneyimlerin ön planda olduğu yapılardır. Geleneksel mimariyi özgünleştiren önemli unsurların başında yaşanılan coğrafyada yer alan özgün yapı malzemesi ve tekniğinin kullanıyor olmasıdır. Bu kavram yerel, geleneksel, sivil, yöresel, vernaküler, kırsal mimarlık gibi farklı birçok başlıktaki tanımlamaları içermektedir (Muşkara, 2017). ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi’nde (2013, s. 3) ise geleneksel mimari, “Teknoloji ve iletişim olanaklarının gelişmesiyle hızla çeşitliliğini yitiren dünyada, yöreye özgü malzeme ve tekniklerle, yöresel yapıım geleneklerini, yerel kimliği yansıtan geleneksel yapı, yapı grupları ve yerleşmelerdir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Geleneksel miras sadece somut biçim ve mekanlarda oluşmamakla birlikte bunların algılanması ve kullanım biçimlerini, geleneklerini ve onlara bağlı olarak karışımıza çıkabilecek soyut ilişkileri de kapsamaktadır. Geleneksel mimari miras kapsamında değerlendirilen yapılara bakıldığında;

- Toplumda paylaşılan ve anonim olarak aktarılan geleneksel yapı ustalığı,
- Üslup, biçim ve görünüş tutarlılığı oluşturan geleneksel yapı türlerine bağlılık,
- Yöresel veya bölgesel bir kimliği olarak çevreye uygunluk,
- İşlevsel, sosyal ve çevresel etkenlere karşı bir etkinlik gösterebilen,

gibi ayırt edici özelliklere sahiptirler (ICOMOS Türkiye, 1999).

- Modern Mimarlık Mirası

Modern mimarlık ürünleri 20. yüzyıl sonuna gelindiğinde kültürel mirasın bir parçası olarak yeni bir kimlik kazanmıştır. Türkiye’de de modern mimarlık mirasının doğuşu ve korunması özellikle 20. yüzyılın sonlarına yaklaşırken önemli mimari yapıların yıkılması üzerinde gündeme gelerek ortaya çıkmıştır (Salman, 2018). ICOMOS Türkiye Mimari Mirasını Koruma Bildirgesi’ne (2013, s. 3) göre ise modern mimarlık mirasının tanımı “Türkiye’de 20. yüzyılın başından itibaren üretilmiş gerek uluslararası gerekse ulusal yönelimleri ve/veya yenilikçi teknik ve teknolojileri örnekleyen yapı, yapı grupları ve yerleşmelerdir.” şeklinde dir. Günümüzde Modern mimarlık mirası ile ilgili olarak UNESCO, ICOMOS, Avrupa Konseyi gibi birçok uluslararası kuruluş, 20. yüzyıl mirası başlığı altında modern mimarlık mirasının korunması ve belgelenmesine ilişkin çalışmalarda bulunmaktadır (Polat & Can, 2008). Bu önemli kuruluşların haricinde modern mimarlık

mirasının korunması kapsamında önemli olan DOCOMOMO kuruluşu başta gelmektedir. Ülkemizde 6 Mart 2002’ den bugüne DOCOMOMO modern mimarlık miras yapılarının belirlenmesi, korunması ve belgelenmesi ile ilgili çalışmalar yürütmektedir.

Mimari mirası meydana getiren kültür varlığı yapılar, geçmiş uygarlıkların, yaşam biçimlerinin, farklı kültür ve mimari geleneklerin günümüzdeki somut yansımasıdır. Bu açıdan bakıldığında zengin miras değerinin bilimsel yöntem, ilke ve duyarlılıkla yürütülen yaklaşımlarla korunması ve geleceğe aktarılması kültürel bir zorunluluktur (Kuban & Kâhya, 2016). Bu doğrultuda bir sonraki başlıkta kültürel ve mimari mirasın korunması kapsamında tarihi yapıların korunmasının önemine ve müdahale yöntemlere değinilmektedir.

1.7.3. Mimari Mirasın Yapılarının Korunması

İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri tarihi çevreler, bulundukları yerleşimin kimliğinin oluşmasında önemli unsurlardır. Mimari mirası meydana getiren kültürel varlığı yapılar ise geçmiş medeniyetlerin, farklı kültürlerin, silinip giden yaşam biçimi ve mimari geleneklerin birer somut kanıtlarıdır ve toplumların geçmişle gelecek arasında bir köprü kurmaktadır (Kuban & Kâhya, 2016; Okuyucu, 2017). Tarihi çevre içerisindeki kültürel miras değerinin korunması ve kentsel dokunun sürdürülebilirliği, toplumların kültürel birikimlerinin ve kimliklerinin korunması için gereklidir (Tan & Arabacıoğlu, 2020). Geçmiş anlamak, geçmiş tecrübelerden yararlanarak geleceği şekillendirmek ve bir belge niteliği olarak aktarılmasını sağlamak gibi çeşitli birçok neden geçmişe dair elimizde olan bu somut kanıtların korunmasını zorunlu kılmaktadır (Madran & Özgönül, 2005). Bununla birlikte kültürel miras yapıları, turizm bakımından bir çekim noktası olmaları ve kültürel eğitimin önemli bir değeri olmaları nedeniyle de korunmalıdırlar (Şahin, 2004).

Koruma kavramı 19. yüzyılda hem yapı ölçeğinde hem de çevresi ile sağladığı bütünlük ve özgünlük kavramları üzerine temellenerek Avrupa’da gelişim göstermeye başlamıştır (Zakar & Eyüpgiller, 2020). Bu kavram üzerine farklı birçok yaklaşımda tanımlamalar getirilmiş olup tarihi koruma kavramı için Hasol (1988, s. 65), “Koruma; tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemleri almaktır” şeklinde tanımlamıştır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda "Koruma" ve "Korunma" kavramları “taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır

kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir” şeklinde yer almaktadır (Resmî Gazete, 1983, s. 2). ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi’nde ise koruma kavramının tanımı; “Yapı bileşenlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere, malzemeleri sağlamlaştırarak var olanı korumak şeklindeki onarım yöntemidir.” (ICOMOS Türkiye, 2013, s. 8). Tüm bu tanımlamalar doğrultusunda koruma, bir anıtı çevresiyle beraber belgeleyerek, devamlılık arz eden bakım ve kullanımını sağlayarak, özgün işlevini koruyup en az müdahale ile onarımı ve iyileştirme yöntemlerine başvurularak sürdürme durumudur (Zakar & Eyüpgiller, 2020). Kültürel mirasın en önemli bileşenlerinden olan mimari mirası korumanın amacı, özgünlüğünü ve kimliğini meydana getiren özellikleri koruyarak kültürel ve estetik değerleri açığa çıkarmaktır (ICOMOS Türkiye, 2013).

Korumanın ana sorunlarında birisi de neyin korunacak olmasıdır. Geçmişten günümüze ulaşan dini yapılar, mezar anıtları veya fonksiyonel binalar dünya mimari miras öğeleri olarak korunmaya değer görülmektedir. Bununla birlikte günümüzde anıtsallıktan uzak gündelik yaşam biçimlerine uygun ve bütünüyle işlevsel amacı olan yapılar da toplumsal tarihin bir bileşeni olarak değerli görülmekte ve koruma kapsamında girmektedir (Ahunbay, 2007).

Geçmiş dönemlerden günümüze kalan izlerin tümüyle gelecek nesillere aktarılması mümkün olamamakta ülkelerin ekonomik durumları da bu çabayı destekleyemediği görülmektedir. Malzemenin yıpranması, bakımsızlık, doğal afet ve çağdaş kentleşme problemleri günümüzde tarihi yapıların azalmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, öncelikli olarak korunması tesadüflere bırakılmayacak kadar gerekli ve vazgeçilmez olan eserlerin seçimine yardımcı olabilecek bazı ölçütlerden faydalanılmaktadır (Ahunbay, 2007). “Tarihi Belge”, “Eskilik-Zaman Özelliği” ve “Estetik Değer” olarak ele alınan bu ölçütler koruma kararlarının alınması noktasında bir öneme sahiptir. Yapı veya yapı gruplarının tarihi belge niteliği olarak değerlendirilmesi için tarihi bir olay veya kişiyle ilişkisi ya da tarihi bir süreci yansıtıyor olması gerekmektedir (Kuban, 1970). 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanuna Kanunu’nun 6. Maddesinde ise korunması gerekli tabiat varlıkları, 19. yüzyılın sonuna kadar yapılmış olan taşınmazlar ve bu tarihten sonrasında yapılmış olup Kültür ve Turizm Bakanlığınca önemli görülerek korunmasına karar verilen taşınmazları kapsamaktadır (Resmî Gazete, 1983, Madde 6).

Yapılan incelemeler doğrultusunda korunmaya değer bulunan mimari miras yapılarına yapılacak olan müdahaleler sahip olduğu değer ve koruma ilkelerine göre belirlenmektedir.

Bu müdahalelerde yapının en az müdahale ile özgün özelliklerinin korunması önemlidir. Müdahalenin gerekli görüldüğü durumlarda ise bakım, basit onarım ve esaslı onarım (restorasyon) yaklaşımlarından biri ya da birkaçına başvurulabilmektedir (ICOMOS Türkiye, 2013). Yapılarda bakım ve onarım çalışmalarının temelinde restorasyon kavramı karşımıza çıkmaktadır. Restorasyon, bir yapı veya yapı grubunun hasar görerek özgünlüğünü kaybetmesi durumunda uzmanlar tarafından elde edilen güvenilir bilgi ve belgeler ışığında yapılan en az müdahale ile bilinen özgün kullanım durumuna geri dönüştürülerek onarması ve iyileştirilmesidir (Zakar & Eyüpgiller, 2020). Elde edilen bilgiler doğrultusunda yapıda görülen hasarların ortadan kaldırılması veya azaltılmasını sağlamak amacıyla koruma teknikleri belirlenir ve uygulamanın temelleri atılır. Restorasyon başlığı adı altına toplanan bu koruma teknik ve yöntemleri; “sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme (yeniden işlevlendirme), yeniden yapma, temizleme, taşıma, çağdaş ek” olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla restorasyon işlemleri sırasında bu yöntemlerden birkaçı aynı zamanda uygulanmaktadır ve genellikle yapılan müdahaleler sağlamlaştırmadan yeniden yapıma doğru artış göstermektedir (Ahunbay, 2007).

Tarihi ve kültürel miras olarak geçmiş ve geleceğin bağını temsil eden tarihi yapılarda, yeniden işlevlendirme en sık kullanılan koruma yöntemlerinden biridir (Ahunbay, 2007). Yeniden işlevlendirme bir yapının özgün tasarımını ve bütünlüğünü tahrip etmeden, fazla yük getirmeden uygun olan yeni bir işlev ile yeniden kullanımını sağlayarak yapıları korunma ve gelecek nesillere aktarma durumudur (Zakar & Eyüpgiller, 2020; Aras, 2020). Tarihi yapıların yeniden kullanımı ile tarihi kent dokusunun kimliği korunmakta hem kendi değerleri hem de kent kimliğinin oluşmasında etkili olan sanatsal, mimari, arkeolojik ve belgesel değerler korunmakta ve var olan bu yapının korunması ile birlikte yıkım masrafından kurtulularak enerji tasarrufu sağlanmaktadır (Kuleli, 1998).

Günümüz çağdaş koruma anlayışında mimari miras değerlerine yapılacak en iyi müdahale yapının düzenli olarak koruyucu bakımlarının yapılmasıdır. Yapılan müdahalelerin mümkün olduğunca geriye dönüştürülebilir, ilk tasarımına, yapım tekniğine ve tarihi değerine saygı gösterilerek gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak yapılan müdahalelerin gelecekte de anlaşılması için geçmiş izlerinin korunmasına özen gösterilmelidir (ICOMOS, 2006).

- Tarihi Yapıların Korunmasında Başlıca Ulusal ve Uluslararası Kurumlar

Toplumların ortak miras değeri olan kültür varlıklarının korunması konusu, geçmişten bugüne gerçekleştirilen çalışmalar ile ulusal ve uluslararası alanda yürütülen farklı birçok

ortamda tartışılmaktadır. Ülkemizde bu kapsamda yapılmış olan çalışmalara bakıldığında; Asar-ı Atika Nizamnamesi, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gibi yasal düzenlemelerle birlikte Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü adı altında birleşen koruma organlarının faaliyet gösterdiği görülmektedir (Ahunbay, 2007). Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne (2013) göre Türkiye, kültürel miras bakımından evrensel düzeyde zengin ve çeşitliliğe sahip bir ülke konumunda olduğundan dolayı bu durum ona uluslararası düzeyde bir sorumluluk yüklemektedir. Türkiye'nin koruma sürecinde yanında yer alan tüm kurum ve kuruluşların yanında, uluslararası ölçekte gerçekleşen gelişme ve kararları takip edebileceği ortak bir iletişimde ağında buluşması gerekmektedir. Bu doğrultuda Türkiye ve Avrupa, UNESCO, ICCROM, ICOMOS gibi birçok uluslararası koruma kurumlarına üyedir. Ülkemizde yer alan “Kültür ve Turizm Bakanlığı” ve “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” adı altında örgütlenen koruma organları faaliyetlerini sürdürmektedir.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), Türkçe açılımı ile “Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu” dur. 37 ülkenin 16 Kasım 1945 tarihinde imzaladığı UNESCO Kuruluş Sözleşmesi sonucunda 1946 yılında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra devletler arasında siyasi ve ekonomik alanlarda yapılan anlaşmaların yeterli bulunmaması sonucu kalıcı barışı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Türkiye'nin kurucu devletleri arasında yer aldığı bu kuruluşun merkezi Paris'te yer almaktadır ve Genel Konferans, Yürütme Konseyi, Sekreterlik olmak üzere üç organı bulunmaktadır (URL-1, 2025). UNESCO'nun temel işlevi toplum, insan ve kültür gibi ortak paylaşımlara imkân veren değerler arasındaki iletişimin sağlanması için çalışmaktır (URL-2, 2025). Bu kapsamda uluslararası bağları güçlendirmek amacıyla kültürel mirasın korunması ve farklı kültürlerle aynı saygınlık değerinin kazandırılması hedef alınmaktadır. UNESCO bu amaçlara ulaşmak için “Dünya Mirası Sözleşmesi”, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” gibi yürürlükte yer alan anlaşmaları bulunmaktadır (URL-1, 2025).

Uluslararası Kültürel Mirasın Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Merkezi (ICCROM), eğitim, bilgi, iş birliği ve savunuculuk programları ile dünya genelinde kültürel mirasın korunmasını teşvik etmek için faaliyet gösteren devletler arası bir kuruluştur (URL-3, 2025). Türkiye'nin 1969 yılında üye olduğu bu merkez 1959 yılında Roma'da kurulmuştur ve kuruluş amacının başında İkinci Dünya Savaşı sonunda meydana gelen yıkım ve kültürel varlıkların yeniden inşasına ilişkin ihtiyaçların karşılanması

gelmektedir (URL-4, 2025). ICCROM, koruma ve restorasyon alanında gelişmeyi, kültürel mirasın önemini ortaya koyarak farkındalık yaratmayı hedeflemektedir (URL-3, 2025). Kültürel mirasın sürdürülebilirliğini teşvik ederek ülkelerin kalkınmasına hizmet etmekte ve toplumların sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır. Bu doğrultuda kuruluş, koruma ve restorasyon alanlarında eğitim programları düzenlemekte ve çeşitli materyaller, atölyeler ve eğitim olanakları sunarak üye devletlere teknik açıdan yardım sağlamaktadır (URL-4, 2025).

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) Türkçe açılımı ile “Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi”, somut ve somut olmayan kültürel mirası korumakla ilişkili değerlerin ölçütlerini belirleyen, denetleyen uluslararası ve devletler dışı bir kuruluştur (URL-5, 2025; ICOMOS Türkiye, 2015). 1965 yılında Varşova’da kurulan ICOMOS aynı zamanda UNESCO’nun çalışma ortağıdır ve günümüzde uluslararası merkezi Paris’te bulunmaktadır. ICOMOS’un başlıca amaçları arasında koruma ilke ve teknikleri üzerine bilgi toplamak ve değerlendirmek, mimarlık mirasının korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin uluslararası sözleşmeleri yürürlüğe konması yer almaktadır (URL-5, 2025).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye’de tarihî ve kültürel varlıkları korunmasına ilişkin çalışmalar yürüten bir kuruluştur. Bu kuruluşa bağlı olarak “Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü” ve “Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” (Anıtlar yüksek kurulu) yer almaktadır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile müzelerin bakım-onarım, restorasyon-restitüsyon ve çevre düzenlenmesine ilişkin projelerin uygulanmasını sağlamaktadır (URL-6, 2025). Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ise korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının onarımını, korunmasını sağlamak yapıların restorasyonu ile ilgili çalışmalarda uygulanacak ilkeleri belirleyerek bakanlığa yardımcı olan bir kurumdur (URL-7, 2025). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na bağlı olarak kurulan “Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü” ise Milli Parklar, Tabiat Parkları, Doğal Sit Alanları ve korunması gerekli diğer alanlar gibi tarihi, doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirlik anlayışıyla yönetilmesini sağlayarak bu bölgelerin tespiti, tescili onaylanmasına ilişkin çalışmalarda bulunan bir kurumdur (URL-8, 2025).

Tüm bu ulusal/uluslararası kurum ve kuruluşlar, kültürel ve mimari mirasın korunması hususunda miras değerlerine saygı duyan evrensel ilke ve uygulamaları ortaya koyan çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar sonucunda ülkemizde yer alan tarihi miras değerleri

sürdürülerek günümüze taşınmakta ve geçmişe ayna tutmaktadır. Bu doğrultuda bir sonraki bölümde sürdürülebilirlik kavramına ve tarihi dokunun sürdürülebilirliğine ilişkin literatür bilgisine yer verilmektedir.

1.8. Sürdürülebilirlik Kavramı

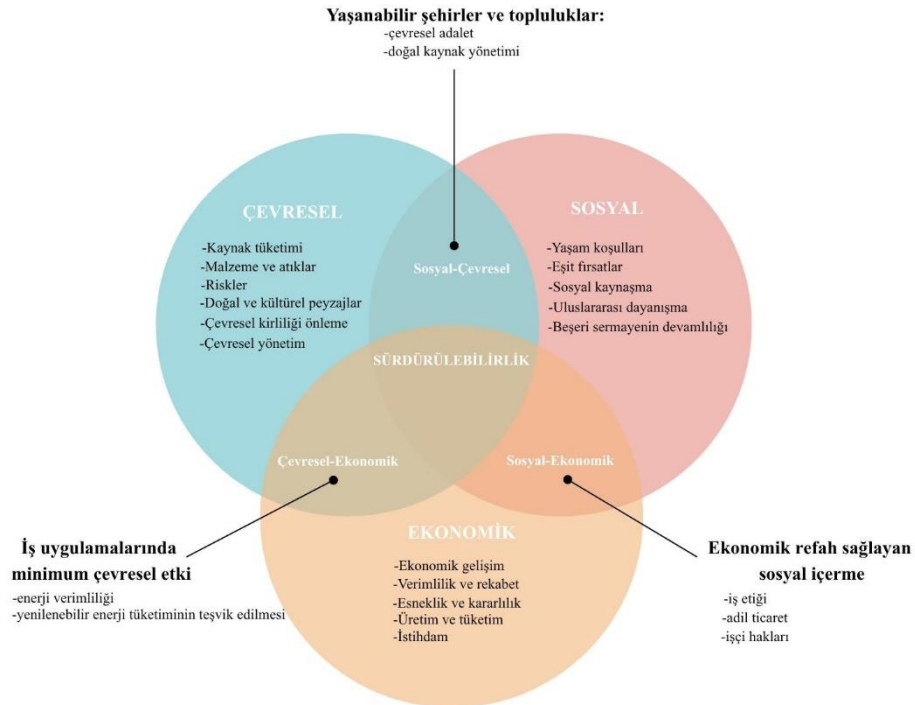
Dünya, Sanayi Devrimi'nden günümüze kadar birçok teknolojik gelişmeye şahit olmuş bu durum nüfus artışının da etkisiyle kaynakların gereksizce harcanmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan çevresel felaketler, ekonomik gücün azalması, toplumsal yapının şiddet ve suç artışıyla birlikte kötüleşmesi, kontrolsüzce büyüme gibi olumsuz etkenler de kentlerin sosyal ve ekonomik süreçlerinin bozulmasına yol açmıştır (Sev, 2009). Küresel anlamda artış gösteren tüm bu olumsuz gelişmeler uluslararası alanlarda yürütülen ortak çalışmaların gerçekleşmesine zemin hazırlamış ve bu duruma ilişkin çözüm üretebilmek adına “sürdürülebilirlik” ve “sürdürülebilir kalkınma” kavramları ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda bu kavramlardan ilk olarak 1987 yılında, “Brundtland Raporu” olarak da bilinen Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun “Ortak Geleceğimiz” raporunda bahsedilmiş, sürdürülebilir kalkınma ise “Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan, bugünün ihtiyacını karşılayan kalkınmadır” şeklinde tanımlanmıştır (WCED, 1987, s. 41). Bu raporla birlikte sürdürülebilirlik kavramının anlamı genişlemiş, farklı alan ve konularda kullanılmaya ve tanımlanmaya başlanmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı yalnızca çevrenin korunması enerji tasarrufunun sağlanması, yenilenebilir kaynak ve yapı malzemeleri ile ilgili olmamakla birlikte toplumların ve toplumların kültürel kimliğini ve yaşam biçimini de içine almaktadır (Salman, 2018). Bu doğrultuda sürdürülebilirlik kavramı, çevresel, toplumsal ve ekonomik olmak üzere üç temel bileşende ele alınmaktadır. “Temel Üçlü Modeli” olarak da anılmakta olan bu bileşenler, birbirini tamamlayan ve karşılıklı etkileşim içinde olan unsurlardır (Şekil 1).

Çevresel sürdürülebilirlik; küresel ısınma, su ve hava kirliliği, kaynakların tüketilmesi ve ekosistemde oluşan zararların azaltılması gibi konuları kapsayan bir kavramdır (Johnson & Lundvall, 2013). Çevresel sürdürülebilirlik ile insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılan hammaddeyi korumak ve atık problemine çözüm arayarak insanlara zarar vermeyecek şekilde refah seviyesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir (Goodland, 1995).

Sosyal sürdürülebilirlik; toplumun sağlık, beslenme, barınma ve kültür gibi gereksinimleri ve genel kabul görmüş değerlerini içerisine alan alt bileşenlerden meydana gelmektedir (Elliott, 1994). Chiu (2004), sosyal sürdürülebilirliğin günümüzde ve gelecekte insanların refah düzeyinin iyileştirilmesi ve sürdürülebilmesi anlamı taşıdığını, bu nedenle kültürel faktörlerin sosyal sürdürülebilirlikle daha yakın bir ilişki içerisinde olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda sosyal sürdürülebilirlik kavramı kültür olgusu ile birlikte ele alınmakta; yapılan çalışmalarda kültürel değerlerin önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Günümüzde sosyokültürel sürdürülebilirlik kavramı ile içerisinde tarihi, kültürel ve yerel mimari özellikler bulunduran yapıların hem dokusuyla hem de çevresiyle bir bütün olarak ele alınıp korunmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlanmaktadır (Dikmen & Toruk, 2017).

Ekonomik sürdürülebilirlik ise; sağlık büyüme ve kalkınma, üretimde verimlilik, kaynak ve enerji kullanımında akılcılık ve sürekli döngü ilkelerini içeren, düşük maliyetle yüksek verim elde etmeyi amaçlayan büyüme ve kalkınma modeli olarak tanımlanmaktadır (Özmehmet, 2005).

Şekil 1. Sürdürülebilirliğin bileşenleri (Orhan & Yaldız, 2022)

1987 yılında “Brundtland Raporu” ile karşımıza çıkan sürdürülebilirlik kavramı, bu süreçte çevresel boyutundaki etki alanının genişlemesi ile birlikte sağlık, turizm, mimarlık ve kültürel değerler gibi çeşitli alanları da içerisine alarak kapsamını genişletmiş ve çok boyutlu bir yaklaşım sergilemiştir. Özellikle 20. yüzyılın sonlarına doğru pek çok alanda yer almaya başlayan bu kavram, diğer disiplinlerde olduğu gibi mimarlıkta da etkisini göstermeye başlamıştır (Kohler, 1999). Mimarlık disiplininde “Sürdürülebilir Mimari” olarak da karşımıza çıkan bu kavramı Sev (2009), varlığının her döneminde yer alan koşullar çerçevesinde gelecek kuşakları da dikkate alarak yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını önceleyen, enerji, su, malzeme ve çevreyi etkin ve duyarlı bir biçimde kullanan, insan sağlığı ve refahını koruyabilen yapıların inşasını hedefleyen bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Mimari yapılarda sürdürülebilirlik, içinde yaşayan toplumların kültürleri, yaşam biçimleri, gelenek görenekleriyle birlikte bulunduğu coğrafyanın iklim ve arazi koşulları gibi maruz kaldığı tüm çevresel etmenleri göz ardı ederek varlığını sürdürebilme çabası şeklinde de ifade edilmektedir (Erşan & Demirarslan, 2020). Bu tanımlamalardan yola çıkarak mimarlık disiplininin yaşanan çevre sorunlarıyla yakın ilişkisi olmasının da etkisiyle ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik gibi farklı birçok boyutlarıyla ele alınabilmektedir.

Sonuç olarak bakıldığında, sürdürülebilirlik kavramı farklı disiplinler çerçevesinde çok boyutlu ve kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu çalışma kapsamında söz konusu tüm bu yaklaşımların incelenmesi mümkün olmamakla birlikte, araştırma konusunun sınırlandırılması ve konuyla doğrudan ilişkisi bulunması nedeniyle bir sonraki bölümde mimari miras yapılarının sürdürülebilirliğine ilişkin bilgiye yer verilmektedir.

1.8.1. Mimari Miras Yapılarının Sürdürülebilirliği

Kültürel mirasın önemli bir alt bileşeni olan mimari miras, toplumların tarihsel ve kültürel değerlerini taşıyan, kimliklerinin oluşumuna katkı sağlayan ve geçmişle bugün arasında bir köprü görevi gören tarihi yapıları kapsamaktadır. Mimari miras yapılarının sürdürülebilirliği ise, yapıların gelecek kuşaklara aktarılması ve sürekliliğinin sağlanmasını ifade eden bir kavramdır. Bu yapıların sürdürülebilirliği zaman, süreklilik, koruma ve değişime uyum sağlama yetisiyle birlikte ele alınarak sağlanabilmektedir (Orhan & Yıldız, 2022). Tarihi yapılar fiziksel olarak korundukları müddetçe mekânsal sürekliliğini soyut bir şekilde devam ettirebilmektedirler. Bu sürekliliğin sağlanmasının amacı ise yapıların

mimarisinde yer alan yöntem ve tekniklerin kavranarak günümüz şekliyle yorumlanabilmesidir (Pekol, 2010). Bu ifadelerden hareketle özellikle koruma kavramının günümüzde sürdürülebilirlik ile yakın bir ilişki içerisinde ele alınıp değerlendirildiği görülmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramı, yalnızca günümüzde mevcut olan ve kültürel miras olarak tanımlanan yapıların geleceğe aktarılması değil bu süreçte doğal çevrenin bütünlüğünü ve varlığını koruyabilmesi şeklinde de tanımlanmaktadır (Güner, 2021). Bu çevrelerin sürdürülebilirliğinde mevcut değerleri ile kent merkezlerinde turist ve yerel halk için cazibe merkezi oluşturabilmek, kültürel anlamda zengin, sağlıklı, güvenli ve kentle iç içe olan yaşam alanları oluşturarak turizm kapsamında bölgeyi çekim merkezine dönüştürmek gibi kriterler aranmaktadır (Koçan, 2011). Değişim ve gelişimin kullanıcılarla birlikte sürdüğü tarihi çevrede sürdürülebilir koruma kavramı, sürdürülebilirliğin temel bileşenleri olan sosyokültürel, fiziksel, ekonomik ve yasal-kurumsal gibi birçok boyutu içerisinde barındırmakta olup bu boyutlar koruma sürecinin birer yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 2). Bu bağlamda sürdürülebilir koruma yalnızca fiziksel çevreyi ele almamakta birlikte yerel halkın ve sosyal yaşamın da geleceğe aktarılmasını hedeflemektedir (Güner, 2021).

Şekil 2. Sürdürülebilir koruma ve temel bileşenleri (Güner, 2021)

Mimari miras yapılarının korunması ve sürdürülebilir kılınması hem tarihi dokunun korunarak sürekliliğinin sağlanması hem de gelecek kuşakların kültürel mirasa ilişkin farkındalığının artması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Mimari mirasın korunması, kültürel ve çevresel gelişmenin bir parçası olması nedeniyle düzenli bir kalkınmayı hedefleyen ve mimari mirasa saygı gösteren her politika koruma süreçlerini güncel, kültürel,

sosyal ve ekonomik boyutlarıyla ele almalıdır (ICOMOS Türkiye, 2013). Dolayısıyla tarihi yapıların korunması günümüzde sürdürülebilirliğin de alt bileşenlerinden olan çevresel, sosyokültürel ve ekonomik faktörler ile bağlantılı olup önemi bu başlıklar üzerinden incelenmelidir.

Çevresel sürdürülebilirlik: Mimari mirasın çevresel sürdürülebilirliği, enerji tasarrufunun sağlanması ve doğal kaynakların korunması gibi ilkeleri barındırmaktadır (Uçar, 2023). Bu noktada tarihi çevrede var olan yapı stoğunun korunması ile birlikte enerji ve kaynak kullanımını azaltılarak çevresel dengeye bir katkı sağlanmaktadır (Orhan ve Yaldız, 2022).

Sosyokültürel sürdürülebilirlik: Mimari mirasın sosyokültürel sürdürülebilirliği, toplumsal yaşam açısında önemli bir rol oynamakta; toplumsal birlikteliği destekleyerek tarihi ve kültürel dokunun korunmasına ve kimlik duygusunun güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle tarihi yapıların yıkılmadan sosyal yaşama entegre edilmesi, kent belleğinin sürekliliğinin sağlanması açısından önemli taşımaktadır (Eyüpoğlu & Faiz Büyükçam, 2022).

Ekonomik sürdürülebilirlik: Mimari mirasın ekonomik sürdürülebilirliği bağlamında tarihi ve kültürel yapıların korunması, turistlerin ilgisini çekerek turizm gelirlerinin artmasına katkı sağlayabilmektedir (Uçar, 2023). Bununla birlikte yapının kullanıcıları için de daha fazla talep oluşturması da söz konusudur. Ayrıca bu yapıların restore edilmesi ve yenilenmesi, yeni istihdam alanları oluşturarak iş imkanlarının artmasına, yeni bir yapı inşa etme durumunda oluşabilecek maliyetin ortadan kaldırılmasına ve yapının çevresi ile birlikte iyileştirilerek varlık değerinin artırılmasına böylelikle de ekonomik sürdürülebilirliğin desteklenmesine yardımcı olmaktadır (Uçar, 2023; Orhan & Yaldız, 2022).

Mimari miras yapılarının korunarak sürdürülebilmesi kapsamında en yaygın uygulamalardan birisi, işlevini yitirmiş ve âtıl durumda bulunan yapıların yeniden kullanımla kazandırılmasıdır. Eldem (1992), bu konuyla ilgili olarak küresel ölçekte değişen sosyal ve ekonomik koşullara uyum sağlayamayan bireysel yapı ve çevrenin korunmasının ancak bu yapıların yeniden işlevlendirilerek yaşama kazandırılmasıyla eşdeğer olduğunu belirtmiştir. Bu yapıların günümüz koşullarına uygun bir şekilde yeniden işlevlendirilerek varlığını devam ettirilebilmesi için geliştirilmiş olan yeniden kullanım uygulamaları sürdürülebilirliğin sosyal, çevresel ve ekonomik yönleri açısından da birçok olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Yeniden işlevlendirme uygulamaları, mevcut yapı stoğu korunmasını

sağlayarak doğal kaynak kullanımını azaltıp enerji verimliliğini artırarak çevresel, kültürel değerlerin devamlılığını sağlayarak ise sosyokültürel sürdürülebilirliğin gelişimine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda tarihi yapıların kullanıcılar tarafından daha fazla tercih edilmesini destekleyerek yeni yapı inşa maliyetini ortadan kaldırmak ve bulunduğu çevreyi iyileştirerek bölgenin değerini artırarak ekonomik sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır (Orhan & Yıldız, 2022). Bu noktada yapıya yeni bir işlev yüklenirken yapının fiziksel özelliklerine ve manevi değerine zarar verilmemesine dikkat edilmelidir. Yeni işlevin belirlenmesi sırasında yapının mekânsal düzenlemesine ve mekânlar arası ilişkiye mümkün olduğunca dokunulmamasına özen gösterilmelidir. Ayrıca tarihi yapıların gelecek kuşaklara doğru bir biçimde iletilerek kültürel belleğe zarar vermeden insanlar tarafından özgün şekliyle algılanabiliyor olması da yeniden işlevlendirme sırasında dikkat edilmesi gereken diğer önemli unsurdur (Güneş, 2021). Bu yaklaşımlar doğrultusunda bir sonraki bölümde kentlerin çevresel, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilirliğine önemli katkıları olan mevcut tarihi konaklama yapılarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

1.8.2. Mimari Miras Yapılarından Günümüze Ulaşan Tarihi Otel Yapıları

Yüzyıllar boyunca insanlar çeşitli nedenlerle seyahat etmiş ve bu süreçte barınma ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla konaklama yapılarına ihtiyaç duymuşlardır. Bu sebepten dolayı konaklama yapılarına duyulan ihtiyaçlar ülkemizde de çok eski dönemlere kadar uzanmakta olup Anadolu’da tarihi Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde yollara kurulan han ve kervansaraylar oluşumlarına dayanmaktadır (İçigen & Yılmaz, 2019). Osmanlı Devleti’nde otellerin oluşum ve gelişim sürecinde ise ticari ve ekonomik etkenler ön plandadır. 19. yüzyılda teknolojinin yoğun bir gelişim göstermesi üzerine buharlı gemiler ve trenler daha sık ve hızlı şekilde seyahat imkânı sunmuş bu da insanların daha rahat seyahat etmesine olanak tanımıştır (Baslo, 1998). Buna ek olarak 19. yüzyılda dünya turizminin gelişmesine bağlı olarak tarihi, dini, ticari ve kültürel nedenlerle Osmanlı topraklarına gelen insan sayısı artış göstermiştir. Sonuç olarak başta İstanbul olmak üzere limana sahip Osmanlı kentlerinde otel ve misafırhane açılmaya başlamıştır (Çetin, 2018).

Osmanlı Dönemi’nde 19. Yüzyılda meydana gelen modernleşme süreci seyahat ve konaklama sistemlerinin de değişmesine neden olmuş ve bu durum konaklama yapılarının yeniden biçimlenmesini de zorunlu kılmıştır (Çelebi, 2011). Bu doğrultuda Osmanlı Dönemi’nde modern otel faaliyetlerinin ilk kez 1840 yılında ortaya çıktığı tarihsel

kaynaklarda belirtilmektedir (İçigen & Yılmaz, 2019). Bu otellerin genel planlamasına bakıldığında günümüz otellerine benzer olup genel ve servis mekanları zemin katta, yatak odaları ise üst katta olacak şekildedir (Kayın, 2000). İç mekânda genellikle simetrik plan anlayışı hakimdir ve koridor boyunca sıralanan mekanlar ile yapının köşeleri vurgulanmaktadır (Ertuğrul, 2009). Otellerin plan organizasyonunda günümüz ile en önemli farkı yatak odalarında banyonun bulunmayıp her katta ortak kullanıma yönelik banyoların yer almış olmasıdır. Bununla birlikte özellikle büyük ve lüks otellerde geniş lobi, süit oda, balo, gösteri ve yemek salonları bulunabilmekteydi. Genellikle çok katlı olarak inşa edilen 19. Yüzyıl otellerinin cepheleri simetrik bir düzene sahip olup yerel unsurlarla birlikte neoklasik öğeler hakimdir ve yapının giriş aksları vurgulanmıştır (Kayın, 2000). Otellerdeki yapı sistemlerine bakıldığında ise volta döşeme, çelik putrel, ahşap makas ve çelik malzeme gibi Avrupa’da gelişmiş olan modern yapı teknikleri kullanılmıştır (Ertuğrul, 2009). Türkiye’de başta İstanbul olmak üzere İzmir ve Ankara’da modern otel oluşumları karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda bu bölümde ele alınmakta olan şehirlerdeki mimari miras değeri taşıyan otel yapılarına yer verilmektedir:

1883 yılında Orient Ekspres ile demiryolu kullanarak birçok turistin ziyaret etmesi ve Kafkas Müslümanlarının hac ibadetlerini gerçekleştirmek üzere deniz hattını tercih etmeleri İstanbul kentindeki konaklama kültürünün çeşitlenmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda kentte ziyaretçilerin konaklayabilecekleri otel yapılarına ihtiyaç duyulmuş ve 19. Yüzyılda modern oteller inşa edilmeye başlamıştır (Çilli, 2009; Topuz, 2017). Yapılan araştırmalarda İstanbul’da 19. Yüzyılda açılmış olan ilk modern otelin hangisi olduğu belirsizlik yaratsa da bu otellerin özellikle 1840 tarihinde Galata ve Pera bölgesinde açılmış olduğu bilinmektedir (Yolcu, 2006). Bu dönemde ve hatta Doğu’nun modern anlamda açılmış ilk otelinin 1841 yılında İstiklal Caddesi’nde yer alan “Hotel d’Angleterre” olduğu kabul görmektedir (Demir, 2024). Bunun devamında İstanbul’da 19. Yüzyılda sırasıyla Grand Hotel d’Orient (1849), Hotel de Pera (1849), Grand Hotel Continental (1857); Hotel de Londres (1860), Hotel de Constantinople (1875), Summer Palace (1890), Hotel Bristol (1893), Pera Palas Oteli (1895), Hotel Tokatlıyan (1898) otellerinin açıldığı bilinmektedir (Duhani 1984; Alsaç, 2008; Yakartepe & Binan, 2011; Zat, 2005). Pera Palas Oteli’nin 19. Yüzyılın ikinci yarısında modern anlamda açılan ilk otel olduğu bilinmektedir (İçigen & Yılmaz, 2023). Başta Ulu Önder Atatürk olmak üzere birçok Türk ve yabancı misafiri ağırlayan bu otel klasik mimariye sahip olup barındırdığı 145 odası, süitleri, salonları, kuaför ve postanesi ile İstanbul’un en kapsamlı otelleri arasına girmiştir (Oda, 2008; Kayın, 2000).

19. yüzyılda inşa edilen ve Osmanlı döneminin modernleşme sürecine önemli izler bırakan bu otel yapılarından bazıları tamamen yıkılmış, bazıları işlev değiştirerek kısmen korunmuş bazı yapılar ise otel işlevini tamamen koruyarak varlığını sürdürebilmiştir. Bunlardan Hotel d'Angleterre, Grand Hotel d'Orient, Grand Hotel Continental ve Summer Palace günümüze ulaşamayıp yıkılmıştır. Hotel de Constantinople, Summer Palace, Hotel Bristol ve Hotel Tokatlıyan ise çeşitli işlev değişimlerine uğramıştır. Hotel de Pera, Hotel de Londres ve Pera Palas Oteli ise geçmişte olduğu gibi günümüzde de özgün kullanım işlevini devam ettirmiş olup otel olarak kullanımına devam etmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. İstanbul'da 19. yüzyılda açılan otellere ilişkin bilgiler

Otel İsmi	Yapım Tarihi	Günümüz Mevcut Durumu
Hotel d'Angleterre	1841	Yıkılmış
Grand Hotel d'Orient	1849	Yıkılmış
Hotel de Pera	1849	Otel
Grand Hotel Continental	1857	Yıkılmış
Hotel de Londres	1860	Otel
Hotel de Constantinople	1875	Ticarethane
Summer Palace	1990	Yıkılmış
Hotel Bristol	1893	Müze
Pera Palas Oteli	1895	Otel
Hotel Tokatlıyan	1898	İşhanı

İzmir'de 17. Yüzyılın ikinci yarısı itibariyle konaklama yapılarının varlığı ve gelişimi başlamış, kentte yoğunlaşan ticari faaliyetler doğrultusunda özellikle 18. Yüzyılın başlarında birçok han yapısı inşa edilmiştir (Çiçek, 2006). 19. Yüzyıla gelindiğinde ise İzmir'de ekonomik yaşam, dünyadaki gelişmeler ve Osmanlı İmparatorluğu'na ilişkin değişimler meydana gelmiştir. Kentte demiryolları, yollar ve rıhtımlar inşa edilerek ulaştırma sistemlerinin modernleştirilmiş ve bunun sonucunda İzmir Limanı'nın önemi artmıştır. Ekonomik yaşamdaki bu büyük değişimler konaklama yapılarına da yansımış, hanlar yerini yeni anlayışa göre inşa edilen otellere bırakmıştır (Kayın, 1998). Bu doğrultuda 19. Yüzyılda İzmir, İstanbul kentiyle birlikte ilk modern otellerin inşa edildiği, ziyaretçilerine Avrupa tarzı eğlence ve konaklama olanaklarını sunduğu bir kent konumundaydı (Kayın 2000).

İzmir’de 19. Yüzyılda yeni bir anlayış ve yüksek olanaklarda hizmet veren otel yapılarının gelişimi Frank bölgesinde, geleneksel ticaretin merkez noktası olan Kemeraltı’nda ve kentin diğer çeşitli noktalarında görülmüştür. Özellikle 19. Yüzyılın sonlarında Kemeraltı ve Kordon’da pek çok otelin açıldığı bilinmektedir. Örnek olarak karşımıza Kraemer Palas, Grand Huck Hotel, Büyük Londra Oteli çıkmaktadır ve bu oteller şehrin o dönemdeki ilk örneklerini oluşturmaktadır (Kayın, 1998; Kayın, 2010). Bununla birlikte 19. Yüzyıl sonu 20. Yüzyılın başında inşa edilmiş olan Yeni Şükran (Hacı Hasan) Oteli de bu oteller arasında yer almaktadır (Çiçek, 2006). 19. Yüzyılın özellikle ikinci yarısında görülmeye başlayan modern otellerin günümüzdeki durumlarına bakıldığında Yeni Şükran Oteli’nin Kemeraltı’nda bulunan avlulu oteller arasında özgün işleviyle günümüze ulaşabilmiş tek yapı olarak varlığını sürdürdüğü, Grand Huck Otel ve Kraemer Palas’ın ise 1922 yangını ile yok olduğu bilinmektedir (Çiçek, 2006). Yine 19. Yüzyıl otellerinden bir diğeri olan Büyük Londra Oteli de günümüze ulaşamamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. İzmir’de 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında açılan otellere ilişkin bilgiler

Otel İsmi	Yapım Tarihi	Günümüz Mevcut Durumu
Kraemer Palas	19. yy	Yıkılmış
Grand Huck Hotel	1885-1888	Yıkılmış
Büyük Londra Oteli	19. yy	Yıkılmış
Yeni Şükran (Hacı Hasan) Oteli	20. yy başları	Otel

Ankara kenti 19. Yüzyıl sonlarında yaşanan kıtlık, büyük yangınlar ve tiftik üretiminin durması üzerine yerli sanayinin önemini kaybetmesi gibi nedenlerden dolayı fakirleşme sürecine girmiş ekonomisi durma noktasına gelmiştir. Sonuç olarak kent eski görüntüsünden uzaklaşmış ve ekonomik çöküşle birlikte var olan mekanların etkilenmiştir (Tuncer, 2003). Bunun üzerine Ankara’nın ekonomisini desteklemeye yönelik bazı imar faaliyetleri gerçekleştirilmiş olup 1892 yılında İstanbul-Bağdat demiryolunun bir parçası olan İzmit-Ankara demiryolu kente ulaştırılmıştır (Balım, 2005). Henüz Cumhuriyet dönemine geçilmediği bu dönemlerde 1886-1888 yılında inşa edilen Taşhan Oteli bulunmaktaydı ve bu otel Erken Cumhuriyet döneminin en önemli mekanlarından biriydi. Isıtma ve su tesisatı gibi modern konaklama olanağı sunan bu otel kentin sosyal yaşamı için de önemli bir rol üstlenmekteydi (Tanrıkulu, 1985).

Ankara, Cumhuriyet döneminde başkent olarak kabul edilmesi üzerine modernleşme sürecine girmiş bu doğrultuda İç Anadolu Bölgesi'nden aldığı göçlerle birlikte nüfus artışı gerçekleşmiştir. Kentte artan nüfus konaklama sorunlarını da beraberinde getirmiş bu durum konaklama sektörüne yapılan yatırımların artmasına ve önem kazanmasına neden olmuştur. Sonuç olarak modern otel oluşumları da Ankara'da 20. yüzyıl başları ve sonrasında görülmeye başlamıştır (Bilgen, 1985). Özellikle 1924 ve 1928 yıllarında mimar Vedat Tek'in tasarlamış olduğu Ankara Palas Oteli bu dönemin en gelişmiş otel örneklerinde biridir (Aslanoğlu, 2002). Atatürk'ün emri ile devlet tarafından yaptırılmış resmi niteliğe sahip bu otel o dönemin ilk modern oteli olarak tanımlanmıştır (Sumbas, 2013). Üst düzey bürokratların ağırlandığı ve baloların düzenlendiği Ankara kentinde bu otel yeni ve modern bir konaklama ve toplanma mekânı olarak o dönemlerde öne çıkmaktaydı (Tanrikulu, 1985). Bununla birlikte Ankara Palas ile birlikte kentte farklı birçok otel örneklerinin artış gösterdiği bilinmektedir. 19. yüzyılın sonlarında Ankara'da modern otel olarak karşımıza çıkan Taşhan Palas günümüze ulaşamamış olup Cumhuriyet döneminin ilk modern oteli olan Ankara Palas'ın ise müze olarak yeniden işlevlendirilmesi sonucu otel işlevini sürdüremediği görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Ankara'da 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında açılan otellere ilişkin bilgiler

Otel İsmi	Yapım Tarihi	Günümüz Mevcut Durumu
Taşhan Oteli	1886-1888	Yıkılmış
Ankara Palas	1924-1928	Müze

Trabzon kenti gerek bir liman kenti olması gerek sosyokültürel geçmişiyle asırlardır doğunun önemli bir ticaret ve turizm merkezi olmuş bu amaçlar doğrultusunda şehre gelen birçok ziyaretçiyi de ağırlamıştır. İstanbul gibi ticari faaliyetlerin geliştiği kentlerde olduğu gibi Trabzon'da da konaklama yapı örnekleri görülmeye başlamıştır. Han ile başlayan bu yapı örnekleri tarihsel süreçte değişim göstermiş 19. yüzyıla gelindiğinde meydan ve çevresinde yapılan yeni binaların bir kısmı Avrupa tarzı oteller şeklinde kullanılmaya başlamıştır (Oda, 2008; Küçükuğurlu, 2018). Meydanın da modernleşme sürecine girdiği bu dönemlerde 1850 yılında "Hotel d'Orient" isimli otel Anadolu ve İran arasındaki bölgeyi kapsayan ilk otel örneği olduğu bilinmektedir. Kent meydanında 1880'li yılların ortalarında "Hotel d'Italie", 1884 yılında Costantinapol Palas (Yeşilyurt Oteli) otelleri açılmış olup 20. Yüzyılın başlarında modern otel örnekleri artış göstererek devam etmiştir. Bu doğrultuda

1903 tarihli Fransızca ticaret yılığında 3 adet otel belirtilmiş olup bunlar; Emrullah Efendi tarafından işletilen “Şafak Oteli”, ikincisi Tevfik Efendi tarafından işletilen “Şems Oteli”, üçüncüsü Morengo tarafından işletilen “Marengo Pansiyonu” dur. 1905 yılında ise en önemli otelleri arasında olan “Hotel Suisse” açılmıştır (Küçükuşurlu, 2018). Bununla birlikte meydan içerisinde yapım tarihi belli olmayan Cihan Oteli de inşa edilmiştir. 19. ve 20. yüzyılları içerisinde yer alan bu otellerden günümüze sadece Costantinapol Palas (Yeşilyurt Oteli) ve Cihan Oteli gelmiş olup yalnızca Yeşilyurt Oteli otel olarak kullanımına devam etmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Trabzon’da 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında açılan otellere ilişkin bilgiler

Otel İsmi	Yapım Tarihi	Günümüz Mevcut Durumu
Hotel d’Orient	1850	Yıkılmış
Hotel d’Italie	1880	Yıkılmış
Şafak Oteli	1880	Yıkılmış
Costantinapol Palas (Yeşilyurt Oteli)	1884	Otel
Şems Oteli	20. yy. başları	Yıkılmış
Marengo Pansiyonu	-	Yıkılmış
Hotel Suisse	1905	Yıkılmış
Cihan Oteli	-	Ticarethane

Sonuç olarak konaklama yapılarına ilişkin ortaya konulan tabloya bakıldığında 19. yüzyıl içerisinde ülkemizde modern tarzda oteller inşa edilmiş olup özellikle İstanbul gibi liman ve ticaret kentlerinde örnekleri daha fazla görülmektedir. Birçok sebepten dolayı bu otel yapılarının çoğu günümüzü ulaşamamakla birlikte ulaşanların azınlığı hala otel olarak işlevini sürdürebilmektedir. Trabzon kenti de bir liman ve ticaret kenti olarak özellikle 19. yüzyılda gelişme göstermiş ve bu durum konaklama yapılarının da modernleşmesi yönünde bir değişim göstermiştir. Trabzon kent meydanında 19. yüzyıl içerisinde inşa edildiği bilinen eski Yeşilyurt Oteli’nin günümüzde otel işleviyle hala ayakta olması kentin tarihi, sosyokültürel ve ekonomik durumunun sürdürülebilirliği açısından değerlidir. Bu doğrultuda bir sonraki başlıkta tarihi öneme sahip Trabzon kenti, meydanları ve Atatürk Meydanı içerisinde günümüzdeki varlığı ile geçmişe ışık tutan eski Yeşilyurt Oteli hakkında bilgilere yer verilmektedir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Kent meydanı içerisinde yer alan tarihi bir yapının tarihsel süreç içerisinde mekânsal değişimlerinin neler olduğunun ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu çalışmada özgün işlevini günümüzde de devam ettiren Eski Yeşilyurt yapısının ele alınmaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar başlığı içerisinde, çalışma adımlarını ortaya koyan veri toplama ve analiz yöntemlerine, Trabzon kenti ve meydanlarının tarihine, çalışma alanını oluşturan Trabzon Atatürk Meydanı ile birlikte analizi yapılacak olan Eski Yeşilyurt otel yapısına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Çalışmanın Yöntemi

Trabzon kent meydanında bulunan tarihi otel yapısının tarihi dokusunun sürdürülebilirliği kapsamında geçmişten günümüze geçirdiği değişimlerinin ortaya çıkarılmasını ve yapılan müdahalelerin neler olduğunu tespit etmek amacıyla hazırlanan bu çalışma temelde 4 aşamada kurgulanmıştır ve araştırma tasarımı Şekil 4'te gösterilmiştir.

- a. Çalışmanın birinci aşamasında araştırma konusuna ilişkin kuramsal çerçevenin oluşturulması amacıyla tarihi çevre, kültürel ve mimari miras, mimari miras yapılarının sürdürülebilirliği kavramlarına ilişkin yapılan akademik çalışmalar ve bilimsel kaynaklar incelenmiştir.
- b. İkinci aşamada çalışma alanı ve örnekleme hakkında bilgileri edinmek amacıyla doküman incelemesi yapılmış ve alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Trabzon kent meydanı çalışma alanı, kent meydanında yer alan eski Yeşilyurt Otel'i ise örneklem olarak seçilerek incelemelerde bulunulmuştur. Bu doğrultuda ikinci aşamada yapılan çalışmalar 4 adımda ele alınmıştır ve bu adımlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Birinci adımda; Trabzon kentinin tarihi ve kent sınırları içerisinde yer alan meydan oluşumlarının nerelerde olduğu araştırılmış sonrasında 5 meydanın var olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde tarihi stratejik bir konuma sahip olan ve geçmişten günümüze sosyokültürel özelliğini sürdüren Trabzon kent meydanı (Atatürk Meydanı) örneklem alanı olarak

belirlenmiştir. Meydanların tarihsel, fiziksel ve sosyokültürel özellikleri ortaya konulmuştur.

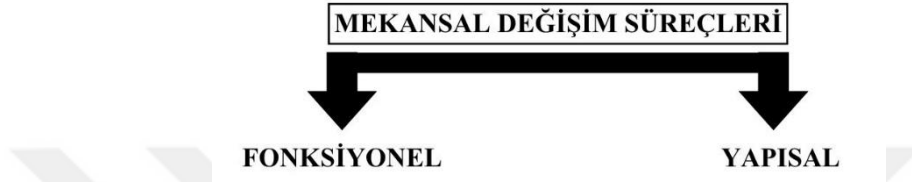
- İkinci adımda; Trabzon Kent Meydanı hakkında doküman incelemesi ve saha çalışması yapılmış, meydan içerisinde yer alan tarihi yapılar belirlenmiştir. Bu doğrultuda kent meydanında ve çevresinde tarihi dokuya sahip 10 adet yapının varlığını sürdürdüğü 4 adet yapının ise yıkılarak günümüze ulaşmadığı tespit edilmiştir. Bu yapılar hakkında gerekli bilgiler nitel veri toplama yöntemlerinden yerinde inceleme, gözlem, fotoğraflama tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kent meydanında varlığını sürdüren tarihi yapılar hakkında toplanan veriler yazılı kaynaklar üzerinden ve proje raporları ile desteklenerek kimlik kartları oluşturulmuştur. Kimlik kartı tablosunun genel strüktürünü yapıların kimlik bilgileri, mimari özellikleri ve yapı görselleri oluşturmaktadır. Kimlik bilgilerini adres, yapım tarihi, yaptıran, yapı sahibi, parsel bilgileri ve kullanım durumu oluşturmaktadır. Mimari özelliklerinde yapının işlevi, tescil durumu, yapım tekniği, malzeme ve çizimleri bulunmaktadır. Yapı görsellerinde ise giriş cephelerinin bulunduğu fotoğraflar ele alınarak yıllara göre karşılaştırmalı olarak kimlik kartlarına işlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Yapı kimlik kartı

Yapı Adı:				
Yapı Künyesi	İl		Yapı Türü	
	İlçe		Yapım	
	Mahalle		Tarihi/Dönemi	
	Sokak		Yaptıran	
	Pafta/Ada/Parsel		Kullanıcı Sahibi	
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu		Özgün İşlevi	
	Yapım Sistemi		Günümüz İşlevi	
	Yapım Malzemesi		Kat Sayısı	
	Vaziyet ve Kat Planları			
	Vaziyet Planı	Kat Planları Çizimleri		
Yapı Görselleri				
	Yapıların Eski Cephe Fotoğrafları		Yapıların Günümüz Cephe Fotoğrafları	
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

- Üçüncü adımda; yerinde incelemeler yapılarak çalışmanın örneklemini belirlenmiştir. Barındırdığı farklı mekanları ile birden çok inceleme alanı sunan TS Park Otel (Yeşilyurt Oteli) örnekleme olarak seçilmiştir. Seçilen otel yapısının kullanım sürekliliği içerisinde zamanla gördüğü müdahaleler ve değişimlerin tespit edilebilmesi amacıyla Zan Mimarlık tarafından hazırlanan rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporları temin edilmiştir.
- Dördüncü adımda; TS Park Otel yapısının günümüzde özgün işleviyle sürdürülürken gereksinmelerine ve kullanım durumlarına bağlı olarak geçirdiği değişikliklerin neler olduğunu değerlendirerek tartışmak gerekmektedir. Bu doğrultuda tarihi hakkında bilgi edinmek ve mimari özelliklerinin zaman içerisindeki değişimini, yapılan müdahalelerini tespit etmek amacıyla yapı içerisinde yazılı ve görsel kaynaklardan taramalar gerçekleştirilmiştir. Yapıya ilişkin yazılı bilgiler; tez, kitap, makale, bildiri ve internet kaynaklarından sağlanırken görseller nitel veri toplama yöntemlerinden yerinde gözlem, fotoğraflama tekniği kullanılarak elde

edilmiştir. Elde edilen bilgiler proje raporları ile bir araya getirilerek yapıdaki değişim ve yapılan müdahalelerin tespiti için analiz başlıklarına karar verilmiştir. Ana başlık mekânsal değişimler olmak üzere yapıda işlevi eklenen ve değişen mekanlar fonksiyonel (işlevsel) olarak ele alınırken eklenen veya kaldırılan duvar, merdiven, kapı, pencere, çatı gibi yapı elemanları yapısal başlığında incelenerek değerlendirilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Zamana bağlı mekânsal değişim analiz başlıkları

- c. Çalışmanın üçüncü aşamasında yerinde tespit ve proje raporlarından elde edilen veriler irdelenerek otel yapısının zamana bağlı değişimleri ve yapılan müdahalelerini ortaya koymak amacıyla analiz tabloları oluşturulmuştur. Analiz tabloları mekânsal değişimler ana başlığı altında toplanarak fonksiyonel (işlevsel) ve yapısal değişimler olmak üzere iki adımda ele alınarak gerçekleştirilmiştir:

- Birinci adımda; mekandaki değişimler fonksiyonel (işlevsel) açıdan değerlendirilmiş eklenen ve değişen mekanlar restitüsyon raporlarında geçen 1884–1940’lı, 1940–1960’lı, 1960–1980’li, 1980-1990 yılları arası ve 2023 yılı son rölöve çizimi olmak üzere 5 dönemde ele alınarak irdelenmiştir. Fonksiyonel değişimler rölöve ve restitüsyon raporlarında yer alan çizimler temel alınarak değerlendirilmiş, zaman bağlı gelişim süreçleri renklendirme yöntemi ile plan ve kesitlere işlenmiştir (Tablo 7). Elde edilen bulgular yapılara ilişkin çekilen fotoğraflar ve geçmişe dair görsel materyaller ile desteklenerek ortaya konulmuştur.

Tablo 7. Yapının kat planları/kesitler fonksiyonel değişim analiz tablosu

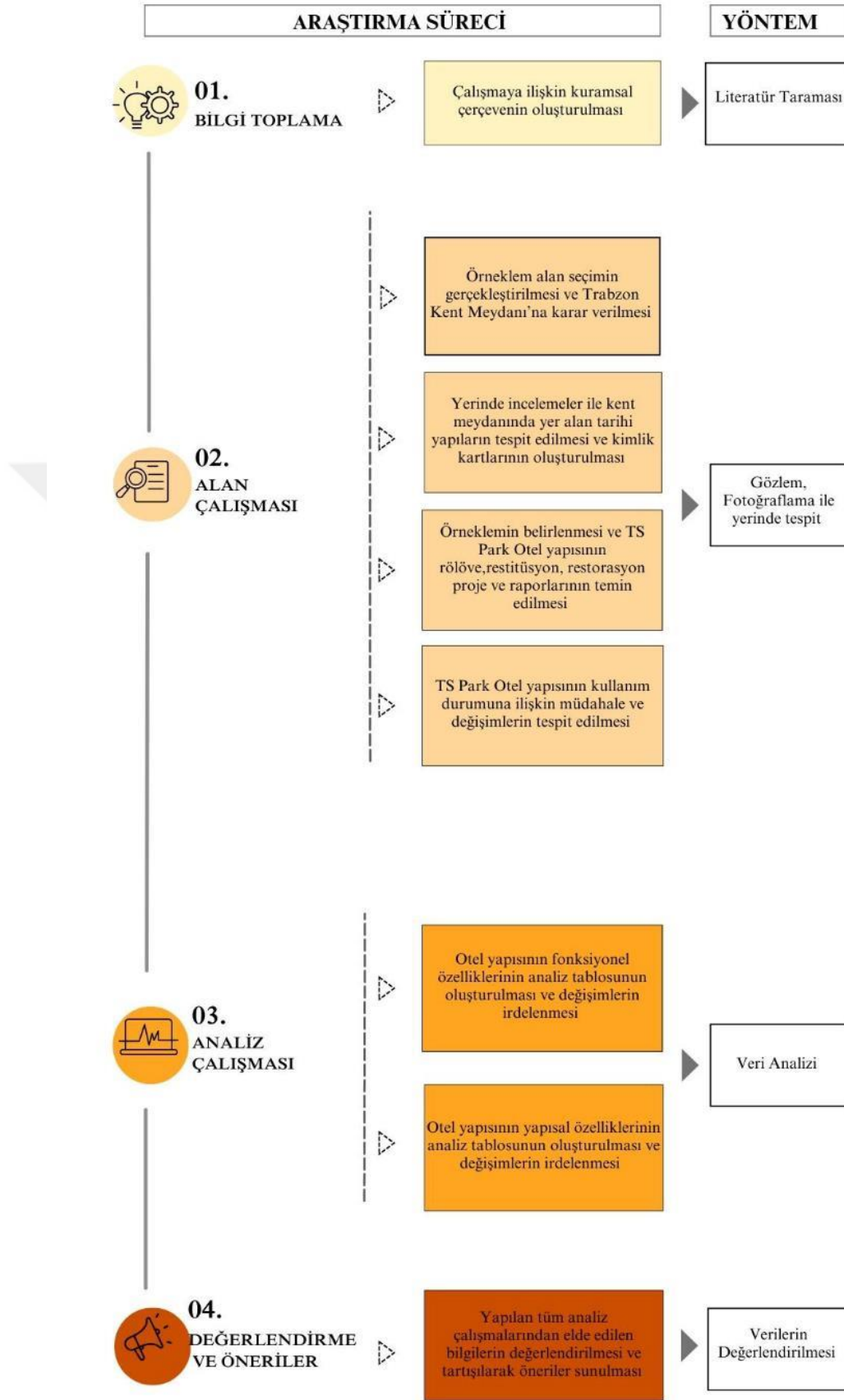
ZAMANA BAğLI FONKSİYONEL DEğİŞİMLER	KAT PLANI/KESİT	
	Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar
	1884-1940	
	Özgün Kat Planı/Kesit	Özgün Kat Planı/Kesit
	1940-1960	
	Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980	
	Restitüsyon 3. Dönem	Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990	
	Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem
	2023	
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi
Lejant	 Eklenen Mekanlar	 Değişen Mekanlar

- İkinci adımda; mekandaki değişimler yapısal açıdan değerlendirilmiş ve değişimler 5 dönemde ele alınarak irdelenmiştir. Yapısal değişimler fonksiyonel analiz tablolarında olduğu gibi renklendirme yöntemi ile plan ve cephelere işlenerek yapıda eklenen/kaldırılan duvar, merdiven, kapı, pencere, çatı, balkon gibi yapısal elemanlardaki değişimler ortaya çıkarılmıştır (Tablo 8). Yapılan tüm analiz tabloları görseller ile desteklenerek koruma yapılan müdahaleler irdelenmiştir.

Tablo 8. Yapının kat planı/cepheler yapısal değişim analiz tablosu

ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER	KAT PLANI/CEPHELER	
	Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
	1884-1940	
	Özgün Kat Planı/Cephe	
	1940-1960	
	Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980	
	Restitüsyon 3. Dönem	Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990	
	Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem
	2023	
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi
Lejant	 Eklemeler	 Kaldırmalar

- d. Çalışmanın dördüncü ve son aşamasında otel yapısının fonksiyonel ve yapısal değişim analiz tablolarından elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmada öne sürülen varsayımlar tartışılmış ve tarihi yapıların işlevsel devamlılığında yaşanan değişimlerin ortaya konması noktasına dikkat çekilerek öneriler getirilmiştir.

Şekil 4. Araştırma Tasarımı

2.2. Trabzon Kenti ve Tarihi Meydanları

Trabzon kenti, Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan önemli bir liman kenti olup Değirmendere vadisinin batısında Boztepe'nin eteklerinde kurulmuştur. Kent, güneyde Yukarı Hisar (İç Kale), ortada Orta Hisar, kuzeyde ise Aşağı Hisar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Her bir bölüm deniz seviyesinden yukarı olmak üzere bir öncekine göre daha yüksek ve küçüktür (Seymen & Satıcı, 2024). Trabzon ve çevresi engebeli bir araziye sahip olup bol yağışlı ve sık bitki örtüsüne sahip bir coğrafyaya sahiptir (Nişancı, 1988). Kafkasları Anadolu'ya bağlaması yönüyle stratejik bir konumda yer alan kent diğer bir yönüyle sahip olduğu tarihi yolları ile Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinin denizle buluştuğu bir çıkış kapısıdır (Emir, 2022). Dolayısıyla bilinen en az 4000 yıllık tarihi geçmişe sahip olan bu şehir, konumu nedeniyle tarihin her aşamasında tüm dünyanın ilgisini üzerine çekmiş nadir kentlerden birisidir (URL-9, 2025). Tarih boyunca Avrupa-İran-Asya arasından yapılan ticarete Trabzon'da bulunan liman geçiş rolü üstlenmiş ve bu durum tarihte devamlı olarak önemini korumuştur. Limanın varlığı ile birlikte kent mekânsal gelişim, değişim ve kontrolün ana merkezi olmuş, bu doğrultuda bölgenin de önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir (Öztürk, 2022). Dolayısıyla, şehrin mimari yapı kültürünün oluşmasında ilk ticari koloni yerleşmesinden Osmanlı Devleti'nin bitimine kadar değişim içinde olan siyasi, ekonomik ve sosyal yapının izleri bulunmakta, bu önemli etkileri arasında ise bir liman ve fetih kenti olması yatmaktadır (Tuluk, 2010a).

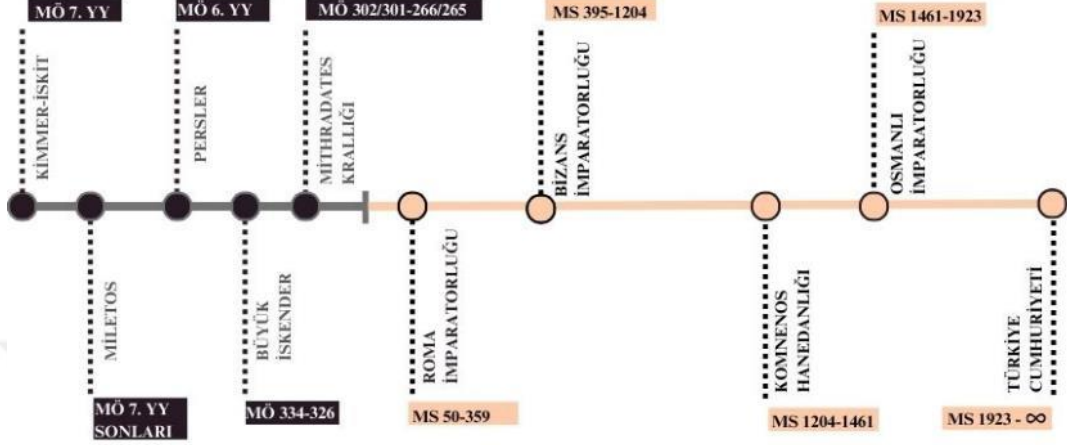
Tarih boyunca farklı birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Trabzon kentinin ismi, Zağnos ve Tabakhane Vadisi arasındaki yerin “masa” biçimine benzetilmesi nedeniyle “Trapezus” olarak söylendiği kabul edilmektedir (Goloğlu 2013). Bu ismin ilk kez, Yunanlı komutan Ksenophon'un yazdığı ve M.Ö. yy.'da geçen olayların anlatıldığı “Anabasis” kaynağında geçmektedir (URL-10, 2025). İslam kaynaklarında ise kentin ismi “Atrabazunde, Tarabazunde” şeklinde geçmektedir (Sağlam, 2022). Trabzon kentinin kuruluş tarihine ilişkin birçok kaynakta belirsizlik ve tartışma hakimdir. Ksenophon ve Strabon'a göre Trabzon kenti ve çevresinde Kolhlar, Driller, Mossinoikler, Haibler ve Tibarenler gibi farklı kavimler yaşamış olup M.Ö. 400'lü yıllarda yerleşim yeri olarak bu alanı seçmişlerdir (Karpuz, 2022; Tuluk, 2010a). Bu nedenle yazılı kaynaklarda geçen Trabzon'un ilk yerleşim gösteren toplulukları, Faruk Sümer'in ifadesine göre Yunan asıllı olmayan bu topluklardan biri veya birkaçıdır (Akt. Tuluk, 2010a). Bir diğer bilgi ise M.Ö. 7. yy.'dan itibaren kentin iç kısımlarında ve yaylalarında yaşamış olan Kimmer ve İskitler

yer alırken kıyı kesimlerde misafir topluluk olan yerleşim gösteren Miletoslular yaşamıştır (Karpuz, 2022). M.Ö. 6. yy.'da Perslerin egemenliğine girmiş, M.Ö. 334 yılında Büyük İskender bu hakimiyete son vermiştir. İskender'in ani ölümü sonrasında ise Mithradates Pontus Devleti'ni kurmuştur (URL-10, 2025). Mithradates Krallığı'nın ardından Trabzon kentinde hakimiyet kuran Roma İmparatorluğu Dönemi'nde kentin önemi daha da artmıştır. Özellikle Hadrianus Dönemi'nde kent içinde dini ve askeri yapılar, su kemerleri, yollar ve liman inşa edilmiştir (Arrianus, 2005). Roma İmparatorluğu'nun Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrılması üzerine M.S. 395-1204 yılları arasında kentte Bizans İmparatorluğu'nun dönemi başlamıştır. Büyük bir bölümü surlar içerisinde olan şehrin dışında bu dönemde ticaret, kilise ve spor mekanları yer almaktaydı (Karpuz, 2018). Ticaret yapıları arasında limana yakınlığı ile bilinen ve ticari merkez noktası olan Çarşı Mahallesi'nde bulunan bedesten Bizans Dönemi örneği olarak günümüze ulaşmıştır (Seymen & Satıcı, 2024).

Trabzon tarihinde Orta Çağ'ın 1204-1461 dilimini kapsayan en önemli dönemlerden birisi de Trabzon Rum Devleti'dir. Diğer bir adıyla Pontus Rum Devleti doğuya sürgünle gelen Komnenos Hanedanlığı tarafından kurulmuştur. Bu dönemde Trabzon kenti ve çevresinde birçok gelişme ortaya çıkmıştır (Tellioğlu, 2022; Seymen & Satıcı, 2024). Trabzon kentinin fiziki olarak asıl şeklini aldığını bu devirde Türk akınlarına karışı İmparator Aleksios Komnenos liman ve şehri içerisine alan bir sur inşa ettirmiştir. Bununla birlikte yapılan anlaşmalarla Venedik ve Cenevizliler ticareti faaliyetlere dahil edilmiştir. Bu doğrultuda Cenevizliler Leon Kastron olarak adlandırılan Güzelhisar bölgesine ikinci bir sur alanı inşa ettirmişlerdir (Öztürk vd., 2021). Meydan ve çevresini içerisine alan ve Adrian Limanı'ndan Ganita'ya uzanan bölge ise bu dönemde ticaret merkezi olarak Venediklilere verilmiştir (Küçükkuşurlu, 2018). 1461 yılına gelindiğinde ise Fatih Sultan Mehmet Trabzon'u fethederek bölgede hakimiyet kurmuştur. Fetihden sonra kent siyasi, kültürel ve ekonomik açılardan gelişme göstererek Doğu Karadeniz Bölgesi'nin merkezi haline gelmiştir. Şehre bu dönemde birçok dini ve sosyal yapı inşa edilmiş, önemli bir ticaret kenti olmasından dolayı hanlar ve ticari yapılar eklenmiştir. Bununla birlikte yeni eklenen yapılara ek olarak Ortahisar, Yeni Cuma ve Ayasofya gibi kiliseler camiye çevrilmiştir (Karpuz, 2022).

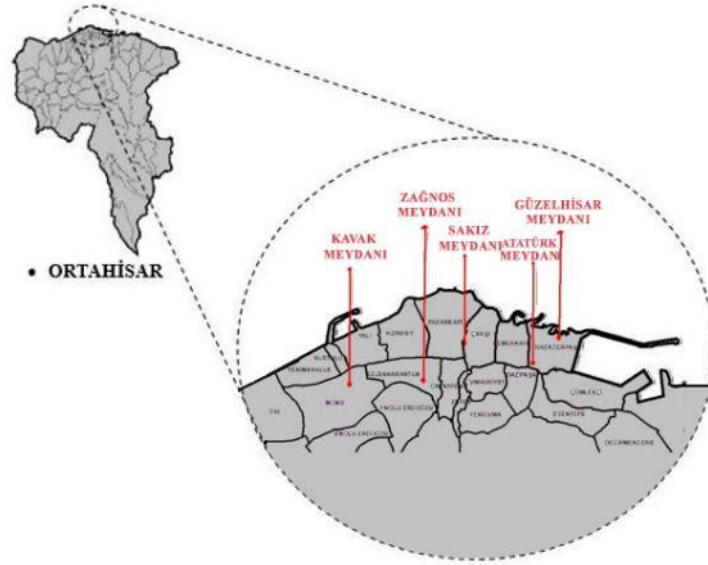
1923 yılında ilan edilen Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetinde olan Trabzon kentinde II. Bayezid'in oğulları Abdullah ve Yavuz Sultan Selim sancak beyi olarak görevlendirilmiş, Yavuz Sultan Selim'in oğlu Kanuni Sultan

Süleyman Trabzon'da doğmuştur. Cumhuriyet döneminde ise Ulu Önder Atatürk, 1924, 1930 ve 1937 yıllarında şehre üç kez ziyarette bulunmuştur (URL-10, 2025).

Şekil 5. Trabzon ili kent tarihi kronolojisi (Seymen & Saticı, 2024). (Yazar tarafından geliştirilmiştir.)

Trabzon kenti geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini hala korumakta, sosyal, kültürel ve ekonomik açılarından etkisini günümüzde de sürdürmekte olan kamusal alanları yer almaktadır. Bu doğrultuda kentte günümüze ulaşmış tanınan kamusal mekanları Atatürk Alanı (Meydan-ı Şarki, Gavur, Hürriyet, Belediye), Kavak (İnönü), Zağanos (Atapark), Güzelhisar (Kalepark) ve Sakız olmak üzere 5 adettir (Şekil 6). Bu mekanlar geçmişten günümüze Trabzon kentinin önemli tarihi meydanlarıdır ve kentin odak noktalarında yer almaktadır (Çapa & Çiçek, 2004; Doğan, 2016). Geçirdikleri dönemler içerisinde farklı birçok fiziksel müdahalelere maruz kalmış olan bu meydanlar içerisinde Atatürk ve Kavak Meydanı az korunan, Sakız Meydanı korunan, Zağanos ve Güzelhisar Meydanı ise korunmayan alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım & Yetim, 2020). Günümüzde bu meydanların işlevsel sürdürülebilirliğine bakıldığında ise Atatürk Meydanı ve Atapark'ın meydan işlevi ile kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. Bu kapsamda ele alınan Trabzon kentinin tarihinde yer edinmiş 5 adet meydan hakkında bilgilere bir sonraki başlıklarda yer verilmektedir.

Şekil 6. Trabzon Ortahisar ilçesinde yer alan tarihi meydanların konumları

2.2.1. Kavak Meydanı

Kavak Meydanı, Trabzon kentinin tarihi çekirdeğini meydana getiren surların batı yerleşkesinde yer alan ve yakın tarihli kaynaklarda kentin iki önemli meydanı olarak bahsedilen Meydan-ı Şarki/Atatürk Meydanı ve Kavak Meydanı alanlardan birini oluşturmaktadır (Karaçavuş, 2011). Günümüzde Gülbahar Hatun Mahallesi içerisinde yer almakta olan meydan çeşitli kaynaklarda Kabak Meydanı, Meydan-ı Garbi olarak da geçmektedir ve günümüzde kentlilerin belleğinde Kavak Meydanı olarak anılmaktadır (Karaçavuş, 2011; Karakaş & Atalay, 2023). Osmanlı kayıtlarına göre Kavak Meydanı adını yeşil ve ağaçlık gezinti alanı olması nedeniyle alırken; Kabak Meydanı ise adını alanda düzenlenen ok atma oyunlarının kabaklara yapılmasından dolayı aldığı söylenmektedir (Kahraman, 1995). Tarihsel süreç içerisinde Kavak Meydanı, farklı birçok isimle de anıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda 1921 yılında Birinci ve İkinci İnönü Zaferleri sonrasında milli duyguların artması nedeniyle isim değişikliğine gidilmiş ve “İnönü Meydanı” olarak bir süre kullanılmıştır (Düzenli, 2009; Çapa & Çiçek, 2004). 1934 yılında ise Trabzon Belediye Meclisi’nce alınan karar ile “Cumhuriyet Meydanı” adıyla da kullanılmıştır (Düzenli, 2009). Kavak Meydanı, 19. yüzyıl seyyahlarına göre kentin doğusunda yer alan Gavur Meydanı’ndan (Meydan-ı Şarki/Atatürk Meydanı) altı kat büyüklüğe sahiptir (Öncü, 2022). Bıjışkyan (1998) ise, meydanın boyutlarının geniş olmasına karşın iki tarafının 1000 adımlık

yerin bahçe olarak değerlendirilmesi nedeniyle daraldığını belirtmekte ve meydanın asıl uzunluğunun 400 adım olduğunu söylemektedir. Şehrin doğu ve batısında yer alan her iki meydan da tarihte sosyal ve ekonomik açıdan önemli işlevlere sahiptir (Akt. Yılmaz, 2006). Kavak Meydanı, Gavur Meydanı'na (Meydan-ı Şarki/Atatürk Meydanı) göre kentin dışarısında yer alan ve çoğunlukla belirli günlerde içerisinde sosyal faaliyetlerde ön plana çıkmaktaydı (Yılmaz, 2006).

Meydanın tarihsel süreçte genel kullanım işlevlerine bakıldığında ise 15. Yüzyıl itibarıyla yazılı kaynaklarda antik döneme (MÖ 4 yy) uzanan kentin spor alanlarının bu bölgede yer aldığı bilgisi ile spor faaliyetlerinin Kavak Meydanı'nda yürütüldüğü ortaya çıkmaktadır (Öksüz vd., 2011). Bu doğrultuda Bıjışkyan (1998), geçmiş dönemlerde buranın hipodrom olarak kullanıldığını ve bazı yerlerde şapele benzeyen birkaç kubbeli eski yapıların bulunduğu değinmektedir. Roma döneminde (MS 50-359) de spor alanı olarak kullanılan meydan iki at üzerinden okçuluk antrenmanları ve yarışmalarının yapıldığı bir merkez durumuna gelmiştir (Öncü, 2022). Osmanlı dönemine (1461-1923) gelindiğinde ise Kavak Meydanı kentin önemli bir spor alanı olarak işlevine devam etmiştir. Bu doğrultuda Şevket (2006), Yavuz Sultan Selim döneminde (1491-1512) meydanın içerisinde ok atışlarının, at biniciliğinin ve silah talimlerinin yapıldığına değinmektedir. Evliya Çelebi (1999, s. 54) meydanın işlevini, “Tatil günlerinde paşalar askerleriyle birlikte Kavakmeydanı'na gelir, cirit oynarlar. Burası, büyük ve geniş bir yerdir. Meydanın ortasında üç gemi direğini birbirine bağlayıp dikerler, tepesine altın yaldızlı bir top koyarlar. Bütün biniciler bu topa cirit atarlar, vurana armağanlar verilirdi.” şeklinde ifade etmektedir. 1890 yıllarında ise Trabzon kentinde yaşayan Rumların konsolosluk memurları ve yabancı işletmelerdeki çalışanları arasında yaptığı futbol müsabakaları üzerine Trabzon futbolunun temelleri atılmıştır (Keleşoğlu, 2021).

Kavak Meydanı'nın spor faaliyetleri dışında kentin mevcut arazisi içerisinde düzlüğe sahip ender alanlardan biri olması yönüyle burası bayram, miting ve panayır yeri olarak kullanılmaktaydı ve bu nedenle de kentliler için bir öneme sahipti. Meydan bayramlarda insanların ve seyyar satıcıları buluşturan, yaz mevsimlerinde de yağmur duası için toplanılan bir merkezdi (Tunç, 2015; Keleşoğlu, 2021). Meydanda düzenlenen bayram, yarışma veya çeşitli eğlence programlarında ise alanda yer alan seyyar satıcılar dışında başka bir ekonomik faaliyete ilişkin bir faktör bulunmamaktaydı (Karaçavuş, 2011). Deyrolle (1869, s. 19) ise, “Trabzon'da bayram yeri Kabak Meydanı denilen yerde kurulur. Eski bir mezarlığın kabir taşları ve türbelerin etrafında uzanan çayırlarda atlılar at koşturup cirit atıyorlar. Bayram

günleri, burası kahveciler, lokumcular ve salepçilerle dolar” şeklinde ifade ederek meydanın kullanım işlevi hakkında bilgi vermektedir. Millî mücadele döneminde de meydanın bayram kutlamaları, horon oyunları gibi çeşitli gösterilerin yapıldığı ve nutukların söylendiği bir alan olarak faaliyetlerini sürdürmüştür (Karakaş & Atalay, 2023).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde günümüzde de var olduğu bilinen Osmanlı dönemi öncesi ve sonrasına ait meydanda; XVI. Yüzyılda yapıldığı düşünülen Kavak Meydan Çeşmesi (Uçak, 2012), Osmanlı kayıtlarında “Süleyman Bey” veya “Kabakmeydanı Camii” olarak yazmakta olan ve günümüzde “İncirlik Camii” adıyla bilinen camii (Demirkaya & Kırıcı, 2020), özgün işlevi tekke olan ve günümüzde camii olarak kullanılan Hatuncuk Hatun Camii ve Emir Mehmet Türbesi (Aktürk, 2023), 1882 yılında yapıldığı bilinen “Askeri Hastane” ve “Askeri Hamam” (Yılmaz & Yalçınkaya, 2022; Ala, 2011), 1887 yılında ise Mekteb-i İdadi (Mekteb-i Hamidiye) ismiyle orta ve lise eğitimi veren ve kentin en eski okul binası olduğu bilinen yapı örnekleri inşa edilmiştir (Albayrak, 1987). Birinci Dünya Savaşı zamanında hastane olarak da işlevlendirilen okul binası savaş nedeniyle oluşan hasarlar nedeniyle yıktırılmış, 1938 yılında Alman mimar Bruno Taut tarafından yeniden tasarlanmıştır (Albayrak, 2008a). Trabzon’un ilk kaloriferli binası olması yönüyle de ön plana çıkan okul günümüzde “Trabzon Fen Lisesi” olarak varlığını devam ettirmektedir (Ala, 2011).

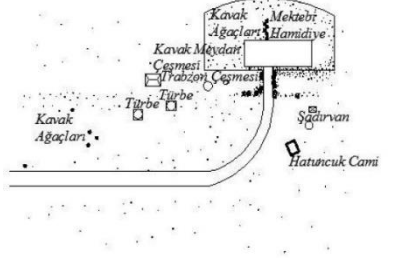
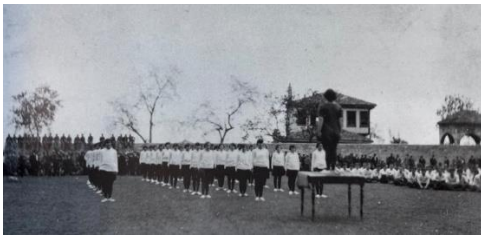
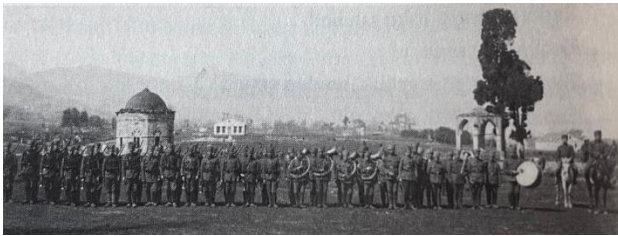

Şekil 7. Mekteb-i İdadi (Albayrak, 2008b)

Kavak Meydanı Cumhuriyet döneminde de kültürel olarak önemini korumuştur. Bu dönemde meydan belirli zamanlarda fuar alanı, yazlık sinema olarak kullanılmış konserler

vermek amacıyla birçok müzisyen meydana sahne almıştır (Akat, 2022). Cumhuriyetin ilk yıllarında eğlence, gezinti ve spor faaliyetlerini yapıldığı bu alan yerleşimin kentin doğusuna kayması nedeniyle zamanla özelliğini yitirecektir. Özellikle Cumhuriyet döneminde spor faaliyetlerinden futbol ön plana çıkmış bununla birlikte 1930'lu yıllardan sonra meydan ve çevresine hastane, sanat okulu ve stadyum yapılmıştır (Başkaya, 2022). Bu süreçte meydanın çevresine Cumhuriyet döneminin de inşa edilmiş ilk hastanesi olan Numune Hastanesi ve 1958 yılında ise günümüzde Fatih Devlet Hastanesi olarak bilinen SSK Hastanesi inşa edilmiştir (Ala, 2011). Yine bu dönemde Kavak meydanına Yavuz Selim Futbol Sahası ve 19 Mayıs Kapalı Spor Salonu açıldığı bilinmektedir (Yalçınkaya & Sofuoğlu, 2022). 1952 yılında meydana inşa edilen Hüseyin Avni Aker Stadyumu ise kentte futbolun adresi durumuna getirmiştir. Meydan ve çevresine yapılan bu spor salonlarında spor dışında da düzenlenen farklı sosyal ve kültürel etkinliklere tanıklık etmiş ve günümüzde her biri yıkılarak varlığını sürdürememiştir. Yıkılan Avni Aker Stadyumu yerine ise günümüzde tamamlanmış olan dönüşüm projesi ile stadyumun batı tribünü yeniden inşa edilmiş olup, millet bahçesi adı ile kütüphane, restoran, oyun alanı ve yürütüş yolu gibi farklı işlevleri bir araya getiren yeni bir kamusal alan olarak hayata geçirilmiştir (Karakaş & Atalay, 2023). Geçmişten günümüze spor faaliyetleri ve kutlama gibi farklı birçok etkinlikler ile kentlilerin sosyalleşmesi amacıyla bileştiği bir buluşma noktası olan meydan günümüzde etkisini kaybetse de millet bahçesinde yer alan kültürel etkinlikler ile varlığını sürdürmeye çalışmaktadır.

Tablo 9. Kavak Meydanı

Kavak Meydanı 1900 yılların başı mekânsal görünüş (Doğan, 2016)	Kavak Meydanı'na genel bir bakış 1800 yıllar (URL - 11, 2025)
	
Kavak Meydanı'nında Osmanlı Dönemi'nden kalan 2 Türbe, Hatuncuk Hatun Camii, Mekteb-i Hamidiye Çeşme ve Şadırvan bulunmaktaydı.	
	
	
Kavak Meydanı 1800-1922 yılları arası (URL-12, 2025; URL-13, 2025; Kardeş 2008; Ala, 2011)	

2.2.2. Zağnos Meydanı

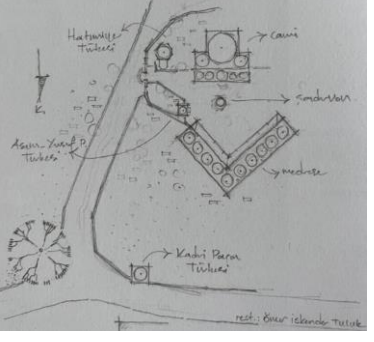
Zağnos (Zağanos), Trabzon kentinin Ortahisar ilçesinde yer alan Gülbahar Hatun Mahallesi'nde bulunmakta ve günümüzde Atapark Meydanı olarak bilinen kentin önemli kamusal alanlarından biridir. Osmanlı Dönemi'nde bu alanda ilk olarak Yavuz Sultan Selim Han'ın vefat eden annesi için 1505 yılında yaptırdığı Gülbahar Hatun Türbesi yer almaktadır. Daha sonraki yıllarda türbenin inşası ile birlikte çevresinde yer alan bir imaret mezarlığının oluştuğu bilinmektedir (Tuluk, 2010b). Türbenin yanına aynı dönemler içinde

Gülbahar Hatun Camii (Cami-i İmaret-i Amire-i Hatuniye) inşa edilmiştir. Bununla birlikte türbenin ve caminin yapımı sonrasında 1514 yılında külliye oluşmaya başlamıştır. Külliye'nin ilk parçası olma özelliği taşıyan türbenin üzerinde yer alan kitabedeki 911/ 1505 yılı bu durumu doğrulamaktadır (Üstün Demirkaya, 2014). Külliye içerisinde o dönemde türbe ve imaret dışında medrese, mektep, hamam, mutfak, kiler, fırın, ahır, darü'l-kurra gibi yapılar da yer almaktaydı (Yılmaz Yıldırım & Bayram, 2023). O zamanlarda çekilmiş olan fotoğraflara bakıldığında bölgede yer alan cami avlusunun, mezar taşlarının ve şadırvanın bir kamusal mekân işlevi gören toplumsal yaşam alanı oluşturduğu görülmektedir (Tuluk, 2010b). Zağnos Meydanı külliye işlevinin dışında Millî Mücadele döneminde yapılan mitingler için halkın toplandığı ilk ve son alan olma özelliği de taşımaktadır (Çapa & Çiçek, 2004). Yazılı dokümanlar, fotoğraflar ve haritalardan ulaşılan verilere göre ise meydanın 1930 yıllarının sonuna kadar bu işlevlerini sürdürdüğü bilinmektedir (Tuluk, 2010b).

Zağnos Meydanı'nda yer alan Hatuniye Külliyesi'ndeki günümüzde de hala ayakta olan Gülbahar Hatun Camii ve türbesi dışındaki imaret, medrese, mektep, darü'l-kurra gibi alanlar farklı zamanlar içerisinde yıktırılmış ve 1939 yılında Atapark'a dönüştürülmüştür. İmaret mezarlığının park alanına dönüştürülmesi fikri ise 1931 yılında ilk kez gündeme getirilmiş olup 1937 yılında Atatürk'ün emri ile hayata geçirilmiştir (Tuluk, 2010b). Atapark'a o yıllarda yaklaşık 6x30 m daire formunda bir havuz eklenmiş ve oturma, seyir gibi etkinlikler için kullanılmaya başlanmıştır. 1950 yıllarında ise Atapark Meydanı'na yer alan otobüs durağı ise kentlilerin toplanma ve dağılma mekânı kullanılmış 60'lı yıllarda yol çalışmaları sebebiyle yıktırılmıştır (Doğan, 2016).

Günümüz Atapark Meydanı'na bakıldığında hala ayakta olan Gülbahar Hatun Camii geçmişte külliye'nin önemli bir odak parçası olma özelliğini, yapılan dönüşümlerle birlikte meydanın güneyi sınırlayan bir yapı ögesi olarak sürdürmektedir (Bayram & Elmalı Şen, 2024; Yılmaz Yıldırım & Bayram, 2023). Camii'nin ve meydanın çevresine sonradan yapılan Varlıbaş Alışveriş Merkezi, Trabzon Büyükşehir Belediyesi, Haluk Ongan Devlet Tiyatrosu ve Trabzon İl Halk Kütüphanesi gibi bölgenin idari ve sosyal yaşamında yer tutan kamusal alanları bir arada barındırmaktadır (Bayram & Elmalı Şen, 2024). Barındırdığı bu yapı elemanları ile park alanının kullanımı etkilemekte ve böylece kent içerisindeki varlığını güçlendirmektedir. Günümüzde Atapark Meydanı oturma ve dinlenme, yeme-içme, tören, toplanma alanı işlevleri ve çocuklar için bir oyun alanı sunmaktadır (Üstün Demirkaya, 2014).

Tablo 10. Zağnos Meydanı

Zağnos Meydanı 1900 yılların başı mekânsal görünüş (Tuluk, 2010b)	Zağnos Meydanı'na genel bir bakış 1948 yılları (Bölükbaşı, 2006)
	
Zağnos Meydanı'nda Osmanlı Dönemi'nden kalan Gülbahar Hatun Camii, türbe ve medrese gibi yapıların yer aldığı bir külliye bulunmaktaydı.	
Zağnos Meydanı 1910-1937 yılları arası Gülbahar Hatun Camii ve Çevresi (Bölükbaşı, 2006; Tuluk, 2010b; URL-14, 2025)	
	
Zağnos Meydanı 1948-1960 yılları arası Gülbahar Hatun Camii ve Çevresi (URL-15, 2025; Bölükbaşı, 2006)	

2.2.3. Sakız Meydanı

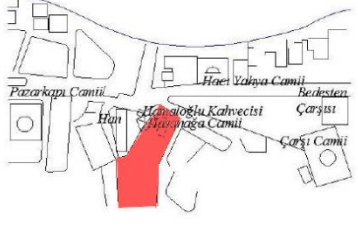
Sakız Meydanı Trabzon'un bilinen eski meydanlarından ve ticarethanelerinden birisidir. Eski balıkhane yıkılmadan önce, Mumhaneönü'ne giden yolun solunda kalan 11 m. x 14 m. ölçülerinde 150 metrekarelik küçük bir alandan oluşmaktadır. Bu alanın meydan özelliği kazanmasında büyüklük ikinci planda kalmış, geçmişten günümüze aslında işlevinden dolayı bu ad ile anılmıştır (Sümerkan, 2011; Çapa & Çiçek, 2004). Trabzon

Büyükşehir Belediyesi eski meclis arşivinde yer alan 1965 yılı tutanaklarında Sakız Meydanı, Trabzon Büyükşehir Belediyesi eski meclis arşivindeki 1965 senesine ait tutanaklarında “(Eski) Balıkhanenin arka kısmına tesadüf eden ve Sakız Meydanı denilen mahal ...” olarak aktarılmıştır. Yeniyol Gazetesinde ise bu meydan ile ilgili “Sakız Meydanı yanındaki eski mezarlık yeri iki yıl önce şöyle böyle düzeltilerek pazar yeri yapılmıştı” şeklinde ifade yer almaktadır (Erol, 2023a). Günümüzde de aynı ad ile anılan bu meydanın ismini nasıl olduğu hala net olarak bilinmemekle birlikte, geçmişte adını içinde yer alan Hamoloğlu Kahvecisi’nin önünde bulunan sakız ağacından aldığı sanılmaktadır. Bu sakız ağacı geçmişte bir dönem dar ağacı olarak da kullanılmıştır (Kantarcı, 2011). Bir başka ihtimalin ise bu alanda damla ve çam sakızlarının satıldığı dükkanların yer almasıdır (Sümerkan, 2011).

Sakız meydanı küçük bir alandan oluşmasına rağmen yoğun bir kavşak görevi görmüştür. Meydanın güney ve batı yönlerine doğru iki yol Dereboyu Sokağına; ahşap üstgeçitle ise Kadınlar Pazarına gidilmektedir. Kuzey yönünde yer alan merdivenler ile de Mumhaneönü Meydanı’na inilebilmektedir (Sümerkan, 2011). Sakız Meydanı 1900 yıllardan günümüze oturma, duvara yaslanma, çay ve kahve içme, damla sakızı satma ve sohbet etme işlevlerinde kullanılmıştır (Doğan, 2016). Meydan içinde günümüzde de ayakta olan ve 1548 yılında Hacı Hasan Ağa tarafından yapıldığı bilinen Hasan Ağa Camii yer almaktadır. 1963 yılında bu isimle tescillenmiş olmasına rağmen 1974 yılının belediye kayıtlarında “Sakız Meydan Camii” olarak da geçmektedir ve camiinin meydana bakan kısmında bir çeşmesi de bulunmaktadır (Erol, 2023a; Kantarcı, 2011). Sakız Meydanı’nda onu çevreleyen züccaciye, baharatçı ve tuhafiyeci dükkanları yer almaktadır. Bunlardan biri olan Hamoloğlu Kahvecisi meydanın güneyinde yer alan küçük dükkandır. Bu mekân 1915 yılında Mustafa Hamaloğlu’nun tarafından açılan bir kahvehane ile hayata geçmiştir. Bunun yanında meydan yakınlarında Faik Ahmet Barutçu’nun çıkardığı “İstikbal” gazetesinin yazıhane ve matbaa bölümleri bulunmaktaydı (Sümerkan, 2011).

Günümüzde bu meydan tarihsel kimliğine karşın genç nesiller tarafından çok fazla kullanılmamakta; içinde yer alan esnafıyla ve camii çevresindeki köklü atmosferiyle kentin tarihi ve sosyal dokusunun bir parçası olmaya devam etmektedir. Tarihi süreçte fazla fiziksel müdahaleye maruz kalmamış olup korunan bir alan olan meydan içerisindeki hanın günümüzde pazar yeri olarak yeniden işlevlendirildiği bilinmektedir (Doğan, 2016).

Tablo 11. Sakız Meydanı

Sakız Meydanı 1900-50 yılları arası mekânsal görünüş (Doğan, 2016)	1920 yılı Sakız Meydanı'ndan bir görünüş (URL-16, 2025)
 Sakız Meydanı'nın çevresinde Pazarkapı, Hasanağa, Hacı Yahya ve Çarşı Camiileri, Hamaloğlu Kahvecisi, Han ve Bedesten Çarşısı yer almaktadır.	

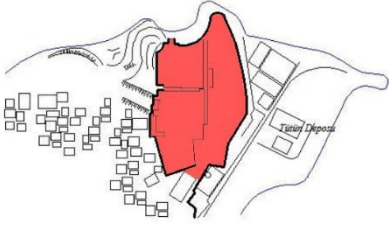
2.2.4. Güzelhisar Meydanı

Güzelhisar, Osmanlı Dönemi öncesinde Leonkastron Osmanlı Dönemi içerisinde “Güzelhisar ve Frenkhisarı, 18. yy’a gelindiğinde ise Üçüncüzade Sarayı, Üçüncüoğlu Sarayı olarak isimlendirilmiş bir mahalledir ve günümüzde İskender Paşa Mahallesinde yer alan bu bölge Ganita ve Kalepark olarak anılmaktadır. Osmanlı Dönemi öncesinde bölgede hakimiyet kuran Cenevizliler alanda, içerisinde konsolosu, kervansarayı, deposu ve mutfakları bulunan bir kale inşa etmişlerdir (Üstün Demirkaya, 2014). Böylelikle alanda ilk yaşam faaliyetlerinin başladığı söylenebilir. Tarihte, bu mahalle içerisinde var olan “Güzelhisar Meydanı” hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamakla birlikte Cenevizlilerin inşa etmiş olduğu kalenin veya yine bölgede bulunan sarayın meydanı olduğu düşünülmektedir. Bıjışkyan, bu saray yapısı hakkında Üçüncüoğlu Ahmet Paşa’nın 1740 senesinde yaptırdığı, sarayın önünde bir meydan ve bahçenin bulunduğu belirtmiştir (Akt. Yılmaz, 2006; Erol 2022). Goloğlu (2013) ise, sarayın güzelliğinde dolayı bu bölgeye Güzelhisar denildiğini ve yapının Trabzon için en büyük ve güzel binası olduğunu söylemektedir. Üçüncüoğlu Sarayı tarihi süreç içerisinde farklı işlevlerde kullanılmıştır. 19. yy’da özellikle bu alana tabyalar inşa edilmiş, sonrasında İran’dan gelen yolcular için bir uğrak nokta olan ve salgın hastalıklara karşı bir savunma görevi gören karantina merkezi olarak görev yapmıştır (Babul, 2021). 1960’lı yıllara gelindiğinde ise bu sarayın idarisini Türk Silahlı Kuvvetleri almış, askeri gazino ve park olarak yeniden düzenlenmiştir. Günümüze yıkılmış olarak gelen bu

sarayın bazı bölümlerine ve özellikle surlarına ilişkin kalıntılar ulaşabilmiştir (Öztürk, 2010).

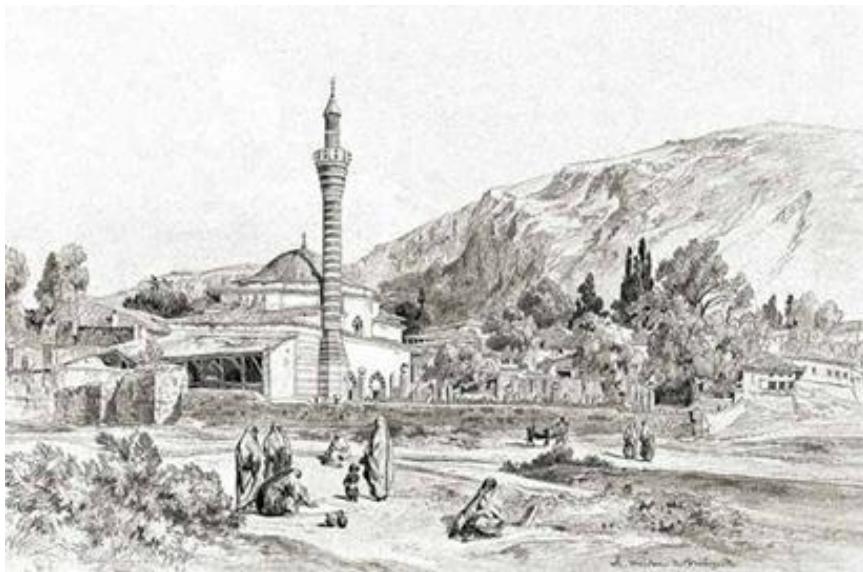
Güzelhisar Meydanı hakkında 1930 yıllara gelinceye kadar işlevi hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamakla birlikte 80’li yıllara kadar sohbet etme, konser, balo, Kırkpınar yağlı güreş izleme, yüzme ve balık tutma gibi etkinlikler yapıldığı bilinmektedir. Ancak günümüze gelindiğinde ise bu etkinliklerin çoğu canlılığını yitirerek varlığını sürdürememiştir (Doğan, 2016). Bununla birlikte meydan geçmişte halkın tören, miting ve kutlama amacıyla uğradıkları bir toplanma alanı olarak da kullanıldığı bilinmektedir. Örneğin, TBMM’nin açılış yıldönümü kapsamında 23 Nisan 1922 günü bu Güzelhisar Meydanı’nda bir tören düzenlemiştir (Çapa & Çiçek, 2004). Bilinen diğer ismiyle Kalepark, yapılan sahil yolu gibi farklı düzenlemelerle birlikte asıl işlevini koruyamamıştır. Günümüzde “Ganita- Faroz Sahil Düzenlemesi” kapsamında hayata geçirilen proje ile ise bölgenin eski cazibesinin geri kazandırılması istenmektedir (URL-17, 2025; Doğan, 2016).

Tablo 12. Güzelhisar Meydanı

Güzelhisar Meydanı 1900-20 yılları arası mekânsal görünüş (Doğan, 2016)	Güzelhisar’a genel bir bakış (URL-18, 2025)
	
Güzelhisar Meydanı’nın çevresinde Cenevizlilere ait olduğu bilinen kale ve Üçüncüoğlu Ahmet Paşa’nın yaptırdığı bir saray yer almaktaydı.	
Güzelhisar Meydanı’na genel bir bakış (URL-19, 2025, URL-20, 2025)	
	

2.2.5. Atatürk (Alanı) Meydanı

Trabzon kentinin tarih boyunca ve günümüzde kentin merkezinde yer alan Atatürk Meydanı, Cenevizlilerden Venediklilere, Komnenoslardan Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine gelindiğinde bile meydan olma özelliği taşıyan bir mekandır (Aksoy, 2005; Kurt, 2021). Kentin, siyasi, ticari ve eğlence merkezi olarak kalbi olan bu meydan eski yıllarda tarla ve bahçe olarak kullanılmış, sonrasında parselleri satılarak yıllar içerisinde yeniden düzenlenmiştir. Günümüzde de Trabzon'un en önemli kamusal mekânı olarak bilinen Atatürk Meydanı yüzyıllar içerisinde birçok değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Bu dönüşümleri açıklamadan önce meydanın oluşum sürecine bakıldığında, tam olarak ne zaman oluştuğu bilinmemekle birlikte bu bölge Komnenos Hanedanlığı döneminde "Maitanin" adıyla anılmaktaydı. 1260'lı yılların sonunda Trabzon-Tebriz ticaret yolunun açılması ile birlikte doğulu tüccarların kente ulaşması 14. yüzyılın başlarında şehrin önemli ticari faaliyetlerinin yapılmasına olanak tanımıştır (Üstün Demirkaya, 2014; Bryer & Winfield, 1985). O dönemlerde develer ile gerçekleştirilen bu ticari faaliyetler İran'dan gelen ve tekrar gidecek olan kervanların toplanma alanı olarak kullanılmaktaydı (Düzenli, 2009). Komnenos Hanedanlığı o yıllarda limandan meydana kadar uzanan bölgeyi ticaret merkezi olarak Venediklilere vermiş 1320 yılına gelindiğinde ise Venedikliler bu alanda ilk kervansarayını inşa etmişlerdi. Bunun sonucunda bahçe olarak nitelendirilen meydan bölgesi şehirleşmeye başlamış oldu (Kurt, 2021; Küçükuğurlu, 2018).

Şekil 8. İskenderpaşa Camii ve çevresi (Jules Laurens, 1948)

Osmanlı Dönemi'ne 1700'lü yıllara gelindiğinde hala mera tipi boş bir arazi olduğu görülen meydan bölgesinin durumunu 1803 yılında Trabzon'a konsolos göreviyle gelerek Fransa Dışişleri Bakanı'na gönderdiği mektupla aktaran Pierre Jeome Dupre, alanın 65 metre uzunluğunda ve 46 metre genişliğinde olduğunu ve ortasında bir çeşmenin bulunduğunu belirtmiştir (Kurt, 2021; Bilici, 2007). 1817-1819 yıllarında ise P. M. Bıjškyan meydanın eninin 180 kadem (136 metre), boyunun 278 kadem (1105 metre) olduğunu belirtirken eski dönemlerde bu alanın hipodrom olarak kullanıldığını, paşaların at ve cirit gibi oyunlarını oynadıklarını belirtmektedir (Karaçavuş, 2011). Bununla birlikte Bıjškyan meydanı "bu güzel meydanın etrafında ev ve dükkanlar, doğu tarafında büyük cami ve çeşme, güneyinde de meyve bahçeleri ile bir hizada sıralanmış Ermeni evleri vardır" şeklinde tarif etmektedir (Bıjškyan, 1998, s. 102). Osmanlı Dönemi'nde meydan Veysel Usta'nın ifadesine göre bölgede yaşayan gayrimüslimlerden dolayı halk tarafından "Gavur Meydanı" olarak anılırken, resmi kayıtlarda "Meydan-ı Şarkî" olarak geçmektedir (Düzenli, 2009). Bununla birlikte meydanın alt bölgesinde yer alan mahallelerin isminin "Frenk Mahallesi" olarak anılması üzerine alan "Frenk Meydanı" olarak da kullanmıştır. Yıllar içerisinde Karadeniz'in uluslararası ticarete açılması ile birlikte Trabzon Limanı Dünya'nın en yoğun limanlarından biri konumuna gelmiştir. Limana hem Batı'dan gelen hem de Erzurum ve İran'dan getirilen ürünlerin taşınması meydan güzergahından yapılmaya başlanması üzerine bölgede ticari yapıların ortaya çıkışını zorunlu hale getirmişti (Küçükuşurlu, 2018). Bu doğrultuda 1840'lı yılların sonuna gelindiğinde meydanda han, postane, mumhane ve kara gümrük binası binası gibi kamusal yapılar yer almaktaydı (Fallmerayer, 2002; Yılmaz & Yalçınkaya, 2022). Fallmerayer de bu yıllardaki meydanın durumunu "motorun yaklaştığı kumsaldan yokuş yukarı çıkınca geniş dört köşe çimenlik, solda alçak yarı yıkık evlerin ve depoların, han, yatakhane, çeşme ve bahçe duvarlarıyla çevrilmiş meydana giriliyor; bu alana Komnenler zamanında bile Farsça Meydan deniliyordu" şeklinde açıklamıştır (Fallmerayer, 2002, s. 45).

19. yy'ın ikinci yarısına gelindiğinde Finlay çizdiği haritada Trabzon Meydanı'nı "Meiden" olarak isimlendirmiş, kentin önemli hatlarının meydana ulaştığını ve şehrin yeni merkezi olduğunu göstermiştir (Bryer & Winfield, 1985) (Şekil 9). Limandan meydana ulaşan yol ile o dönemlerde yeni yapılan Erzurum yolunun açılması meydanın önemini daha da artırarak şehrin sosyal ve ekonomik merkezi olmasına hız kazandırmıştır (Yılmaz & Yalçınkaya, 2022). Bu yıllardan itibaren bölgede inşa edilen oteller, lokantalar, gazinolar gibi yapılar meydanın modernleşme sürecine girmesine olanak tanımıştır. Özellikle otellerin

1900’lü yıllara gelindiğinde meydan ve çevresinde Şems oteli ve Şadırvanı; Yeşilyurt Otel (Constantinapol Palas); Cihan Otel, Anadolu Han, Suluhan, Selamet Otel, Sümer Sineması, Belediye Binası ve İskenderpaşa Camii bulunmaktaydı (Doğan vd., 2018). 1916 yılında I. Dünya Savaşı sırasında ise Rusların meydan Rusların işgaline uğramış alana atılan bomba ile bölge tahrip edilmiştir (Erol, 2023b). Yine o dönemde Meydanın Rus hakimiyetine geçmesi üzerine adı değiştirilerek bir süre “Nikolayevskiy Meydanı” olarak da anılmıştır. Trabzon’un kurtuluşunda sonra ise meydanın terk edilmiş bir halde olduğunu yalnızca bir kahvehane ile birkaç dükkânın bulunduğu bilinmektedir. Bu durum üzerine 1926 yılında Kazazzâde Hüseyin’in belediye başkanlığında meydanın içerisinde yer alan bahçe alanının düzenlenerek parka dönüştürülmesine karar verilmiştir (Küçükuşurlu, 2018). 1936-1937 yılında ise Trabzon Belediye Meclisi’nin mesai raporunda yer alan avan projede Lambert, meydanı “Belediye Meydanı” olarak adlandırmıştır. Projede merkez olarak gösterilen bu alan modern bir meydan oluşturma planı içermektedir. Bunlardan biri de park içerisine yerleştirilmesi planlanan Atatürk Anıtı’dır (Düzenli, 2010).

Şekil 11. 1900’lü yıllarda kent meydanı içerisindeki park alanı (Bölükbaşı, 2006)

Şekil 12. 1900’lü yıllar meydan ve çevresi (Bölükbaşı, 2006)

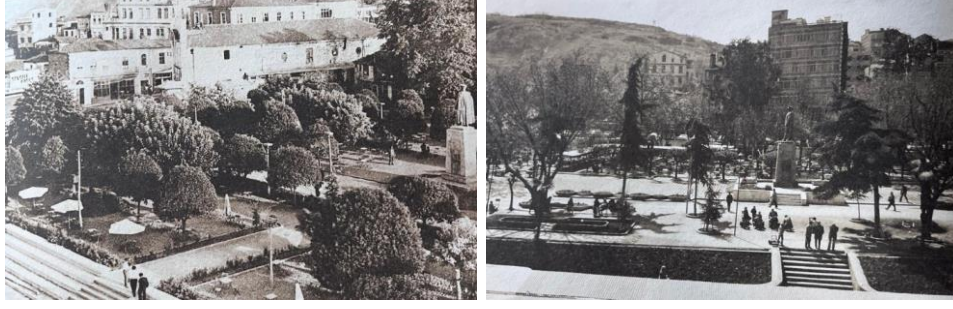
Cumhuriyet Dönemi içerisinde meydan tören, miting ve eğlence amaçlı yapılan önemli bir toplanma alanı olarak da kullanılmaktaydı (Düzenli, 2009). Bu doğrultuda Özer (2011), 1950’li yıllarda ulusal bayram veya önemli günlerde meydanda kutlama ve resmî törenlerin yapıldığını (Şekil 13), her iki tarafında bulunan kapısıyla içerisine girilen ve zemini çakıl taşlarla döşenmiş olan park bölümünde ise açılıp kapanır demir sandalyelerin bulunduğunu ifade etmektedir (Şekil 14). 1970 yıllarına ulaşıldığında meydan parkına eklenen Atatürk Anıtı ile birlikte alan “Atatürk Meydanı” olarak da anılmaya başlanmıştır.

Şekil 13. 30-50-60’lı yıllarda kent meydanında yapılan tören ve kutlamalar (Bölükbaşı, 2006; Kardeş, 2008; Özer, 2011)

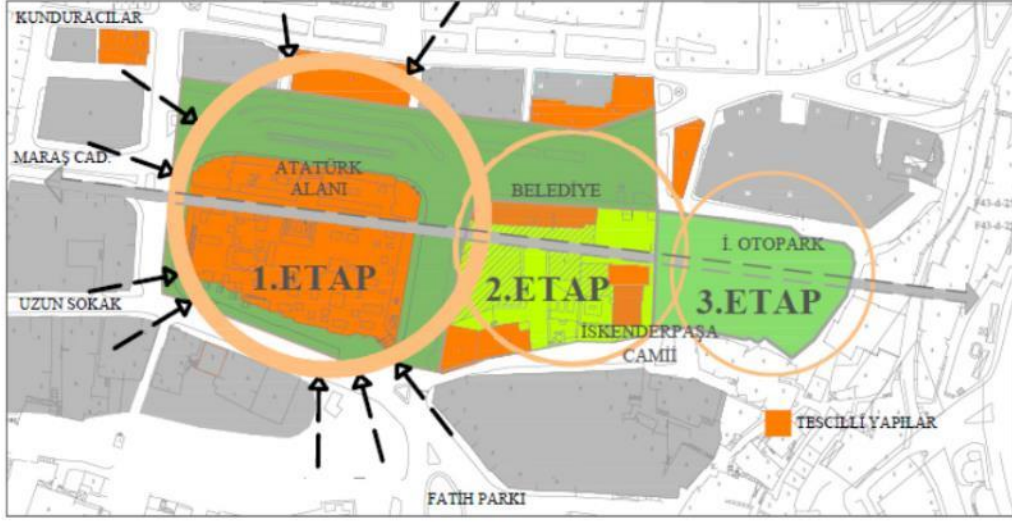

Şekil 14. 30-40-50’li yıllarda kent meydanı içerisindeki park alanı (Bölükbaşı, 2006; Kardeş, 2008; Özer, 2011)

Şekil 15. 60-70’li yıllarda kent meydanı içerisindeki park alanı (Bölükbaşı, 2006)

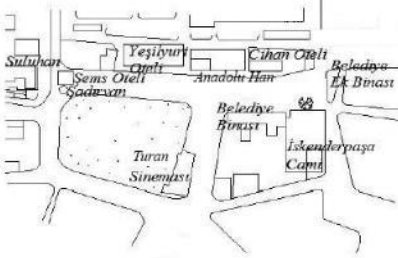
2000’li yıllara gelindiğinde Trabzon kentinin 07.05.2010 tarih ve 173 sayılı meclis kararı ile “Kentsel Dönüşüm Alanı” olarak kabul edilmesi üzerine Atatürk Alanı ve Çömlekçi bölgesi bir araya getirilerek bir kentsel dönüşüm projesi planlanmıştır. Bu dönüşüm projesi ile bilgileri yaptıkları çalışma ile ortaya koyan Sancar & Acar (2016), projenin 3 etapta gerçekleştirilmek üzere planlandığını aktarmaktadır (Şekil 16). 2010 yılında tamamlanmış olan I. Etap projesinde, meydan park bölgesinin izleri korunarak taşıt trafiğinin engellenmesine ve yaya akışının sağlanmasına katkı sağlaması üzerine kurgulanmış, bu doğrultuda alan yayaların toplandığı, dolaştığı ve dinlendiği bir mekân durumuna getirilmiştir. 2017 yılında tamamlanan II. Etap projesi ise meydan içerisinde yer alan İskenderpaşa Camii, Belediye Hizmet Binası, eski Kafkas Otel ve Trabzon Belediyesi Sosyal İşler Müdürlüğü binalarını kapsamaktadır. Bu proje ile Belediye Binası ve eski Kafkas Otel yapılarının arasında binaların bulunduğu yer düzenlenerek bu binalar arkasına geçiş sağlanmış böylelikle İskenderpaşa Cami’sinin avlusuna ulaşım sağlanarak bütünlük elde edilmiştir. Bununla birlikte proje kapsamında bu bölüme yeni sosyal alanların da eklendiği bilinmektedir. Son olarak gerçekleştirilecek olan III. Etapta projesinde ise İskenderpaşa Otoparkı yapılması hedeflenmiştir (Sancar & Acar, 2016).

Şekil 16. “Kentsel Dönüşüm Projesi” kapsamında kent meydanında yer alan etaplar (Sancar & Acar, 2016)

2020 yılına gelindiğinde ise Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen “Meydan Cephe Sağıklaştırma Projesi” kapsamında 13 tanesi tescilli yapı olmak üzere toplamda 43 yapının cephesinin sağıklaştırılması, tabela kirliliğinin önlenmesi ve saklanmasıyla birlikte cephelerin uyumlu hale getirilmesi hedeflenmiştir (URL-21, 2025). Proje sonunda ise meydan içerisinde yer alan tescilli yapılar “Trabzon Sarısı” rengine, eklenen yeni binalar ise kırık beyaz ve gri renklere boyandığı görülmektedir. Trabzon’da yaşayan insanlar tarafından “Meydan” olarak adlandırılan bölge resmi olarak Atatürk Meydanı (Alanı), “Meydan Parkı” olarak anılmakta olan park alanı ise “15 Temmuz Şehitler ve Hürriyet Parkı” olarak geçmektedir. Kent Meydanı’nın geçirdiği tüm bu değişim ve dönüşümlere rağmen günümüzde de sosyokültürel ve ekonomik önemini korumakta, şehrin tarihi dokusunu meydana getiren yapılarıyla adeta geçmişi okumamızı sağlayan bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada bu kapsamda “Atatürk Meydanı” ele alınmakta olup bir sonraki başlıkta alanın günümüzdeki durumu hakkında detaylı bilgiler ortaya konulmaktadır.

Tablo 13. Atatürk (Alanı) Meydanı

Atatürk Meydanı 1900'lü yılların başı mekânsal görünüş (Doğan, 2016)	Atatürk Meydanı'na genel bir bakış 1900 yılı başları (Bölükbaşı, 2006)
	
Atatürk Alanı'nda bu yıllarda Suluhan, Şems Otel ve Şadırvanı, Yeşilyurt Otel, Anadolu Han, Cihan Otel, Belediye Ek Binası (Selamet Otel), İskenderpaşa Camii, Belediye Binası ve Turan Sineması bulunmaktaydı.	
	
Atatürk Meydanı 1930-1960 yılları kuzey ve güney ve doğu bölgesi (Bölükbaşı, 2006)	
	
Atatürk Meydanı 1930-1960 yılları doğu ve batı bölgesi (Bölükbaşı, 2006)	

2.3. Çalışma Alanı

Trabzon kenti 38° 30' – 40° 30' doğu meridyenleri ile 40° 30' – 41° 30' kuzey paralelleri arasında yer almakta olup doğuda Rize, batıda Giresun, güneyde Bayburt-Gümüşhane, kuzeyde ise Karadeniz ile çevrilmiştir. 4664 km²' lik yüzölçümüne sahip Trabzon ilinin merkezi Ortahisar ilçesi olmak üzere Akçaabat, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Çaykara, Dernekpazarı, Düzköy, Hayrat, Köprübaşı, Maçka, Of, Sürmene, Şalpazarı, Tonya, Vakfıkebir ve Yomra adlı on sekiz ilçeye ayrılmaktadır (URL-22, 2025; Tuncel, 2012).

Trabzon kentinin meydan kimliği ile en eski ve önemli merkezlerinden biri olan Atatürk Alanı, asırlar boyu süren varlığı ile hem kent dokusunun oluşmasında hem de kentte yaşayanları sosyal, kültürel ve siyasi gibi birçok yönüyle etkileyerek belleklerde yer edinen başlıca stratejik konumlardan birisidir. Bu doğrultuda çalışma alanı olarak Trabzon Atatürk Meydanı seçilmiş olup meydanın bölgesinin kentsel konumuna, sosyokültürel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgiler ortaya konulacaktır. Bununla birlikte çalışmanın örnekleminin belirlenmesi noktasında bir ışık tutması amacıyla kent meydanında saha çalışması gerçekleştirilecek, meydan içerisinde geçmişte var olmuş ve günümüzde yer almakta olan mevcut tarihi yapının tespiti yapılarak buna ilişkin bilgiler aktarılmaktadır.

2.3.1. Atatürk (Alanı) Meydanı'nın Kentsel Konumu ve Coğrafi Özellikleri

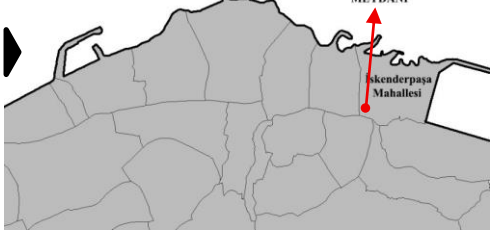
Ortahisar Trabzon'un 2012 yılında büyükşehir yasa tasarısı ile merkez ilçe olarak kabul edilen kentin en büyük ilçesidir (URL-23, 2025). 0-700 rakıma ve 236 km² yüzölçümüne sahip olan bu ilçe batıda Akçaabat, doğuda Yomra, güneyde ise Maçka ile komşudur. Ortahisar ilçesi kuzeyde denizden, güneyde Boztepe'ye kadar düzensiz olarak yükselmektedir. Değirmendere, Tabakhane ve Zağnos dereleri yerleşimi kuzey güney doğrultusunda bölmektedir (URL-24, 2025).

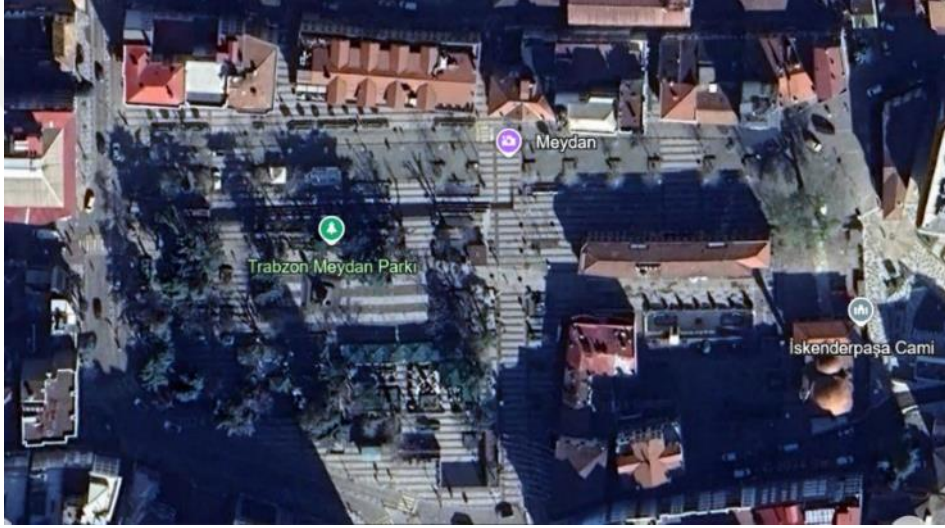

Şekil 17. Ortahisar ilçesi genel görünüşü (URL-23, 2025)

Ortahisar, Yavuz Sultan Selim'in valilik yaptığı, Kanuni Sultan Selim'in doğduğu ve kentin yönetiminde farklı zamanlarda yer alan diğer valilerin ise şehri bu noktadan idare ettiği merkezi nokta olmuştur (Kurak Açıcı & Köse, 2017). Cumhuriyet Dönemi'nde ise Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün bu toprakları 3 kez ziyaret ettiği bilinmektedir. Ortahisar yerleşkesinde tarihte birçok imparatorluğun da bu bölgede hâkimiyet kurduğu bilinmektedir. Kentin sahil şeridinde binlerce yıllık izleriyle günümüze ulaşmış olan kale duvarları ile Tabakhane ve Zağnos dereleri arasında kalan bölgede bilinen en eski yerleşim kalıntıları bulunmuş olması ilçenin tarihi geçmişinin ne kadar eskiye dayandığının birer kanıtıdır (URL-23, 2025). Ek olarak kent merkezinde farklı kültür katmanlarını gün yüzüne çıkaran birçok tarihi yapı izlerinin de günümüze ulaştığı görülmektedir. Başta cami, kilise, han ve diğer sivil mimari yapılar olmak üzere zengin kültürel miras örnekleri ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. Bunun en iyi örneklerini taşıdığı tarihi yapı topluluğu ile ortaya koyan Atatürk Alanı, geçmişte olduğu gibi günümüzde de meydan olma özelliğini sürdürmekte, kent kimliğinin oluşmasında etkili olarak belleklerde yer edinen önemli yerlerden birisidir. Ortahisar'ın İskenderpaşa Mahallesi'nde yer alan meydan hem kentin hem de ilçenin merkezi konumundadır (Tablo 14). Karadeniz kıyısına yaklaşık 1 km içeride ortalama 50-100 m yükseklikte ve güneyinde yer alan dağlar arasına sıkışmış düz bir plato üzerinde bulunmaktadır. Atatürk Meydanı şehrin ana ulaşım akslarının olan Kahramanmaraş, Uzunsokak ve Kunduracılar Caddesi'nin kesiştiği ve bununla birlikte araç ve yaya sirkülasyonu açısından kentin en canlı noktasından biridir.

Tablo 14. Trabzon Kent Meydanı'nın kentsel konumu

Trabzon Ortahisar İlçesi	Trabzon İskenderpaşa Mahallesi ve Atatürk Meydanı	
		
Trabzon Kent Meydanı Uydu Görüntüsü (URL-25, 2024)		

2.3.2. Atatürk (Alanı) Meydanı'nın Sosyokültürel ve Ekonomik Yapısı

Trabzon Atatürk Meydanı'nı tarihi geçmişiyle, sosyokültürel ve ticari faaliyetleriyle kentte geçmişten bugüne en yoğun olarak kullanılan bölgelerinden birisidir. Günümüzde meydan içerisinde yer alan “15 Temmuz Şehitler ve Hürriyet Parkı” nda yer alan Atatürk Heykeli'nin etrafında çeşitli siyasi törenler, spor, konser ve kutlama etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte Atatürk Heykeli'nin bulunduğu nokta aynı zamanda kentte yaşayanlar için bir buluşma noktasıdır. Park bölümünde yer alan dinlenme alanları ise kentlilerin ve turistlerin birer dinlenme noktasıdır. Kent Meydanı'nın yakın çevresinde cami, otel, kafe, restoran ve alışveriş mekanları gibi çeşitli kamu, dini, ticari ve sosyal özellikteki binaların varlığı, meydanı tercih edilen bir odak noktası haline getirerek sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Özellikle 2011 yılında Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından başlatılan ve günümüzde 3. Etapı da tamamlanmış olan kentsel

dönüşüm projesi ile son olarak inşa edilen “İskenderpaşa Katlı Otopark” alanı meydana sıra dükkanlar, seyir terası, büfe ve kafeterya gibi birçok mekân kazandırmış bu durum meydana sosyal ve ekonomik açılardan sürdürülebilirliğine katkı sağlamıştır.

Trabzon Atatürk Meydanı’nda kentin tarihi dokusunun oluşmasında önemli etkisi olan tarihi yapılar mevcuttur ve bu yapılar geçmişte olduğu gibi günümüzde de kentte yaşayanların gereksinimleri doğrultusunda uğrak noktası olmaktadır. Bu yapılardan çoğu günümüzde farklı işlevlerle kullanılıyor olsa da hala sosyal ve ekonomik açıdan meydanda canlılığını sürdürebilmektedir. Bu doğrultuda bir sonraki başlıkta kent meydanında yer alan bu tarihi yapılardan, hala varlığını sürdürmekte olan ve günümüze ulaşamayarak yıkılmış olan yapıların tespiti yapılmaktadır.

2.3.3. Atatürk (Alanı) Meydanı’nda Günümüze Ulaşan Tarihi Yapılar

Yapılan incelemeler doğrultusunda Trabzon kent meydanı ve yakın çevresinde tarihsel süreçte yıkılmadan günümüze ulaşabilen 10 yapının varlığı tespit edilmiştir (Tablo 15). Ele alınan yapılar içerisinde Yeşilyurt Oteli, İskender Paşa Camii ve Belediye Binası dışındaki bütün yapılar özgün kullanım durumlarını yitirerek işlev değişikliğine uğramıştır. Bu bağlamda Atatürk Meydanı ve yakın çevresinde yer alan bütün bu yapıların konum ve mimari özelliklerine ilişkin detaylı bilgiler kimlik kartları hazırlanarak serimlenmektedir.

Tablo 15. Trabzon Kent Meydanı’nda günümüze ulaşan tarihi yapılar

Tarihi Yapıların Kent Meydanı’ndaki Konumları	Yapı İsimleri
	1 Yeşilyurt Oteli
	2 Gazino Karadeniz
	3 Anadolu Han
	4 Cihan Oteli
	5 Selamet Oteli
	6 Belediye Binası
	7 İskender Paşa Cami
	8 Kafkas Otel
	9 -
	10 Gazeteciler Cemiyeti

Tablo 16. 1 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Yeşilyurt Otel (TS Park Otel)					
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	Konaklama	
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	1884	
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Geç Osmanlı	
	Sokak	İskele Caddesi	Yaptıran	Bilinmiyor	
	Pafta/Ada/Parsel	54/318/2	Kullanıcı Sahibi	Özel Mülkiyet	
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal Olmayan (II. Derece Tescilli Yapı)	Özgün İşlevi	Otel	
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	Otel, Lokanta ve Ticari	
	Yapım Malzemesi	Taş, Ahşap	Özgün Kat Sayısı	3	
	Vaziyet ve Kat Planları				
		Zemin Kat Planı		Birinci Kat Planı	
		İkinci Kat Planı		Çatı Kat Planı	
		1961 Yılı (Bölükbaşı, 2006)		2023 Yılı (URL-26, 2025)	
Yapı Görselleri					

Tablo 17. 2 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Gazino Karadeniz (Cemil Usta Restoran)				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	Konaklama, Ticari
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	1877
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Geç Osmanlı
	Sokak	İskele Caddesi	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	315/1	Kullanıcı Sahibi	Özel Mülkiyet
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal Olmayan	Özgün İşlevi	Otel-Lokanta
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	Restoran
	Yapım Malzemesi	Taş	Özgün Kat Sayısı	4
	Vaziyet ve Kat Planları			
			Yapının günümüz planına ulaşılammıştır.	
Yapı Görselleri	2009 Yılı (F. Kurak Açıcı fotoğraf arşivi, 2009)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
				
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

Tablo 18. 3 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Anadolu Han				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	Han
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	19. yy
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Osmanlı
	Sokak	İskele Caddesi	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	310/3	Kullanıcı Sahibi	Özel Mülkiyet
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal	Özgün İşlevi	Han
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	Ticaret
	Yapım Malzemesi	Taş	Özgün Kat Sayısı	2
	Vaziyet ve Kat Planları			
	Zemin Kat Planı Birinci Kat Planı			
Yapı Görselleri	1950-55 Yılları (A. Işık fotoğraf arşivi)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

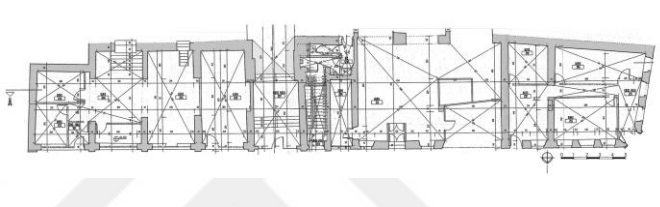
Tablo 20. 4 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Cihan Oteli				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	Ticaret
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	-
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		-
	Sokak	İskele Caddesi	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	-	Kullanıcı Sahibi	3
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	-	Özgün İşlevi	Otel
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	İşyeri
	Yapım Malzemesi	Taş	Özgün Kat Sayısı	3
	Vaziyet ve Kat Planları			
			Yapının günümüz planına ulaşılammıştır.	
Yapı Görselleri	1930 (URL-27, 2025)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
				
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

Tablo 20. 5 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Selamet Oteli (Coffeeshop Company)				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	İdari
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	19. yy
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Geç Osmanlı
	Sokak	Meydan Cami Sokak	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	308/1	Kullanıcı Sahibi	Özel Mülkiyet
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal	Özgün İşlevi	Posta ve Telgrafhane
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	Kafe
	Yapım Malzemesi	Kagir	Özgün Kat Sayısı	3
	Vaziyet ve Kat Planları			
		Zemin Kat Planı	Birinci Kat Planı	İkinci Kat Planı
Yapı Görselleri	1908 (Bölükbaşı, 2006)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
				
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

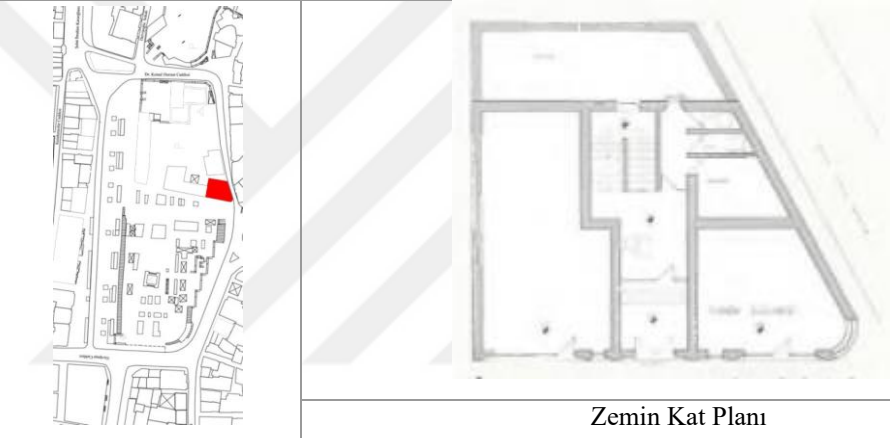
Tablo 21. 6 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Belediye Binası				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	İdari
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	1882
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Osmanlı
	Sokak	Belediye Caddesi	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	54/309/1	Kullanıcı Sahibi	Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal	Özgün İşlevi	İtfaiye ve Posta
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	Belediye Ek Hizmet Binası, Ticari
	Yapım Malzemesi	Taş	Özgün Kat Sayısı	2
	Vaziyet ve Kat Planları			
	  Zemin Kat Planı			
Yapı Görselleri	1950 Yılı (Bölükbaşı, 2006)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
				
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

Tablo 22. 7 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: İskender Paşa Camii				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	Din,
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	1529
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Osmanlı
	Sokak	Meydan Cami Sokak	Yaptıran	İskender Paşa
	Pafta/Ada/Parsel	309/04	Kullanıcı Sahibi	Vakıflar Genel Müdürlüğü
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal	Özgün İşlevi	Cami
	Yapım Sistemi	Yığma Taş	Günümüz İşlevi	Cami
	Yapım Malzemesi	Taş	Özgün Kat Sayısı	-
	Vaziyet ve Kat Planları			
Yapı Görselleri	1869 (Deyrolle, 1869)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
	Güney Cephesi		Kuzey Cephesi	
Doğu Cephesi		Batı Cephesi		

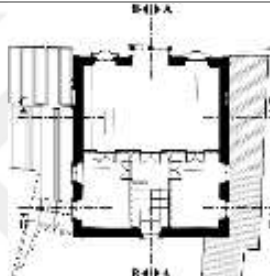
Tablo 23. 8 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Kafkas Otel (Ak Parti Trabzon İl Başkanlığı)				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	Konaklama
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	-
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Osmanlı
	Sokak	Belediye Caddesi	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	54/309/9	Kullanıcı Sahibi	-
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal Olmayan	Özgün İşlevi	Konut
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	İdari
	Yapım Malzemesi	Taş, Ahşap	Özgün Kat Sayısı	3
	Vaziyet ve Kat Planları			
			Zemin Kat Planı	
Yapı Görselleri	2009 Yılı (F. Kurak Açıcı fotoğraf arşivi, 2009)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
				
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

Tablo 24. 9 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: - (Kültür ve Sosyal İşleri Dairesi Başkanlığı)				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	İdari
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	19. yy
	Mahalle	İskenderpaşa Mahallesi		Osmanlı
	Sokak	Meydan Cami Sokak	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	54/309/8	Kullanıcı Sahibi	Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Mimari Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal	Özgün İşlevi	Konut
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	Belediye Hizmet Binası
	Yapım Malzemesi	Taş	Özgün Kat Sayısı	3
	Vaziyet ve Kat Planları			
			Yapının günümüz planına ulaşılammıştır.	
Yapı Görselleri	-		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
	Yapının eski görseline ulaşılammıştır.			
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

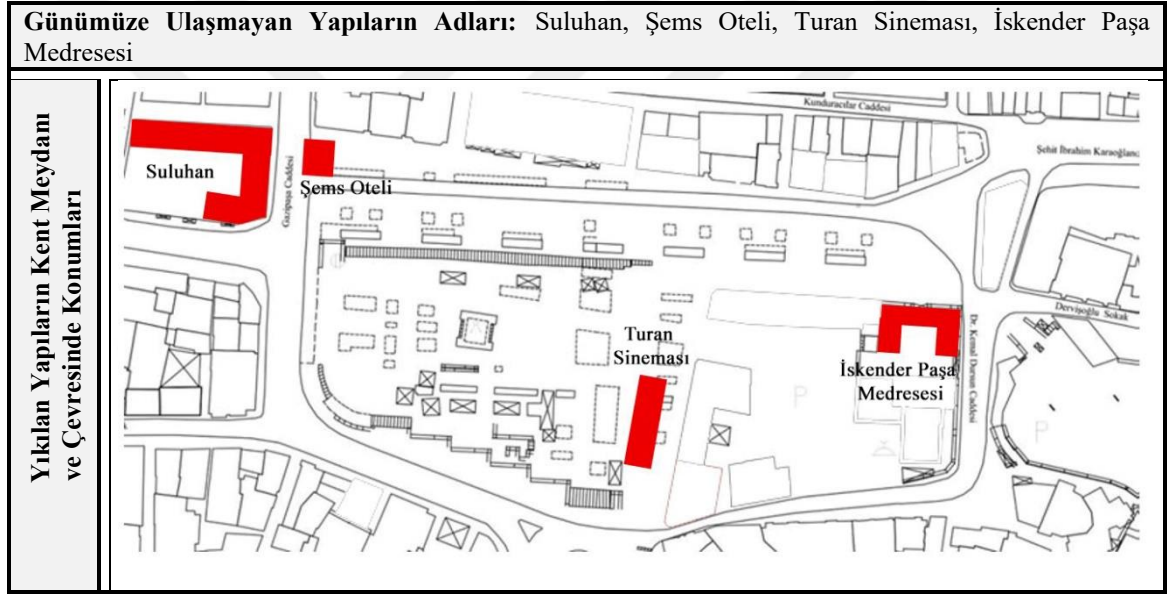
Tablo 25. 10 nolu yapının kimlik kartı

Yapı Adı: Gazeteciler Cemiyeti				
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Yapı Türü	Konut
	İlçe	Ortahisar	Yapım Tarihi/Dönemi	1894
	Mahalle	Gazipaşa Mahallesi		Geç Osmanlı
	Sokak	Atatürk Alanı	Yaptıran	Bilinmiyor
	Pafta/Ada/Parsel	236, 4	Kullanıcı Sahibi	Bilinmiyor
Mimarî Özellikleri	Tescil Durumu	Anıtsal	Özgün İşlevi	Konut
	Yapım Sistemi	Yığma	Günümüz İşlevi	İdari Yapı
	Yapım Malzemesi	Taş	Özgün Kat Sayısı	2
	Vaziyet ve Kat Planları			
				
Yapı Görselleri	1950 (URL-28, 2025)		2023 Yılı (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)	
				
 Güney Cephesi Kuzey Cephesi Doğu Cephesi Batı Cephesi				

2.3.4. Atatürk (Alanı) Meydanı'nda Günümüze Ulaşamayan Tarihi Yapılar

Trabzon kent meydanı (Atatürk Meydanı) ve çevresinde konumlanmış olan geçmişte çeşitli nedenlerle yıkılarak günümüze ulaşamayan dört farklı yapı bulunmaktadır. Bunlar; meydanın kuzeybatısında yer alan Suluhan binası, Suluhan'ın doğusunda bulunan Şems Otel, meydan parkının içerisinde ve güneyinde yer alan Turan Sineması ve yine meydan parkının içerisinde kuzeydoğusunda yer alan İskender Paşa Medresesi yapısıdır (Tablo 26). Bu yapıların tarihine ve mimari özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıda alt başlıklar içerisinde detaylandırılarak aşağıda bahsedilmektedir.

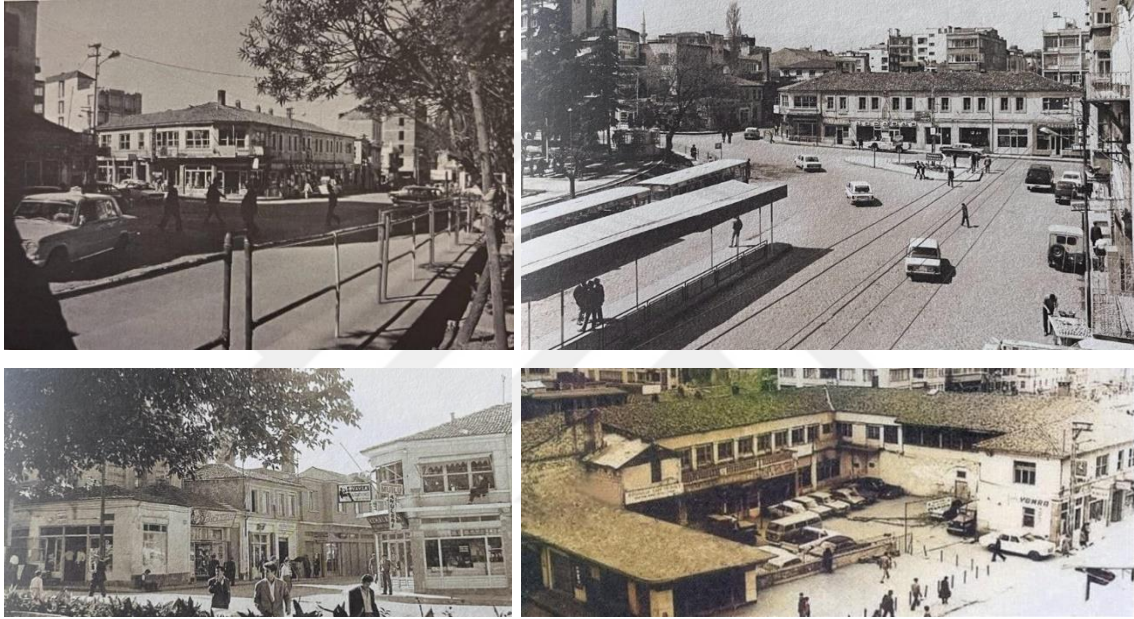
Tablo 26. Trabzon Kent Meydanı'nda günümüze ulaşamayan tarihi yapılar

- Suluhan

Suluhan, kent meydanında kuzey-güney doğrultusunda konumlanmış ve doğu cephesini belediyeye dönmüş olan iki katlı bir yapıydı. Yapımına ilişkin bir kitabesi bulunmadığı için kimin yaptığı bilinmemekle birlikte 19.yy'da yapıldığı düşünülen yapının içerisinde su çıktığının gözlemlenmesi üzerine bu aldığı bilinmektedir (Özer, 2011; Özer, 1997). Suluhan binası Erzurum yoluna geçerken deve kervanlarının ve at arabalarını koşan atların ihtiyacı olan suyu temin ettikleri bir yerdi. Bununla birlikte kente kısa süreli gelen yolculardan maddi gücü olmayanların nitelikli oteller yerine tercih ettikleri konaklama yapısıydı (Özer, 2011). Osmanlı döneminde ticaret ve konaklama amacıyla yapılmış olan hanın yapısal özelliklerine bakıldığında düzgün kesme taştan yapılmış olup L plan tipli ve

avlulu olarak inşa edilmiştir. Kuzey ve güneyden birer girişi bulunan yapının kırma çatısı kiremit kaplıydı (Engin, 2002; Horuloğlu, 1983). Yapının üst katında otel ve kahvehane, alt katı ise dükkân olarak kullanılmaktaydı (Özdoğan, 2019). Bununla birlikte Özer (2011), yapının kent merkezinde olmasına rağmen önünde bir de benzinliğin de bulunduğunu belirtmektedir. 1980’li yıllara gelinceye kadar yarı kapalı bir han olan yapının 80’li yılların sonunda yıkılarak yerine günümüzde de aynı isimle anılmakta olan ve kapalı çok katlı kapalı iş hanı olarak yeniden inşa edilmiştir (Doğan vd., 2018; Üstün Demirkaya, 2014).

Şekil 18. Suluhan’ın kent meydanı ve içerisinden görünüşleri (Özer, 2011; Bölükbaşı, 2006; URL-29, 2025)

- Şems Otel

Şems Otel ve hemen yanındaki şadırvanı kent meydanının kuzeybatısında, Gazipaşa caddesinin ve meydan parkının geçişinde yer alan bir kesişme noktasıydı ve o dönemin kentin simge yerlerinde biri olarak görülmekteydi (Özer, 2011; Erol, 2021). Rum döneminde “Saint Orient Hotel” adıyla bilinen bu gösterişli taş yapı, Cumhuriyet döneminde Şems Ahmet’in satın alması ile birlikte “Şems Otel” adıyla anılmaya başlanmış ve kentin sosyal yaşamına bir iz bırakmıştır (Birinci, 2025). Şems Otel’in zemin katında 1900’lü yılların başında Tevfik Reis ve Ahmet Oğuzlu tarafından işletilmekte olan bir lokanta yer almaktaydı. Akşam yemeklerinde piyano eşliğinde servis yapılan lokantada zarif havasıyla kentlilerin olduğu kadar üst katlarda konaklayan müşteriler için de bir uğrama noktasıydı (Küçükuşurlu, 2018; Birinci, 2025; Özer, 2011).

Şekil 19. Şems Otel'i'nin kent meydanından görünüşü (URL-30, 2025; Bölükbaşı, 2006)

Otel yapısının mimarine bakıldığında lokantasıyla birlikte üç katı bulunmaktadır. Yapının her katında bulunan dört pencere özgün simetrik bir yapıyı gözler önüne sermektedir. Üç katın sonunda yer çatı bulunan otelin güneye bakan cephesinin önünde bir ayakkabı boyacısı yer almaktaydı (Özer, 2011). Otel kentin en düzenli, bakımlı ve batılı tarzda hizmet veren otellerinden biriydi (Birinci, 2025). 1943 yılında Trabzon Belediyesi Zabıtlarına göre 1. Sınıf olarak kabul edilen Yeşilyurt Otel, İstanbul Otel ve Sabah Otelleri içerisinde yer almaktaydı. 1924 yılında Atatürk'ün Trabzon ziyareti sırasında Meydanı gezisinde otel ve Suluhan arasında durarak denize ulaşan bir cadde açılması talimatı üzerine çıkmaz sokak olan bu alanın Gazipaşa Caddesi olarak temelini atılması sonucunda 1963 yılında kamulaştırılarak yıkılmış ve caddede yer alan yola katılmıştır (Erol, 2021).

Şekil 20. Şems Otel (Bölükbaşı, 2006; URL-31, 2025)

- Turan Sineması

Trabzon kenti için önemli kamusal mekanlardan biri olan Kent Meydanı (günümüz adıyla Atatürk Meydanı), geçmişten günümüze kentte yaşayan ve çeşitli amaçlarla ziyarette bulunmak üzere kısa süreli uğrayan insanlar için sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir alan olmuştur. Tarihte Trabzon kent meydanında ilk sinema gösterimlerinin yapılmış olması da bu durumu güçlendirmektedir. Bunun örneklerinden biri olan sinema binası, Meydan Parkı'nın ve Gümrük Ambarı'nın güneydoğusunda, Belediye Binası'nın ise batısında yer alan bir konumda inşa edilmiştir (Usta & Tuluk, 2017). Binanın yapım yılına ilişkin bazı kaynaklar 1908 yılını belirtse de resmi olarak yapım yılı 1912 yılıdır (Seymen, 2023). Kuruluşunun tarihi ile ilgili bilgilere göre bina Bedros Pilosyon isimli Osmanlı Ermenisi tarafından "Trabzon Osmanlı Sinematografisi" adıyla bir sinema şirketi kurması üzerine belediyenin 10 yıl işletme sonunda kendilerine devredilmesi şartı ile tahsis edilerek inşa edilmiştir (Usta & Tuluk, 2017).

Şekil 21. Turan Sineması'nın kent meydanından görünüşü (Bölükbaşı, 2006)

Yapının yıkımına kadar geçen süreç içerisinde farklı işlevlerde kullanıldığı söylenmektedir. Özellikle yapının inşa edilirken opera mı yoksa sinema binası olarak mı yapıldığı günümüzde hala tartışma konusudur. Son zamanlarda Opera Binası adı ile anılmakta olan yapı, çoğunlukla sinema yapısı (geçmişte Pilosyon Sineması adıyla inşa edilen) olarak işlevlendirildiği ve gösteri amacıyla farklı birçok faaliyete ev sahipliği yaptığı söz edilmektedir (Yanılmaz & Yalçınkaya, 2022; Usta, 2022). Fakat binanın opera binası olarak inşa edilmediği bilinse de opera ve tiyatro etkinliklerinin de yapıldığı bilinmektedir. Yapının tarihsel süreçteki işlevsel kullanımına bakıldığında, 1925 yılına kadar tiyatro ve müzik aktiviteleri için kullanılmış ve bu yıldan itibaren tamamen sinema salonuna dönüştürülerek Turan Sineması adını almıştır (Erol, 2023b). Turan Sineması'nın I. Dünya

Savaşı'nın sonunda Azerbaycanlı kişiler tarafından alınarak sinema olarak işleme açıldığı bilinmekte olup Milli Mücadele yıllarında ise oyun, gösteri ve konserler düzenlenmiştir (Düzenli, 2010; Çapa & Çiçek, 2004). Arslan Pulathaneli Turan Sineması hakkında “Trabzon’da sinema denildiğinde akla, kuşkusuz bugün yerinde yeller esen, Meydan Parkı’nın büyük bir bölümünü kaplayan, bir cephesiyle Belediye binasına bakan yapı gelir” şeklinde bahsetmektedir (Akt. Çapa & Çiçek, 2004, s. 237). 1925 yılında yapı belediye tarafından Hacıharunzadeler’e kiraya verilmiş olup yıldız sineması olarak kullanılmaya devam etmiştir. 19 Ocak 1940 yılına gelindiğinde ise Yıldız Sineması, Haydar Üçüncü ve Hasip Kalaycı ortaklığında üç yıllığına kiralanması üzerine Sümer Sineması adını taşımaya başlamıştır (Özer, 2011). Bahsedilmiş olan bütün bu tarihsel süreç içerisinde farklı isimlerle anıldığı görülen yapının Trabzon kentinin kültür ve sinema merkezi olarak inşa edilmiş olan ilk ve o yıllar içerisindeki tek örnek yapı olma özelliği taşımaktadır (Düzenli, 2010).

Şekil 22. Turan Sineması’nda yapılan müzik ve tiyatro etkinlikleri (URL-32, 2025; URL-33, 2025)

Yapının mimari özelliklerine bakıldığında İtalyan Raimondo D’Aronco tarafından yapılmış olabileceği ve Art Nouveau üslubuna uygun olarak tasarlandığı bilinmektedir (Usta & Tuluk, 2017). Özer (2011, s. 33), yapının mimari kurgusuna ilişkin olarak; “Turan Sineması, önden iki katlı, arkadan tek katlıydı. At nalı şeklinde, salonu bir uçtan bir uca çevreleyen 13 locası vardı. Girişte geniş bir salonu bulunmaktaydı. Üst locaların arka bölümü balkondur.” şeklinde bahsetmektedir. Özen Şen (Akt. Yanılmaz & Yalçınkaya, s. 8) ise, “Önden görünüşü kiliseyi andırıyordu. Uzunlamasına bir binaydı. İçinde büyük bir salon vardı ve üstünde alt uzunluğunun yarısı kadar balkonu vardı. Karşında bekleme yeri bulunuyordu. Yüksek tavanlı bir mekândı.” şeklinde bahsetmektedir. Yapının kullanım amacına ilişkin yapılan tartışmalar kadar yıkım süreci ile ilgili de tarihte birçok tartışma yer almaktadır. Bu doğrultuda yıkım kararının alınması uzun bir zaman diliminde gerçekleşmiş

olup bu kararın verilmesinde binanın yıkılmaya yüz tutmuş olması, kentlilerin sinema ihtiyacını karşılayamaması ve binanın yanından geçen taşıt yolunun daralması gibi etkenler etkili olduğu ileri sürülmüştür. Bununla birlikte yıkımının asıl nedeni olarak Lambert imar planı gösterilmekte ve bu durum Belediye Meclisi'nde yıkma tartışmalarının başlamasına neden olmuştur (Yanılmaz & Yalçınkaya, 2022; Düzenli, 2009). Mecliste geçen yoğun tartışmalar sonucunda 16 Nisan 1958 yılında yıkımına karar verilerek 15 gün içerisinde ortadan kaldırılarak yok olmuştur (Düzenli, 2010; Kurt, 2021).

Şekil 23. Turan/Yıldız/Sümer Sineması (URL-34, 2025; URL-35, 2025)

- İskender Paşa Medresesi

İskender Paşa medresesi arkasındaki Camisi ile birlikte Trabzon'da üç kez valilik yapmış olan İskender Paşa tarafından yaptırılmıştır. Medrese meydan içerisinde Belediye binasının doğu cephesinde yer alan iki katlı ve 15-20 odadan oluşan yakın zaman içerisinde ayakta kalabilmiş en eski medrese olma özelliğini taşımaktadır (Albayrak, 1998). Yapımına ilişkin bir kitabe bulunmadığından dolayı cami üzerinde yer alan kitabeden yapılan çıkarım doğrultusunda 936 (1529) yılında yapıldığı söylenebilmektedir (Özer, 2011; Albayrak, 1998). Evliya Çelebi medrese ile ilgili olarak; “Cami bahçesinin kuzeyinde odalarla süslü, ma'mur bir öğrenim yeridir ki talebesinin belirli aylığı vardır. Evkafı çoktur” şeklinde ifade etmektedir (Çelebi, 2011, s. 173). Cami avlusundan dik taş merdiven ile ulaşmakta olan medresede 60'a yakın molla öğrenim görmekteydi (Karpuz & Sümerkan, 2016). Medresenin yapısal özelliklerine bakıldığında U plan tipine sahip olup cephesini bugünkü şoseye bakan tarafı taş malzeme, diğer bölümleri ise ahşap malzemeden yapılmıştır (Horuloğlu, 1983).

Şekil 24. İskender Paşa Medresesi'nin kent meydanından görünüşü (Bölükbaşı, 2006)

Yapıldığı günden itibaren birçok tamirat görmüş olan medrese Saffet Paşa'nın Trabzon Valiliği yaptığı zaman içerisinde onarılmış ve gelir getirmesi amacıyla da medresenin altına birkaç dükkânda oluşan mekanlar eklenmiştir (Goloğlu, 2013). Türkiye'de medreselerin kapatılması kadarki dönemler içerisinde de öğretime aralıksız devam etmiştir (Kurak Açıcı, 2017). Cumhuriyet döneminde ise boşaltılan yapı bir süre kapalı kalmış ve sonrasında evi olmayan işçi ve çalışanlar için kiralanmıştır (Albayrak, 2008a). 1950 yılı sonrasında cami çevresinin düzenlenmesi esnasında sağlam olmasına rağmen yıkılarak Evliya Çelebi'nin de külliye olarak bahsetmiş olduğu bu yapı topluluğu içerisinde camisi ve çeşmesi ayakta kalmıştır (Albayrak, 1998; Özer, 2011). Medresenin kapısı ise camini avlusuna giriş olarak günümüzde kullanılmaya devam etmektedir (Özdoğan, 2019).

Şekil 25. İskender Paşa Medresesi (URL-36, 2025; URL-37, 2025)

2.4. Çalışmanın Örneklemine Belirlenmesi

Çalışma kapsamında Trabzon kent meydanında günümüzde kamu, ticaret ve sosyal işlevli yapıların varlığı görülmektedir ve bu yapılar meydan içerisinde tarihi dokuları ile öne çıkmaktadırlar. Bu doğrultuda çalışmada analiz etmek amacıyla günümüzde “TS Park Otel” olarak bilinen “Yeşilyurt Otel” irdelenmek üzere örneklem olarak seçilmiştir. Eski Yeşilyurt Otel’ nin ele alınmasında, otelin tarihe tanıklık eden kültürel miras değeri taşıması; yapıyı anlatan, değişim ve dönüşümlerini ortaya koyan bir çalışmanın literatürde daha önce yer almamış olması başlıca nedenlerdir. Bununla birlikte Eski Yeşilyurt Otel’ nin;

- Otel işlevinin yanında alışveriş, yeme-içme mekanları gibi farklı birçok amaca hizmet eden bir yapı olması ve bu yönüyle gelişerek günümüzde varlığını devam ettiriyor olması
- Tarihi süreçteki işlevinin sürdürülebilir olması nedeniyle dönemsel değişimlerin daha açık ortaya konulabiliyor olması
- Özgün cephe karakterinin yanında uzun bir yapı formuna sahip olması ile kent meydanında ön plana çıkmaktadır ve meydanın bir simgesi olarak hakim bir noktada bulunması
- Taşıdığı bu özellikler ile etkilerini günümüzde de devam ettirerek kent merkezi içerisinde odak noktası olması ve kent kullanıcılarının merkezinde yer almaya devam etmesi

yapının incelenmek üzere seçilmesinde etkili olan diğer nedenler olarak karışımıza çıkmaktadır.

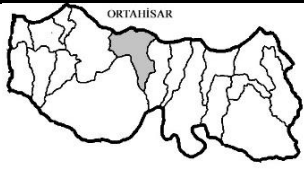
2.5. Eski Yeşilyurt Otel (TS Park Otel)

Bu başlıkta çalışmanın örneklemine oluşturan günümüzde “TS Park Otel” ismiyle konaklama ve ticaret işlevini sürdürmeye devam eden Eski Yeşilyurt Otel’ ne ilişkin literatür bilgisine yer verilmektedir.

2.5.1. Eski Yeşilyurt Otel Konumu ve Tarihçesi

Günümüzde TS Park Otel olarak bilinen “Yeşilyurt Otel” Trabzon Atatürk Meydanı’nda bulunan ve içerisinde çeşitli ticarethaneleri barındıran bir konaklama yapısıdır. Trabzon kentinin Ortahisar ilçesi İskenderpaşa Mahallesi’nde 318 ada 2 ve 3 parselleri üzerinde yer alan binanın girişi meydan parkındaki Atatürk Alanı’na bakmaktadır (Tablo 27). Yeşilyurt Otel’inin yapım tarihine ilişkin bilgiler güney ve doğu cephelerinin giriş kapılarının üzerinde yer alan taş tabelalardan öğrenilmektedir. 1884 yılında yaptırıldığı belirtilen tabelalarda yapım tarihleri güney cephesinde Osmanlıca, doğu cephesinde ise İtalyanca olarak ifade edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Bu ifadelerden yola çıkılarak İtalyanlar tarafından yaptırıldığı düşünülen otel yapısı I. Dünya Savaşından önce “Konstantinopol Palas” adıyla kullanılmıştır. Burhan Genç ve Cengiz Ongan, Yeşilyurt Otel’inin “Verde İtalya” adıyla da anıldığını ve bir İtalyan tarafından yaptırıldığı belirtmiş fakat bu durum belirsizliğini korumaktadır (Kurt, 2021). 1910 yılında Lambo Ektenidi’nin sahipliğinde işletilmiş olan oteli Nemlioğulları Rus işgali öncesinde satın almıştır. O dönemlerde zengin yerli Hristiyan halkının ve yüksek seviyeli Türk kesimlerin ziyaretini devam ettirdiği otel, gazino ve lokanta işlevinde de kullanılmıştır (Küçükuşurlu, 2018). 1930, 40 ve 50’li yıllarında Yeşilyurt Otel ve Restoranı Anadolu’nun “1” numaralı mekânı olarak bilinmektedir (Kurt, 2021). 1943 yılında kentte bulunan otellerin yatak ücreti, konfor ve temizlikleri gibi kriterler baz alınarak sınıflandırılan encümen kararlarında Yeşilyurt Otel de 1. Sınıf 4 otel arasında yer almaktadır. Bu özelliği ile şehrin en büyük ve misafir ağırlayan oteli olarak da tarihe geçmiştir (Erol, 2023b).

Tablo 27. Eski Yeşilyurt Otel Konum Bilgisi

Trabzon Kent Konumu	Trabzon Ortahisar Konumu	Yeşilyurt Otel’inin Meydanı’ndaki Konumu
		

2.5.2. Eski Yeşilyurt Oteli Mimari Özellikleri

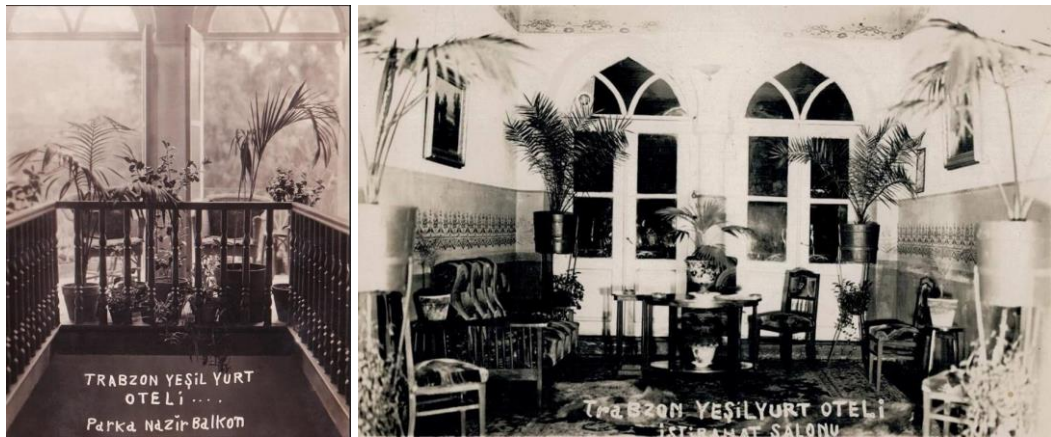
Yeşilyurt Oteli kent meydanında doğu-batı düzleminde uzunca bir dikdörtgen alana oturmakta kısa kenarı yaklaşık 18 metre uzun kenarı ise 48 metre uzunluğa sahiptir. Bu heybetli yapı kapladığı bu alan ile meydan içerisinde bir hakimiyet kurmakta uzaktan bile bakılsa dikkatleri üzerine toplamaktadır. Yapı özgün plan düzleminde zemin, birinci ve ikinci kat olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır. İnşa edildiği dönemde de konaklama ve ticari yapı olarak kurgulanan Yeşilyurt Oteli'ne, güney cephesinin ortasında meydana bakan büyük kapısı ile giriş yapılmaktadır. Otelin zemin katında çeşitli ticarethanelerin yer aldığı mekanlar ve meyhanenin bulunduğu bilinmektedir. Yapının özgün kullanımında ise üst katları otelin konaklama bölümleri yer almaktadır. Yapının konaklama katında katında yer alan gazinosunda bilardo salonu olduğu bilinmektedir ve daha sonrasında bu alan lokanta olarak kullanılmıştır. Otelin orta katında çeşitli yazıhaneler bulunurken üst katında Ticaret Odası yer almaktaydı. 1930 yılına gelindiğinde ise kent meydanında yer alan Ferah Lokantasının yıktırılması sonucunda yapıda yer alan lokanta şehrin en uğrak lokantasına dönüşmüştür. Bu doğrultuda yapı Trabzon'a gelen misafirleri ağırlamasının yanında önemli devlet adamlarının ziyafetlerine de tanıklık etmiştir (Küçükuşurlu, 2018). Otel müşterileri arasında subaylar ve öğretmenlerin yoğunlukta olduğu bilinmekte ve özel müşteriler için gümüş çatal ve bıçakların saklandığı söylenmektedir (Özer, 2011).

Şekil 26. Eski Yeşilyurt oteli 1930 yılı yatak odaları (Gemicioğlu fotoğraf arşivi, 1930)

Şekil 27. Eski Yeşilyurt lokantası 1930 yılları (M. R. Sümerkan fotoğraf arşivi, 1930)

Şekil 28. Eski Yeşilyurt Oteli 1930 yılı ikinci kat istirahat salonu (URL-38, 2025; M. R. Sümerkan fotoğraf arşivi, 1930)

Neoklasik üslubun cephe tasarımında yer bulduğu yapının cephe karakteristiğinde dikdörtgen ve basık kemerli pencerelerin kullanılmış ve katlar cephe hattı boyunca silmelerle birbirinden ayrılmıştır. Yapının güney cephesinde giriş kapısının üzerinde metal malzemeden yapılmış bir balkon yer alırken diğer bölümlerinde II. Abdülhamid Dönemi kamu yapıları üslubunda da görülen kesme ve moloz taş işçiliği ile yığma tekniğinde kullanılmıştır. Cephede yer alan kapı ve pencerelerdeki doğramalarda; iç mekânda tavan ve zeminin taşıyıcısında ahşap malzeme kullanılmıştır (Zan Mimarlık, 2023). Günümüzde de otel işlevinde kullanımını sürdürmekte olan yapının zemin katında ticari dükkanlar yer alırken üst katlarında otel ve lokanta bulunmaktadır. Esas yapısını büyük oranda koruyarak günümüze gelebilen bu yapı, tarihsel süreçte büyük olmayan birçok onarım görerek çoğunluğu iç mekân olmak üzere bazı değişiklikler yaşamıştır. Bu doğrultuda çalışmanın da örneklemini oluşturan bu yapının geçirdiği değişimlere ilişkin detaylı bilgiler bulgular ve tartışma başlığında ele alınarak ortaya konulmaktadır.

Şekil 29. Eski Yeşilyurt Oteli 1950-1980 yılları arası giriş (güney) cephesi (M. R. Sümerkan fotoğraf arşivi, 1950; M. R. Sümerkan fotoğraf arşivi, 1980)

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde Trabzon kent meydanı içerisinde yer alan ve yerinde incelemeler sonucunda örneklem olarak seçilen Yeşilyurt Otel (TS Park Otel)’nin yerinde tespit çalışmaları ve yapının sanat tarihi/rölöve raporlarından elde edilen verilerin dokümantasyonu yapılmıştır. Özgün durumda dikdörtgen bir yapı formu ile 4 cephesi ve 3 katlı plan organizasyonuna sahip otel, varlığını sürdürürken mekânsal olarak gelişip değişime uğramıştır. Günümüzde bu değişimler sonucunda 2 bodrum, zemin, birinci, ikinci, ikinci ara kat ve çatı katı olmak üzere yeni bir mekânsal organizasyona sahip olmuştur. Bu doğrultuda yapının kullanım sürecinde geçirdiği bu mekânsal değişimler, fonksiyonel ve yapısal olarak iki başlıkta incelenerek değerlendirilmektedir.

3.1. Eski Yeşilyurt Otel’nin Fonksiyonel Değişimlerinin İrdelenmesi

Çalışmanın bu başlığında mekanlardaki kullanım durumundaki zamana bağlı değişimler fonksiyonel açıdan değerlendirilmiş olup bunu ortaya koymak amacıyla analiz tablolarına yer verilmiştir. Analiz tabloları yapıda yer alan her kat düzenlemesi için ayrı olarak hazırlanarak ortaya konulmuştur. Yapının rölöve ve restitüsyon raporlarında yer alan plan ve kesit çizimleri kullanılarak hazırlanan tablolarda eklenen ve değişen mekanlar incelenmek üzere restitüsyon raporlarında geçen 1884–1940’lı, 1940–1960’lı, 1960–1980’li, 1980-1990 yılları arası ve 2023 yılı rölöve çizimi olmak üzere 5 dönemde ele alınmıştır. Belirlenen bu dönemlerdeki değişimler ne olduklarını ifade etmek amacıyla da plan ve kesit çizimleri renklendirilmiş ve mekân isimleri çizimler üzerine işlenmiştir.

3.1.1. İç Mekân Analizleri

- Bodrum Katları Fonksiyonel Değişimler

Yapının restitüsyon raporları incelendiğinde ve yerinde tespit çalışmaları yapıldığında yapının ilk dönemine ait herhangi bir bodrum kat düzenlemesinin mevcut olmadığı, bodrum kat mekânlarının günümüzde sadece bazı dükkanlarda yapıya sonradan eklendiği ortaya

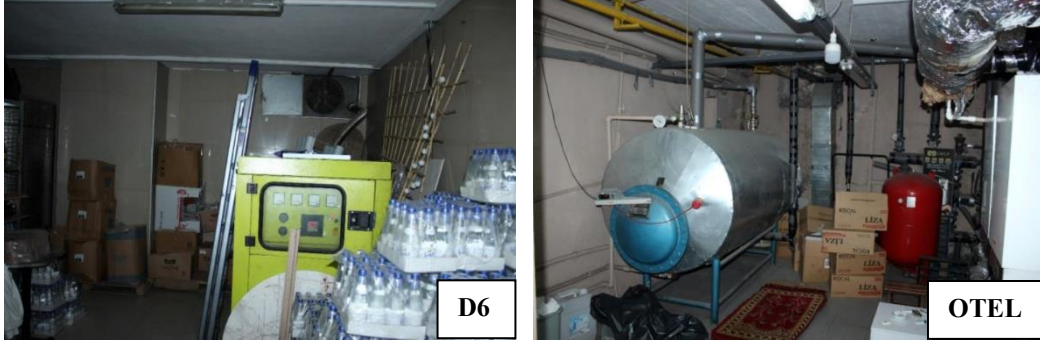
çıkılmaktadır. Bu doğrultuda yapının bodrum katında otel bölümü ve 4,5,6,8 nolu dükkanlara (D4, D5, D6, D8) ait mekanlar yer almaktadır (Tablo 28).

4 nolu dükkânın (D4) bodrum katı 8,82 m uzunluğunda ve 3,19 m genişliğindedir. Bu mekânın kuzey bölümü mutfak, güney bölümü ise hazırlık bölümü olarak kullanılmaktadır. Mekânda yer alan merdivenin ile bir alt seviyeye geçiş sağlanarak Bodrum 2 katına geçiş yapılmaktadır. Bodrum 2 katının (D4) günümüzde lavabo/wc olarak düzenlendiği görülmektedir. 5 nolu dükkânın (D5) bodrum katı 10,77 m uzunluğunda ve 3,56 m genişliğindedir. Mekânda merdivenin altında kalan bölüm wc/lavabo olarak kullanılmakta olup sol tarafına depo bölümü eklenerek işlevlendirilmiştir. 5 nolu mekânın bodrum katının güneydoğusunda bir adet depo düzenlemesi daha yer aldığı görülmektedir (Şekil 30).

Şekil 30. Bodrum katı 4 nolu dükkanın lavabo/wc ve 5 nolu dükkanın mutfak mekanları (Zan Mimarlık, 2023)

6 nolu dükkânın (D6) bodrum katı ise 10,52 m uzunluğunda ve 6,68 m genişliğindedir. Günümüzde bu alanın depo olarak kullanıldığı görülmektedir. Otel bölümünün bodrum katında ise zemin kattan merdiven ile ulaşılan koridor bölümünden merdivenin alt kısmındaki depo bölümüne ve deponun güneyindeki tuvalet bölümüne geçilmektedir. Koridorun güneyinde ise 6,45 m uzunluğunda ve 3,39 m genişliğinde düzenlenmiş bir bölüm yer almakta ve bu mekân kuzeydoğusunda küçük bir depo düzenlemesinin yer aldığı görülmektedir 8 nolu dükkânın da dükkânın da bir bodrum kat düzenlemesi olduğu bilinmektedir. Bu mekân 11,04 m uzunluğunda ve 3,53 m genişliğinde olup hangi işlevde kullanıldığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır (Şekil 31).

Şekil 31. Bodrum katı 6 nolu dükkan ve otel bölümünün depo mekanları (Zan Mimarlık, 2023)

Tablo 28. Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 1 kat planı fonksiyonel değişim analizi

ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER		BODRUM 1 KATI	
		Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar
1884-1940	Yapının özgün kullanım durumunda herhangi bir bodrum kat düzenlemesi yer almamaktadır. Özgün Kat Planı		
	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem		
1940-1960	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 3. Dönem		
	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 4. Dönem		
1960-1980	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 3. Dönem		
	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 4. Dönem		
1980-1990	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 4. Dönem		
	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 4. Dönem		
2023		Bu dönemde bodrum kat seviyesinde işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.	
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant		 Eklenen Mekanlar	 Değişen Mekanlar

Tablo 29. Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 2 kat planı fonksiyonel değişim analizi

ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER		BODRUM 2 KATI	
		Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar
1884-1940	Yapının özgün kullanım durumunda herhangi bir bodrum kat düzenlemesi yer almamaktadır.		
	Özgün Kat Planı		
1940-1960	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.		
	Restitüsyon 2. Dönem		
1960-1980	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.		
	Restitüsyon 3. Dönem		
1980-1990	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.		
	Restitüsyon 4. Dönem		
2023		Bu dönemde bodrum kat seviyesinde işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.	
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant	 Eklenen Mekanlar	 Değişen Mekanlar	

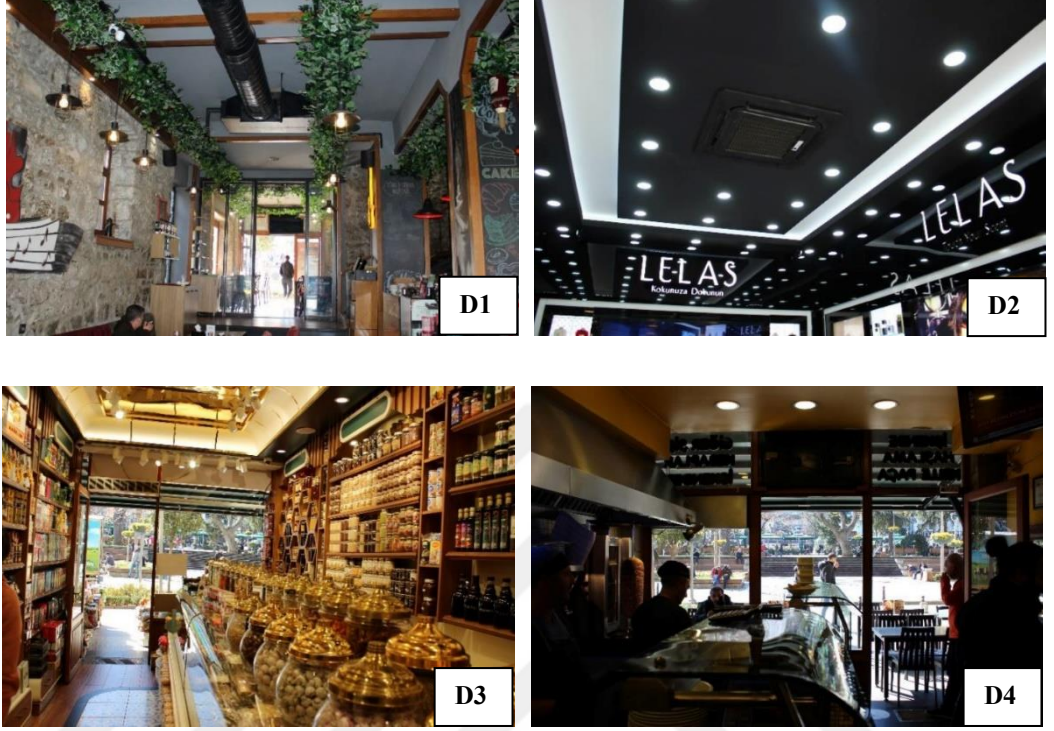
- Zemin Kat Fonksiyonel Değişimler

Yapının zemin katı özgün plan düzenine bakıldığında, kuzey ve güney yönde yan yana sıralanmış mekanlardan meydana geldiği ilk dönemlerinden bugüne otel girişi ve çeşitli alışveriş, yeme-içme gibi ticari dükkânlar amacıyla kullanımını devam ettirmektedir. Otelin giriş bölümü haricinde 25 farklı mekânın yer aldığı zemin kat düzenlemesinde mekanların ilk yapıldığı dönemden günümüze kadar birçok müdahale görmesi nedeniyle kullanım amaçlarının tek tek tespit edilmesi güçleşmiş olup bununla birlikte ticari kapsamda ana kullanım işlevlerini hala devam ettirdiği görülmektedir. Yapının restitüsyon, rölöve raporları incelendiğinde ve yerinde tespit çalışmaları yapıldığında günümüzde bu kat düzleminde otel girişi ile birlikte 23 farklı ticari mekânın yer aldığı tespit edilmiştir (Tablo 30).

Restitüsyon raporlarında yer alan zemin kat plan çizimleri incelendiğinde; 1940-1960 yılları arasında ticari işlevde kullanıldığı bilinen iki dükkânın (D24, D25) birleştirildiği görülmektedir (Tablo 30). Yapının 1960 ve 1990 yılları arasında zemin kat düzenlenmesinde herhangi bir mekân eklentisinin veya değişikliğin yapılmadığı tespit edilmiştir. Tarihsel süreç içerisinde 1990 yılından günümüze süregelen zaman diliminde mekân eklemelerinin ve değişimlerinin yoğun olarak görüldüğü ve yapılan bu müdahaleler nedeniyle de plan organizasyonunda değişimler olduğu görülmektedir (Zan Mimarlık, 2023). Bu doğrultuda yapının rölöve raporunda yer alan zemin kat planı detaylı incelendiğinde;

- Zemin katın doğusunda yer alan 1 nolu dükkân (D1) kuzeyinde yer alan 25 nolu dükkân (D25) ve dükkânın batısında yer alan otel giriş mekânı ile birleşerek değişime uğramıştır (Tablo 30). Kuzey yönde 6,29 m., güney yönde 3,63 m genişliğinde ve 16,72 m uzunluğunda olan yeni mekân günümüzde kafe/restoran olarak kullanılmaktadır. Güney cephesinden giriş sağlanan ve 1 nolu dükkânın batısında yer alan 2 nolu dükkânın (D2) ise 2,93 m genişliğe ve 4,94 m uzunluğa sahiptir ve günümüzde parfüm satış mağazası (Şekil 32) olarak kullanılmaktadır
- 2 nolu dükkânın (D2) batısında 3 nolu dükkân (D3) 25 nolu dükkânın batısında yer alan mekân ile birleşerek kuzey doğrultuda genişleyip değişime uğramıştır (Tablo 30). Dikdörtgen formu bu dükkânın uzunluğu 11,08 m genişliği ise 3,11 m dir ve günümüzde kuruyemiş satış dükkânı (Şekil 32) olarak işletilmektedir. 3 nolu dükkânın (D3) batısında yer alan 4 nolu dükkân (D4) ise 3,77 m genişliğinde, 9,05 m. uzunluğundadır. Lokanta olarak işletilen dükkânın kuzey bölümü yükseltilerek

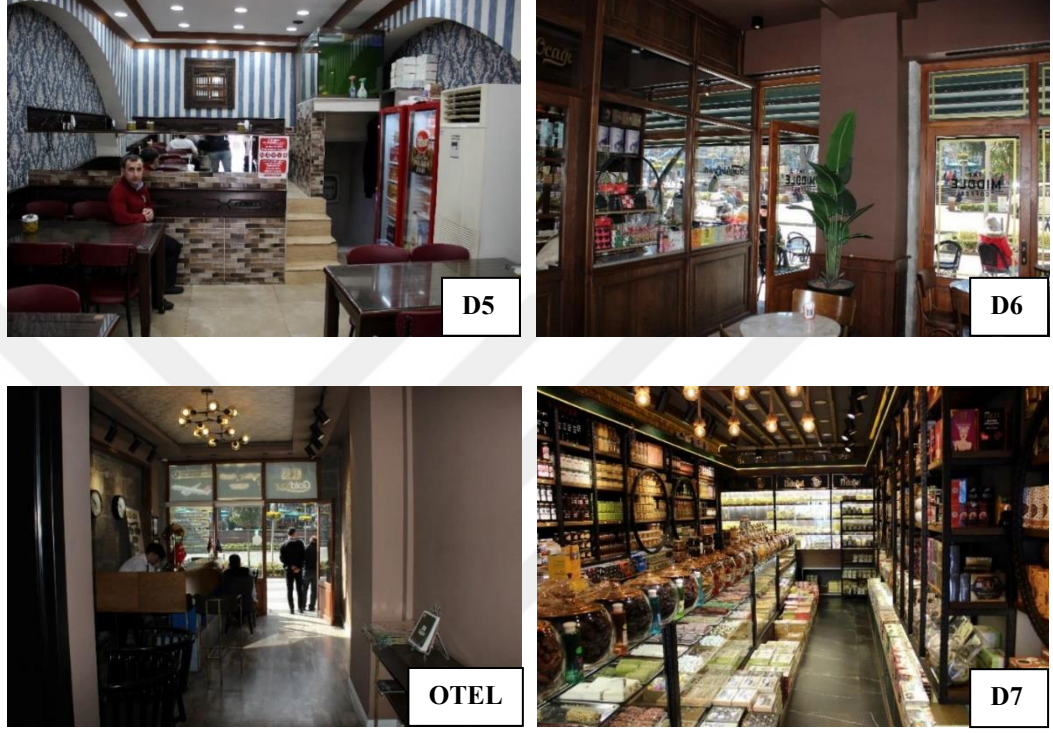
yemek yeme alanı olarak değerlendirmek üzere mekâna bir oturma alanı (OA) eklendiği görülmektedir (Şekil 32).

Şekil 32. Zemin kat 1, 2, 3 ve 4 nolu dükkanlar (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023; Zan Mimarlık, 2023)

- 4 nolu dükkânın (D4) batısında 3,74 m genişliğinde, 11.01 m. uzunluğunda 5 nolu dükkân (D5) yer almaktadır. Günümüzde lokanta olarak kullanılan bu mekânın kuzey bölümüne oturma alanı (OA) oluşturmak amacıyla yeni mekân eklentisi yapıldığı görülmektedir. 5 nolu dükkanının (D5) batısında yer alan iki dükkân ise günümüzde birleştirilmiş olup (D6, D7) 7.25 m. genişliğinde, 11.09 m. uzunluğundadır (Tablo 26). Kafe olarak kullanılan 6 nolu bu dükkânın (D6) sağına kuzey yöne doğru uzatılarak ilave bir satış birimi (SB) eklenmiştir (Şekil 33).
- 6 nolu dükkânın (D6) batısında otel girişinin bulunduğu ve resepsiyon olarak kullanılan mekân yer almaktadır. Yapıldığı ilk dönem de otelin giriş lobisi olarak kurgulanan bu bölüm 11.04 m. uzunluğunda ve 3,68 m genişliğindedir. Günümüzde bu mekâna merdivenin güneyinde yer alan küçük bir depo bölümü (D) eklenmiştir. Otel giriş bölümünün batısında yer alan 7 nolu dükkân (D7) ise 3.04 m. genişliğinde ve 11,03 m uzunluğundadır ve günümüzde kuruyemiş satış dükkânı olarak

kullanılmaktadır. 7 nolu dükkânın (D7) batısında yer alan 8 nolu dükkân (D8) 3,53 m genişliğinde 11,11 m uzunluğunda olup günümüzde lokanta olarak kullanılmaktadır. Dükkânın kuzey bölümüne oturma alanı oluşturmak amacıyla günümüzde bir mekân (OA) eklenmiştir (Şekil 33).

Şekil 33. Zemin kat 5, 6, 7 nolu dükkânlar ve otelin resepsiyon bölümü (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023; Zan Mimarlık, 2023)

- 8 nolu dükkânın batısında bulunan 9, 10 ve 11 nolu mekanlar günümüzde tapuda 318 ada 3 parsel olarak tanımlanmıştır. Bu parselde yer alan mekanlara bakıldığında; 9 nolu dükkân (D9) 4,19 m genişliğinde ve 8,76 m uzunluğundadır günümüzde kuruyemiş satış dükkânı olarak kullanılmaktadır. 9 nolu dükkânın (D9) batısında yer alan 10 nolu dükkân (D10) ise 5,67 m uzunluğunda ve 3,33 m genişliğinde olup günümüzde eczane olarak işletilmektedir. Bu dönemde mekânın kuzey bölümüne küçük bir depo (D) ve lavabo bölümü eklenmiştir. 10 nolu dükkânın kuzeyinde yer alan 11 nolu mekân (D11) ise yapının ilk yapıldığı dönemde dükkân olarak düzenlenmiş olup yapının güneybatı kısmının sonraki dönemlerde ayrı bir parsel olarak düzenlenmesi nedeniyle müdahale görmüştür.

Günümüzde merdiven bölümü olarak kullanılan bu alan yapının bu parselde yer alan diğer katlarına ulaşımı sağlamaktadır (Şekil 34).

- 11 nolu merdiven bölümünün kuzeyinde 5,07 m uzunluğunda ve 2,85 m genişliğinde 12 nolu dükkân (D12) yer almaktadır. Günümüzde manav olarak kullanılan bu mekânın doğusunda yer alan bölüm 9 nolu dükkânın (D9) kuzeyinin değişerek birleştirilmesi sonucu oluşturulmuştur (Tablo 26). Bu mekâna günümüzde wc olarak kullanılmak üzere bir mekân eklendiği görülmektedir. 12 nolu dükkânın (D12) kuzeyinde yer alan 13 nolu dükkân (D13) 4,50 m x 4,09 m ölçülerinde olup günümüzde börek satış dükkânı olarak kullanılmaktadır. 13 nolu dükkânın (D13) doğusunda yer alan 14 nolu mekân (D14) ise 3,69 m genişliğinde ve 5,12 m. uzunluğundadır ve kasap dükkânı olarak işletilmektedir. 14 nolu dükkânın (D14) doğusunda yer alan 15 nolu dükkân (D15) 3,74 m genişliğinde ve 5,13 m uzunluğundadır. Günümüzde market olarak kullanılan bu mekânın tavan bölümüne depo olarak düzenlenmiş olan bir mekân eklentisi yer almaktadır (Şekil 34).

D12

D13

D14

D15

Şekil 34. Zemin kat 12, 13, 14 ve 15 nolu dükkânlar (Zan Mimarlık, 2023)

- 15 nolu dükkânın (D15) doğusunda yer alan 16 nolu dükkân (D16) 3,51 m genişliğinde ve 5,01 m uzunluğundadır ve günümüzde gıda malzemelerinin satıldığı mekân (Şekil 35) olarak kullanılmaktadır. 16 nolu dükkânın (D16) doğusunda yer alan 17 ve 18 nolu dükkanlar (D17, D18) ise günümüzde aynı fonksiyonda kullanılmakta olup, hırdavat malzemelerinin satıldığı bir dükkân olarak düzenlenmiştir. Mekân ölçülerine bakıldığında 17 nolu dükkân (D17) 3,85 m genişliğinde ve 5,10 m uzunluğunda iken 18 nolu (D18) dükkânın genişliği 3,65 m ve 4,72 m uzunluğundadır. 18 nolu dükkânın doğusunda yer alan 19 nolu dükkân (D19) ise 3,74 m genişliğinde ve 4,77 m uzunluğundadır ve günümüzde bu mekân market olarak işletilmektedir (Şekil 35).

Şekil 35. Zemin kat 16 ve 17 nolu dükkanlar (Zan Mimarlık, 2023)

Şekil 36. Zemin kat 20 ve 22 nolu dükkanlar (Zan Mimarlık, 2023)

- 19 nolu dükkânın (D19) doğusunda yer alan 20 nolu dükkân (D20) 3,76 m genişliğinde ve 5,11 m uzunluğunda olup günümüzde fırın olarak kullanılmaktadır. 20 nolu dükkânın (D20) doğusunda yer alan 21 nolu dükkân (D21) 3,72 m genişliğinde ve 7,38 m uzunluğundadır. Günümüzde market olarak kullanılan

dükânın güneydoğusunda dikdörtgen formda düzenlenmiş bir wc mekân eklentisi yer almaktadır 21 nolu dükânın (D21) doğusunda yer alan 22 nolu dükân (D22) ise 3,84 m genişliğinde ve 4,91 m uzunluğundadır. Hırdavat malzemelerinin satıldığı bu mekânın güneydoğusuna ofis (O) olarak kullanılmak üzere bir mekân eklemesi yer almaktadır (Şekil 36).

Tablo 30. Eski Yeşilyurt otel yapısı zemin kat planı fonksiyonel değişim analizi

ZEMİN KAT	
ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER	1884-1940
	Eklenen Mekanlar Özgün Kat Planı
	Değişen Mekanlar Özgün Kat Planı
	1940-1960 Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesine eklenen bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem
	Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980 Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesine eklenen bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 3. Dönem
	Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990 Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesine eklenen bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 4. Dönem
	Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân yer almamaktadır. Restitüsyon 4. Dönem
	2023 2023 Rölöve Projesi
	2023 Rölöve Projesi
Lejant	
Eklenen Mekanlar Değişen Mekanlar	

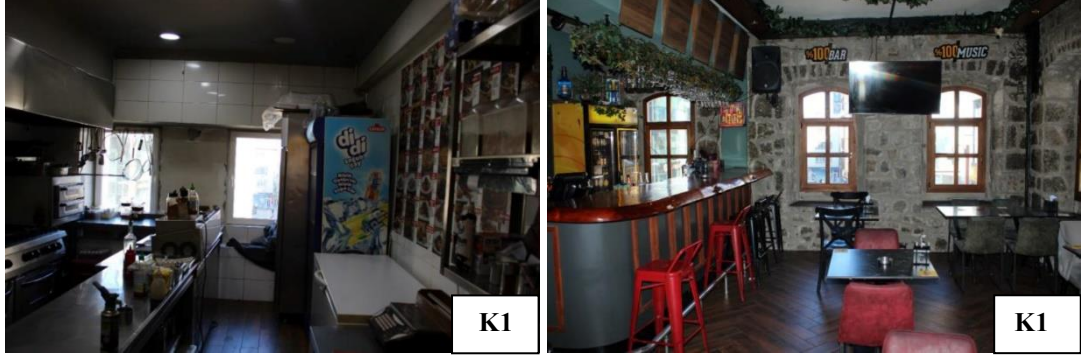
- Birinci Kat Fonksiyonel Değişimler

Yapının birinci kat özgün kullanım durumuna bakıldığında, geçmişte bu katta sadece otel fonksiyonuna ilişkin mekanların yer aldığı buna ilişkin olarak tüm cephe hatları boyunca sıralanan otel odaları, odaların ortasında yer alan geçişli büyük bölüm ise salon olarak kullanılmıştır. Bunlara ek olarak Cevdet Alap'a göre 1910 yıllarında otelin birinci katının orta bölümünde yazıhaneler de bulunmaktaydı (Küçükuşurlu, 2018). Günümüzde ise işlevsel anlamda yapılan müdahaleler sonucunda bu katta büyük değişimlerin gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda yapının restitüsyon, rölöve raporları incelendiğinde ve yerinde tespit çalışmaları yapıldığında birinci katın farklı dönemler içinde zamana bağlı olarak geçirdiği değişimler aşağıda ortaya konulmaktadır (Tablo 31).

Restitüsyon raporlarında yer alan birinci kat plan çizimleri incelendiğinde; 1940-1960 yılları arasında güney yönde yer alan yatak odası mekanlarının, güney yönünde daraltılması sonucunda kuzeyine doğu batı doğrultusunda yeni bir koridor düzenlemesi oluşturulmuştur. Birinci katın güneybatısında yer alan 10 nolu (O10) odaya bu dönemde doğu ve batı doğrultusunda birer adet yeni mekân (O) eklenmiştir. Her iki mekâna ulaşım ise yeni düzenlenmiş koridordan sağlanmıştır. Bununla birlikte bu dönemde doğuda yer alan 25 nolu yatak odasının (O25) batısına yan yana olacak şekilde iki yeni oda (O) eklentisi yapmıştır. 1960-1980 yılına gelindiğinde birinci katın güneyinde yer alan 2-3 ve 4 nolu yatak odalarının (O2, O3, O4) değişime uğrayarak birleştirildiği, bu doğrultuda üst kata geçişin sağlanması amacıyla yeni bir koridor mekânı oluşturulduğu görülmüştür. Ancak 1980-1990 yılları arasında bu düzenleme bir önceki kullanım durumunun aynısı olacak şekilde geri dönüştürülerek 3 adet otel odası (O) eklentisi yapılmıştır. 1990 yılından günümüze gelen süreç içerisinde ise birinci katta fonksiyonel açıdan mekân eklemelerinin ve değişimlerinin en yoğun olarak görüldüğü ve bu doğrultuda plan organizasyonunda da büyük değişimlerin görüldüğü tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Bu kapsamda rölöve raporlarında yer alan birinci kat planı detaylı olarak incelendiğinde;

- Birinci katın doğusunda yer 1-2-3-4-23-24-25-26-28 numaralı odaların ve kuzeydoğuda bulunan merdiven alanının dönem içerisinde değişime uğrayarak günümüzde zemin katta bulunan dükkân 1'in (D1) de devamı olan kafe 1 mekanına dönüştürüldüğü tespit edilmiştir (Tablo 31). Kafe 1 (K1) olarak yeniden işlevlendirilen bu mekânın batısına wc/lavabo bölümü; bu bölümün kuzeyine ise 3, 56 m genişliğinde ve 7, 56 m uzunluğunda mutfak mekânı (M) eklenmiştir.

Mekânın doğu ve güney bölümlerinde yer alan kısımlar ise günümüzde kafeterya olarak kullanılmaktadır (Şekil 37).

Şekil 37. Birinci kat kafe 1 mutfak ve kafeterya bölümleri (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

- Birinci katın orta bölümünde yer alan 5-6-7-19-20-21-22-23-27 numaralı odalar ve salon bölümü süreçte değişime uğrayarak günümüzde zemin katta yer yer dükkân 6'nın (D6) devamı olan kafe 2 mekanına dönüştürülmüştür (Tablo 31). Kafe 2 (K2) olarak yeniden işlevlendirilen mekâna bu dönemde kuzeybatısına wc/lavabo; mekânın doğusuna ise küçük bir depo mekân eklentileri yapıldığı tespit edilmiştir. Kafenin diğer bölümleri ise oturma alanlarından oluşan alanlar bölümler şeklinde yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 38).

Şekil 38. Birinci kat kafe 2 oturma bölümleri (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

- Kafe 2'nin batısında yer alan bölüm geçmişte olduğu gibi günümüzde de otel bölümüne ilişkin kullanılmaya devam etmektedir. Otel bölümünün doğusunda yer alan merdivenlerin kuzey ve güney bölümlerine günümüzde otel odası (O1, O2)

mekanları eklenmiştir. Batıda yer alan 13 numaralı oda (O13) ise yeniden işlevlendirilerek banyo/wc (B) olarak kullanılmaktadır (Tablo 31). Günümüzde bu katta bulunan tüm otel odalarına kullanılmak üzere banyo/wc mekân eklentileri yapılmıştır (Şekil 39).

Şekil 39. Birinci kat otel bölümü 1 ve 2 nolu otel odaları (Zan Mimarlık, 2023)

- Birinci katın güneybatısında yer alan 10-11-12 numaralı odalar ve koridor bölümü ise günümüzde 318 ada 3 parsel olarak tanımlanmış bina bölümüne ait olmak üzere yeniden işlevlendirilerek değişime uğramıştır. Bu doğrultuda 12 numaralı (D12) mekânın doğusuna mutfak (M) ve wc eklendiği görülmektedir. Bu mekânın güneyinde yer alan 10 ve 11 numaralı odalar (D10, D11) ise günümüzde ofis mekanlarına dönüştürülerek yeniden işlevlendirilmiştir. Ofis 2 mekânın güneyine Ofis 3 eklenmiş olup bu mekanların orta bölümüne depo olarak kullanılmak üzere bir mekân daha eklendiği tespit edilmiştir (Şekil 40).

Şekil 40. Birinci kat 318 ada 3 parsel bölümü mutfak, wc ve ofis mekanları (Zan Mimarlık, 2023)

Tablo 31. Eski Yeşilyurt otel yapısının birinci kat planı fonksiyonel değişim analizi

ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER		BİRİNCİ KAT	
		Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar
1884-1940			
		Özgün Kat Planı	Özgün Kat Planı
1940-1960			
		Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
1960-1980		Bu dönemler içerisinde birinci kat seviyesine eklenen bir mekân bulunmamaktadır.	
		Restitüsyon 3. Dönem	Restitüsyon 3. Dönem
1980-1990			Bu dönemler içerisinde birinci kat seviyesinde işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.
		Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem
2023			
		2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi
Lejant		Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar

- İkinci Kat Fonksiyonel Değişimler

Otel yapısının ikinci kat özgün kullanımına bakıldığında, birinci katta olduğu gibi geçmişte de yalnızca otel işlevine yönelik düzenlenmiştir. Buna ilişkin katta planında tüm cephe hatları boyunca yan yana odalar yer alırken merdiven ile ulaşılan bölümde lobi bulunmaktadır. Odaların orta bölümünde kalan bütün bir alan ise salon olarak kullanılmaktaydı. Günümüze ulaşmayan bu salon geçmişte farklı dönemlerde çeşitli işlevlerde kullanılmıştır. Cevdet Alap bu bölümle ilgili olarak orta salon bölümünün bir dönem gazino olduğunu ve ortasında bardo salonunun bulunduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte lobi mekanının doğu ve batısında yer alan odaların için de dışarıdan gelen öğrencilerin siyasi görüşmeler yaptıkları, edebiyattan konuştukları mekân olarak kullandıklarını aktarmaktadır. Salon bölümünün lokanta ve balo işlevlerinde de kullanıldığı bilinmektedir (Küçükugurlu, 2018). Günümüzde işlevsel anlamda yapılan müdahaleler sonucunda birinci kata göre değişimin daha az görüldüğü ikinci katta zaman içerisinde yeni mekanların eklendiği buna karşın genel kapsamda otel işlevini sürdürdüğü gözlemlenmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Bu doğrultuda yapının ikinci katının rölöve, restitüsyon raporları incelendiğinde ve yerinde tespit çalışmaları yapıldığında zamana bağlı geçirdiği değişimler aşağıda ortaya konulmaktadır (Tablo 32).

Restitüsyon raporlarındaki ikinci kat plan çizimleri incelendiğinde; 1940-1960 yılları arasında eklenen ve değişen herhangi bir mekânın olmadığı tespit edilmiştir. 1960-1980 yıllarında 20-21-22-23-24 numaralı odaların (O20-21-22-23-24) salon ile; 3-4-5 (O3-4-5) numaralı odaların ise tek bir oda şeklinde kullanılmak üzere birleştirildiği görülmektedir (Tablo 32). 2 numaralı (O2) oda ise üst kata geçişin sağlanması amacıyla koridor alanı (K) olarak değiştirilmiştir. Bu dönemde eklenen mekanlara bakıldığında ise, yeni oluşturulan salonun batısına birbiri ile bağlantılı küçük mekanlardan oluşan müstemilat mekanlarının (M) eklendiği ve ikinci katın batısında yer alan 10-11-12 numaralı (O10-11-12) odaların içerisine de yeni mekân eklentilerinin yapıldığı tespit edilmiştir. Bu dönemde yapılan tüm müdahaleler 1980-1990 yılları arasında tekrar eski düzenine döndürmek için değişime uğramıştır (Tablo 32). 1990 yılından günümüze gelindiğinde ise ikinci katta fonksiyonel açıdan mekân eklemelerinin en yoğun olarak görüldüğü dönem olduğu tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Bu doğrultuda rölöve raporlarında yer alan ikinci kat planı detaylı olarak incelendiğinde;

- Yapının kuzeydoğusunda yer alan merdiven alanının bulunduğu koridorun günümüzde yatak odasına, bu alanın güneyinde yer 23 ve 24 numaralı (O23, O24) odaların ise 1 numaralı oda (O1) ile birleştirilmesi sonucunda süit odaya dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. Bununla birlikte kuzeybatıda yer alan 12 numaralı oda (O12) ise 13 numaralı oda (O13) ile birleştirilerek süit oda olarak kullanılmak yeniden kurgulanmıştır (Tablo 32). Önceki dönemlerde salon olarak kullanılan orta alan süreç içerisinde değişime uğrayarak cephe hatları boyunca yer alan odalara geçişi sağlamak üzere günümüzde koridor şeklinde düzenlenmiştir (Şekil 41).

Şekil 41. İkinci kat 1, 12 nolu otel odaları ve koridor bölümü (Zan Mimarlık fotoğraf arşivi, 2023)

- Yapının orta bölümünde yer alan merdiven alanının güneyine bu dönemde lobi mekânı eklenirken kuzeyine yönetim ofisinin (YO) bulunduğu bir mekân eklenmiştir. Giriş kapıları koridora bağlanan yatak odalarının içine ise yine bu dönemde banyo/wc (B) mekanları eklenmiş olup yatak odaların giriş kapılarının yanında olacak şekilde konumlandırılmıştır (Şekil 42).

Şekil 42. İkinci kat otel bölümü yönetim ofisi ve lobi (Zan Mimarlık, 2023)

- İkinci katın güneybatısında yer alan 10 ve 11 numaralı mekanlar (O10, O11) günümüzde 318 ada 3 parsel olarak tanımlanmış olan bina bölümü olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Bu doğrultuda bu bölüme 10 numaralı oda ofis olarak kullanılmak üzere 3 adet yeni mekân eklenmiştir. 11 numaralı odaya ise bu dönemde doğu kısmına mutfak (M) ve wc mekanları eklendiği tespit edilmiştir (Şekil 43).

Şekil 43. İkinci kat 318 ada 3 parsel bölümü mutfak, wc ve 3 nolu ofis mekanları (Zan Mimarlık, 2023)

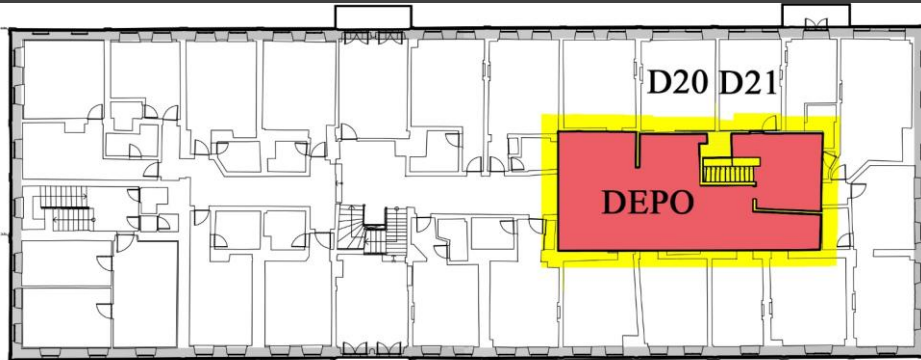
Tablo 32. Eski Yeşilyurt otel yapısının ikinci kat planı fonksiyonel değişim analizi

İKİNCİ KAT	
ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER	Eklenen Mekanlar Değişen Mekanlar
	1884-1940 Özgün Kat Planı
	1940-1960 Bu dönemler içerisinde ikinci kat seviyesine eklenen bir mekân bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980 Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990 Restitüsyon 4. Dönem
	2023 2023 Rölöve Projesi
	2023 Rölöve Projesi
	Lejant Eklenen Mekanlar
	Değişen Mekanlar

- İkinci Ara Kat

1990 yılı ve sonrasında yapılan müdahaleler doğrultusunda günümüzde ikinci katın doğusunda yer alan 20 ve 21 numaralı (D20, D21) odaların güneyinde bulunan betonarme merdiven ile ulaşılan bir ara kat bölümü yer almaktadır (Tablo 33). İkinci katta yer alan özgün mekân yüksekliklerinin sonraki dönemlerde yapılan tadilatlarla düşürülmesi neticesinde ortaya çıkan bu bölüm günümüzde depo amacıyla kullanılmaktadır. 6,19 m genişliğinde ve 13,72 m uzunluğunda olan ve iki bölüm şeklinde kurgulanan depo mekanının zemini beton şap malzeme ile kaplı olup, tavanında betonarme kirişlemeler bulunmaktadır (Zan Mimarlık, 2023).

Tablo 33. Eski Yeşilyurt otel yapısının ikinci ara kat planı değişim analizi

İKİNCİ ARA KAT	
Kat Planı	 2023 Rölöve Planı
Mekan Görselleri	 İç Mekan Görselleri (Zan Mimarlık, 2023)
Lejant	Eklenen Mekanlar Eklenen Yapı Elemanları

- Çatı Katı Fonksiyonel Değişimler

Yeşilyurt otel yapısının çatı kat seviyesine bakıldığında, ilk yapıldığı dönemde özgün plan organizasyonuna ilişkin herhangi bir mekânsal düzenlemenin mevcut olmadığı bilinmektedir. 1940-1960 yılları arasında da herhangi bir müdahale görmediği tespit edilen çatı katının rölöve, restitüsyon raporları incelendiğinde ve yerinde tespit çalışmaları yapıldığında diğer dönemlerde içerisinde geçirdiği zamana bağlı işlevsel değişimler aşağıda ortaya konulmaktadır (Tablo 34).

Restitüsyon raporlarındaki yer alan çatı kat plan çizimleri incelendiğinde; 1960-1980 yılları arasında büyük değişimlerin görüldüğü ve bu doğrultuda yapının doğu bölümüne kareye yakın formda bir teras alanı; terasın batısına kuzey-güney yönlerinde müştemilat mekanları (M) eklenmiştir. 1980-1990 yılında çatı kat seviyenin kuzey bölümüne dört, güney bölümüne ise altı adet yatak odası olarak işlevlendirmek üzere yeni mekanlar eklenmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda yer alan odaların ortasına eklenen koridor ile doğu-batı yönlerinde bulunan ve restoran/kafeterya işlevlerinde kullanılan salon mekanları eklenmiştir. Yine bu dönemde kuzeyde yer alan koridor eklentisi ile çatı katı etrafını çevreleyen teras bölümüne erişim sağlanmıştır. Çatı kat seviyesinde bir önceki dönem doğu yönüne eklenen müştemilat ve teras mekanları bu dönemde koridor ve oda eklentileri yapılması üzerine değişime uğrayarak yeniden düzenlenmiştir (Zan Mimarlık, 2023). 1990 yılından günümüze gelen süreçte ise çatı katında işlevsel olarak mekân eklemelerinin ve değişimlerin devam ettiği ancak genel kapsamda otel işlevini koruduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda rölöve raporlarında yer alan çatı kat planı detaylı olarak incelendiğinde;

- Yapının bir önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde de kuzey-güney doğrultusunda otel odaları yer almakta, buna ek olarak kuzeyde yer alan koridorun sağına bir oda eklentisi (O1) daha yapıldığı tespit edilmiştir. Çatı kat seviyesinde yer alan tüm yatak odalarının içerisinde ise bu dönemde giriş kapılarının yanına konumlandırılmış olan banyo/wc (B) mekanları eklenmiştir. Yapının batısında yer alan restoranın kuzey bölümüne süit oda düzenlemesi yapılmak üzere bu dönemde oturma odası (O2) eklenmiş olup kuzeyinde yer alan çatı arası bölüme depo eklenerek değerlendirilmiştir (Şekil 44).

Şekil 44. Çatı kat otel bölümü 1 ve 2 nolu otel odaları (Zan Mimarlık, 2023)

- Çatı katının güneydoğusunda yer alan yatak odası mekânı yine süit oda olarak kullanılmak üzere yeniden düzenlenmiştir ve bu doğrultuda otel odasının girişine bir hol eklentisi yapıldığı holün sağında yer alan yapı ise odadan banyo mekanları eklendiği görülmektedir. Bu odanın doğusunda yer alan oda (O4) ise yine bu dönemde süit odaya dönüştürülmek üzere banyo olarak yeniden düzenlenmiştir (Tablo 34). Yapının orta bölümünde yer alan koridorun doğusunda yer büyük mekân bu dönemde de otelin restoranı olarak kullanılmaktadır. Bu dönemde mekân içerisine kuzeyinde yer alan bir mutfak bölümü (M) eklenmiştir (Şekil 45).

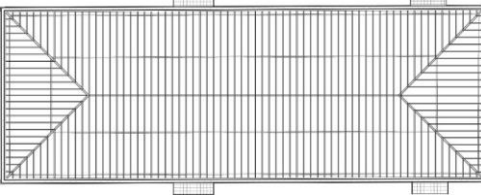
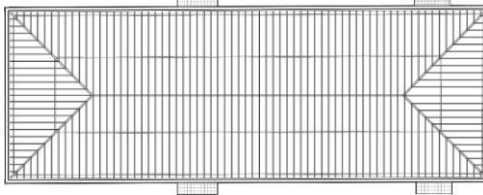
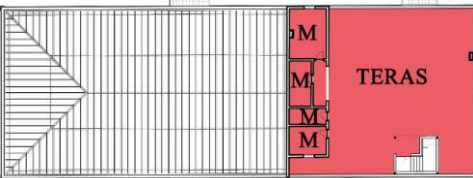
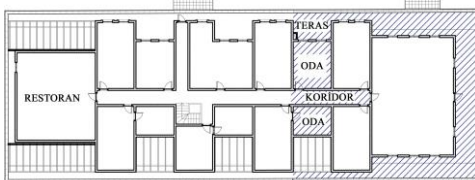
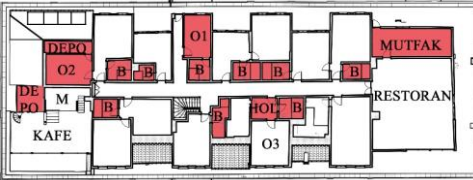
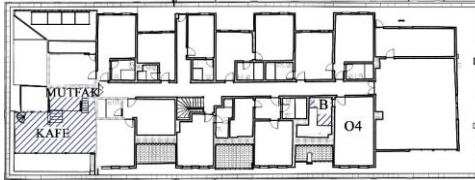
Şekil 45. Çatı kat otel bölümü 3 nolu otel odası, restoran ve mutfak mekanları (Zan Mimarlık, 2023)

- Çatı katının güneybatısında yer alan ve restoran olarak kullanılmakta olan bu alan günümüzde 318 ada 3 parsel olarak tanımlanmış olan bina bölümünün çatı katı bölümü olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Bina bölümünün güneyi otelden ayrı bir işletme olarak kullanılan kafe mekanına (K) dönüştürülmüştür (Tablo 34). Kafe bölümünün kuzeyinde metal merdiven ile ulaşılan mutfak (M) kısmı yer alırken, kafenin güneyinde teras bölümü bulunmaktadır. Kafe terasının kuzeybatısına ise bu dönemde yer alan bir depo bölümü eklendiği tespit edilmiştir (Şekil 46).

Şekil 46. Çatı katı 318 ada 3 parsel bölümü mutfak ve kafe bölümü (Zan Mimarlık, 2023)

Tablo 34. Eski Yeşilyurt otel yapısının çatı kat planı fonksiyonel değişim analizi

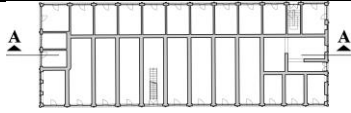
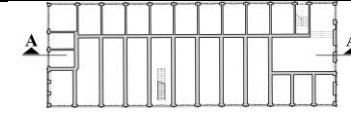
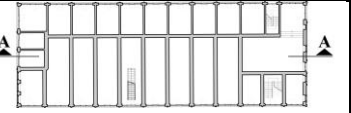
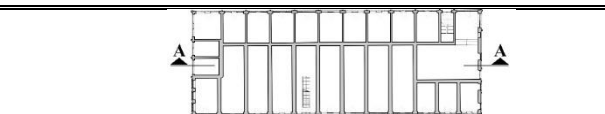
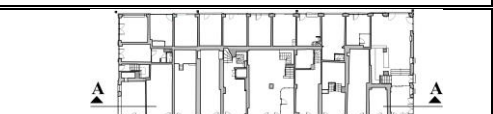
ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER		ÇATI KATI	
	1884-1940	Eklenen Mekanlar 	Değişen Mekanlar
		Özgün Kat Planı	Özgün Kat Planı
	1940-1960	Bu dönemler içerisinde çatı kat seviyesine eklenen bir mekân bulunmamaktadır.	Bu dönemler içerisinde çatı kat seviyesinde işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.
		Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980		Bu dönemler içerisinde çatı kat seviyesinde işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.
	Restitüsyon 3. Dönem	Restitüsyon 3. Dönem	
1980-1990			
	Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem	
2023			
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant		 Eklenen Mekanlar	 Değişen Mekanlar

- AA Kesiti Üzerinden Fonksiyonel Değişimlerin Analizi

Yapının restitüsyon-rölöve raporlarında yer alan kesit çizimleri irdelendiğinde doğu-batı doğrultusunda ve yapının uzun kenarı boyunca analizlerin detaylı olarak ortaya konabileceği AA kesiti belirlenmiştir. AA kesiti üzerinden eklenen veya değişen mekanların tespiti yapıldığında (Tablo 36);

- 1940 yılından günümüze gelinceye kadar süreç boyunca özellikle 90'lı yıllardan sonra yapıya eklenen mekanların artış gösterdiği görülmektedir. AA kesiti üzerinden incelendiğinde bodrum ve çatı kat düzenlemelerinin özgün kullanımında yer almayıp süreç içerisinde sonradan eklendiği; genel mekân eklentilerinin ise her kat düzenlemesinde devam ederek ikinci ve çatı katlarında daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Yapıya bu dönemler içerisinde eklenen mekanların genel özellikleri planların analiz edildiği bölümde detaylı olarak ele alınmıştır (bkz. 3.1.1.).
- 1940 yılında günümüze gelinceye kadar ele alınan dönemler içerisinde yapıda değişen mekanların 1990 yılı ve sonrası başta olmak üzere artarak devam ettiği görülmektedir. AA kesiti üzerinden incelendiğinde yapılan müdahaleler ile birinci ve ikinci katlarda mekânsal değişimlerin yoğun olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Yapıya analiz edilen dönemler içerisinde değişen mekanların genel özellikleri planların irdelendiği fonksiyonel analiz tablolarına detaylı olarak işlenmiştir (bkz. 3.1.1.).

Tablo 35. Eski Yeşilyurt Oteli AA kesitinin plan üzerindeki kesit çizgisi gösterimi

1884-1940	1940-1960	1960-1980
		
1980-1990		2023
		
*Raporlar incelendiğinde AA kesitinin restitüsyon raporlarında yer alan kesit düzlemi ile 2023 rölöve raporundaki kesitin düzlemlerinin farklı olduğu tespit edilmiştir. Çizimlerde kesit çizgisi yapının zemin kat planları üzerinden gösterilmiş ve tüm kotlar için aynı düzlem üzerinden kesilmiştir.		

Tablo 36. Eski Yeşilyurt otel yapısının AA kesiti fonksiyonel değişim analizi

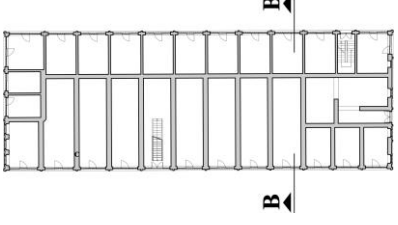
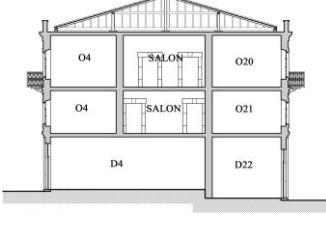
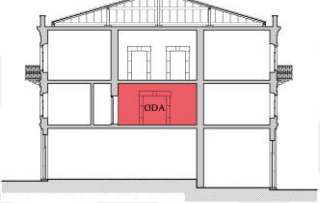
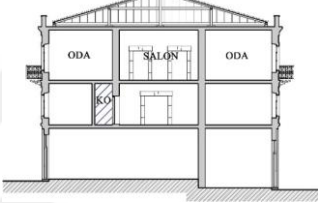
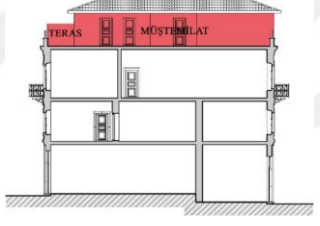
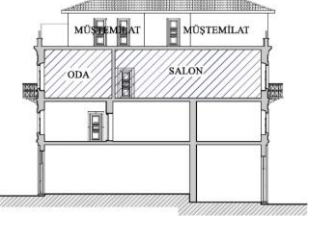
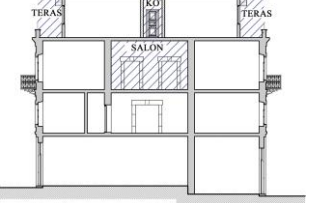
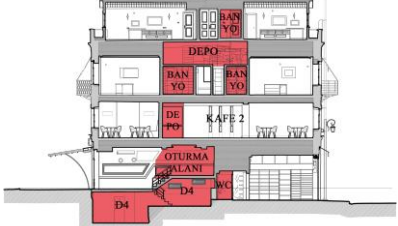
ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER		AA KESİTİ	
		Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar
	1884-1940	Özgün AA Kesiti	Özgün AA Kesiti
	1940-1960	Restitüsyon 2. Döem	Restitüsyon 2. Döem
	1960-1980	Restitüsyon 3. Döem	Restitüsyon 3. Döem
	1980-1990	Restitüsyon 4. Döem	Restitüsyon 4. Döem
	2023	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi
Lejant		Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar

- BB Kesiti Üzerinden Fonksiyonel Değişimlerin Analizi

Yapının restitüsyon-rölöve raporlarında yer alan kesit çizimleri incelendiğinde, yapının kısa kenarı boyunca kuzey-güney doğrultusunda kesilen çizimler içerisinde analiz yapmak üzere AA kesiti belirlenmiştir. Eklenen ve değişen mekanlar detaylı olarak plan çizimleri üzerinden ele alınarak irdelenmiş olup (bkz. 3.1.1.) yapıyı genel kapsamda analiz etmek amacıyla AA kesitinde var olan değişimler irdelendiğinde (Tablo 37);

- 1940 yılından günümüze gelinceye kadar süreç içerisinde yapıya yeni mekanlar eklenmiş olup özellikle 80'li yılların sonrasında eklemeler daha fazla olduğu görülmektedir. Özgün BB kesiti incelendiğinde bodrum ve çatı kat düzenlemelerinin geçmişte var olmadığı ve yapıya bu doğrultuda çatı kat eklentilerinin 1960 yılında; bodrum kat eklentilerinin ise 90'lı yıllardan sonra yapıldığı tespit edilmiştir. Mekân eklemeleri her dönem içerisinde devam etmiş olup BB kesitine ikinci ve çatı kat seviyesinde daha fazla olduğu görülmektedir. Yapıya bu dönemler içerisinde eklenen mekanların genel özellikleri planların analiz edildiği tablolarda detaylı olarak işlenmiştir (bkz. 3.1.1.).
- 1940 yılından günümüze gelinceye kadarki süreç içerisinde yapıdaki kat seviyelerinde görülen fonksiyonel değişimlerin her dönem artış göstererek devam ettiği görülmektedir. Özgün BB kesiti üzerinden incelendiğinde yapıdaki fonksiyonel değişimlerin daha çok birinci, ikinci ve çatı katlarında olduğu tespit edilmiştir. Yapıya analiz edilen dönemler içerisinde değişen mekanların genel özellikleri plan organizasyonunun irdelendiği fonksiyonel analiz tablolarına işlenmiştir (bkz. 3.1.1.).

Tablo 37. Eski Yeşilyurt otel yapısının BB kesiti fonksiyonel değişim analizi

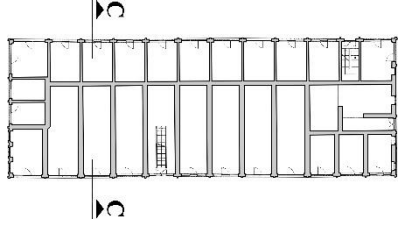
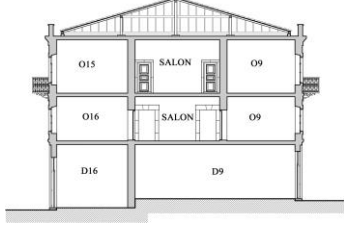
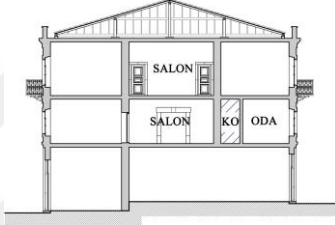
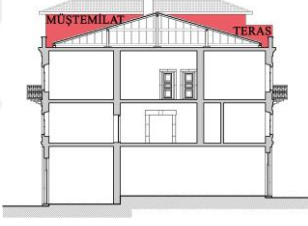
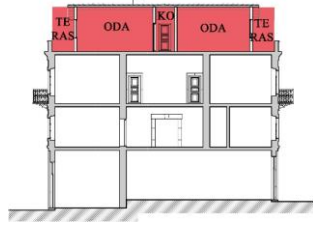
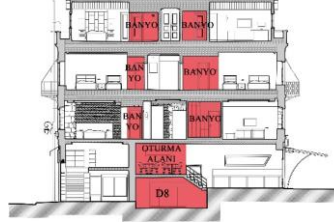
BB KESİTİ	
1884-1940	 Özgün BB Kesiti
1940-1960	Eklenen Mekanlar Restitüsyon 2. Döem Değişen Mekanlar Restitüsyon 2. Dönem
1960-1980	 Restitüsyon 3. Dönem Restitüsyon 3. Dönem
1980-1990	 Restitüsyon 4. Dönem Restitüsyon 4. Dönem
2023	 2023 Rölöve Projesi 2023 Rölöve Projesi
Lejant	 Eklenen Mekanlar Değişen Mekanlar

- CC Kesiti Üzerinden Fonksiyonel Değişimlerin Analizi

Yapının rölöve ve restitüsyon raporlarında geçen kesit çizimleri incelendiğinde, yapının kısa kenarı boyunca kuzey-güney doğrultusunda kesilen çizimler içerisinde analiz yapmak üzere CC kesiti belirlenmiştir. Eklenen ve değişen mekanlar detaylı olarak plan organizasyonlarının yer aldığı çizimler üzerinden irdelenmiştir (bkz. 3.1.1.) Yapıyı genel kesit düzleminde analiz etmek amacıyla ise CC kesitinde var olan değişimler irdelendiğinde (Tablo 38);

- 1960 yılından günümüze gelinceye kadarki süreç içerisinde farklı dönemlerde yapıya yeni mekân eklentilerinin yapıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda yapıya özellikle 80'li yılların sonrasında mekân eklemelerinin artış gösterdiği tespit edilmiştir. Özgün CC kesiti üzerinden ele alındığında bodrum ve çatı katlarının geçmişte var olmadığı ve yapıya bu kapsamda çatı katı eklentilerinin 1960 yılında; bodrum kat eklentilerinin ise 90'lı yılların sonrasındaki süreç içerisinde yapıldığı gözlemlenmiştir. Mekân eklentilerinin 60'lı yıllar sonrasında her dönem içerisinde devam ettiği, özellikle çatı kat seviyesi için daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Yapıya bu dönemler içerisinde eklenen mekanların genel özellikleri planların analiz edildiği tablolarda detaylı olarak işlenmiştir (bkz. 3.1.1.).
- CC kesit düzleminde ele alındığında sadece 1940-1960 yılları arasında ve 1990 yılı sonrasında geçen dönemler arasında görülen değişimlerin görüldüğü gözlemlenmiştir. Özgün CC kesiti üzerinden incelendiğinde yapıdaki fonksiyonel değişimlerin daha çok birinci ve ikinci katlarda olduğu tespit edilmiştir. Yapıya analiz edilen dönemler içerisinde değişen mekanların genel özellikleri plan organizasyonunun irdelendiği fonksiyonel analiz tablolarına işlenmiştir (bkz. 3.1.1.).

Tablo 38. Eski Yeşilyurt otel yapısının CC kesiti fonksiyonel değişim analizi

ZAMANA BAĞLI FONKSİYONEL DEĞİŞİMLER		CC KESİTİ	
1884-1940			
		Özgün CC Kesiti	
1940-1960	Eklenen Mekanlar	Değişen Mekanlar	
	Bu dönemler içerisinde CC kesit görünüşünde kalan mekanlara eklenen bir mekân bulunmamaktadır.		
	Restitüsyon 2. Döem	Restitüsyon 2. Döem	
1960-1980		Bu dönemler içerisinde CC kesit görünüşünde kalan mekanlarda işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.	
	Restitüsyon 3. Döem	Restitüsyon 3. Döem	
1980-1990		Bu dönemler içerisinde CC kesit görünüşünde kalan mekanlarda işlevsel olarak değişime uğrayan bir mekân bulunmamaktadır.	
	Restitüsyon 4. Döem	Restitüsyon 4. Döem	
2023			
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant			
 Eklenen Mekanlar		 Değişen Mekanlar	

3.2. Eski Yeşilyurt Otel'i'nin Yapısal Değişimlerinin İrdelenmesi

Çalışmanın bu başlığında iç mekân ve cephe olmak üzere 2 farklı adımda zamana bağlı mekânsal değişimler yapısal ölçekte değerlendirilerek analiz tabloları oluşturulmuştur. Analiz tabloları yapıda yer alan her kat organizasyonu ve cephe düzenlemeleri için ayrı olarak hazırlanıp ortaya konulmuştur. Yapının rölöve ve restitüsyon raporlarında yer alan plan ve cephe çizimleri kullanılarak hazırlanan tablolarda, eklenen ve kaldırılan yapı elemanları restitüsyon raporlarında geçen 1884–1940'lı, 1940–1960'lı, 1960–1980'li, 1980–1990 yılları arası ve 2023 yılı rölöve çizimi olmak üzere 5 dönemde incelenerek ele alınmıştır. Bu dönemler içerisinde duvar, kapı, pencere, merdiven, döşeme, çatı, balkon, korkuluk, baca gibi yapıya sonradan eklenen veya kaldırılan yapı elemanlarını ifade etmek amacıyla plan ve kesit çizimleri renklendirilerek çizimler üzerinde gösterilmektedir.

3.2.1. İç Mekân Analizleri

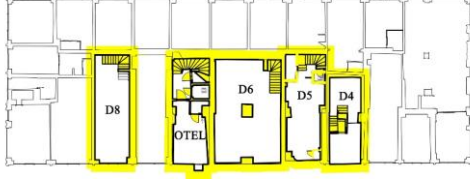
- Bodrum Katları Yapısal Değişimler

Yapının rölöve-restitüsyon raporları incelendiğinde ve yerinde tespit çalışmaları yapıldığında bodrum kat mekân eklentisinin sadece 1990 yılı ve sonrasını gösteren dönem aralığında olmasından dolayı yapısal değişimlerin tespiti yine bu dönem içerisinde yapılabilmektedir. Bu değişimlere bakıldığında ise rölöve çiziminde yer alan mekanlara yeni yapı elemanları eklendiği, kaldırılan herhangi bir yapı elemanının bulunmadığı tespit edilmiştir (Tablo 39-40). Rölöve çiziminde eklenen tüm mekanlar incelendiğinde ise, zeminlerinin seramik malzeme ile kaplı olduğu bilinen bodrum mekanlarına bu dönemde üst kat ile erişim sağlamak üzere betonarme merdiven elemanı; dükkân 4, 5, 6, 8 (D4, D5, D6, D8) ve otel bölümünün iç mekanlarına yeni mekanlar eklenmek amacıyla duvar ve kapı elemanlarının eklendiği görülmektedir (Zan Mimarlık, 2023) (Şekil 47).

Şekil 47. Bodrum kat 5 nolu dükkânın mutfak, 6 nolu dükkân ve otel bölümünün depo mekanları (Zan Mimarlık, 2023)

Tablo 39. Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 1 kat planı yapısal değişim analizi

BODRUM 1 KATI	
	Eklenen Yapı Elemanları Kaldırılan Yapı Elemanları
1884-1940	Yapının özgün kullanım durumunda herhangi bir bodrum kat düzenlemesi yer almamaktadır.
	Özgün Kat Planı
1940-1960	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.
	Restitüsyon 2. Dönem
1960-1980	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.
	Restitüsyon 3. Dönem
1980-1990	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.
	Restitüsyon 4. Dönem
2023	
	Bu dönemde bodrum kat seviyesinde yer alan mekanlarda kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır. 2023 Rölöve Projesi 2023 Rölöve Projesi
Lejant	 Eklemeler Kaldırmalar

Tablo 40. Eski Yeşilyurt otel yapısı bodrum 2 kat planı yapısal değişim analizi

ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER		BODRUM 2 KATI	
		Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
1884-1940	Yapının özgün kullanım durumunda herhangi bir bodrum kat düzenlemesi yer almamaktadır.		
	Özgün Kat Planı		
1940-1960	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.		
	Restitüsyon 2. Dönem		
1960-1980	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.		
	Restitüsyon 3. Dönem		
1980-1990	Bu dönemler içerisinde bodrum kat seviyesine eklenen veya kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.		
	Restitüsyon 4. Dönem		
2023		Bu dönemde bodrum kat seviyesinde yer alan mekanlarda kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.	
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant	 Eklemeler	 Kaldırmalar	

- Zemin Kat Yapısal Değişimler

Yapının zemin kat seviyesi restitüsyon raporlarında incelendiğinde özgün plan organizasyonunda yer alan 2 otel girişi 21 sıralı ticari dükkânın kuzey-güney doğrultusunda kuzey yönde yer alan dükkânların daha uzun olduğu ve güney yönde yer alan dükkânlar ile doğu-batı doğrultusunda düzenlenmiş taş duvar bölücü ile ayrılmış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte raporlarda edinilen bilgiye göre kent meydanı bölgesinde yer alan ticari ve resmi tarihi yapıların çoğunluğunda olduğu gibi zemin kat tavanında volta döşemenin tercih edildiği ve boya kullanıldığı tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Mekanlarda yer alan döşemelerde ise ticari dükkânların çevre ile direkt ilişkili olmasından dolayı doğal taş kaplama malzemesi kullanıldığı bilinmektedir. Bu doğrultuda yapısal değişimlerin incelenmesi amacıyla restitüsyon ve rölöve raporlarında yer alan çizimler irdelendiğinde genel kapsamda zemin katın bazı dükkânlarının özgün zemin kat plan sirkülasyonunda değişikliğe uğradığı tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Bu değişimler detaylı olarak incelendiğinde;

- 1940-1960 yılları arasında 24 ve 25 nolu dükkânların (D24, D25) birleştirilmesi sonucunda iki dükkân arasındaki taş bölücü duvarın kaldırıldığı ve kaldırılan o duvarın yerine bu dönemde 3 basamaklı bir merdiven eklendiği görülmektedir. Bununla birlikte 24 nolu dükkânın girişinde yer alan koridorun kuzeyinde ve doğusunda bulunan taş kemer ile desteklenmiş açıklıkların özgün düzenlemesi tahrip edilmiştir.
- 1960-1980 yılları arasında 2 nolu dükkâna (D2) bu dönem üst kat erişimi sağlanması üzerine bir merdivenin eklendiği; 1980-1990 yılları arasındaki eklenen bu merdivenin kaldırıldığı görülmektedir. Bunun dışında bu iki dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde herhangi bir değişim gözlemlenmemiştir.

1990 yılında günümüze gelinen süreç içerisinde zemin katta değişimlerin önceki dönemlere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 41). Bu dönemdeki değişimlere detaylı olarak bakıldığında;

- Zemini seramik malzeme ile kaplı olan dükkân 1, 25 (D1, D25) ve yapının kuzeydoğu cephesinde yer alan ikinci otel giriş mekanlarının birleştirilmesi sonucunda mekanları birbirinden ayıran duvarlar kaldırılmış olup 25 nolu dükkân (D25) girişinin kuzeyinde bulunan taş kemer ile açıklığın kapatılarak tahrip edildiği

tespit edilmiştir. Bununla birlikte 25 nolu mekâna bu dönemde üst kata erişimin sağlanması amacıyla batı yönüne bir ve kuzey doğrultusuna ise 4 basamaktan oluşan merdiven eklenmiştir. Otelin ikinci girişinde yer alan merdiven ve giriş kapısının da kaldırıldığı görülmektedir. 1 nolu dükkânın moloz taş malzeme ile yapılmış olan doğu duvarının güney bölümüne camekanlı bir kapı düzenlemesi yapılmış ve dükkânın kuzeyinde kaldırılan duvarın olduğu bölüme bir ahşap camekan eklendiği tespit edilmiştir. Zemini seramik ile kaplanmış olan 3 ve 4 nolu (D3, D4) dükkânlardan 3 nolu dükkânın, 25 nolu mekân ile birleştirilmesi sonucunda kuzeyinde yer alan duvarın kaldırıldığı; 4 nolu dükkânın (D4) ise, oturma alanı oluşturmak amacıyla kuzey kısmına döşeme eklenerek yükseltildiği görülmektedir. Yine bu mekâna ulaşımı sağlamak için dört basamak ve bu basamakların soluna da bir merdiven eklenerek dükkânın bodrum kat bölümüne geçiş sağlandığı tespit edilmektedir (Şekil 48).

Şekil 48. Zemin kat 1, 3 ve 4 nolu dükkânlar (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023; Zan Mimarlık, 2023)

- Zemini seramik ile kaplı olan 5 ve 6 nolu dükkânlardan (D5, D6) 5 nolu dükkânın, kuzey kısmında yer alan oturma alanı için bu dönemde mekâna döşeme eklenerek

yükseltilmiş ve bu bölüme üç basamaklı, sağına ise bodrum kata geçişi sağlamak üzere betonarme bir merdiven eklenmiştir. 5 nolu mekânın batısında yer alan iki mekânın günümüzde birleştirilmesiyle birlikte 6 nolu mekâna dönüştüğü ve bu doğrultuda ayırıcı duvarının kaldırıldığı tespit edilmiştir. Mekâna bu dönemde sağ kısmına camekanlı duvar eklendiği ve kuzeyinde yer alan betonarme merdiven eklentisi ile de bodrum ve birinci kat düzeylerine ulaşımın sağlandığı görülmektedir. Zemini laminant malzeme ile kaplı olan otel bölümünde ise bu dönemde özgün kapı girişinin ve mekânın ortasında bulunan merdivenin kaldırıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte mekânın kuzey bölümüne bodrum ve birinci katlara erişimi sağlayan merdiven ve merdivenin güneyinde yer alan depo bölümü oluşturmak içinse duvar ve kapı elemanlarının eklendiği görülmektedir (Şekil 49).

Şekil 49. Zemin kat 6 nolu dükkan ve otelin resepsiyon bölümü (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023; Zan Mimarlık, 2023)

- Zemini seramik kaplı olan 8, 9 ve 10 nolu dükkanlar (D8, D9, D10) içerisinde 8 nolu dükkânın kuzey kısmına oturma alanı düzenlenmek üzere döşeme eklenerek yükseltildiği, 9 nolu dükkânın (D9) ise kuzeyde yer alan duvarın önüne bir duvar eklenerek mekânın küçültüldüğü tespit edilmiştir. 10 nolu dükkânın (D10) kuzeyine depolama alanı olarak kullanılma amacıyla duvar elemanı eklendiği görülmektedir. 11 nolu dükkân (D11) günümüzde 318 ada 3 parsel olarak kullanılan parselin üst katlarına geçişi sağlamak üzere merdiven eklentisi yapılarak kullanılmaktadır. 12 nolu dükkânda (D12) ise depo ve wc olarak kullanılmak üzere kuzey-güney doğrultusunda yer alan duvarın kaldırıldığı bununla birlikte bu dönemde mekân doğu yönüne doğru genişletilerek duvar ve kapı elemanlarının eklendiği tespit

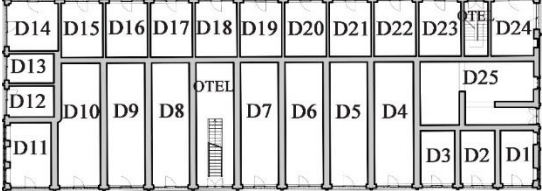
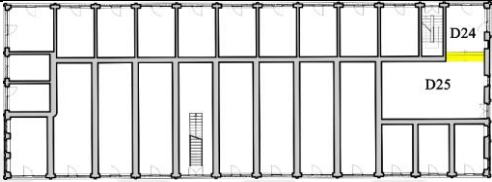
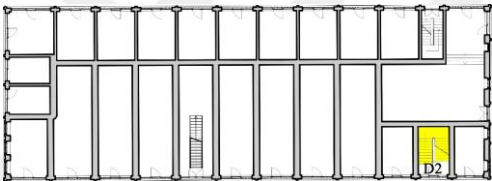
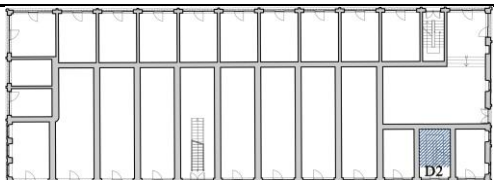
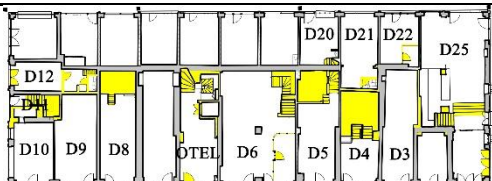
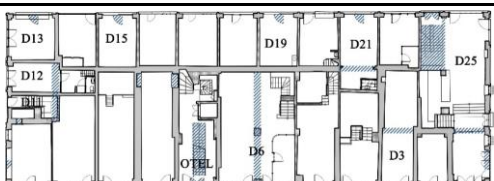
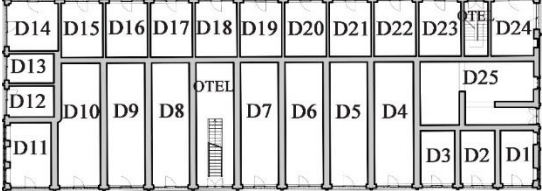
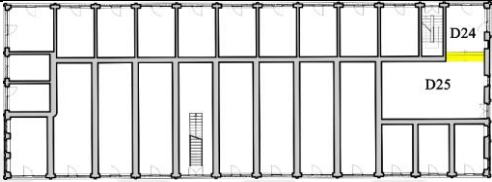
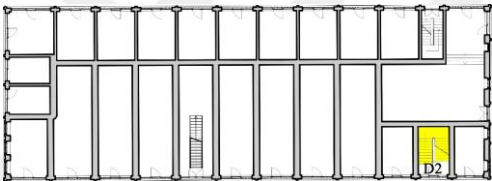
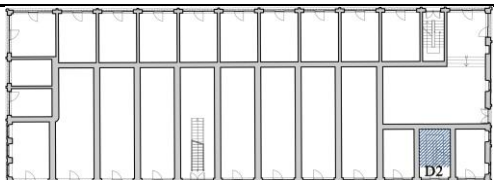
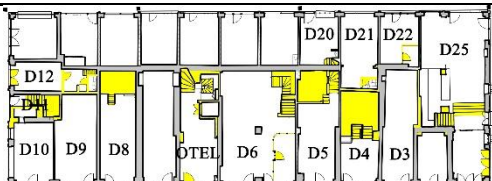
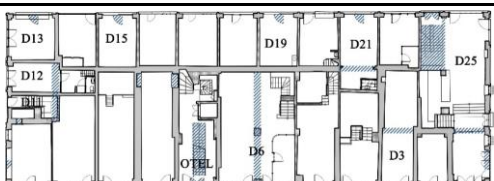
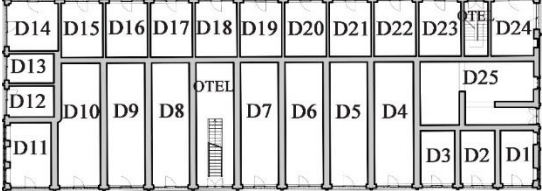
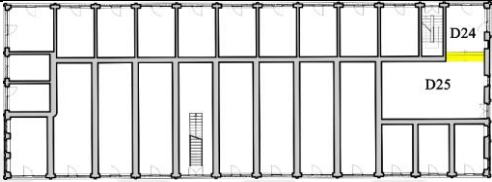
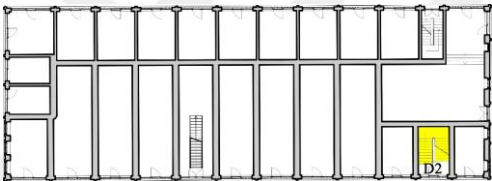
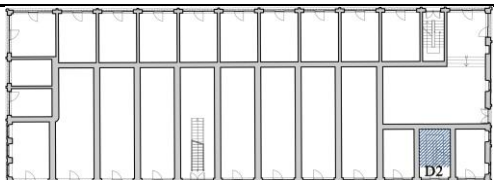
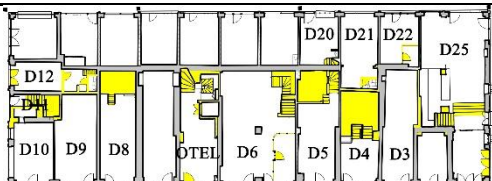
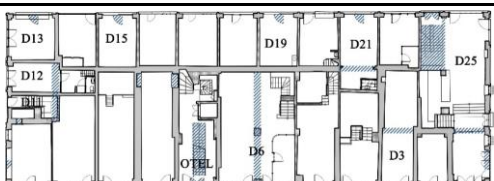
edilmiştir. Zemini seramik malzeme ile kaplı olan deponun doğu duvarında yer alan merdiven eklentisi ile üst bölümdeki galeri kata çıkış sağlanmaktadır.

- Zemini seramik malzeme ile kaplı olan 13, 15, 19 nolu dükkanların (D13, D15, D19) bu dönemde özgün giriş kapılarının kaldırıldığı görülmektedir. 20 nolu dükkâna (D20) bu dönemde üst bölümünde yer alan galeri katına ulaşmak üzere güney duvarına betonarme merdiven eklenmiştir. Zemini seramik kaplı olan 21 nolu dükkâna (D21) ise güneyinde yer alan duvar kaldırılarak aynı doğrultu boyunca genişletilip wc olarak kullanmak üzere duvar ve kapı eklendiği tespit edilmiştir. 22 nolu dükkânın (D22) zemini dökme mozaik kaplı olup bu dönemde ofis mekânı olarak değerlendirilmek üzere sağına duvar ve kapı elemanları eklenmiştir (Şekil 50).

Şekil 50. Zemin kat 20, 21 ve 22 nolu dükkanlar (Zan Mimarlık, 2023)

Tablo 41. Eski Yeşilyurt otel yapısı zemin kat planı yapısal değişim analizi

ZEMİN KAT																																	
ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER	<table> <tr> <th>Eklenen Yapı Elemanları</th><th>Kaldırılan Yapı Elemanları</th></tr> <tr> <td colspan="2"> </td></tr> <tr> <td colspan="2">Özgün Kat Planı</td></tr> <tr> <td colspan="2"> </td></tr> <tr> <td colspan="2">Restitüsyon 2. Dönem</td></tr> <tr> <td colspan="2"> </td></tr> <tr> <td colspan="2">Restitüsyon 3. Dönem</td></tr> <tr> <td colspan="2"> Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde yer alan mekanlarda kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır. </td></tr> <tr> <td colspan="2"> </td></tr> <tr> <td colspan="2">Restitüsyon 4. Dönem</td></tr> <tr> <td colspan="2"> Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde yer alan mekanlara eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır. </td></tr> <tr> <td colspan="2"> </td></tr> <tr> <td colspan="2">2023 Rölöve Projesi</td></tr> <tr> <td colspan="2"> </td></tr> <tr> <td colspan="2">2023 Rölöve Projesi</td></tr> <tr> <td>Lejant</td><td> Eklemeler Kaldırmalar </td></tr> </table>	Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları			Özgün Kat Planı				Restitüsyon 2. Dönem				Restitüsyon 3. Dönem		Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde yer alan mekanlarda kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.				Restitüsyon 4. Dönem		Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde yer alan mekanlara eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır.				2023 Rölöve Projesi				2023 Rölöve Projesi		Lejant	 Eklemeler Kaldırmalar
Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları																																
																																	
Özgün Kat Planı																																	
																																	
Restitüsyon 2. Dönem																																	
																																	
Restitüsyon 3. Dönem																																	
Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde yer alan mekanlarda kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.																																	
																																	
Restitüsyon 4. Dönem																																	
Bu dönemler içerisinde zemin kat seviyesinde yer alan mekanlara eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır.																																	
																																	
2023 Rölöve Projesi																																	
																																	
2023 Rölöve Projesi																																	
Lejant	 Eklemeler Kaldırmalar																																

- Birinci Kat Yapısal Değişimler

Yeşilyurt Otel yapısının birinci kat seviyesine ilişkin restitüsyon raporları incelendiğinde, özgün plan organizasyonunda cephe yüzeyinde yer alan düz dikey taş silmeler ile mekân sınırlarının belirlendiği 25 adet yatak odasında ve orta bölümde yer alan büyük salonunda zemin döşemesinde karosiman malzeme, duvarlarında moloz taş duvar üzeri sıva üzeri boya, tavanlarında ise volta döşeme üzeri sıva ve boya kullanıldığı tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Bununla birlikte zemin kat seviyesinin güneyinde yer alan tek kollu bir ahşap merdiven ve kuzeyinde yer alan çift kollu ahşap bir merdiven ile ulaşılan birinci katın otel fonksiyonuna yönelik düzenlendiği görülmektedir. Bu doğrultuda birinci katın zaman içerisinde geçirdiği yapıdaki değişimleri incelemek amacıyla restitüsyon ve restorasyon raporlarındaki çizimler incelenmiş olup genel anlamda değişimlerin görüldüğü gözlemlenmektedir. (Tablo 42). Bu değişimlere detayları olarak bakıldığında;

- 1940-1960 yılları arasında birinci katın salonunun yer alan taş duvar bölücülerin güneyinde yer alan 2-3-4-5-6-7-8-9 (O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9) numaralı yatak odalarının bu dönemde kuzeyine yapılan koridor düzenlemesi sonucunda güneye doğru çekilmesi nedeniyle duvar ve birer kapı eklentileri yapılmıştır. Bu doğrultuda salonun güneyinde yer alan bu odaların özgün duvarları tahrip edilmiş ve kapıları kaldırılmıştır. Salonun orta bölümünde yer alan mekanların özgün giriş açıklıkları kapatılmak üzere duvar eklendiği tespit edilmiştir. 23, 24 ve 25 numaralı yatak odalarına (O23, O24, O25) bağımsız bir geçiş sağlamak amacıyla odaların hemen batısına yeni bir duvar ve kapı elemanı eklenerek iki adet oda (O27, O28) oluşturulmuştur. Birinci katın güneybatısında yer alan 10 numaralı odanın (O10) doğu ve batısına iki adet mekân düzenlemesi yapılması üzerine duvar ve kapı eklentilerinin yapıldığı, odaların kuzeyinde yer alan 11 numaralı mekânın doğusundaki geçiş açıklığının kapatılması için duvar eklendiği tespit edilmiştir. 16 numaralı odanın (O16) ise kuzey yönünde daraltılması üzerine duvar ve kapı elemanı tahrip edilerek yeni duvar ve kapı elemanlarının eklendiği ortaya çıkmıştır.
- 1960-1980 yılları arasında yapının birinci kat seviyesinde 2-3 ve 4 numaralı mekanlarının (O2, O3, O4) arasındaki bölücü duvarlar ve kapılar kaldırılarak birleştirilmiş, kuzey duvar kaldırılarak oluşturulan yeni koridor alanı kuzey yönde 27 ve 28 numaralı (O27, O28) odalara kadar genişletilmiştir. Koridor alanının batı eklenen kapı elemanı ile doğu-batı aksında düzenlenmiş koridora geçiş sağlanmış,

mekânın doğusuna eklenen üç kollu merdiven ile de ikinci kata geçiş oluşturulduğu tespit edilmiştir. 1 numaralı odanın (O1) kuzey duvarı tahrip edilmiş ve 26 numaralı oda (O26) ile bağlantı sağlanmıştır.

- 1980-1990 yılları arasında bir önceki yıllarda yapılan değişimler eski düzenine geri döndürülmek üzere gerçekleştirilmiş olup bu doğrultuda 2-3 ve 4 numaralı odaların (O2, O3, O4) arasına duvar ve kapı elemanı eklenerek 3 bağımsız mekâna dönüştürülmüştür ve bu bölümde yer alan merdiven kaldırılmış ve bu alanın batısında yer alan duvar ve kapısı tahrip edilmiştir. 1 numaralı odanın (O1) kuzeyinde yer alan duvardaki açıklık kapatılmış ve batı yönündeki duvarına kapı elemanı eklenmiştir.

1990 yılından günümüze gelinceye kadarki geçen süreçte birinci kat seviyesinde görülen değişimlerin önceki dönemlere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 42). Bu süreçteki değişimler detaylı olarak incelendiğinde;

- 1-2-3-4-23-24-25-27 ve 28 numaralı yatak odalarının (O1, O2, O3, O4, O23, O24, O25, O27, O28) bu dönemde işlev değişimine uğrayarak kafe 1 (K1) mekanına dönüştürülmesi sonucunda odaların duvarları ve kapıları kaldırıldığı görülmektedir. Yine 23 numaralı odanın doğusunda yer alan, kafe 1 mekanına dönüştürülmek üzere tahrip edilen merdiven kaldırılmıştır. Kafe 1 mekanının batısına bu dönemde wc ve mutfak (M) mekanlarının düzenlenmesi üzerine iç mekanına yeni duvar ve kapı elemanı eklendiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte wc'nin hemen batısında zemin kat ile ulaşımı sağlayan metal bir merdiven eklenmiştir. Kafe 1 mekanının tüm mekanlarının zemin kaplamasının ve mutfağının duvar malzemesinin seramik olduğu, diğer tüm mekanların duvar ve tavan kaplamasının sıva üzeri boya olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte rölöve raporuna bakıldığında mekanların duvar kaplamasına sıva raspası yapıldığı ve moloz taş malzeme duvar örgüsü ortaya çıkarıldığı görülmüştür (Zan Mimarlık, 2023). (Şekil 51)

Şekil 51. Birinci kat kafe 1 oturma bölümleri (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

- 5-6-7-19-20-21-22 numaralı odaların (O5, O6, O7, O19, O20, O21, O22) ve orta bölümde yer alan salon mekanının bu dönemde işlev değişimine uğraması sonucu Kafe 2 (K2) mekanına dönüşmesi ile çizimde yer alan duvar ve kapıların tahrip edilerek kaldırıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte kafenin ortasına zemin kat ile ulaşımı sağlayan betonarme bir merdiven eklenmiş yine mekânın kuzeybatısına yapılan wc düzenlemesi sonucunda yeni kapı ve duvar elemanlarının eklendiği görülmektedir. Kafe 2'nin güneydoğusuna yine bu dönemde eklenen depo bölümü neticesinde de kapı ve duvar elemanları eklendiği ortaya çıkmaktadır. Kafe 2'nin tüm bölümlerinde zemin kaplamasının seramik, duvar ve tavan kaplamalarının ise sıva üzeri boya malzemesi kullanıldığı rölöve raporlarının incelenmesi neticesinde tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). (Şekil 52)

Şekil 52. Birinci kat kafe 2 oturma bölümleri (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

- Kafe 2 mekanının batısında yer alan bölüm günümüzde de konaklama amacıyla kullanımına devam etmekte olup orta bölümün kuzeyine eklenen merdiven ile bu

kata erişim sağlanmaktadır. Güneyinde yer alan ve bu dönemde eklenen diğer merdiven elemanı ise ikinci kata geçiş amacıyla bulunmaktadır. Günümüzde düzenlenen merdiven bölümünün kuzey ve güney bölümünde bir önceki dönemde yer alan lobi mekanlarında bulunan taş kemerlerin içi kapatılarak otel odası şeklinde değişime uğramıştır (Şekil 53). Cevdet Alap'ın ifadelerine göre birinci katın orta bölümünde günümüzde otele odaları ile çevrili olan alan, 1910'lu yıllarda yazıhane olarak kullanılmaktaydı (Küçükuşurlu,2018). Yine katın güneyinde yer alan otel odasındaki merdiven elemanı bu dönemde kaldırılmıştır. Yapılan incelemelerde otel bölümünün orta kısmındaki salonunda bulunan ve önceki dönemlerde yer alan taş duvar bölücülerin büyük oranda tahrip olduğu ancak bazı bölümlerinin günümüze ulaştığı tespit edilmiştir. Sağ ve sol kenarlarında yer taş söveli geçişler günümüzde kapatılarak dolap olarak kullanılmaktadır (Şekil 54). Ortada yer alan salonun kuzey, güney ve batısında yer alan 8-9-13-14-15-16-17-18 numaralı odaların (O8, O9, O13, O14, O15, O16, O17, O18) duvar ve kapılarının bu dönemde tahrip edilmesi sonucunda yeniden düzenlenmiştir. Odaların içerisine ise wc/banyo mekanları oluşturmak amacıyla yeni duvar ve kapıların eklendiği tespit edilmiştir. Otel bölümünün yatak odaları ve koridorunda zemin döşemesi olarak laminant üzeri halı kaplama, duvar ve tavanlarında sıva üzeri boya malzeme kullanılmıştır. Odaların içerisinde yer alan wc/banyonun zeminindeki döşeme kaplaması seramik, duvar ve tavan kaplaması olarak ise sıva üzeri boya kullanıldığı tespit edilmiştir.

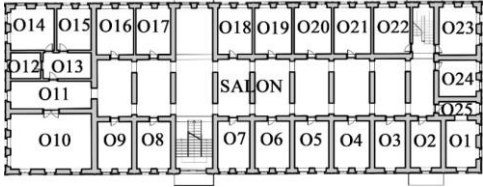
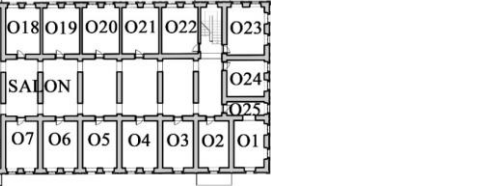
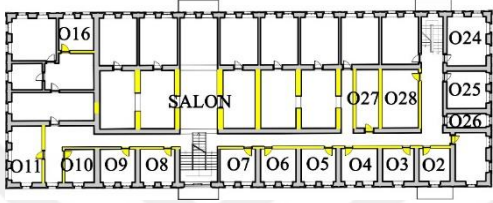
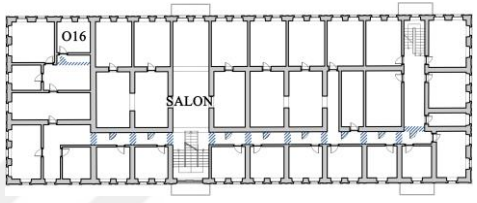
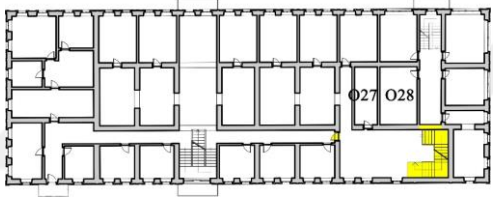
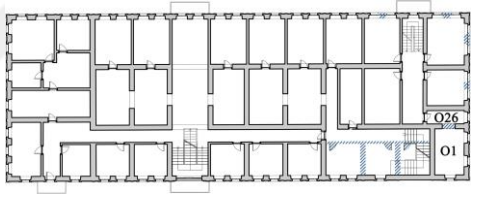
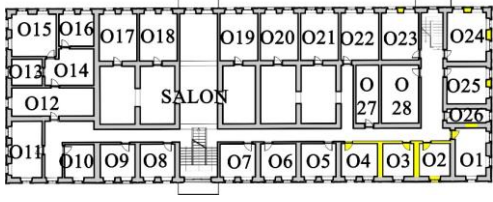
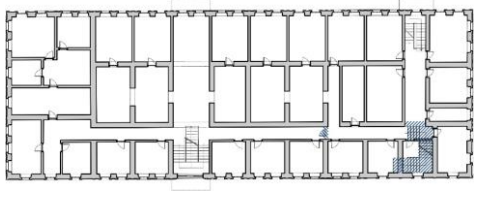
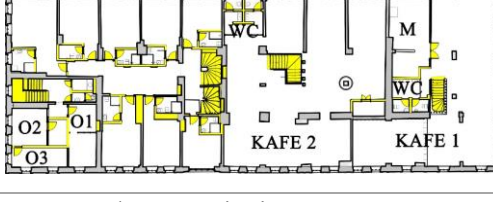
Şekil 53. Birinci kat otel bölümü merdiven ve banyo/wc mekanı (Zan Mimarlık, 2023)

Şekil 54. Birinci kat otelin koridor bölümü (Zan Mimarlık, 2023)

- Bir önceki dönemde birinci katın güneybatısında bulunan ve otel odası olarak kullanıldığı bilinen 10, 11 ve 12 numaralı (O10, O11, O12) mekanlar günümüzde 318 ada 3 parsel olarak tanımlanarak ofis mekanlarına dönüştürülmüştür. 10 ve 11 numaralı odaların (O10, O11) duvar ve kapısı bu doğrultuda tahrip edilerek eklenen yeni duvar ve kapılar ile birlikte 3 farklı ofis mekânı (O1, O2, O3) olarak kullanılmaya başlanmıştır. 12 numaralı mekân ise (O12) günümüzde belirlenen bu parselin giriş alanı olarak kullanılmakta olup batısına merdivenin, doğu bölümüne ise mutfak ve wc mekanları düzenlenmesi üzerine yeni duvar ve kapı elemanlarının eklendiği tespit edilmiştir. Ofis olarak işletilen bölümün odalarında zemin kaplaması seramik, duvar ve tavanında ise sıva üzeri boya malzeme ile kaplanmıştır.

Tablo 42. Eski Yeşilyurt otel yapısı birinci kat planı yapısal değişim analizi

ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER		BİRİNCİ KAT	
		Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
		Özgün Kat Planı	
	1884-1940		
	1940-1960		
		Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980		
		Restitüsyon 3. Dönem	Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990		
		Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem
	2023		
		2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi
Lejant		 Eklèmeler	 Kaldırmalar

- İkinci Kat Yapısal Değişimler

Otel yapısının ikinci kat seviyesine ilişkin restitüsyon raporlarına bakıldığında bu katın tamamen otel fonksiyonuna yönelik olarak düzenlendiği, özgün plan organizasyonu incelendiğinde ise cephe yüzeyinde yer alan düz dikey taş silmeler ile mekân sınırlarının belirlendiği 24 farklı odanın ve odaların orta bölümünde yer alan büyük salonunun bulunduğu görülmektedir. Tüm bu mekanların zemin döşemesinde karosiman malzeme, duvarlarında moloz taş duvar üzeri sıva üzeri boya, tavanlarında ise volta döşeme üzeri ahşap çatalı malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023). Bununla birlikte ikinci kat seviyesine ulaşım yapının güneyindeki üç kollu boyuna sahanlıklı düz ahşap merdiven ve kuzeydoğu bölümünde yer alan çift kollu ahşap merdiven şeklinde düzenlenerek sağlanmıştır. Birinci katın zaman içerisinde geçirdiği yapısal değişimleri incelemek amacıyla restitüsyon ve restorasyon raporlarındaki çizimler incelenmiş olup genel anlamda katta değişikliklerin mevcut olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 43). Bu değişimler detayları olarak incelendiğinde;

- 1940-1960 yılları arasında yapının ikinci kat seviyesinde herhangi bir yapısal değişimin görülmediği tespit edilmiştir.
- 1960-1980 yılları arasında 2-3-4-5 numaralı odaların (O2, O3, O4, O5) arasında yer alan bölücü duvar ve kapıları kaldırılmış ve 3-4-5 numaralı odalara yeni bir kapı elemanı eklenerek mekanlar birleştirilmiştir. 2 numaralı mekânın sağına ise duvar (O2) eklenerek yeni bir mekân oluşturulmuş, iç mekanına üç kollu merdiven eklenmiştir. Birinci katın kuzeyinde ve doğusunda yer alan 20-21-22-23-24 numaralı odaların (O20, O21, O22, O23, O24) duvarları ve kapıları kaldırılarak orta bölümde yer alan salon bölümü ile birleştirilmiştir. Bununla birlikte 21 ve 22 numaralı odaların (O21, O22) arasında yer alan merdivenin de bu dönemde kaldırıldığı tespit edilmiştir. Birbiriyle bağlantılı olan 1 ve 24 numaralı odaların (O1, O24) ise 24 numaralı odanın duvar ve kapı elemanının kaldırılması üzere 1 numaralı odaya yeni bir kapı elemanı eklenmiştir. Orta bölümde yer alan salonun batısına ve 19 numaralı odanın (O19) güneyine birbiri ile bağlantılı küçük müstemilat mekanları (M) oluşturmak üzere yeni duvar ve kapı elemanları eklenmiştir. Bu doğrultuda 19 numaralı odanın giriş kapısı kaldırılarak doğu yönüne eklenen kapı elemanı ile mekâna yeni bir giriş sağlanmıştır. Merdiven ve lobi bölümlerinin doğu ve batısında yer alan mekanların geçişleri kapatılmış ve yeni mekânlar oluşturmak üzere kuzey-güney doğrultusunda yeni kapı elemanları

eklenmiştir. İkinci kat seviyesinin batısında yer alan 10-13-14 numaralı odalara (O10, O13, O14) bağlanan koridorlara eklenen bölücü duvar ve kapılar ile 3 yeni mekân (O) oluşturulmuştur. Koridorun güneyinde yer alan 10 numaralı odanın (O10) ise kapısı kaldırılarak ortasına eklenen bölücü duvar ve iki yeni kapısı ile birlikte yeniden düzenlenmiştir.

- 1980-1990 yılları arasında ikinci katta bir önceki dönemde eklenen yapı elemanlarının kaldırıldığı ve yine aynı dönemde tahrip edilen yapı elemanlarının ise yapıya eklenerek özgün plan yerleşimine geri dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. Bu değişimlere ek olarak ikinci katta güney yönde yer alan merdivenin kuzeyine eklenen üç kollu merdiven ile çatı katına erişim sağlanmıştır.

1990 yılından günümüze gelinceye kadarki geçen süreçte ikinci kata yapılan müdahalelerin önceki dönemlere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 39). Bu müdahaleler detaylı olarak irdelendiğinde;

- Yapıldığı ilk dönemden günümüze konaklama yapısı olarak kullanımına devam ettiği bilinen ikinci katın kuzeydoğudaki ve güneyindeki tek kollu merdivenler bu süreçte kaldırılmıştır. 17 ve 18 numaralı odaların (O17, O18) güneyine ise tek kollu betonarme merdiven eklenerek depo olarak kullanılan ikinci ara kata ulaşım sağlanmıştır. 1990 yılı ve sonrasında yapılan müdahaleler doğrultusunda özgün mekân yüksekliklerinin düşürülmesiyle oluşan ikinci ara katın yapısal özelliklerine ilişkin bilgiler detaylı olarak fonksiyonel değişimlerin anlatıldığı başlıkta verilmiştir (bkz. 3.1.1.). İkinci katın kuzeyinde yer alan yönetim ofisinin (YO), güneyinde bulunan taş kemerin iç kısmı kapatılarak batı bölümüne tek kanatlı ahşap bir kapı eklenmesi ile mekâna giriş sağlanmıştır (Şekil 55). Orta bölümdeki ahşap merdivenin güneyinde bulunan lobi mekânı ise kuzey-güney doğrultusunda bütün olarak uzatılmıştır. Yan duvarları doğal taş bloklardan yapılmış olan lobi mekanının doğu ve batısında yer alan mekanlara girişler yönetim ofisi ile aynı fakat diğer mekanlardan farklı olarak taş kemerlere bitişik şekilde yerleştirilmiş taş söveli kapılardan sağlanmaktaydı. Bu geçişler günümüzde kapatılarak dolap şeklinde düzenlenmiştir (Şekil 55). Rölöve raporlarına göre ise her iki mekânın da zemini seramik malzeme ile, duvarı sıva üzeri boya, tavanı ise ahşap malzeme kullanıldığı bilinmektedir (Zan Mimarlık, 2023).

Şekil 55. İkinci kat otel bölümü yönetim ofisi (Zan Mimarlık, 2023)

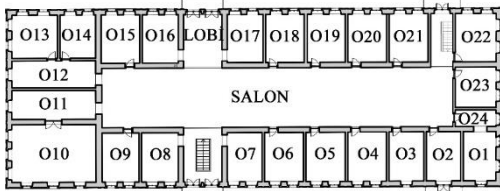
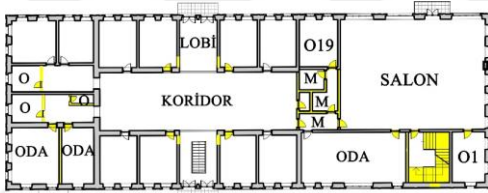
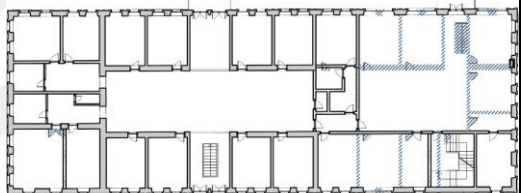
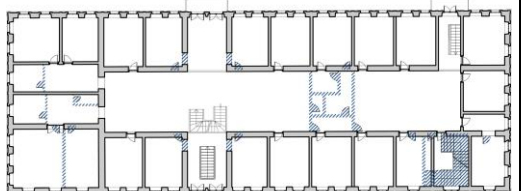
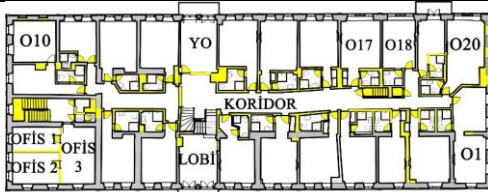
- Yapının bir önceki döneminde orta bölümde yer alan ortak salon bölümü bu dönemde yapılan müdahaleler sonucunda düzensiz bir forma sahip koridor alanına dönüştürülmüş ve bu doğrultuda 2-3-4-5-6-7-8-9-14-15-16-17-18-19-20-21 numaralı odaların (O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O14, O15, O16, O17, O18, O19, O20, O21) kuzey-güney yönündeki duvar ve kapıları tahrip edilmiştir (Şekil 56). Kaldırılan bu duvar ve kapılar koridor alanına doğru genişletilerek yeniden düzenlenmiş ve bu doğrultuda yeni duvar ve kapı elemanları eklenmiştir. Bir önceki dönemde ikinci katın doğusunda yer alan 1-22-23 ve 24 numaralı odalardaki (O1, O22, O23, O24) duvar ve kapılar kaldırılarak süit oda (O1, O20) şeklinde kullanılmak üzere yeni duvar ve kapı girişleri eklenmiştir (Şekil 56). Batısında yer alan 12 ve 13 numaralı mekanlar ise yine süit oda (O10) olarak kullanılmak için birleştirilerek mekâna yeni bir kapı elemanı eklenmiştir. Bununla birlikte ikinci katta yatak odalarının tümüne giriş kapılarının hemen yanında konumlanacak şekilde banyo/wc birimleri düzenlenmesinden dolayı iç mekanlarına yeni duvar ve kapı elemanlarının eklendiği görülmektedir. Rölöve raporlarına bakıldığında incelenen yatak odaları ve koridor bölümünün tümünde zeminde laminant üzeri halı kaplama, duvar ve tavanlarında sıva üzeri boya malzeme kullanıldığı görülmektedir. Yatak odalarının içerisinde yer alan banyo/wc mekanlarının ise zemini seramik malzeme, duvar ve tavanları ise sıva üzeri boya kullanılarak kaplandığı tespit edilmiştir (Zan Mimarlık, 2023).

Şekil 56. İkinci kat otel bölümü koridor ve otel odası (Zan Mimarlık, 2023)

- İkinci kat seviyesinin bir önceki dönemde güneybatısında yer alan 10 ve 11 numaralı odalar (O10, O11) günümüzde 318 ada 3 parsel olarak tanımlanmış olan bina bölümü olarak değişime uğramıştır. Bu doğrultuda 10 numaralı odanın batısına eklenen duvar ve kapı elemanları ile 3 adet ofis mekanları oluşturulmuştur. Rölöve raporları incelendiğinde Ofis 1 mekanının zemini seramik malzeme ile kaplı iken ofis 2 ve 3 mekanları laminant üzeri halı malzeme ile kaplı olduğu tespit edilmiştir. Tüm ofis mekanlarının duvar ve tavanları ise sıva üzeri boya malzeme ile kaplıdır (Zan Mimarlık, 2023). Ofis mekanlarının kuzeyinde yer alan 11 numaralı odaya ise batısına merdiven doğusunda mutfak ve wc birimleri oluşturmak üzere yeni duvar ve kapı elemanlarının eklendiği görülmektedir.

Tablo 43. Eski Yeşilyurt otel yapısı ikinci kat planı yapısal değişim analizi

İKİNCİ KAT	
ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER	Eklenen Yapı Elemanları Kaldırılan Yapı Elemanları
	1884-1940 Özgün Kat Planı
	1940-1960 Bu dönemler içerisinde ikinci kat seviyesinde yer alan mekanlara eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem Bu dönemler içerisinde ikinci kat seviyesinde yer alan mekanlarda kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980 Restitüsyon 3. Dönem Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990 Restitüsyon 4. Dönem Restitüsyon 4. Dönem
2023 2023 Rölöve Projesi 2023 Rölöve Projesi	
Lejant	 Eklemeler Kaldırmalar

- Çatı Katı Yapısal Değişimler

Yeşilyurt Otel'i'nin çatı kat seviyesine ilişkin restitüsyon raporları incelendiğinde, yapının ilk yapıldığı dönemde herhangi bir mekânsal düzenlemenin mevcut olmadığı bununla birlikte 1940-1960 yılları arasında da çatı katında yapısal bir değişiklik tespit edilmemiştir (Zan Mimarlık, 2023). Çatı kat seviyesinin zamansal sürecine bakıldığında ise ilerleyen dönemlerde değişimlerin mevcut olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 44). Bu değişimler detayları olarak bakıldığında;

- 1960-1980 yılları arasında üst örtüsü kiremit kaplı olan çatının doğu bölümü kaldırılarak üç kollu ahşap merdiven ile ulaşımın sağlandığı bir alan olarak yeniden düzenlenmiş ve bu dönemde konaklama işlevinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu alanın batısında kırma çatılı müstemilat mekanlarının (M) düzenlenmesi sonucunda yapıya yeni duvar kapı elemanları eklenmiştir. Restitüsyon raporları incelendiğinde çatı katında yer alan müstemilat mekanlarının duvar ve tavanında sıva üzeri boya, teras bölümü ile birlikte tüm alanların zemin döşemesinde karomozaik malzeme kullanıldığı görülmektedir (Zan Mimarlık, 2023).
- 1980-1990 yılları arasında çatı kat seviyesinin batı yönünde yer alan kiremit kaplı çatı örtüsünün kaldırılarak yerine bu dönemde kuzey-güney doğrultusuna yatak odası ve batısına restoran/kafeterya mekanlarının düzenlenmesi üzerine yeni duvar ve kapı elemanları eklenmiştir. Yapıya bir önceki dönem eklenen müstemilat mekanlarının kaldırılması üzerine duvar ve kapılarının da tahrip edildiği, yerine eklenen duvar ve kapı elemanlarıyla birlikte yatak odası olarak kullanılmaya başlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte çatı katının güneydoğusunda yer alan merdivenin de bu dönemde kaldırılarak katın güneyine eklene yeni merdiven ile ulaşımın sağlandığı görülmektedir. Doğu bölümünde yer alan teras bölümünün ise kuzey-güney doğrultuda restoran/ kafeterya olarak yeniden düzenlenmesi sonucunda yeni kapı ve duvar elemanlarının yapıya eklendiği görülmektedir.

1990 yılından günümüze kadar geçen süreç içerisinde çatı kat seviyesinde yapılan müdahalelerin devam ettiği görülmektedir (Tablo 44). Bu müdahalelerin neler olduğu detaylı olarak incelendiğinde;

- Çatı katın doğusunda yer alan restoran bölümünün kuzeyinde mutfak alanı düzenlenmesi dolayısıyla mekâna duvar ve kapı elemanı eklenmiştir. Yemekhanenin batısındaki tek kanatlı kapı kaldırılarak yerine çift kanatlı ahşap

kapı, mutfak bölümün kuzeyinde yer alan duvara ise terasa erişim sağlamak amacıyla ahşap kapı eklendiği tespit edilmiştir. Çatı katı etrafını kuzey, güney ve doğu yönlerde çevreleyen ve zemini seramik malzeme ile kaplanmış olan terasa ulaşımın sağlanması için yemekhanenin doğu ve güney duvarında yer alan sürgülü kapı eklentisi yer almaktadır. Bununla birlikte yemekhane bölümünün zemini seramik, duvarları ahşap kaplama ve sıva üzeri boya, tavanı ise ahşap lambri ile kaplı iken kuzeyinde yer alan mutfak bölümünde zemin ve duvarları seramik malzeme kullanıldığı görülmektedir (Şekil 57).

Şekil 57. Çatı katı otel bölümü teras ve yemekhane mekanları (Zan Mimarlık, 2023)

- Çatı katın güneyinde yer alan merdiven eklentisi ile birlikte çıkış yönü değiştirilmiş ve bu doğrultuda güneyinde yer alan yatak odasının duvar ve kapısı tahrip edilerek kuzey yönüne doğru genişletilmiştir (Şekil 58). Merdivenin sağ ve solunda yer alan yatak odalarının günümüzde iki bölümlü süit oda şeklinde kullanılmaya başlaması üzerine iç mekandaki duvar ve kapılar tahrip edilerek yeniden düzenlenmiştir. Yemekhanenin güneybatısında yer alan yatak odasında ise giriş kapısı kaldırılarak duvarın batısına yeni bir giriş düzenlenmiştir. Odanın solunda yer alan ve solundaki oda ile bağlantılı olan küçük oda ise banyo/wc olarak kullanılmak üzere odaya dahil edilmesi üzerine duvar ve kapısı tahrip edilerek sağ duvarına yeni bir kapı eklentisi yapılmıştır. Çatı katın güneyinde yer alan odaların içerisine bu dönemde banyo/wc düzenlemeleri yapılmış olup bu doğrultuda mekanlara yeni duvar ve kapı eklemelerinin gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Şekil 58. Çatı katı otel bölümü otel odaları (Zan Mimarlık, 2023)

- Çatı katın kuzeyindeki koridor bölümünün terasa açılan kapısı kaldırılarak günümüzde aynı yere yönü iç mekâna açılmak üzere eklenmiştir. Koridorun sağında kalan odanın ortasına eklenen duvar elemanı ile birlikte iki farklı mekâna ayrıldığı ve odanın giriş kapısının kaldırıldığı görülmektedir. Sol taraftaki yatak odasının batı duvarına ise kapı eklenmiş olup güneyinde yer alan duvar doğu yönüne çekilmesi üzerine duvar tahrip edilmiştir. Sağ tarafta yer alan yatak odasına girişi güney duvarına eklenen kapı elemanı ile sağlanmış olup bu dönemde mekânın doğusunda yer alan banyo/wc ve oda düzenlemesi ile birlikte duvarın güneyi tahrip edilerek süit oda şeklinde yeniden kurgulanmıştır. Bu odanın doğusunda bulunan yatak odaları ise süit oda şeklinde yeniden kurgulanmış ve bu doğrultuda iki mekânı birbirinde ayıran bölücü duvarın güneyine bir kapı elemanı eklenmiştir (Şekil 59). Odanın güneydoğusundaki giriş kapısı ise tahrip edilerek yeni kapı elemanı eklenmiştir. Yapının kuzeyinde yer alan yatak odalarının iç mekanlarına bu dönemde banyo/wc düzenlemeleri yapılmış olup odalara yeni duvar ve kapı eklemelerinin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kuzey ve güneyde yer alan tüm yatak odaları ve koridor bölümünde kullanılan yapı malzemeleri incelendiğinde ise zemin döşemesinde laminant üzeri halı kaplama, duvarlarında sıva üzeri boya, tavanlarında ise ahşap lambri malzemesinin kullanıldığı görülmektedir. Odaların içerisinde yer alan banyo/wc mekanlarında zemin döşemesi seramik, duvar ve tavanları sıva üzeri boya ile kaplanmıştır.

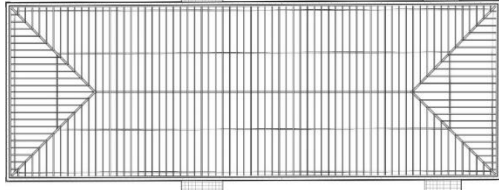
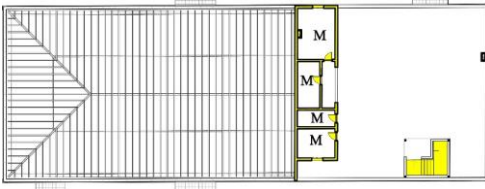
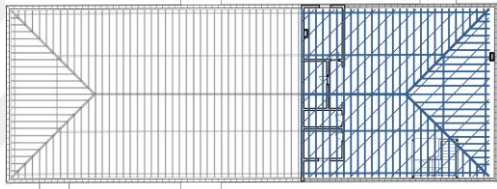
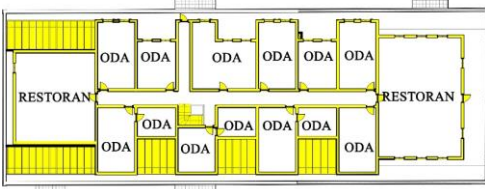
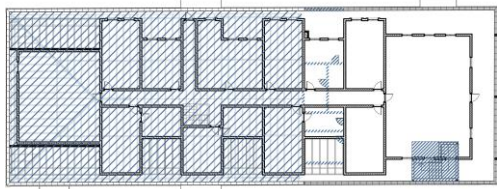
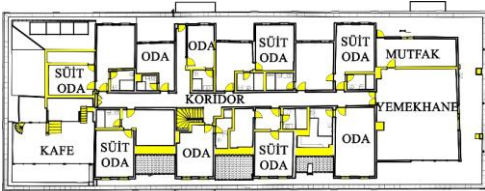
Şekil 59. Çatı katı otel bölümü süit odaları (Zan Mimarlık, 2023)

- Çatı katın batısında bir önceki dönemlerde restoran/kafeterya olarak kullanılan bölümdeki duvar ve kapı tahrip edilmiş, günümüzde kuzey doğrultusuna eklenen duvar ve ahşap kapı elemanı sağında yer alan oda ile birleştirilerek süit oda şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Kaldırılan restoran mekanının güneyi ise 318 ada 3 parsel olarak tanımlanmış olan bina bölümünün çatı katı bölümünü oluşturmaktadır. Günümüzde kafe olarak kullanılan bu mekâna yine bu dönemde eklenen betonarme merdivenin güneyinde yer alan bir metal merdiven eklentisi ulaşılmaktadır. Kafe bölümünün kuzeyine ise bir metal merdiven daha eklendiği ve mutfak bölümüne geçişin sağlandığı görülmektedir. Kafe bölümünde kullanılan malzemeler incelendiğinde ise zemini seramik, duvarı sıva üzeri boya ve tavanı branda ile kaplandığı tespit edilmiştir (Şekil 60).

Şekil 60. Çatı katı 318 ada 3 parsel bölümü kafe mekanı (Zan Mimarlık, 2023)

Tablo 44. Eski Yeşilyurt otel yapısı çatı kat planı yapısal değişim analizi

ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER		ÇATI KATI	
		Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
	1884-1940	 Özgün Kat Planı	
	1940-1960	Bu dönemler içerisinde çatı kat seviyesinde yer alan mekanlara eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem	Bu dönemler içerisinde çatı kat seviyesinde yer alan mekanlarda kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980	 Restitüsyon 3. Dönem	 Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990	 Restitüsyon 4. Dönem	 Restitüsyon 4. Dönem
	2023	 2023 Rölöve Projesi	 2023 Rölöve Projesi
Lejant		 Eklemeler	 Kaldırmalar

3.2.2. Cephe Analizleri

- Doğu Cephesi Yapısal Değişimler

Yeşilyurt otel yapısının doğu cephesine ilişkin restitüsyon raporları ve geçmiş dönem fotoğrafları incelendiğinde özgün yapı özelliklerine göre cephenin 3 katlı bir düzenlemeye sahip olduğu görülmektedir (Zan Mimarlık, 2023). Kuzey-güney yönleri arasında kot farkı bulunan doğu cephesinin zemin kat seviyesinde solda yer alan iki pencere dükkân 1'e, ortada yer alan kapı ve pencere dükkân 25'e, sağında yer alan kapı ise 24 numaralı dükkâna aittir. Pencerelere bakıldığında ahşap kepenkleri bulunmakta, etrafı ise dikdörtgen kesitli, basık yarım daire kemer şeklindedir. Kesme taş malzemedan yapılmış olan söve, lento ve denizlik kısımları dışa çıkıntılı olup üstünde taşırılarak vurgulanmış bir kilit taşı da bulunmaktadır. Pencerelerin arasında sol tarafta yer alan kapı düşey dikdörtgen formda iki kanatlı ahşap malzemedan yapılmış iken sağ taraftaki kapı metal kepenklidir. Her iki kapının da kenarları taş söveli, etrafı kesme taş malzeme duvarlar ile belirlenmiş, bu duvarlar dış yüzeyde dışa taşkın kesme taş kolonlarla desteklenmiştir. Zemin katın duvarlarında ise çoğunlukla kesme taş malzemenin kullanıldığı alt seviyesi ise moloz taş malzeme ile örülmüştür. Üst bölümlerde yer alan lentoların dikey dikdörtgen forma kesilmiş taşlardan oluştuğu ve açılı bir şekilde yerleştirildiği bilinmektedir.

Doğu cephesinin birinci ve ikinci kat seviyeleri birbiri ile aynı şekilde düzenlenmiş olup tekli ve ikili olmak üzere 7 adet pencereden oluşmaktadırlar. Ahşap doğramalı altı bölümden oluşan pencereler dikdörtgen kesitli olup basık yarım daire kemerlidir. Kesme taş malzemedan yapılmış olan söve, lento ve denizlik kısımları dışa taşkındır. Ayrıca dışa taşırılarak vurgulanmış olan kilit taşı da yer almaktadır. Duvar yüzeyleri ise sıvalı ve boyalıdır. Yapının özgün yapımında çatı katına ilişkin mekânsal bir düzenleme var olmadığından dolayı çatı seviyesinde üzeri taş harpuştalı ve boyalı parapet duvarı bulunmaktadır. Bununla birlikte çatıda kaplama malzemesi olarak alaturka tipi kiremit kullanılmıştır. Doğu cephesinin tamamına bakıldığında kat aralarında yatayda iç bükey ve dış bükey profilli düz taş silmeler bulunmaktadır. Düşeyde ise mekanlar dışa taşıntılı düz dikey silmeler ile bölünmüştür.

Yapının doğu cephesine ilişkin rölöve ve restitüsyon raporlarındaki cephe yüzeyleri incelendiğinde günümüze kadar olan periyotta çeşitli müdahaleler gördüğü anlaşılmaktadır (Tablo 45). 1940-1960 yılları arasında bu duruma ilişkin herhangi bir değişiklik tespit

edilmemiş olup bu dönem aralığından sonraki süreçte doğu cephesinde yer alan değişimler detaylı olarak incelendiğinde;

- 1960-1980 yılları arasında doğu cephesi 4 katlı bir düzenlemeye sahip olduğu ve değişimlerin sadece birinci kat ve çatı kat seviyelerinde görüldüğü tespit edilmiştir. Birinci kat seviyesinde cephenin kuzeyinde yer alan ve dikey silmeler arasında bulunan ahşap doğramalı pencerelerin birleştirilmiştir. Çatı kat seviyesinde ise bu dönemde yapılan müştemilat ve teras düzenlemeleri doğrultusunda yapının çatı örtüsü kaldırılmış, yerine müştemilat mekanlarının duvarı ve 3 adet ahşap kapısı, merdiven bölümünde de saç kaplamalı duvar eklenmiştir. Bununla birlikte yapıya alaturka kiremit kaplamalı çatı örtüsü, baca ve parapet duvarının üzerine bir korkuluk elemanı eklendiği görülmektedir.
- 1980-1990 yılları arasında doğu cephesinde bir önceki dönemde birinci katın kuzeyinde yer alan pencere eski düzenine geri döndürülmek üzere tahrip edilmiştir. Çatı kat seviyesinde ise bu dönemde teras bölümünde yer alan merdiven bölümüne ilişkin saç kaplama duvar kaldırılmış, yapılan restoran mekânı düzenlemesi doğrultusunda yapıya duvar, ahşap doğramalı iki adet pencere ve ortasına bir adet ahşap kapı elemanı eklenmiştir. Bununla birlikte restoran bölümünün üst örtüsü marsilya kiremit malzeme ile kaplanmıştır. Bir önceki dönemde eklenen müştemilat mekanlarının duvar ve kapıları tahrip edilerek yerine yatak odası düzenlemeleri yapılmış olup bu doğrultuda çatı katına duvar elemanı eklemiştir.
- 1990 yılında günümüze gelinceye kadarki süreç içerisinde doğu cephesinin zemin ve çatı kat seviyelerinde değişim olduğu görülmektedir. Zemin kat seviyesi incelendiğinde güneyde yer alan ahşap doğramalı pencerenin bu dönemde kaldırıldığı yerine camekanlı bir kapı elemanı eklendiği belirlenmiştir. Bununla birlikte zemin katın orta yüzeyinde yer alan kapı ve pencerelerin ahşap kepenkleri kaldırılarak kapıya muhdes metal korkuluk, pencerelere ise demir korkuluk eklenmiştir (Şekil 61). Kuzey yönünde yer alan kapının ise özgün kullanımda yer alan ahşap kepenk ve eski fotoğraflar incelendiğinde önceki dönemlerde de kullanılmış olduğu belirlenen metal kepenk sistemi günümüzde mevcut değildir (Şekil 62). Doğru cephesinin bu dönemdeki çatı kat seviyesine bakıldığında, parapet duvarının üzerindeki korkuluk ve restoran bölümünde yer alan kapı ve iki pencerenin tahrip edildiği, bunun yerine restoran bölümüne terasa açılan camekânlı bir kapı elemanının eklendiği tespit edilmiştir. Bu değişimlerin yanında günümüzde doğu

cephesi gözlemlendiğinde zemin katta mekân tabelalarının bulunduğu, birinci ve ikinci kat duvarlarının “Trabzon Sarısı” olarak da nitelendirilen renk ile boyandığı ve genel cephe yüzeyinde metal iniş borularının ve tesisat elemanları ile yapılmış düzenlemelerin mevcut olduğu görülmüştür.

Şekil 61. Doğu cephesi zemin kat seviyesi (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

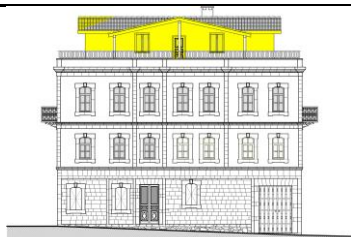
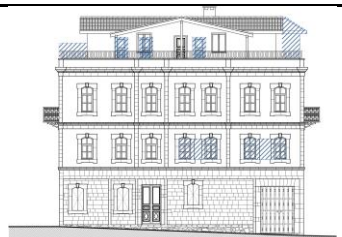

Şekil 62. Doğu cephesi eski dönem zemin kat seviyesi (Zan Mimarlık, 2023)

Şekil 63. Doğu cephesi birinci ve ikinci kat seviyeleri (M.Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

Tablo 45. Eski Yeşilyurt otel yapısı doğu cephesi yapısal değişim analizi

		DOĞU CEPHESİ	
ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER	1884-1940	Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
			
	Özgün Kat Planı		
	1940-1960	Bu dönemler içerisinde doğu cephesine eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır.	Bu dönemler içerisinde doğu cephesinde kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.
		Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980		
Restitüsyon 3. Dönem		Restitüsyon 3. Dönem	
1980-1990			
	Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem	
2023			
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant		 Eklemeler	 Kaldırmalar

- Batı Cephesi Yapısal Değişimler

Yeşilyurt otel yapısının batı cephesi, doğu cephesinde olduğu gibi 3 katlı bir düzenlemeye sahiptir ve kuzey-güney yönleri arasında kot farkı bulunmaktadır. Bu cepheye ilişkin rölöve ve restitüsyon raporları incelendiğinde özgün yapı özelliklerine göre batı cephenin zemin kat seviyesinde her biri 3'er adet olmak üzere kuzeyinde kapı, güneyinde ise pencere bulunmaktadır. Cephede yer alan 3 pencere 11 numaralı dükkâna, kapılar ise sırasıyla 12, 13, 14 numaralı dükkâna aittir. Pencere ve kapılar ahşap kepenkli olup kenarları dikdörtgen kesitli, basık daire yarım daire kemer şeklindedir. Kesme taş malzemedendir. Pencere ve kapıların üstünde söve, lento ve denizliği bulunmaktadır ve dışarı doğru çıkıntılı olup üstünde bir kilit taşı yer almaktadır. Cephenin zemin katında yer alan kapılar ise metal kepenklidir ve kenarları taş söveli, etrafı kesme taş malzeme duvarlar ile çevrelenerek dışa taşırılmıştır. Zemin kat duvarları ise büyük çoğunlukla kesme taş malzemedendir ve yer yer moloz taş malzemedendir (Zan Mimarlık, 2023).

Batı cephesi birinci ve ikinci kat seviyelerinde aynı düzene sahip olmakla birlikte 7 adet pencereden oluşmaktadır. Doğru cephesinde olduğu gibi pencereler 6 bölümden oluşan ahşap doğramalı ve kenarları kesme taş sövelidir. Her iki katın cephe duvar yüzeyleri de sıvalı ve boyalıdır. Yapının çatı kat düzenlemesine doğru cephesinde de olduğu gibi üzeri taş harpuştalı ve boyalı parapet duvarı bulunmaktadır. Bununla birlikte üst örtüsünde kaplama malzemesi olarak alaturka tipi kiremit kullanıldığı görülmektedir. Tüm doğru cephesi yüzeyinde kat araları yatayda iç bükey ve dış bükey profilli düz taş silmeler ile belirlenmiştir. Düşeyde ise mekanlar dışa taşıntılı düz dikey silmeler ile bölünmüştür. Yatay ve düşey silmelerin birleştiği noktalar dışa taşırılarak vurgulanmıştır. Otel yapısının batı cephesine ilişkin rölöve ve restitüsyon raporlarına yer alan çizimler incelendiğinde günümüze kadar olan süreçte batı cephesinin çeşitli müdahaleler gördüğü anlaşılmaktadır (Tablo 46). 1940-1960 yılları arasında bu duruma ilişkin herhangi bir değişiklik tespit edilmemiş olup sonraki dönemlerde ise yer alan değişimler detaylı olarak irdelendiğinde;

- 1960-1980 yılları arasında batı cephesindeki değişimler yalnızca çatı kat seviyesinde görülmektedir. Bu kat seviyesine bu dönemde düzenlenen müştemilat mekanları neticesinde cephenin 4 katlı bir düzenlemeye sahip olduğu tespit edilmiştir. Özgün çatı örtüsünün arkasında görünen bu alana bu dönemde duvar, baca ve alaturka kiremit kaplama malzemedendir yapılmış çatı elemanı eklenmiştir.

Cephenin sağında yer alan ve saç malzemededen yapılmış olan duvar ise bu kata ulaşımı sağlayan merdiven bölümüne aittir.

- 1980-1990 yılları arasında bir önceki dönemde olduğu gibi değişimler yalnızca çatı kat seviyesinde görülmektedir. Bu dönemde önde yer alan kiremit çatı ve bacası kaldırılarak yerine düzenlenen restoran mekânı doğrultusunda ahşap kaplama duvar, ahşap doğramalı pencere ve bunların üzerine marsilya kiremit malzeme çatı örtüsü eklenmiştir. Çatının arka bölümünde sağ bulunan merdivenin saç kaplama duvarı kaldırılmış ve bu dönemde düzenlenen yatak odalarının duvar ve çatısı eklenmiştir.
- 1990 yılından günümüze kadarki geçen sürece bakıldığında ise batı cephesinde değişimlerin zemin ve çatı kat seviyelerinde olduğu tespit edilmiştir. Zemin kat yüzeyinde güneyde yer alan 2 adet pencere düzenlenmesinin tahrip edilerek yerine 4 bölmeli camekanlı pencere elemanının eklendiği görülmektedir (Şekil 64). Batı cephesi çizimlerinde zemin kat seviyesindeki mekân girişlerinin gösterimi katlanır metal kepenkler şeklinde gösterilmesinden dolayı olası değişimler hakkında bilgiler bir önceki dönemde yer alan zemin kat planına bakılarak çözümlenmiştir. Bu doğrultuda girişlerde yer alan kepenkler günümüzde mevcut olmayıp cephe yüzeyinin kuzeyinde bulunan 12 numaralı manav dükkanına günümüzde camekânlı bir kapı elemanı eklendiği tespit edilmiştir. Çatı kat seviyesindeki değişimlere bakıldığında bir önceki dönemde eklenmiş olan restoran bölümünün duvar, pencere ve çatısı tahrip edilmiş; kuzey bölümüne otel odasının duvarı, güney bölümüne ise bu dönemde düzenlenen kafe bölümünün yarı açık alanını oluşturan mekâna camekânlı duvar ve metal malzemededen yapılmış çatısı eklenmiştir. Bununla birlikte doğu cephesinde olduğu bu zemin kat yüzeyinde de mekân isim tabelasının yer aldığı, birinci ve ikinci kat duvarlarının “Trabzon Sarısı” ile boyandığı, özellikle zemin ve çatı katında tesisat elemanları ile yapılmış düzenlemelerin mevcut olduğu görülmektedir.

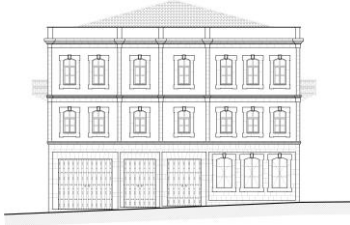
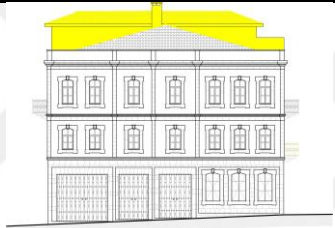
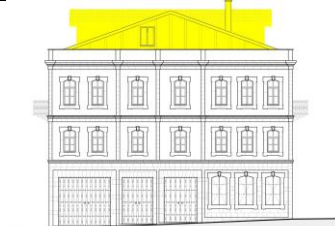
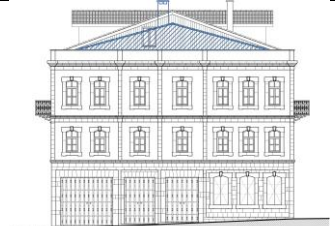

Şekil 64. Batı cephesi zemin kat seviyesinde tahrip edilen pencere bölümü ve günümüzdeki camekan düzenlemesi (M. R. Sümerkan fotoğraf arşivi, 1950; M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

Şekil 65. Batı cephesi birinci ve ikinci kat seviyeleri (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

Tablo 46. Eski Yeşilyurt otel yapısı batı cephesi yapısal değişim analizi

		BATI CEPHESİ	
ZAMANA BAĞLI YAPSAK DEĞİŞİMLER	1884-1940	Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
			
	Özgün Kat Planı		
	1940-1960	Bu dönemler içerisinde batı cephesine eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır.	Bu dönemler içerisinde batı cephesinde kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.
		Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980		Bu dönemler içerisinde batı cephesinde kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.
		Restitüsyon 3. Dönem	Restitüsyon 3. Dönem
1980-1990			
	Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem	
2023			
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant		 Eklemeler	 Kaldırmalar

- Kuzey Cephesi Yapısal Değişimler

Otel yapısının özgün kuzey cephesine bakıldığında diğer cephe yüzeylerinde olduğu gibi 3 katlı bir düzenlemeye sahip olduğu görülmektedir. Bu cepheye ilişkin rölöve ve restitüsyon raporları incelendiğinde ise kuzey cephesinin zemin kat seviyesinde 11 adet metal kepenkli mekân girişleri bulunmaktadır. Girişlerin etrafında yer alan duvarlar kesme taş malzemeden yapılmış olup bu duvarlar dış yüzeyde dışa taşkın kesme taş kolonlarla desteklenmiştir. Zemin kat yüzeyinin üst kısmında yer alan lento bölümü dikey dikdörtgen formda kesilmiş taşlardan oluşmakta olup, taşlar birbiriyle açılı bir şekilde birleştirilmiştir. Bununla birlikte cephe yüzeyinin en doğusunda yer alan mekân girişinin taş lentosunun ortasında tek parçadan oluşan dikdörtgen formda kilit taşı mevcuttur. Bu mekân girişinin hemen sağında otelin ikinci girişi olarak da bilinen kapısı yer almaktadır. Kapının lento kısmının ortasındaki elips şeklinde bulunan taş tabelada ise otelin yapım tarihine ilişkin bilgi yer almaktadır.

Kuzey cephesinin birinci kat seviyesi 23 ikinci kat seviyesi ise 20 adet tek ve ikiz pencerelerden oluşmaktadır. Pencereler doğu ve batı cephelerinde olduğu gibi dikdörtgen kesitli, basık daire kemerlidir. Pencere doğramaları ahşap malzemeden yapılmış olup, altı bölüm şeklinde düzenlenmiştir ve kesme taş malzemeden yapılmış olan söve, lento ve denizlik kısımları dışa taşkındır. Her iki kat seviyesinde de duvar yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır. Bununla birlikte ikinci kat seviyesinde ek olarak biri doğuda merdiven bölümünde diğeri batıda lobi alanında bulunmak üzere iki adet balkon düzenlemesi yer almaktadır. Doğuda yer alan balkonun ön bölümü kıvrımlı s profiller şeklinde düzenlenmiş olup korkuluğu yer almaktadır. Balkonun metal döşemesi; alt kısmında bitkisel bezemeli metal konsol düzenlemeleri ve üst kısımda cephe yüzeyine bağlanmış metal halkalı zincirler ile sabitlenmiştir. Bu bölüme açılan 1 tane çift kanatlı ahşap kapı düzenlenmesi bulunmakta ve etrafı pencere sövelerine benzer şekilde kesme taş malzemeden yapılmıştır. Batı yönünde yer alan balkon ise doğusunda yer alan balkon ile aynı özelliklere sahip olup iki tane ikiz sivri kemerli kapısı bulunmaktadır. Kapılar ahşap malzemeden yapılmış olup kenarları taş sövelidir. Cephe yüzeyi ise kesme taş malzeme ile yapılmıştır. Çatı kat seviyesine bakıldığında ise tüm cephe hattı boyunca uzanan üzeri taş harpuştalı parapet duvarı ve alaturka kiremit kaplamadan oluşan çatı örtüsü bulunmaktadır.

Otel yapısının kuzey cephesinin rölöve ve restitüsyon raporları incelendiğinde günümüze kadar süregelen periyotta kuzey cephesinde çeşitli müdahalelerin gerçekleştiği anlaşılmaktadır (Zan Mimarlık, 2023). 1940-1960 yılları arasında bu duruma ilişkin

herhangi bir değişiklik tespit edilmemiş olup sonraki dönemlerde yer alan değişimler detaylı olarak incelendiğinde (Tablo 47);

- 1960-1980 yılları arasında kuzey cephesinde değişimler birinci, ikinci ve yapılan mekân düzenlemesi ile birlikte çatı katında görölmektedir. Bu dönem aralığında birinci katın doğu bölümünde 23 ve 24 numaralı odalar ile ikinci katın salon bölümünde yan yana bulunan ikiz pencereler birleştirilmiştir. Çatı kat seviyesinde ise doğu bölümde yer alan çatı örtüsü kaldırılarak yerine düzenlenen müstemilat ve teras düzenlemeleri doğrultusunda müstemilat mekanlarının duvar, pencere, çatı ve bacası eklenmiştir. Bu mekânın doğusunda yer alan teras bölümüne ise merdivenin saç kaplama duvar elemanı ve parapet üzerine demir ferforje korkuluk eklendiği görölmektedir.
- 1980-1990 yılları arasına bakıldığında kuzey cephesine ilişkin değişimlerin yine birinci, ikinci ve çatı kat seviyelerinde görüldüğü tespit edilmiştir. Bu dönemde birinci ve ikinci kat yüzeylerinde birleştirilen pencereler eski düzenine geri döndürölmek üzere tahrip edilmiştir. Çatı kat seviyesinde ise bir önceki dönemde doğu yönünde yapıya eklenen saç duvar kaplama ve müstemilat mekanlarının ait olan duvar, pencere, çatı ve bacası kaldırılmış, bunun yerine bu dönemde düzenlenen restoran mekanının duvarı ve 3 adet penceresi eklenmiştir. Bununla birlikte cephe yüzeyinin orta ve batı yönünde yer alan çatı katının üst örtüsü de tahrip edilerek orta bölümüne yatak odalarının duvar ve ikiz pencereleri eklenmiştir. Bununla birlikte orta bölümde yer alan koridor alanından terasa bağlantı sağlayan bir adet kapı elemanın da eklendiği tespit edilmiştir. Çatı kat seviyesindeki tüm cephe hattının üst örtüsü ise marsıyla kiremit kaplama malzemesi eklenerek kaplanmıştır.
- 1990 yılından günümüze gelinceye kadar geçen süreçte ise kuzey cephesinde değişimler zemin, birinci ve çatı kat seviyelerinde olduğu tespit edilmiştir. Zemin kat seviyesinde yer alan özgün mekân girişlerinin önceki dönemlerde metal kepenkler şeklinde gösterilmesinden dolayı olası değişimlerin ortaya konması yetersiz kalmış, yapılan analizler zemin kat planından yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda zemin kat seviyesinde önceki dönemlerde otelin ikinci girişı olarak kullanılan kapı girişı günümüzde kafe 1 mekanına dahil edilerek tahrip edilmiş ve yerine camekanlı kapı elemanı eklenmiştir (Şekil 66). Özgün zemin kat planı incelendiğinde ve yapılan gözlemler neticesinde tüm mekân

girişlerinde mevcut olan kapı elemanlarından günümüzde 13, 15, 19 ve 21 numaralı mekanlara ait olan kapıların kaldırıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte 14, 15, 17, 18, 19 ve 21 numaralı dükkânlarının girişlerinin lento kısımlarına metal taşıyıcılı açılır kapanır tente sistemleri eklenmiştir. Birinci kat seviyesinde günümüzde kafe 1'in mutfak bölümünde yer alan ikiz pencerelerdeki ahşap doğramalar tahrip edilerek yerine pvc pencere eklenmiştir (Şekil 67). Çatı kat seviyesindeki değişimlere bakıldığında ise cephenin doğu yönünde bulunan ve geçmiş dönemde restoran olan bölümdeki 3 adet pencere kaldırılmış ve yerine günümüzde mutfak olarak işlevlendirilmesi sonucunda yeniden düzenlenerek teras alanına çıkışı sağlayan birer kapı ve pencere elemanı eklenmiştir. Cephenin orta bölümünde yer alan teras kapısı ise kaldırılarak yerine yeni kapı elemanı eklenmiştir. Bu değişimlere ek olarak diğer cephe yüzeylerinde de olduğu gibi günümüzde zemin kat yüzeyinde dükkanların isim tabelalarının bulunduğu, birinci ve ikinci kat duvarlarının “Trabzon Sarısı” ile boyandığı, özellikle çatı kat seviyesinin batısında tesisat birimleri ile yapılmış düzenlemelerin mevcut olduğu görülmektedir (Şekil 68).

Şekil 66. Kuzey cephesinde yer alan 1971 yılındaki özgün kapı girişi ve günümüze ulaşamayan giriş bölümü (Zan Mimarlık, 2023; M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

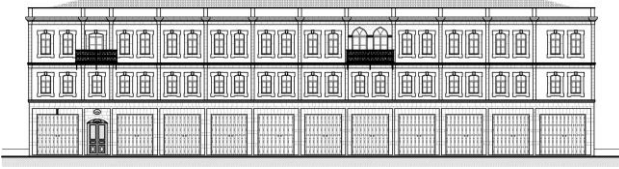
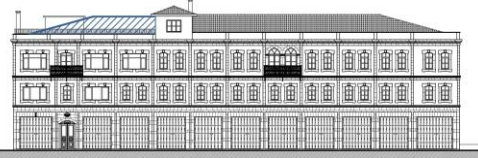
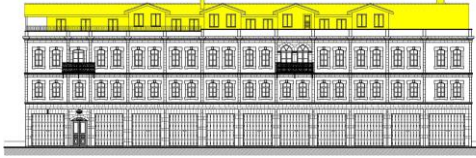
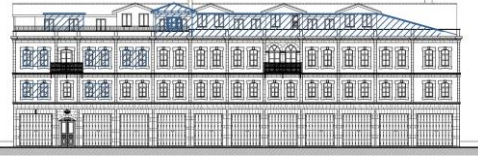

Şekil 67. Kuzey cephesinde birinci kat seviyesinde tahrip edilen pencere bölümü (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

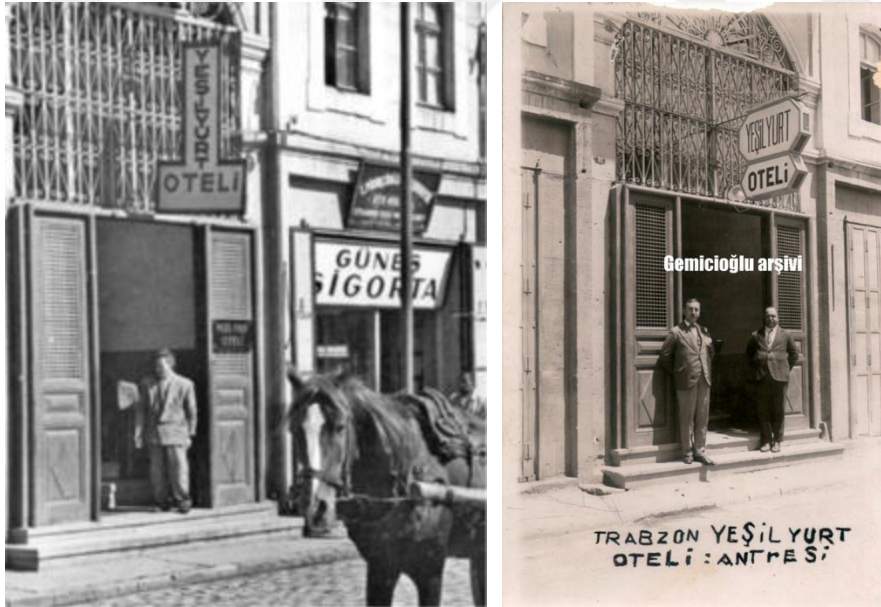
Şekil 68. Kuzey cephesi görünüşleri (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

Tablo 47. Eski Yeşilyurt otel yapısı kuzey cephesi yapısal değişim analizi

ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER		KUZEY CEPHESİ	
		Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
		1884-1940 Özgün Kat Planı	
	1940-1960	Bu dönemler içerisinde kuzey cephesine eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem	Bu dönemler içerisinde kuzey cephesinde kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır. Restitüsyon 2. Dönem
	1960-1980	 Restitüsyon 3. Dönem	 Restitüsyon 3. Dönem
	1980-1990	 Restitüsyon 4. Dönem	 Restitüsyon 4. Dönem
	2023	 2023 Rölöve Projesi	 2023 Rölöve Projesi
Lejant		 Eklemeler	 Kaldırmalar

- Güney Cephesi Yapısal Değişimler

Yeşilyurt otel yapısının güney cephesi yapının diğer cephe yüzeylerinden farklı olarak yüzünü meydan parkına dönmüş olması ile dikkat çekmektedir. Yapının özgün cephe çizimine bakıldığında ve geçmiş dönem fotoğrafları incelendiğinde zemin kat seviyesinin etrafı dışarı taşırılmış düzgün kesme taş malzeme ile düzenlenmiş 11 adet dükkân girişinin ve otel giriş kapısı bölümünün bulunduğu tespit edilmiştir. Birinci kata kadar uzanan giriş kapısının zemin kat yüzeyi ahşap doğramalı, 4 kanatlı ve camekanlıdır. Kapının birinci kat seviyesi ise dikdörtgen bir çerçeve içerisinde, kesme taş malzemeden yapılmış, basık yarım daire kemerli tepe penceresi şeklinde düzenlenmiştir. İç bükey ve dış bükey profilli taş kemerin oturduğu üzengi taşları basit düz silmelerden oluşan bir düzenlemeye sahiptir. Taş kemerin ortasında tek parçadan oluşan dikdörtgen formda kilit taşı mevcuttur. Dışa doğru taşırılmış olan kilit taşı iki bölümden oluşmaktadır. Üst taraftaki ilk bölümde basık daire formda bir çerçeve içerisinde Osmanlıca “1301” tarihi yer almaktadır. Kilit taşının ikinci bölümü olan alt tarafta ise iki yana doğru açılan yaprak motiflerinden oluşan bir bitkisel bezeme bulunmaktadır (Şekil 69).

Şekil 69. Eski Yeşilyurt oteli güney cephesi özgün giriş kapısı (M.R. Sümerkan fotoğraf arşivi; Gemicioğlu fotoğraf arşivi, 1930)

Güney cephesinin birinci ve ikinci kat seviyesi kuzey cephesinde olduğu gibi benzer şekilde düzenlenmiş olup birinci seviyede 18 ikinci seviyede ise 17 adet tek-ikiz ve üçüz pencereler şeklinde oluşturulmuşlardır. Pencereler diğer cephelerde olduğu gibi aynı yapısal özellikleri taşımaktadır ve yine bulundukları cephe yüzeyleri boyalıdır. İkinci kat seviyesinde birinci kattan farklı olarak ana giriş kapısının üstünde ve doğusunda birer balkon düzenlemesinin bulunduğu görülmektedir. Balkonların ön kısmında basit geometrik şekillerle düzenlenmiş balkon korkuluğu yer almaktadır. Balkonun metal döşemesi; alt kısmında bitkisel bezemeli metal konsol düzenlemeleri ve üst kısımda cephe yüzeyine bağlanmış metal halkalı zincirler ile sabitlenmiştir. Orta bölümde yer alan balkonun ikiz sivri kemerli bir kapıya sahip olduğu ve duvarının da kesme taş malzeme kullanılarak cephe yüzeyinden farklılaştığı görülmektedir. Doğuda bölümde yer alan balkonun ise bir adet dikdörtgen formlu ahşap doğramalı kapısı yer almaktadır (Şekil 70). Çatı kat seviyesine bakıldığında kuzey cephesi ile aynı düzenlemeye sahip olduğu görülmektedir. Tüm cephe hattı boyunca uzanan üzeri taş harpuştalı parapet duvarı bulunmakta ve üzerinde alaturka tipi kiremit kaplama malzemesinden yapılmış çatısı bulunmaktadır (Şekil 70). Güney cephesinin cephesinin tamamına bakıldığında kat araları yatayda iç bükey ve dış bükey profilli düz taş silmeler ile belirlenmiştir. Düşeyde ise mekanlar dışa taşıntılı düz dikey silmeler ile bölünmüştür. Yatay ve düşey silmelerin birleştiği noktalar dışa taşırılarak vurgulanmıştır.

Şekil 70. Eski Yeşilyurt oteli güney cephesi özgün balkon ve çatı düzeni (Gemicioğlu fotoğraf arşivi, M.R. Sümerkan fotoğraf arşivi, 1950)

Yapının güney cephesinin rölöve ve restitüsyon raporları incelendiğinde günümüze kadar geçen periyotta çeşitli müdahaleler gördüğü anlaşılmaktadır (Tablo 44). 1940-1960 yılları arasında bu duruma ilişkin herhangi bir değişim görülmemekle birlikte bundan sonraki dönemlere ilişkin değişimler detaylı olarak incelendiğinde;

- 1960-1980 yılları arasında güney cephesinde zemin kat seviyesinde bir değişim görülmemekle birlikte birinci kat seviyesinin batısındaki ikinci pencere, kapıya dönüştürülerek, önüne metal balkon elemanı eklenmiştir (Şekil 71). Ayrıca güney cephenin doğusunda ikinci ve üçüncü sıradaki dikey taş silmeler arasındaki bölümün, birinci ve ikinci kat seviyelerinde yer alan pencereler kaldırılmış, bu yüzeyler kapatılmış ve sıvanarak boyanmıştır. Yine aynı yönde dördüncü ve beşinci dikey silme arası bölümün ikinci kat seviyesinde yer alan ikili pencere bu dönemde birleştirilerek yatay dikdörtgen formda tek pencere doğraması şeklinde düzenlenmiştir. Çatı kat seviyesinde ise doğu tarafta yer alan çatı örtüsü kaldırılmış olup düzenlenen müstemilat ve teras bölümlerine ilişkin duvar, pencere, çatı, baca ve demir ferforje korkuluk eklenmiştir. Bununla birlikte çatı katına ulaşımı sağlayan merdiven bölümünün saç kaplama duvarı da teras bölümüne bu dönemde eklenmiştir (Şekil 72).

Şekil 71. Güney cephesi birinci kat seviyesi batısına eklenen balkon ve kapı düzenlemesi (M.R. Sümerkan fotoğraf arşivi)

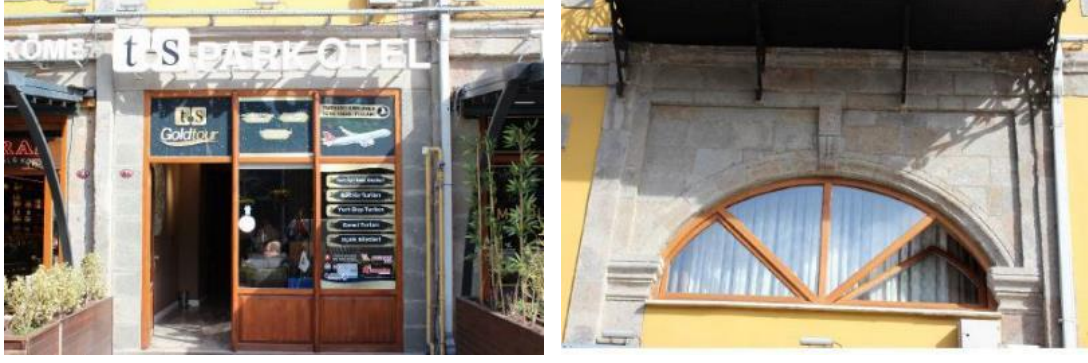
Şekil 72. Güney cephesinin 1960-1980 yılları arası görünüşü (M.R. Sümerkan fotoğraf arşivi, 1980)

- 1980-1990 yılları arasında güney cephesinin birinci kat seviyesinin batısındaki ikinci pencere önüne restitüsyon 3. dönemde eklenen metal balkon ve kapı elemanı kaldırılmış ayrıca güney cephenin doğusunda ikinci ve üçüncü sıradaki dikey taş silmeler arasındaki bölümün, birinci ve ikinci kat seviyelerinde yer alan kapatılmış pencereler bu dönemde tekrar açılmıştır. Yine aynı yönde dördüncü ve beşinci dikey silme arası bölümün ikinci kat seviyesinde yer alan birleştirilmiş ikili pencere bu dönemde özgün form ve boyutlarında yeniden düzenlenmiştir. Çatı kat seviyesinde ise doğu yönündeki müstemilat bölümüne ilişkin duvar, pencere; merdiven bölümüne ilişkin duvar ve batıda yönünde yer alan özgün çatı örtüsü kaldırılmıştır. Bu doğrultuda kaldırılan yapı elemanları yerine cephenin doğusunda düzenlenen restoran bölümüne ilişkin olarak duvar ve 3 tane pencere elemanı eklenmiştir. Cephenin orta ve batı bölümüne ise bu dönemde düzenlenen 4 tane otel odası mekanları doğrultusunda duvar ve ikiz pencereler eklenmiştir. Çatı katı seviyesi tüm cephe hattı boyunca ise yeni çatı örtüsü eklenmiştir (Şekil 73).

Şekil 73. Güney cephesi 1980-1990 yılları arası görünüşü (M.R. Sümerkan fotoğraf arşivi)

- Yapılan gözlemler ve rölöve raporunun incelenmesi sonucunda 1990 yılından günümüze gelinceye kadar güney cephesinde değişimlerin devam ettiği görülmektedir. Zemin kat seviyesinde dükkân girişlerinde bulunan katlanır metal kepenklerin kaldırıldığı ve yerine girişlerin lento kısımlarına metal taşıyıcılı açılır kapanır tente sistemlerinin eklendiği tespit edilmiştir. Tente sistemlerinin metal ayakları kesme taş duvar yüzeylerine bitişik şekilde zemine bağlanmaktadır. Zemin kat seviyesinde otelin özgün ana giriş kapısında yer alan dört kanatlı ve üçer tablalı düşey dikdörtgen ahşap kapı doğramalarının ve kapı doğraması üzerinde yer alan s profilli metal ferforje korkuluk düzenlemesinin kaldırıldığı belirlenmiştir. Özgün kapı doğraması ahşap camekanlı doğrama ile değiştirilmiş, özgün metal ferforje düzenlemesi yerine ise zemin kat ve birinci kat seviyeleri arasında yer alan taş silme devam ettirilerek alt kısmına betonarme lento, üst kısmına ise yüzeyi sıvalı parapet duvarı eklenmiş, parapetin üst kısmına ise dört bölümlü yarım yuvarlak formda muhdes ahşap pencere doğraması eklenmiştir (Şekil 74). Birinci ve ikinci katın doğusunda ise önceki dönemlerde tahrip edilen yatay silme bu dönemde eklenerek özgün görüntüsüne geri döndürülmüştür. Çatı kat seviyesinde ise doğu bölümünde bir önceki dönemde yer alan terasın ferforje korkulukları ve restoran bölümüne ait olan pencerelerin kaldırıldığı, yerine sürgülü kapı elemanının eklendiği görülmektedir. Cephe yüzeyinin batısında ise bu dönemde düzenlenen kafe bölümünün camekan duvar ve kapısının eklendiği tespit edilmiştir. Orta bölümde yer alan çatı fenerlerinin arasında kalan çatı örtüsüne de 2 adet pencere eklenmiştir.

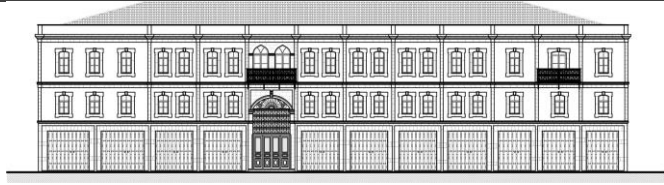
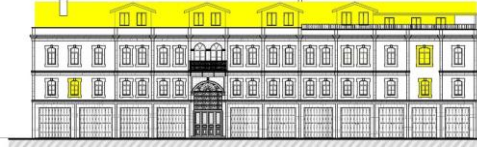
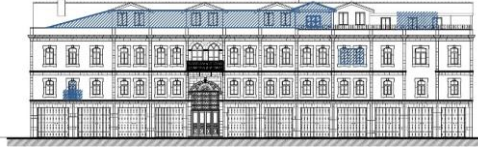
Şekil 74. Güney cephesi günümüz otel giriş kapısı (Zan Mimarlık, 2023)

- Tespit edilen bu değişimlere ek olarak diğer 3 cephe yüzeyinde olduğu gibi günümüzde güney cephesinin zemin kat yüzeyinde dükkanların isim tabelalarının yer aldığı; birinci, ikinci ve çatı kat duvarlarının “Trabzon Sarısı” ile boyandığı, cephe yüzeylerinde ise metal iniş boruları ve tesisat elemanları ile yapılmış düzenlemelerin mevcut olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 75).

Şekil 75. Güney cephesi günümüz görünüşleri (M. Türkköylü fotoğraf arşivi, 2023)

Tablo 48. Eski Yeşilyurt otel yapısı güney cephesi yapısal değişim analizi

		GÜNEY CEPHESİ	
ZAMANA BAĞLI YAPISAL DEĞİŞİMLER	1884-1940	Eklenen Yapı Elemanları	Kaldırılan Yapı Elemanları
			
	Özgün Kat Planı		
	1940-1960	Bu dönemler içerisinde güney cephesine eklenen bir yapı elemanı bulunmamaktadır.	Bu dönemler içerisinde güney cephesinde kaldırılan bir yapı elemanı bulunmamaktadır.
		Restitüsyon 2. Dönem	Restitüsyon 2. Dönem
1960-1980			
	Restitüsyon 3. Dönem	Restitüsyon 3. Dönem	
1980-1990			
	Restitüsyon 4. Dönem	Restitüsyon 4. Dönem	
2023			
	2023 Rölöve Projesi	2023 Rölöve Projesi	
Lejant		 Eklemeler	 Kaldırmalar

4. SONUÇLAR

Kültür varlığı tarihi yapılar toplumların gereksinimlerinin, yaşam biçimlerinin ve sanatsal değerlerinin yansımalarını okuyabildiğimiz belge niteliğindeki kanıtlardır. Kentsel dokunun da oluşmasında önemli etkileri olan bu yapılar zaman içinde gelişen toplumsal, çevresel ve ekonomik faaliyetler doğrultusunda ayakta kalabilmek amacıyla birtakım değişimlere maruz kalmaktadır. Bu değişimler ile hem farklı kültür katmanlarının izlerini barındırmakta hem de toplumların istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Varlığı çok eskilere dayanmakta olan konaklama yapıları da toplumların ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmış olup tarihsel süreçte değişim ve gelişim göstererek günümüz kentlerinin sosyokültürel, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliğine önemli katkılarda bulunmaktadır. Ülkemizde han, kervansaray ve ilk modern otel oluşumlarından meydana gelen konaklama yapılarından günümüze çok az sayıda örnek ulaşmaktadır. Mevcut olan tarihi otel yapılarının ise birçoğunun özgün işlevini yitirdiği ve tahrip olduğu gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda bu yapıların özgün işlev ve mimarileri ile korunabilmesi, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilirliğine olumlu katkısının yanında yapıya farklı zaman dilimlerinde yapılmış müdahale ve değişikliklerin daha net ortaya konulabilmesi açısından da önem taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışmada konaklama işlevini günümüzde sürdürebilmeyi başarmış olan otel yapı örneğinin iç mekân ve cephesinde zamanla meydana gelen değişimler incelenmektedir.

Trabzon kenti geçmişten günümüze İstanbul'un adeta doğudaki bir yansıması olmuş bir liman kenti olarak şehrin sosyokültürel, ekonomik ve ticari açılardan önemli bir merkez noktası olmuştur. Limana yakınlığı ile önemli bir konumda olan Atatürk Meydanı ise geçmişte olduğu gibi günümüzde de birçok ziyaretçiyi bünyesinde ağırlamış, tarihin her döneminde kentin odak noktası olmuştur. Bu nedenle Trabzon ili Atatürk Meydanı çalışma alanı olarak seçilmiş olup meydan içerisinde hem konaklama hem de yoğun ticari faaliyetleri ile özgün işlevini büyük ölçüde korumuş olan eski Yeşilyurt Oteli ele alınarak yapının zaman içerisinde geçirdiği işlevsel ve yapısal değişimlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda yapıda meydana gelen değişim ve müdahalelerin belirlenmesi için çalışma mekânsal analiz ana başlığı altında ikiye ayrılarak ele alınmaktadır.

1. Fonksiyonel (İşlevsel) Değişim Analizleri
2. Yapısal (Strüktürel) Değişim Analizleri

Belirlenen bu başlıklar altında yapıdaki değişimlerin analiz edilebilmesi için yapıya ilişkin rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarına ulaşılmış ve raporlarda yer alan çizimlerden yararlanılmıştır. Bununla birlikte yapının geçmiş zamanlarına ilişkin yazılı ve görsel kaynaklar yerinde tespit çalışmaları ile sentezlenerek değişimler çizimler üzerinde gösterilmiştir. Hazırlanan analiz tablolarından elde edilen bulgular ise değerlendirilerek aşağıda yer alan sonuçlar ortaya konulmaktadır.

○ TS Park Otel'i'nin (Eski Yeşilyurt Otel'i) mevcut kullanım durumu

TS Park Otel günümüzde hem konaklama hem de ticari faaliyetlerin bir arada yürütüldüğü karma işlevli bir konaklama yapısıdır. İki adet bodrum, zemin, birinci, ikinci ve çatı kat seviyelerine sahip olan yapının bodrum katında yer alan mekanlar zemin katta bulunan otel, lokanta ve kafe mekanlarının depo ve wc'leri olarak kullanılmaktadır. Zemin katta otelin resepsiyon alanı bulunmakla birlikte katta yer alan diğer mekanlardan ikisi kafe, üçü lokanta, biri eczane olarak geriye kalan mekanlar ise manav, kasap, market gibi farklı satış birimleri olarak kullanılmaktadır. Yapının birinci kat seviyesinin bir bölümü konaklama işlevi olarak kullanılırken diğer bölümlerden ilki zemin katta yer alan kafelerin devamı olarak kullanılmaktadır. Yapının güneybatısının günümüzde 318 ada 3 parsel olarak ayrılması nedeniyle bu bölüm ofis mekanları olarak işlevlendirilmiştir. İkinci kat seviyesi sadece konaklama işlevi üzerine ve 318 ada 3 parsel bölümünün ofis mekanları olarak kullanılmaktadır. Yapının çatı kat seviyesinde yer alan mekanların bir bölümü yine otelin konaklama ve restoranı olarak, 318 ada 3 parsel olarak ayrılmış bölüm ise günümüzde kafe işlevinde kullanılmaktadır.

○ TS Park Otel'i'nin (Eski Yeşilyurt Otel'i) korunma değeri

“ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi” nin tarihi yapıları kültür varlığı olarak değerlendirerek korunmaya değer olma şartları kapsamında ortaya koyduğu (özgünlük, bütünlük, tarihsellik, belgesellik, estetik ve sanatsal değer, teknik ve teknolojik değer, enderlik-teklilik, grup değeri, kullanım değeri, folklorik değer) değerler üzerinden ele alındığında TS Park Otel'i'nin konumu, mimari tasarımı, malzeme ve işçiliği bakımından özgünlük, estetik-sanatsal, teknik ve teknolojik değerlere sahip olduğu görülmektedir (ICOMOS Türkiye, 2013). Yapı Trabzon kentinde 19. Yüzyıl modern otel yapısı olarak varlığını özgün işleviyle sürdürebiliyor olması yönüyle ise tarihsel, belgesel ve kullanım değerlerine sahiptir. Buna ek olarak otel yapısı, Atatürk Meydanı'nda günümüzde hala ayakta olan ve meydanın tarihi dokusunu oluşturan yapılar ile bir arada bulunması nedeniyle

de bütünlük değeri taşımaktadır. Sonuç olarak TS Park Oteli taşıdığı değerler ile bir kültür varlığıdır ve tarihi dokusu korunarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır.

- TS Park Oteli'nin (Eski Yeşilyurt Oteli) iç mekân ve cephelerine yapılan müdahale ve değişiklikler

TS Park Oteli yapısı incelendiğinde yapının genel olarak özgün plan şemasında ve yapı elemanlarında müdahale ve değişimlerin olduğu görülmektedir. Çalışmada otel yapısında meydana gelen bu müdahale ve değişimleri tespit etmek amacıyla hazırlanmış olan mekânsal analiz tablolarının ana kurgusunu, yapının işlevsel ve yapısal özellikleri meydana getirmektedir. İşlevsel değişimlerin anlatıldığı tablolar, rölöve-restitüsyon raporlarında var olan kat planları ve kesitler kullanılarak hazırlanmış olup çizimler üzerinden değişen ve yeni eklenen mekanlar ortaya konulmuştur. Yapısal değişim tabloları ise raporlarda yer alan plan ve cephe çizimleri üzerinden hazırlanarak eklenen ve kaldırılan yapı elemanları tespit edilmiştir. Yapıda meydana gelen işlevsel değişim süreçlerinin genel değerlendirmesi yapıldığında;

Eklenen Mekanlar: Yapılan analizler doğrultusunda yapının otel bölümü haricinde tüm katlarda yer alan mekanlara bakıldığında çoğunlukla depo, wc, mutfak, oturma alanı, ofis ve restoran mekân eklentilerinin yapıldığı, otel bölümüne ise yönetim odası, lobi, depo, yatak odası ve banyo mekanlarının eklendiği görülmüştür.

Değişen Mekanlar: Yapılan analizler doğrultusunda zemin, birinci, ikinci ve çatı kat seviyelerinde değişimler görülmekle birlikte özellikle birinci katta işlevsel anlamda değişimin en fazla olduğu görülmüştür. Birinci kat seviyesinde geçmişte tamamen otel katı olarak kullanılmakta olan bu mekanların büyük bir bölümü günümüzde kafe ve ofis mekanları olarak kullanılmak üzere yeniden işlevlendirilmiştir.

Yapıdaki strüktürel değişim süreçlerinin genel değerlendirmesi yapıldığında;

Eklenen Yapı Elemanları: Yapılan analizler doğrultusunda yapının tüm kat seviyelerinde yer alan iç mekanlara genel olarak duvar, kapı, döşeme ve merdiven yapı elemanlarının eklendiği görülmektedir. Bu yapı elemanlarından döşemelerin zemin katta yer alan lokantaların oturma alanlarını düzenlemek için eklendiği, merdivenlerin ise kat seviyeleri arasındaki geçişin sağlanması için yeniden düzenlenerek yapıya eklendiği görülmektedir. Yapıya eklenen duvar ve kapı elemanlarına bakıldığında ise her kat seviyesinde bu elemanların eklendiği görülmekle birlikte özellikle özgün kullanımında herhangi bir mekânsal düzenleme bulunmayan çatı katına sonradan eklenen yeni mekanlar sonucunda en çok bu kat seviyesinde değişimin görüldüğü tespit edilmiştir. İkinci kat

seviyesinde yer alan otel odalarının içerisine ise sonradan eklenen banyo mekanları nedeniyle kapı ve duvar eklentilerinin olduğu görülmektedir. Yine yapılan analizler doğrultusunda yapının kuzey, güney, doğu ve batı cephelerine duvar, kapı, pencere, çatı, baca ve korkuluk yapı elemanlarının eklendiği özellikle bu yapı elemanlarının tamamının eklenen yeni mekanları ile düzenlenmiş olan çatı kat seviyesinde görüldüğü tespit edilmiştir.

Kaldırılan Yapı Elemanları: Yapılan analizler doğrultusunda yapının başta iki ana girişinde bulunan merdiven elemanı olmak üzere tüm kat seviyelerinde yer alan özgün merdivenler kaldırılmıştır. Bununla birlikte zemin katta bazı mekanlardaki duvar elemanlarının da tahrip edildiği görülmektedir. Bozulmaların en fazla görüldüğü birinci katta ise özellikle otelden kafeye dönüştürülen mekanlardaki yatak odalarının özgün duvar ve kapı elemanları kaldırılmıştır. İkinci kat seviyesinde yatak odalarının içerisine eklenen banyo mekanları nedeniyle odaların koridor yönünde genişletilmesi üzerine duvar ve kapı elemanlarının kaldırıldığı ve bazı odaların da süit olarak yeniden düzenlenmesi sonucunda duvar elemanlarının tahrip edildiği görülmektedir. Yine yapılan analizler doğrultusunda yapının kuzey, güney, doğu ve batı cephelerine bakıldığında doğu ve batı cephelerinin zemin kat seviyelerinin özgün pencerelerinin tahrip edildiği tespit edilmiştir. Kuzey ve güney cephesinde yer alan otelin özgün ana giriş kapıları ile kuzey cephesinin zemin kat seviyesinde yer alan bazı ticari mekanların kapı elemanları da kaldırılmıştır. Bununla birlikte çatı kat seviyesine yapılan mekânsal düzenleme doğrultusunda çatı elemanın kaldırıldığı görülmektedir.

- TS Park Otel'i'nin (Eski Yeşilyurt Otel'i) restorasyon raporu ve müdahale kararları

Tarihi yapılar ait oldukları toplumların sosyokültürel ve ekonomik yapısını yansıtmakla birlikte bulundukları dönemin mimarisindeki estetik anlayış ve teknik özellikleri de günümüze ulaştırmaktadırlar. Bu yönüyle geçmiş tarihi dokunun okunmasına ve yorumlanmasına olanak tanıyan bu yapıların doğru bir şekilde korunarak gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bu noktada yapıya ilişkin alınacak olan restorasyon kararları ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşların ortaya koyduğu bilimsel yaklaşımlar çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Çalışma kapsamında ise restorasyonuna karar verilen TS Park Otel'i'nin Zan Mimarlık tarafından ele alındığı bilinmekte olup raporda müdahale kararlarının yalnızca otel bölümüne ilişkin verildiği ve diğer ticari mekanların kapsam dışında tutulduğu belirtilmektedir. Ayrıca restorasyon raporunda, yapının özgün işlev ve mimari karakteri ile bir bütün olarak korunarak çağdaş yaşam standartlarına uygun bir şekilde sağlamlaştırılıp onarılmasının amaçlandığı yer almaktadır.

Bu bilgiler ışığında “ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi” nde yer alan müdahale ilkeleri, restorasyon raporundaki genel müdahale kararları ile aşağıdaki tablo 49 üzerinden karşılaştırılarak aktarılmaktadır (ICOMOS Türkiye, 2013).

Tablo 49. TS Park Otel yapısının restorasyonuna ilişkin genel müdahale kararları

Koruma Ölçeği	Yapıların Korunmasına İlişkin İlkeler	Restorasyon Raporunda Yer Alan Müdahale Türü
-Özgün strüktürel yapı karakteri, plan şeması ve cepheler, özgün mimari elemanlar korunacaktır.	“Koruma müdahalelerinde özgün niteliklerin korunması ve en az müdahale esastır...” (ICOMOS Türkiye, 2013, s. 7). “Müdahaleler, daha sonra gerçekleştirilecek araştırma ve çalışmaları yanıltmamalı, özgün yapıya olabildiğinde zarar vermeden kaldırılabilir ve/veya yenilenebilir tekniklerle yapılmalıdır.” (ICOMOS Türkiye, 2013, s. 6).	-Mevcut mekanlarda sağlıklaştırma yapılabilir. Ancak bu nedenle yapılacak çalışmalar restorasyon kurallarına uygun ve minimum olmalıdır. -Gereken yerlerde strüktürel sağlamlaştırma yapılmalıdır. -İhtiyaç gereği yapılan eklemeler geri dönüşümü olan elemanlar olmalıdır. (Kaldırılabilir, portatif, hafif ve esnek elemanlar tercih edilmelidir.)
SONUÇ: “ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi” nde yer alan ilkeler ile restorasyon raporunda yer alan müdahale yaklaşımları karşılaştırıldığında birbiri ile örtüştüğü sonucuna varılmaktadır. Alınan kararlar doğrultusunda, yapının restorasyonunda; müdahale ölçeği olarak “bakım ve basit onarım”, müdahale yaklaşımı olarak “sağlıklaştırma”, müdahale yöntemi olarak ise “koruma ve sağlamlaştırma” tercih edilmiştir.		

- TS Park Oteli (Eski Yeşilyurt Oteli) mimari mirasın sürdürülebilirliği kapsamında değerlendirildiğinde,

Sürdürülebilirlik kavramının geniş içerik ve ilkeleri göz önünde bulundurulmakla birlikte, bu çalışmada eski Yeşilyurt Oteli, tarihsel süreci ve mimari dokusuyla günümüzde varlığını koruması ve Atatürk Meydanı’nda kentliler tarafından hâlen deneyimlenebilir olması yönüyle taşıdığı miras değeri kapsamında ele alınmış; kavram, yapının tarihî dokusunun sürdürülebilirliği bağlamında sınırlandırılarak değerlendirilmiştir. Belirlenen bu kavramsal çerçeve doğrultusunda, eski Yeşilyurt Oteli’nin tarihî dokusunun korunarak kullanımı; mimari mirasın çevresel, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik başlıkları altında değerlendirilmiştir. Tarihi otel yapısının, zaman içerisinde çeşitli müdahalelere maruz kalmasına karşın varlığını 1880’li yıllardan beri sürdürmesi ve günümüzde kent yaşamına bütünleşmiş biçimde kullanılmaya devam etmesi hem mevcut yapı stoğunun korunması hem de Atatürk Meydanı’nın tarihî doku sürekliliğinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bu durum, yapıların yeniden inşası yerine korunarak kullanılması yoluyla enerji tüketiminin ve doğal kaynak kullanımının azaltılmasına katkı sağlaması

bakımından çevresel sürdürülebilirlik; kent belleğinin sürekliliği ve toplumsal yaşama katkısı açısından ise sosyokültürel sürdürülebilirlik kapsamında olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Tarihi otel yapısı, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yalnızca konaklama işleviyle sınırlı kalmayarak kafe, restoran ve satış birimleri gibi çeşitli ticari faaliyetleri bünyesinde barındıran çok katmanlı bir kullanım yapısına sahiptir. Yapının hem tarihî bir nitelik taşıması hem de çok işlevli bir kullanıma sahip olması, kent kullanıcılarının farklı taleplerini karşılamasının yanı sıra, kenti ziyaret eden turistler için de önemli bir çekim noktası oluşturmaktadır. Bununla birlikte, yapının korunarak varlığını sürdürmesi sayesinde Atatürk Meydanı içerisinde yeni bir yapı inşa edilmesinin önüne geçilmiş; böylece oluşabilecek yapım ve altyapı maliyetleri engellenerek ekonomik sürdürülebilirlik açısından olumlu bir yaklaşım ortaya konulmuştur.

- Yapılan incelemeler doğrultusunda çalışmadaki varsayımlar üzerinden genel bir değerlendirme yapıldığında aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Yapıya ilişkin mevcut müdahaleler hazırlanan analiz tabloları üzerinden değerlendirildiğinde; bodrum, zemin, birinci ve ikinci kat seviyeleri için 1990 yılından sonrası, çatı kat seviyesi için ise 1980-1990 yılları arasında önemli dönüşümlerin meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu dönüşümler sonucunda yapının plan şemasında büyük ölçüde değişikliklerin meydana geldiği ve daha az korunabildiği sonucuna varılmıştır. Diğer bir taraftan yapıya farklı zaman dilimlerinde yapılan birçok müdahale ve değişikliğe rağmen geçmişte olduğu gibi günümüzde de hem konaklama hem de ticarethane işlevlerinde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, yapının özellikle tarihi cephe dokusunun büyük ölçüde korunduğu, Atatürk Meydanı'na hakimiyet kuran formu ve konumuyla da Trabzon kenti için tarihi, kültürel ve estetik açılardan kültürel miras değeri olmaya devam ettiği saptanmıştır. Bu doğrultuda “Kent meydanında bulunan tarihi eski Yeşilyurt Otelı'nin ana işlevinin ve kültürel miras değerinin büyük ölçüde, mekânsal özelliklerinin ise daha az korunabildiği ön görülmektedir.” varsayımı doğrulanmaktadır.

Yapı geçmişte olduğu gibi günümüzde de zemin katları ticari üst katları ise konaklama işlevinde kullanılmakta olan çok katmanlı bir kullanım özelliğine sahiptir. Yapıda yer alan konaklama ve ticari işlevlerinin günümüzde hala sürdürülebiliyor olması yapının ayakta olmasına olumlu bir katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte otelin özellikle birinci katının yapılan müdahaleler doğrultusunda büyük bir bölümünün kafe olarak yeniden işlevlendirilmesiyle kentlinin kullanımına açıldığı bilinmektedir. Yapının zemin katlarında

yer alan kafe mekanlarının günümüzde müdahale görerek üst kata doğru devam ettirilmiş olması, yapının özellikle birinci katının konaklama işlevi dışında da kentliler tarafından deneyimlenmesini sağlayarak daha dinamik bir şekilde kullanılmasına neden olmuştur. Yapılan gözlemler sonucunda da yapıda yer alan ticarethanelerin mekân ölçeğinde gelişmesi sonucunda daha fazla tercih edilmeye başlandığı bu yönüyle de kullanımı açısından özellikle birinci kat seviyesinde yer alan konaklama işlevinin önüne geçtiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda “Temel kurgusunda kullanımına konaklama ve ticaret olarak başlayan yapının işlevinin bütüncül olarak korunduğu fakat günümüzde yapıda yer alan ticarethanelerin mekansal olarak gelişmesi sonucunda otel işlevinin önüne geçtiği ön görülmektedir.” varsayımı doğrulanmaktadır.

Eski Yeşilyurt Otel yapısının zaman içerisinde görülen teknolojik gelişmeler ve bu doğrultuda değişen yaşam biçimleri nedeniyle günümüz konfor ve kullanım koşullarını karşılayabilmek adına bazı müdahaleler gördüğü tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, yapının birinci katının bir bölümü kafeye dönüştürülmüş, günümüzde de konaklama katı olarak kullanılan ikinci kat seviyesindeki yatak odalarına günümüz otel standartlarında yer aldığı biçimde banyo/tuvalet mekanları eklenmiş, çatı kat seviyesine ise sonradan eklenen otel odaları ve mutfak/restoran ile kullanıcı ihtiyacına yönelik mekânsal yeterliliğin sağlanmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda “Gelişen teknoloji ve değişen yaşam biçimleri nedeniyle yapıda meydana gelen mekansal gereksinimlerin karşılanması noktasında gerçekleştirilen müdahaleler ile mekansal yeterliliğin sağlandığı ön görülmektedir.” varsayımı doğrulanmaktadır. Yapılan tüm bu müdahalelerin özellikle yapıda ana duvarların yıkılması, eklemelerle yeni mekanlar yaratılması gibi mekânsal kurgu ve hacim boyutlarını etkileyerek yapının dokusunun bozulmasına neden olmuştur. Bu açıdan bakıldığında yapıda mekânsal olarak büyük ölçüde değişimlerin meydana geldiği ve daha az korunabildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda yapılan bu değişiklikler otelin tarihi dokusuna yapılan olumsuz müdahalelerdir ve yapının eski düzenine geri dönüştürülmesini güçleştiren etkenlerdir. Bu doğrultuda “Yapının özellikle mutfak, banyo/tuvalet gibi ıslak hacim mekanları ve yeni mekân düzenlemelerinin yapının tarihi dokusunu bozduğu ön görülmektedir.” varsayımı doğrulanmaktadır.

Bu çalışmada, Trabzon kent meydanında yer alan tarihi otel yapısında zaman içerisinde gerçekleşen işlevsel ve yapısal değişimler incelenmiştir. Elde edilen bulgularla birlikte yapıya konaklama işlevi dışında eklenen mekânlar ve kullanım amacına bağlı olarak görülen değişimler sonucunda yapının çok katmanlı ve dinamik bir karakter kazandığı

görülmektedir. Özellikle iç mekânda yapılan müdahaleler, yapının özgün dokusunun ve tarihi atmosferinin cepheye kıyasla büyük ölçüde kaybolmasına neden olmuştur. Bununla birlikte, yapının uzun yıllar ayakta kalması ve özgün otel işlevini sürdürebilmesi, ona önemli bir kültürel miras değeri kazandırmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu yapının hem mimari hem de tarihsel açıdan korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gerekliliği öne çıkmaktadır. Yapılan genel değerlendirmeler doğrultusunda, bir sonraki bölümde yapının korunmasına ve sürdürülebilmesine yönelik öneriler sunulmaktadır.

5. ÖNERİLER

Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmeler doğrultusunda çalışmaya ilişkin aşağıdaki öneriler ortaya konulmaktadır.

-Günümüzde kısmen veya tamamen işlevini sürdürebilmeyi başarmış konaklama yapılarının sayısındaki azlık göz önünde bulundurulduğunda, en azından varlığını devam ettirebilen yapıların taşıdığı kültürel değer dikkate alınabilir, bu yapıların düzenli bakım ve onarımları yapıp korunarak gelecek kuşaklara aktarılması sağlanabilir.

-Tarihi otel yapısına yönelik tüm müdahale kararları, ulusal ve uluslararası kurumların belirlediği ilke ve yöntemler doğrultusunda alınmasının uygun olacağı düşünülebilir. Müdahalelerin, yapının özgün mimari özelliklerine ve yapım tekniğine saygı göstererek, mümkün olduğunca sınırlı tutulması; gelecek nesillerin yapının özgün niteliklerini okuyabilmesi için taşıdığı izlerin korunmasına özen gösterilmesinin yerinde olacağı söylenebilir. Bu doğrultuda, iç mekânda ve cephede yapılacak herhangi bir müdahale sırasında yapıya yeni eklenen malzemelerin eski-yeni uyumu gözetilecek şekilde seçilmesi ve mevcut özgün malzeme dokusunun öne çıkarılmasının uygun olacağı değerlendirilebilir.

-Kültürel miras niteliğindeki mimari miras yapılarının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla topluma bir sorumluluk bilinci aşılanmasının yararlı olabileceği düşünülebilir; bu doğrultuda, koruma eğitimi kapsamında yapı sahipleri ve kullanıcılarına yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yürütülmesinin uygun olacağı değerlendirilebilir. Mimari mirasın korunmasının önemi, yalnızca uzmanların değil, içinde bulunduğumuz toplumdaki tüm kesimlerinin ortak sorumluluğu olarak benimsenmesinin yerinde olacağı söylenebilir.

-Otel yapısı, Trabzon kentinde tarihi dokusunun oluşmasında önemli bir nokta olan Atatürk Meydanı'nda yer almaktadır. Bu doğrultuda yapının bu tarihi kent meydanında konumlanmış olması, turizm açısından da önemini artırmaktadır. Farklı kültürel izleri bünyesinde barındıran ve adeta bir müze niteliği taşıyan bu otel yapısının, özellikle daha az müdahale görmüş bölümlerinin müze işleviyle ziyaretçilere açılması, yapının kültür turizmine kazandırılmasını sağlayarak tanınırlığını artırabilir.

-Eski Yeşilyurt Oteli yapısına ilişkin yeni çalışmaların yapılması, hem yapının kültürel miras değeri olarak korunarak daha fazla tanınmasına hem de benzer yapılar için örnek teşkil etmesi için önemlidir. Çalışma kapsamında kullanılan mekânsal analiz tablolarının, benzer

yapıların iç mekanlarının analiz edilebilmesi noktasında ele alınıp literatüre kazandırılarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmanın özellikle Trabzon kent meydanında yer alan bu ve benzeri tarihi yapıların belgelenmesi ve korunarak yaşatılmasına yönelik gelecekte ortaya konulabilecek araştırmalara için de önemli bir adım niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. (2007). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon* (4. baskı). İstanbul: Yem Yayınları.
- Akat, A. (2022). Trabzon'da Müzik. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi kültür ve medeniyet içinde* (2. cilt, s. 355-392). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Akbıyık, N. (2013). *Tarihi Çevrede Yeni Yapı Olgusu ve Bağlam İlişkisinin Güncel Uygulamalar Üzerinden İrdelenmesi*. İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aksoy, Ö. K. (2005). *Kentsel Mekanların Kullanımında Davranış Örüntülerinin Etkileri Trabzon Atatürk Alanı (Belediye Meydanı) Örneği*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aktürk, İ. (2023). Trabzon Emir Mehmet Türbesi'nin Mimari Yapısının İncelenmesi ve Koruma Yönelik Değerlendirilmesi. *NEU Journal of Faculty of Architecture (NEU-JFA)*, 5(2). 83-91.
- Ala, E. (2011). *Kavakmeydan Gözü Gözümdü*. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Albayrak, H. (1987). *Tarih İçinde Trabzon Lisesi*. Trabzon: Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği Yayınları.
- Albayrak, H. (1998). *Trabzon İskender Paşa Külliyesi*. Trabzon: Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları.
- Albayrak, H. (2008a). *Trabzon Milli Eğitim Tarihi*. Trabzon: Trabzon Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları.
- Albayrak, H. (2008b). *Tarih İçinde Trabzon Valileri (1461-2007)*. Trabzon: Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Alsaç, D. (2008). *Otel Sınıflandırma Sistemlerinin İncelenmesi, Türkiye'deki Beş Yıldızlı Oteller Ölçeğinde Standartların Sorgulanması, İzmir Crowne Plaza Örneği*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Arabacıoğlu, F. P., & Aydemir, I. (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. *Megaron*, 2 (4), 204-212.
- Aras, A. (2020). On Sustainability of Religious Buildings Ending Usage: Bursa Isabey Mosque. In H. A. Nia (Ed.), *New Approaches in Contemporary Architecture and Urbanism*, (168-176). Cinius Yayınları.
- Arrianus. (2005). *Arrianus'un Karadeniz Seyahati (Arriani Periplus Ponti Euxini)*. (M. Arslan, Çev.). İstanbul: Odin Yayıncılık.

- Aslanoğlu, İ. (2002). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*. Ankara: TC. Ziraat Bankası Arşiv Yayınları.
- Aydemir, Ş., Erkonak Aydemir, S., Beyazlı, D., Ökten, N., Öksüz, A. M., Sancar, C., Özyaba, M., & Aydın Türk, Y. (2004). *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı*. Trabzon: Akademi Kitabevi.
- Babul, E. (2021). 19. Yüzyıl Savunma Yapıları: Trabzon Tabyaları Üzerine Bir İnceleme. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 215-247.
- Bahadır, B. (2020). *Tarihi Çevre ile Yeni Yapı Etkileşimi Üzerinden Sürdürülebilirlik*. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Balım, P. (2005). *Ankara'daki Otellerin Gelişimi ve Değişimi*. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Baslo, M. (1998). *Tarih Boyunca Galata-Beyoğlu Kurgusunun Gelişimi ve XIX. Yüzyıl Otellerinin Bu Gelişime Etkileri*. Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Başkaya, M. (2022, Eylül 4). *Eski Trabzon'a Dair*. TAKA Gazetesi. 5 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.takagazete.com.tr/eski-trabzona-dair> adresinden alınmıştır.
- Bayram, Ş., & Elmalı Şen, D. (2024). Cami ve Kentsel Açık Alan İlişkisinin Geçirgenlik Bağlamında İrdelenmesi: Trabzon Gülbahar Hatun Camii, *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 184-205.
- Bıjışkyan, P. M. (1998). *Pontus Tarihi Tarihin Horona Durduğu Yer Karadeniz*. İstanbul: Çivi Yazıları.
- Bilgen, H. (1985). Ankara'da Günlük Yaşam 1928-38. *Mimarlık Dergisi*, (2-3), 18.
- Bilici, F. (2007). XIX. Yüzyılın Başında Trabzon'daki Fransız Konsolosluğu: Paris'in Asya Kapısı. *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 3(3), 35-48.
- Birinci, G. (2025, Temmuz 4). *Gazipaşa Caddesi için Trabzon'da Tarih Yok Oldu: Şems Oteli!* Günebakış Gazetesi. 18 Temmuz 2025 tarihinde <https://www.gunebakis.com.tr/haber/25428147/gazipasa-caddesi-icin-trabzonda-koklu-bir-tarih-yok-oldu-sems-oteli> adresinden alınmıştır.
- Bölükbaşı, A. (2006). *Anılarda Trabzon*. Trabzon: Serander Yayınları.
- Bryer, A., & Winfield, D. (1985). *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontus*. Washington, DC: Dumbarton Oaks Research Library and Collection.
- Candaş, N. (2002). *Tarihi Çevre Korumada Yaklaşımlar ve Teknikler Örnekleme: Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

- Chiu, R. L. H. (2004). Socio-Cultural Sustainability of Housing: A Conceptual Exploration. *Housing, Theory and Society*, 21 (2), 65–76.
- Çapa, M. & Çiçek, R. (2004). *Yirminci Yüzyıl Başlarında Trabzon'da Yaşam*. Trabzon: Serander Yayınları.
- Çelebi, A. G., & Tuna, A. (2022). Tarihi Çevrelerde Yaşanan Mekânsal Değişim: Battalgazi (Eski Malatya) Tarihi Kent Merkezi Örneği. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 18(2), 353-372.
- Çelebi, E. (1999). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. (Haz.: Y. Dağlı, S. A. Kahraman, Z. Kurşun), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çelebi, E., (2011). *Seyahat-Namesi'nden Seçmeler*. (Haz.: N. Atsız), Ankara: Ötüken Yayınları.
- Çelebi, M. E. (2011). Galata ve Pera'da Otel Yapılarının Gelişimi (1840-1914). *Sigma*, 3, 300-307.
- Çetin, E. (2018). 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde Otel ve Misafirhanelere Dair Düzenlemeler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 1-14.
- Çiçek, Ü. (2006). *İzmir Konaklama Yapıları ve Tarihsel Gelişimi*. İzmir: İTO Yayınları.
- Çilli, Ö. (2009). *Tanzimat Sonrası Osmanlı Otel Mimarisi ve Pera Palas*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Demirkaya, F. Ü., & Kırıcı, O. (2020). Memleketini Anlatan Seyyahlar: Trabzonlu Seyyahların Metinlerinde Trabzon. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (43), 435-466.
- Demir, M. (2024). *Bir Şehrin ve Bir Devrin Tanığı Olarak İstanbul Pera Palas Oteli (1893-1923)*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, Tokat.
- Deyrolle, T. (1869). *1869'da Trabzon'dan Erzurum'a*. (R. E. Koçu, Çev.). İstanbul: Çığır Kitabevi.
- Dikmen, Ç. B., & Toruk, F. (2016). Sosyal ve Kültürel Sürdürülebilirlik Kapsamında Sivrihisar Evlerinin Korunmasına Yönelik Öneriler. *İdil Dergisi*, 5(22), 713-733.
- Doğan, F. (2016). *Tarihsel Süreç İçerisindeki Kültürel Değişimin Fiziksel ve Algısal Değişim Bağlamında İrdelenmesi: Trabzon Kent Meydanları Örneği*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Doğan, F., Kalın, A., & Özbilen, A. (2018). Tarihsel Süreç İçerisindeki Kültürel ve Fiziksel Değişim Üzerine Bir Araştırma: Trabzon Taksim Meydanı Örneği. *Megaron Dergisi* 13(4), 679-695.

- Doratli, N., Hoskara, S. O., & Fasli, M. (2004). An Analytical Methodology for Revitalization Strategies in Historic Urban Quarters: A Case Study of the Walled City of Nicosia, North Cyprus. *Cities*, 21(4), 329-348.
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Elementary Education Online*, 13(2), 425-442.
- Duhani, S. N. (1984). *Eski İnsanlar Eski Evler*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.
- Düzenli, E. (2009). *Cumhuriyet Dönemi'nde (1923–1960) Modernite Düşüncesinin Mekânsal Kuruluşu: Merkez-Periferi Dinamikleri Bağlamında Trabzon Örneği*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon.
- Düzenli, E. (2010). Cumhuriyeti Trabzon'da inşa etmek: Trabzon Belediye Meclisi Zabıtnamelerinde “Meydan”, “Anıt”, “Müze” ve “Sinema” tartışmaları (1931-1958). Ö. İ. Tuluk & H. İ. Düzenli (Eds.), *Trabzon kent mirası yer-yapı-hafıza içinde* (s. 265-288). İstanbul: Klasik Yayınları.
- Düzenli, H. İ. (2008). Sedat Çetintaş Trabzon'da, Yıl 1937. *Arredamento Mimarlık*, 232, 98-105.
- Ekinci, O. (2003). Meslek Mirası'yla Kol Kola Bir Mimarlık İçin..., *Mimarist Dergisi*, 10, 55-60.
- Eldem, N. (1992). Tarih Bilinci ve Çağdaş Kişilik. *Arredamento Dekorasyon Dergisi*, 100–101.
- Elliott, A. J. (1994). *An Introduction to Sustainable Development, The Developing World*, London: Routledge.
- Emir, O. (2022). İlk ve orta çağlarda Trabzon. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi siyasi tarih içinde* (1.cilt, s. 13–34). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Engin, H. E. (2002). *Tarihi Trabzon Kent İçi Hanlarının Analizi ve Yeni İşlev Önerileri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Erbil, Y. (1996). *Tarihi Çevrenin Koruma ve Kullanımında Farklı Müdahale Örnekleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Erginoğlu, İ. K. (1996). *Tarihi Çevrede Yeni Yapı Tasarımı*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erol, F. (2021, Haziran 18). *Trabzon'un İlk Millet Bahçesi!* TAKA Gazetesi. 18 Temmuz 2025 tarihinde <https://www.takagazete.com.tr/trabzonun-ilk-millet-bahcesi> adresinden alınmıştır.

- Erol, F. (2022, Şubat 1). *Güzelhisar*. TAKA Gazetesi. 27 Haziran 2025 tarihinde <https://www.takagazete.com.tr/guzelhisar> adresinden alınmıştır.
- Erol, F. (2023a, Ocak 31). *Trabzon'un Hanları Ne Oldu?* TAKA Gazetesi. 17 Haziran 2025 tarihinde <https://www.takagazete.com.tr/trabzonun-hanlari-ne-oldu> adresinden alınmıştır.
- Erol, F. (2023b). *Arşivdeki Trabzon*. Trabzon: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınevi.
- Erşan, R. R., & Demirarslan, D. (2020). Tarihi Yapılarda Sürdürülebilirlik İlkesi Bağlamında Eskişehir Odunpazarı Evleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 187-213.
- Ertuğrul, A. (2009). XIX. Yüzyılda Osmanlı'da Ortaya Çıkan Farklı Yapı Tipleri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (13), 293-312.
- Eyüboğlu, H., & Büyükçam, S. F. (2022). Sosyal Sürdürülebilirliğin Yeniden İşlevlendirilen Tarihi Yapılar Üzerinden Okunması: Samsun Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(4), 728-739.
- Faiz Büyükçam, S. (2021). Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliğinde Bir Yaklaşım Olarak Yeniden Kullanım: Samsun Taşhan. *Journal of International Social Research*, 14(77), 569-579.
- Fallmerayer, J. P. (2002). *Doğu'dan Fragmanlar* (H. Salihoğlu, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Gedik, G. S. (2015). *Tarihi Çevrelerin Sürdürülebilir Yeniden Canlandırılmasında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Bursa, Hanlar Bölgesi Örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gemicioğlu Arşivi. (1930). Kişisel Fotoğraf Arşivi.
- Goloğlu, M. (2013). *Trabzon Tarihi Fetihden Kurtuluşa Kadar*. Trabzon: Serander Yayınları.
- Goodland, R. (1995). The Concept of Enviromental Sustainability. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 26, 1-24.
- Güleç Korumaz, S. A. (2015). *Kültürel Miras Yönetiminde Karar Destek Sistemlerinin Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi*. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- Güner, R. (2021). Sürdürülebilirlik Bağlamında Şile Kent Dokusu Analizi: Camcı ve Çavuş Ahmet Camii Sokak Örnekleri. *KAPU Trakya Mimarlık ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 18-32.
- Güneş, S. (2021). *Tarihi Yapıların Sürdürülebilirliği Açısından Yeniden İşlevlendirme Projeleri Üzerine, İstanbul Kadıköy Bölgesi Örnekleri*. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

- Güvenç, B. (2002). *İnsan ve Kültür* (9. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hasol, D. (1988). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Horuloğlu, Ş. (1983). *Trabzon ve Çevresinin Tarihi Eserleri*. Ankara: Er Ofset Matbaacılık.
- ICOMOS Türkiye. (1999). ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü.
- ICOMOS Türkiye. (2002). ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü (Z. Ahunbay, Çev.)
- ICOMOS. (2006). Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler (Z. Ahunbay, Çev.).
- ICOMOS Türkiye. (2013). Mimari Mirası Koruma Bildirgesi.
- ICOMOS Türkiye. (2014). Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi ile İlgili Valetta İlkeleri (Z. Ahunbay, Çev.).
- ICOMOS Türkiye. (2015). ICOMOS Tüzüğü (E. Durusoy, Çev.).
- ICOMOS. (2017). Endüstri mirası sitleri, yapıları, alanları ve peyzajlarının korunması için ICOMOS-TICCIH ortak ilkeleri “Dublin İlkeleri” (Z. Ahunbay, Çev.).
- İçigen, E., & Yılmaz, G. (2019). Osmanlı Döneminde 1840-1923 Yılları Arasında Modern Anlamda Otel İşletmelerinin Gelişimi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(3), 257-258.
- İçigen, E., & Yılmaz, G. (2023). Galata ve Pera Bölgesinde Otel İşletmeleri (1840-1895). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(2), 69-82.
- İnan, K. (2022). Trabzon’da Sosyal ve İktisadi Hayat (17. Yüzyıl). H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi siyasi tarih içinde* (1. Cilt., s. 109-156). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Johnson, B., & Lundvall, B.-Å. (2013). Are There Alternatives To Growth Pessimism? Reflections On How İnnovation Strategies May Contribute To Sustainable Development. *2nd Lundvall Symposium, Conference Presentation, Denmark*.
- Kahraman, A. (1995). *Osmanlı Devleti’nde Spor*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kantarıcı, H. (2011). *Babamın Veresiye Defteri Moloz*. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Kapubağlı, S. (2004). *Tarihi Çevrede Yeni Yapılaşma ve İstanbul Örneğinde İnfill Uygulamaların Değerlendirilmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karaçavuş, A. (2011). Toplumsal Mekânın Merkezinin Değişimi Üzerine Bir İnceleme: XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Trabzon’da Geleneksel Yaşamın Hükümsüzleşmesi. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 10(10), 71-99.

- Karakaş, B. K., & Atalay, N. G. (2023). Toplumsal Mekânın Yeniden Üretimi: Trabzon Kavak Meydanı ve Hüseyin Avni Aker Stadyumu. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 13(1), 28-50.
- Karakul, Ö. (2019). Kuram ve Uygulamada Tarihi Çevre Korumaya Bütüncül Bir Yaklaşım. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8 (1), 61-78.
- Kardeş, O. N. (2006). *Eski Fotoğraflarda Trabzon*. Trabzon: KTÜ Matbaası.
- Karpuz, H. (2018). *Trabzon Merkez ve İlçelerindeki Önemli Tarihi Yapılar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Karpuz, H. (2022). Trabzon ve çevresinin mimari mirası. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnanc (Eds.), *Trabzon tarihi siyasi tarih içinde* (1. Cilt, s. 327–354). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Karpuz, H., & Sümerkan, M. R. (2016). Trabzon’da Dini Eğitimin Mekâna Yansıması Medreseler. *I. Uluslararası Geçmişten Günümüze Trabzon’da Dini Hayat Sempozyumu Bildiriler Kitabı II içinde*, 1059-1065.
- Kayın, E. (1998). *Historical Evolution of Hostelry Buildings with Particular Reference to Those Within The Inner-City of İzmir From The 17th to The First Quarter of The 20th Centuries. [17. Yüzyıl ile 20. Yüzyılın İlk Çeyreği Arasındaki İzmir Kent İçi Konaklama Yapıları Özelinde Konaklama Yapılarının Tarihsel Evrimi]*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İzmir.
- Kayın, E. (2000). *İzmir Oteller Tarihi*, İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kayın, E. (2010). Tarihsel ve Yaşamsal Kesişmeler: Basmane Oteller Bölgesi. *İzmir Dergisi*, 2(7), 40-42.
- Keleşoğlu, İ. E. (2021, Eylül 28). *Trabzon’un Bin Yıllık Kalbi Kavak Meydan “meydanü’l-kabak”*. Vira Trabzon. 5 Mayıs 2025 tarihinde <https://viratrabzon.com/yazar/ibrahimekremkelesoglu/konu/trabzonun-bin-yillik-kalbi-kavak-meydan-meydanul-kabak/> adresinden alınmıştır.
- Koçan, N. (2011). Tarihi Mekanlarda Kültürel Dönüşüm: Uşak Tren Garı Örneği. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11(2), 130-137.
- Kohler N. (1999). The Relevance of the Green Building Challenge: An Observer’s Perspective, *Building Research & Information*, 27(4-5), 309-320.
- Kuban, D. (1970). Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar. *Vakıflar Dergisi*, 8, 342-343.
- Kuban, N., & Kâhya, Y. (2016). Mimari Mirasın Korunmasında Uygulama Elemanlarının Yetiştirilmesine Yönelik Yaygın Eğitim Uygulamaları. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 33(1), 147-167.
- Kuleli, E. (1998). *Özgün İşlevini Sürdüremeyen Anıtların Yeniden Kullanım Sorunları*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

- Kurak Açııcı, F. (2009). Kişisel Fotoğraf Arşivi.
- Kurak Açııcı, F. (2017). Trabzon Türk Devri Yapısı İskender Paşa Cami ve Külliyesi. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 10, 275-288.
- Kurak Açııcı, F., Ertaş, Ş., & Sönmez, E. (2017). Sürdürülebilir Turizm: Kültür Turizmi ve Kültürel Miras. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 52-66.
- Kurak Açııcı, F., & Konakoğlu, Z. (2018). Kültürel Mirasın İzlerini Kent Müzelerinde Sürmek: Trabzon Müzeleri. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(3), 668-682.
- Kurak Açııcı, F., & Köse, O. (2017). Trabzon/Ortahisar Fatih Büyük Camii'nin Bölgedeki Turizm Bağlamında Yaratdığı Sürdürülebilir Gelişim. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(1), 33-44.
- Kurt, H. (2021). *Bir Zamanlar Trabzon Kadim Şehrin Görkemli Geçmişi-2*. Trabzon: Ekspres Yayınları.
- Kuşçuoğlu, G. Ö., & Taş, M. (2017). Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(1), 58-67.
- Küçükkuşurlu, M. (2018). Trabzon'da Modernleşmenin Simgesi Olarak Meydan-ı Şarkî. *Journal of Turkish Research Institute*, (63), 617-638.
- Küçükkuşurlu, M., & Başkaya, M. (2019). *Sorularla Trabzon Tarihi*. Ankara: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Madran, E., & Özgönül, N. (2005). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. *TMMOB Mimarlar Odası*.
- Muşkara, Ü. (2017). Kırsal Ölçekte Geleneksel Konut Mimarisinin Korunması: Özgünlük. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (37), 437-448.
- Nişancı, A. (1988). Karadeniz Bölgesinin İklim Özellikleri ve Farklı Yöreleri. *Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri*, s. 223-231. Samsun.
- Oda, E. (2008). *Geçmişten Günümüze Oteller: Trabzon Kentindeki Otel Lobileri Üzerine Bir Araştırma*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123-139.
- Okuyucu, Ş. E. (2017). Afyonkarahisar Gedik Ahmet Paşa (Taş) Medresesinin İşlevsel Sürdürülebilirliğinin Analizi. *METU Journal of the Faculty of Architecture/Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 34(2), 125-152.

- Okuyay, İ. (1982). Tarihi Çevre Bilincine Değin Bazı Hatırlatmalar ve Safranbolu Koruma ve Geliştirme İmar Planı. *Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi*, 2. Kitap, s. 209-222. Ankara.
- Orhan, B., & Yıldız, E. (2022). Koruma Kavramının Bileşeni Olarak Yeniden Kullanımın Sürdürülebilirliğe Katkıları. *Star Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 44-63.
- Öksüz, H., Usta, V., & Bölükbaşı, A. A., (2011). *Trabzon'da Spor*. İstanbul: Seçil Yayınları.
- Öksüz, M. (2022). Osmanlı İmparatorluğu'nun değişim ve dönüşüm yüzyılından Tanzimat'a kadar Trabzon. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi siyasi tarih içinde* (1. cilt, s. 289-316). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Öncü, E. (2022). Trabzon'da Spor. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi kültür ve medeniyet içinde* (2. cilt, s. 617-644). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Özer, A. (2011). *Trabzon'un Kalbi Meydan*. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Özer, M. (1997). Trabzon'un Osmanlı Dönemi Ticaret Hayatı ve Ticaret Yapıları: Genel Bir Değerlendirme, *Trabzon Yıllığı '97*, 85-100. Trabzon: Trabzon Belediyesi Yayınları.
- Özdoğan, H. (2019). Kentsel Aidiyette Meydanlar, Trabzon Belediye Meydanı Örneği. *Planlama Dergisi*, 29(3), 229-246.
- Özmehmet, E. (2005). *Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Akdeniz İklim Tipi İçin Bir Bina Modeli Önerisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Öztürk, T. (2010). Arşiv belgelerine göre Trabzon'da Üçüncüoğlu Sarayı. Ö. İ. Tuluk & H. İ. Düzenli (Eds.), *Trabzon kent mirası yer-yapı-hafıza içinde* (s. 237-264). İstanbul: Klasik Yayınları.
- Öztürk, T., Emir, O., Karpuz, H., Tellioğlu İ., İnan, K., Emecen, F. M., Bostan, M. H., Açık, T., Tosun, M., Aygün, N., Tuluk, Ö. İ. & Demirkaya Üstün, F. (2021). *Trabzon'da Fetih ve Şehir*. İstanbul: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Öztürk, T. (2022). Osmanlı döneminde lojistik üs ve jeopolitik merkezi olarak Trabzon. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi siyasi tarih içinde* (1. cilt, s. 223-244). Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Özyaba, M. (1999). *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı* (Ders Notları No:54, 424-467). Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik- Mimarlık Fakültesi, Trabzon.
- Pekol, B. (2010). *İstanbul'da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların Üslup Sorunsalı*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

- Polat, E. E., & Can, C. (2008). Modern Mimarlık Mirası Kavramı: Tanım ve Kapsam. *MEGARON Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 3(2), 177-186.
- Polat, T. (2023). *Bitlis Tarihi Kent Merkezi için Sürdürülebilir Koruma-Geliştirme Önerileri*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Resmî Gazete. (1983). 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. 18113.
- Resmî Gazete. (1989). Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi. 20229.
- Resmî Gazete. (1999). 4434 Sayılı Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)’nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. 23780.
- Resmî Gazete. (2017). Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları (681 sayılı İlke Kararı). 25535.
- Sağlam, T. (2022). Karma Yapılara Bir Örnek: Trabzon Eski PTT Binası (Gabayani Konağı/İşyeri). 26. *Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Bildiri Kitabı*, s. 945- 976. Mersin.
- Salman, M. (2018). K. Hmood (Ed.), *Sustainability and Vernacular Architecture: Rethinking What Identity Is* (s. 4-7). Urban and Architectural Heritage Conservation Within Sustainability.
- Salman, Y. (2018). Modern Mimarlık Mirasının Korunması ve DOCOMOMO Türkiye. *Betonart*, 14-17.
- Sancar, C., & Acar, C. (2016). Türkiye’de Kent Peyzajının Yeni Yüzleri Olarak Meydanlar: Trabzon-Ortahisar “Atatürk Alanı” Dönüşüm Projesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(13). 57-73.
- Sazak, N. R. (2016). *Yeniden İşlevlendirilmiş Tarihi Yapıların Letonya-Türkiye Örnekleri Bağlamında Sosyokültürel Sürdürülebilirliğe Katkısının İncelemesi*. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Sev, A. (2009). *Sürdürülebilir Mimarlık*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Seymen, A. N. (2023, Kasım 15). *Trabzon Opera Binası Ne Zaman Açıldı? Trabzon Opera Binası Neden Yıkıldı?* Kuzey Ekspres Gazetesi. 24 Temmuz 2025 tarihinde <https://www.kuzeyekspres.com.tr/haber/17283230/trabzon-opera-binası-ne-zaman-acıldı-trabzon-opera-binası-neden-yıkıldı> adresinden alınmıştır.
- Seymen, T., & Satıcı, B. (2024). Trabzon İli 2 No. Lu Kentsel Sit Alanı’nın Koruma Bağlamında Değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 7(1), 55-76.

- Sumbas, A. (2013). Türk Modernleşmesini Ankara Palas Üzerinden Okumak: “Doğu’dan Batı’ya Açılan Bir Pencere”. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(1), 171-198.
- Sümerkan, M. R. (1930). Kişisel Fotoğraf Arşivi.
- Sümerkan, M. R. (1950). Kişisel Fotoğraf Arşivi.
- Sümerkan, M. R. (1980). Kişisel Fotoğraf Arşivi.
- Sümerkan, M. R. (2011). *Trabzon’un Yaşlı Bakkalı Mumhaneönü*. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Şahin, İ. (2004). *Türkiye’de Kentsel Koruma Politikalarının Gelişimine Yardımcı Bir Yöntem Denemesi Örnekleme: İstanbul Tarihi Yarımada*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Şevket, Ş. (2006). *Trabzon Tarihi*. İ. Hacıfettahoğlu (Ed.), Trabzon: Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları.
- Tanaç Zeren, M. (2010). *Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu*. 1. Baskı. İstanbul: Yalın Yayıncılık.
- Tan, B., & Arabacıoğlu, F. P. (2020). Tarihi Çevrede Mimari Tasarım: İstanbul Yenileme Alanları. *Megaron*, 15(2), 204-216.
- Tanrıkulu, D. (1985). Ankara’da Eğlence Yaşamı 1928-38. *Mimarlık*, 2-3, 22-27.
- Taylor, E. B. (1958). *The Origins of Culture and Religion in Primitive Culture*. New York: Harper & Brothers.
- Tellioglu, İ. (2022). Orta çağda Trabzon tarihinden bir kesit (1204-1461). H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi siyasi tarih içinde* (1. cilt, s. 35-68). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Toka, M. Ş. (2008). *Tarihi Çevrelerin Sürdürülebilirliği; Isparta Çayboyu Örneği*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Topuz, E. (2017). Tanzimat Sonrası Osmanlı Otelcilik Teşebbüsleri ve Osmanlı Oteller Kumpanyası. In *IWACT’17 International West Asia Congress of Tourism Research Bildiri Kitabı*, 28, 119-128.
- Tuluk, Ö. İ. (2010a). Osmanlı dönemi Trabzon’unda mimari yapı kültürü. Ö. İ. Tuluk & H. İ. Düzenli (Eds.), *Trabzon kent mirası yer-yapı-hafıza içinde* (s. 31-53). İstanbul: Klasik Yayınları.
- Tuluk, Ö. İ. (2010b). İmâret-i Hatuniye’den Atapark’a: Trabzon’da kamusal alan dönüşümüne erken bir tanıklık. Ö. İ. Tuluk & H. İ. Düzenli (Eds.), *Trabzon kent mirası yer-yapı-hafıza içinde* (s. 121-144). İstanbul: Klasik Yayınları.

- Tuncel, M. (2012). Bugünkü Trabzon. *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (41. cilt), 301-304.
- Tunçer, M. (2003). Demiryolu ve Başkent Ankara. *Çevre ve Trafik Forumu, Yapı World*, 14.
- Tunç, S. (2015, Mart). *Ne Tarlası Hamit'in, Ne de Papazın Çayırı...* Toprak Saha. 5 Mayıs 2025 tarihinde <http://topraksaha.net/03/2015/ne-tarlasi-hamitin-ne-de-papazin-cayiri/> adresinden alınmıştır.
- Türkköylü, M. (2023). Kişisel Fotoğraf Arşivi.
- Uçak, Ş. (2012). *Tarihi Yığma Kubbelerin Dinamik Davranışlarının Operasyonel Modal Analiz Yöntemiyle Belirlenmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Uçar, M. B. (2023). *Kentsel Sürdürülebilirlik Bağlamında Kastamonu İli, Merkez İlçesi Mimari Mirasının Korunması ve Değerlendirilmesi*. Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ulusoy Binan, D. (2017). Tarihi ve Mimari Kültürel Miras Alanlarının Sürdürülebilir Korunması. *Şehir ve Toplum*, 9, 23-32.
- UNESCO. (1972). Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme.
- UNESCO. (1982). Dünya Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi.
- UNESCO. (2001). Sualtı Kültür Mirasının Korunması Sözleşmesi.
- URL-1. (2025, Mart 24). UNESCO: <https://tr.wikipedia.org/wiki/UNESCO> adresinden alınmıştır.
- URL-2. (2025, Mart 24). Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO): <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-332407/birlesmis-milletler-egitim-bilim-ve-kultur-orgutu-unesco.html> adresinden alınmıştır.
- URL-3. (2025, Mart 24). Kültürel Mirasın Korunması ve Restorasyonu Uluslararası Araştırma Merkezi (ICCROM): https://en.wikipedia.org/wiki/International_Centre_for_the_Study_of_the_Preservation_and_Restoration_of_Cultural_Property adresinden alınmıştır.
- URL-4. (2025, Mart 24). ICCROM: <https://www.iccrom.org/about/overview/values> adresinden alınmıştır.
- URL-5. (2025, Mart 25). ICOMOS Türkiye: <https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr> adresinden alınmıştır.
- URL-6. (2025, Mart 25). Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://teftis.ktb.gov.tr/yazdir?33D0FED0FC9C8E9C8942150F09884841#:~:text=Bakanl%C4%B1%C4%9Fa%20tahsisli%20ta%C5%9F%C4%B1nmaz%20k%C3%99>

BClt%C3%BCr%20ve,uygulama%20hizmetlerini%20yapmak%20veya%20yapt%C4%B1rmak adresinden alınmıştır.

- URL-7. (2025, Mart 25). Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44347/kultur-varliklarini-koruma-yuksek-kurulu.html> adresinden alınmıştır.
- URL-8. (2025, Mart 25). Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü: <https://tvk.csb.gov.tr/gorev-i-32> adresinden alınmıştır.
- URL-9. (2025, Mayıs 1). T.C. Trabzon Valiliği: Kültür, Sanat ve Turizm: <http://www.trabzon.gov.tr/kultur-sanat-ve-turizm> adresinden alınmıştır.
- URL-10. (2025, Mayıs 1). T.C. Trabzon Valiliği: Tarihi Geçmişi: <http://www.trabzon.gov.tr/tarihce-cografya> adresinden alınmıştır.
- URL-11. (2025, Mayıs 5). 1800'lerden günümüze Emir Mehmet türbesi ve  e me. Kabak meydanı: https://www.instagram.com/p/CZ_2eyqrrAn/?img_index=1&igsh=bHh1ZmtsMmV2hNDNk adresinden alınmıştır.
- URL-12. (2025, Mayıs 5). Trabzon Kabak Meydanı, 1893: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=928578506085545&set=a.591949223081810> adresinden alınmıştır.
- URL-13. (2025, Mayıs 5). Kabak Meydanı 1910'lar: https://www.instagram.com/p/CAAU_6cHMk6/?igsh=ZjByejNyM245MW0w adresinden alınmıştır.
- URL-14. (2025, Haziran 12). 1877'den günümüze Atapark: https://www.instagram.com/p/B2WUkOjhbxE/?img_index=2&igsh=ZmlkNDhjeWgleWx0 adresinden alınmıştır.
- URL-15. (2025, Haziran 12). Atapark ve Gülbahar Hatun Camii: <https://www.instagram.com/p/B838VG-n0gZ/?igsh=MXZsZmI4N2NwdGVwbG==> adresinden alınmıştır.
- URL-16. (2025, Haziran 17). Trabzon 1920 Yılı Sakız Meydanı: <https://www.facebook.com/TrabzondaNostalji/photos/trabzon-1920-y%C4%B1l%C4%B1-sak%C4%B1z-meydan%C4%B1/1323267474421822/> adresinden alınmıştır.
- URL-17. (2025, Mayıs 9). *Trabzon Güzelhisar'dan Kalepark'a: Bir Kıyının 500 Yıllık Hikayesi*. G nebakı  Gazetesi. 27 Haziran 2025 tarihinde <https://www.gunebakis.com.tr/haber/24927598/trabzon-guzelhisardan-kaleparka-bir-kiyinin-500-yillik-hikayesi> adresinden alınmıştır.
- URL-18. (2025, Haziran 27). Güzelhisar Meydanı: <https://www.instagram.com/p/CjP2dZfLTJr/?igsh=dmNzNDNmeTM5NDNl> adresinden alınmıştır.

- URL-19. (2025, Haziran 27). Kalepark: <https://www.instagram.com/p/CHlIdeiL3o-/?igsh=MWtyZDBiMTVoZjlqdw==> adresinden alınmıştır.
- URL-20. (2025, Haziran 27). Kalepark ve Askeri Gazino: <https://www.instagram.com/p/CV-qERHAOA/?igsh=MnFhbXVhM2oxOG02> adresinden alınmıştır.
- URL-21. (2025, Temmuz 1). *Trabzon Haber Ajansı*. Trabzon'un Çehresi Değişiyor: <https://trabzonhaberajansi.net/trabzonun-cehresi-degisiyor/> adresinden alınmıştır.
- URL-22. (2025, Temmuz 5). T.C. Trabzon Valiliği: Coğrafi Özellikleri. <http://www.trabzon.gov.tr/cografi-ozellikleri> adresinden alınmıştır.
- URL-23. (2025, Temmuz 5). Trabzon Ortahisar Belediyesi: Ortahisar: <https://www.trabzonortahisar.bel.tr/ozel-sayfalar/ortahisar/1> adresinden alınmıştır.
- URL-24. (2025, Temmuz 5). T.C. Ortahisar Kaymakamlığı: Coğrafi Durum: <http://www.ortahisar.gov.tr/cografi-durum> adresinden alınmıştır.
- URL-25. (2024, Aralık 2). Trabzon Kent Meydanı Uydu Görüntüsü: https://earth.google.com/web/@41.00547291,39.73097394,34.66285932a,10.00001653d,1y,0h,0t,0r/data=CgRCAggBOgMKATBCAggASg0I_____ARAA adresinden alınmıştır.
- URL-26. (2025, Temmuz 8). Yeşilyurt Oteli: <https://sanalkent.ktu.edu.tr/index.php?id=61.13.46.10&by=list> adresinden alınmıştır.
- URL-27. (2025, Temmuz 9). Cihan Oteli: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/208530> adresinden alınmıştır.
- URL-28. (2025, Temmuz 10). Gazeteciler cemiyeti 1950 yılı: <https://www.facebook.com/share/p/1C3uQ7cTM9/?mibextid=wwXIfr> adresinden alınmıştır.
- URL-29. (2025, Temmuz 12). Suluhan/Meydan: <https://www.facebook.com/share/16St3uERpP/?mibextid=wwXIfr> adresinden alınmıştır.
- URL-30. (2025, Temmuz 18). Meydan Parkı-Şems oteli-1916: <https://www.facebook.com/share/1DJAUFe5wV/?mibextid=wwXIfr> adresinden alınmıştır.
- URL-31. (2025, Temmuz 18). 1905-Şems Oteli: <https://www.instagram.com/p/CjqGSFLqXbP/?igsh=MWdlcWdzYXQ2MW9laA==> adresinden alınmıştır.
- URL-32. (2025, Temmuz 24). https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2c/Scene_in_a_theatre_in_Trebizond.jpg adresinden alınmıştır.

- URL-33. (2025, Temmuz 24). https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2c/Scene_in_a_theatre_in_Trebizond.jpg adresinden alınmıştır.
- URL-34. (2025, Temmuz 24). https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/4d/S%C3%BCmer_Operahouse%2C_Trebizond.jpg/250px-S%C3%BCmer_Operahouse%2C_Trebizond.jpg adresinden alınmıştır.
- URL-35. (2025, Temmuz 24). 1950'ler Sümer Sineması Binası: <https://www.instagram.com/p/Bxm8WaeHmhq/?igsh=aDc3NGV4ZzdjM3oz> adresinden alınmıştır.
- URL-36. (2025, Temmuz 31). İskender Paşa Medresesi: <https://www.facebook.com/share/p/1GysEMtYSR/?mibextid=wwXIfr> adresinden alınmıştır.
- URL-37. (2025, Temmuz 31). İskender Paşa Medresesi: <https://www.facebook.com/share/p/1GJZ4bEeVE/?mibextid=wwXIfr> adresinden alınmıştır.
- URL-38. (2025, Ağustos 15). <https://www.instagram.com/p/CyDz3FGtiHd/?igsh=MWR1cGpqeWQwajh3aw==> adresinden alınmıştır.
- Usta, V. (2022). Trabzon'da tiyatro. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi kültür ve medeniyet içinde* (2. cilt, s. 393-438). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Usta, V., & Tuluk, Ö. İ. (2017). *Başlangıçtan Halkevlerine Trabzon'da Tiyatro*. Trabzon: Serander Yayınları.
- Üstün Demirkaya, F. (2014). *Toplumsal Dinamikler Bağlamında Trabzon Kent Dokusunun Dönüşümü (Komnenos Hanedanlığı'ndan Cumhuriyet'e Kadar)*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Üstün, T. (2014). *Kentsel Park Aydınlatmalarının Kullanıcı Açısından Değerlendirilmesi: Trabzon Kenti Meydan Parkı ve Atapark Örnekleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Vecco, M. (2010). A Definition of Cultural Heritage: From the Tangible to the Intangible. *Journal of cultural heritage*, 11(3), 321-324.
- Velioğlu, A. (1992). *Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım ve Süreci Üzerine Bir Araştırma*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Velioğlu, A., & Öztürk, K. (1993). Tarihi Çevrelerde Mimari Değerler ve Tasarım Üzerine Bazı Ölçütler. *Yapı Dergisi*, 138, 37.
- WCED. (1987). Brundtland Raporu: Ortak Geleceğimiz.

- Yakartepe, E. Ç., & Binan, C. (2011). İstanbul'un Modernleşme Dönemi Otelleri (1840-1914). *Megaron Dergisi*, 6(2), 79-94.
- Yalçinkaya, Ş., & Sofuoğlu, Ü. (2022). Yok Olan Spor Yapılarının Ardından Kentte Yıkma Eylemi ve Bellek: Trabzon Örneği. *Planlama*, 34(1), 143-161.
- Yanılmaz, Z., & Yalçinkaya, Ş. (2022). Yok Olmuş Bir Yapının Bellekteki Yeri: Trabzon Opera Binası. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 12(25), 1-17.
- Yıldırım, D. Y., & Yetim, Ş. (2020). Dini Yapılar ve Kent Kimliği İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Trabzon Örneği. *İdealkent*, 11(31), 1856-1881.
- Yıldırım, D. Y., & Bayram, Ş. (2023). Değişimi Anlamak: Trabzon Gülbahar Hatun Camii ve Külliyesi. *PLANARCH-Design and Planning Research*, 7(1), 51-63.
- Yılmaz, Ö. (2006). *Batılı Seyyahlara Göre Trabzon (1808-1878)*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Yılmaz, Ö., & Yalçinkaya, M. A. (2022). Değişim Sürecinde Bir Osmanlı Liman Şehri: Trabzon. H. Öksüz, V. Usta, & K. İnan (Eds.), *Trabzon tarihi içinde* (Cilt 1, s. 317-352). Trabzon: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Yolcu, E. (2006). *Şehir Otelleri, Çevre, Mekân, Tasarım İlkeleri Üzerine*. Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Zakar, L., & Eyüpgiller, K. K. (2020). *Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri Restorasyon Uygulamalarında Kullanılan Çağdaş Teknikler*. İstanbul: Ömür Matbaacılık.
- Zan Mimarlık, (2023). Trabzon Ortahisar 318 Ada 2-3 Parsellerde Yer Alan Bina, Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Proje Raporu.
- Zat, V. (2005). *Eski İstanbul Otelleri*. İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve ortaöğretimini Bener Cordan İlköğretim Okulu'nda bitirdikten sonra lise eğitimini 2016 yılında Özel Trabzon Final Temel Trabzon Lisesi'nde tamamladı. 2017-2018 öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık bölümünde lisans eğitimine başladı. 2021 yılında bu bölümden mezun oldu. 2022 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim dalında tezli yüksek lisans programına başladı. İyi derece İngilizce bilmektedir

